

קובץ גליונות

פרשת תצוה

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

הנה המלכים נועדו יהדיו

גדולי ישראל באסיפה לפני עשרות שנים בהשתתפות הגאון הגדול רבי יצחק אייזיק ברטלר זצ"ל מראשי ישיבת איתרי שגלב"ע השבוע. מימין לשמאל: הגר"י ברטלר ולהבדיל בחל"ח הגר"י הלל, הגרב"מ אזרחי, הגראי"ל שטינמן, הגרי"ג אדלשטיין, הגרמ"ש שפירא

קרון השביעית

קרון ומקדש של גבולי ישראל שליש"א לקיום מצוות השביעית בגורץ ישראל סיוחו של פון רבי כספן ספרדון ומקדל מדר קסמיתא דר

והמתאמצים עבור מצווה זו מעל ליכולתם, יזכו בס"ד במדה כנגד מדה לישועות גדולות ציוס ממכתבו של מרן שר התורה שליט"א

1800-300-544

לחצות במעבדה בנקאית: בנק פזני / מדי 185 / מדי ממוכן 486181

זמני השבת

בחסות:

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:47	6:00	6:39
בני ברק	5:01	6:01	6:36
קרית ספר	4:56	6:00	6:38
בית שמש	4:46	6:01	6:39
אופקים	4:55	6:03	6:38
חיפה	4:53	6:00	6:36
ליקוואוד	5:10	6:41	6:50

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

הודעות חשובות

* חשוב מאוד!! אם קיבלתם כרטיס ואינכם מתכוונים לעשות בו שימוש, אנה פנו מיידית למשרדי 'דרשו' ועדכנו על כך כדי שנוכל להעביר את הכרטיס למאות רבות של ממתנים לכרטיס כניסה!

* הכניסה למעמדי 'הסיום' בארנה בהצגת כרטיס כניסה וכרטיסי הפלסטיק שצורפו.

* בעקבות הארועים שקרו בשנה האחרונה, המשטרה תקפיד עד מאוד על שמירת הכללים בכל הנודע לכניסת הקהל באופן מסודר וללא לחץ ודחיפות, ולכן מבקשים מהציבור החשוב לנהוג לפי הוראות המשטרה ולהגיע ולהכנס באופן מסודר למתחם הארנה, בפעם הזאת הושם דגש רב על כניסה מסודרת על פי כרטיסים מקודדים בלבד וכדי למנוע עגמת נפש לציבור המשתתפים.

* אנא קראו את דף המידע המצורף לכרטיסי הכניסה.

* המגיעים באמצעות הסעות 'דרשו' - אנא קראו את הפרטים לגבי ההסעות בפרסום נוסף נפרד בגליון זה.

* אנא הקפידו שלא להשאיר דברי גניזה באירועים, מתקני גניזה יפוזרו בארנה.

* העליה לאוטובוסים של הסעות 'דרשו' - בהצגת כרטיס הכניסה בלבד

* חניה לכלי רכב פרטיים בגן הטכנולוגי ובחניונים סמוכים הנמצאים במרחק הליכה של 5 דקות מהארנה.

ישמחו השמיים תגל הארץ

סיום 'הדף היומי בהלכה', המחזור השני

במעמד מרגן ורבנן גדולי ישראל שליט"א אשר ישאו דברי חיזוק והתעוררות לקביעות לימוד ההלכה דבר יום ביומו במחזור השלישי של 'הדף היומי בהלכה' שיחל אי"ה ביום ראשון י"ט אדר א'

מוצאי שבת קודש תצווה

בנייני האומה ירושלים
מעמד 'נשות דרשו'
יש אם למסורת
פתיחת דלתות 20:00

מוצאי שבת קודש תצווה

ארנה ירושלים
סיום
'הדף היומי בהלכה'
פתיחת דלתות 20:00

יום חמישי ט' אדר א'

בנייני האומה
סיום
'הדף היומי בהלכה'
פתיחת דלתות 17:15

יום חמישי ט' אדר א'

ארנה ירושלים
סיום
'הדף היומי בהלכה'
פתיחת דלתות 17:45

יום חמישי ט' אדר א'

כתר הרימון
מעמד 'נשות דרשו'
יש אם למסורת
פתיחת דלתות 18:00

נגיל ונשיש בתורה במקהלות רבבות ישראל

ינעומו בשיר ורגן לכבודה של תורה וליומא טבא דרבנן בעלי המנגנים ה"ה

מוטי שטיינמן • זאנויל ויינברגר • שלמה כהן • אהרלה סמט • נפתלי קמפה • מוטי ויזל • מנדי וויס • בנצי קלצקין

בניצוחם של

משה מרדכי מונה רוזנבלום • משה לאופר • מוטי רוט • יואלי דיקמן • רובי בנט
מקהלת מלכות המורחבת בניצוחו של פינחס ביכלר ומקהלת הילדים חסידימלך

במעמדי הסיום תושמע היצירה החדשה שהולחנה על ידי ר' משה מרדכי מונה רוזנבלום 'עיקר לימוד האדם' ומיצג מרגש ממסע התפילה לראדן.

השמחה במעונם

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב

הר"ר **ישראל מאיר גולדשטון** שליט"א

העומד לימין המערכת מיום הווסדה

לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו

בהולדת בתו תח' בשעטו"מ

יהי רצון שיזכה לרוות ממנה רב נחת

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

הודעה

יעמדו לברכה הנציגים החדשים

שהצטרפו למבצע = להיות נציג

(פרטים נוספים ומבצעים מיוחדים לנציגים בקרוב...)

ופתחו נקודת הפצה חדשה לטובת הרבים

הרוצים לרכוש את הקובץ מדי שבוע

אם גם אצלכם אין עדיין נקודת הפצה,

נשמח לסייע בענין, פנו עוד היום

ותוכלו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

k.gilyonot@gmail.com | 053-3145900

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- יח אדר א' כי תשא
- כה אדר א' ויקהל
- ב אדר ב' פקודי
- ט אדר ב' ויקרא
- טז אדר ב' צו
- כג אדר ב' שמיני
- א ניסן תזריע
- ח ניסן מצורע
- טו ניסן חג הפסח
- כב ניסן אחרי
- כט ניסן קדושים
- ו אייר אמור
- יג אייר בהר
- כ אייר בחקותי
- כז אייר במדבר
- ה סיון נשא
- יב סיון בהעלתך
- יט סיון שלח
- כו סיון קרח
- ג תמוז חקת
- י תמוז בלק
- יז תמוז פינחס
- כד תמוז מטות
- ב אב מסעי
- ט אב דברים
- ז אלול שופטים
- יד אלול כי תצא
- כא אלול כי תבא
- כח אלול נצבים ר"ה
- ו תשרי וילך יו"כ
- חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -

ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדירים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 461 פרשת תצווה
תשפ"ב שנה עשירית

לקבלת הגיליון בפקס יש לחייג
מדי שבוע למס': 073-3518015

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מעניי הפרשה

וְנָתַתְּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִים (כ"ח, ל').
כתב הרמב"ן, כשהכהן היה שואל באורים ותומים, היו האותיות שבחושן מאירות אך לא לפי סדר של תיבה. ולכן הכהן היה נצרך לשם הקודש שנקרא 'תומים' – ואז ברוח הקודש, הוא יידע לצרף את האותיות לתשובה הנכונה. שלא יטעה ויגיד על פי אותם אותיות, מילה אחרת.

וחביב על רבינו לחזור על מה שראה בספר 'פנינים משולחן הגר"א'.

בספר שמואל (א', י"ג-ט"ו), מובא על חנה שבאה להתפלל במשכן ה', ועלי הכהן ראה אותה מדברת על ליבה, רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, חשב אותה לשכורה. ענתה לו חנה ואמרה 'לא אֲדַנִּי, אֲשֶׁה קִשֶׁת רוּחַ אֲנֹכִי וַיֵּן וְשָׁכַר לֹא שְׁתִּיתִי, וְאֲשַׁפֵּךְ אֶת נַפְשִׁי לִפְנֵי הַשֵּׁם'.

ובגמרא (ברכות ל"א ב') מבואר, שאמרה לו, לא אדון אתה בדבר הזה, ולא רוח הקודש שורה עליך, שאתה חושדני בדבר הזה, ולא דנת אותי לכף זכות.
ותמוה, וכי מה שייך רוח הקודש לענין לדון לכף זכות, וכי מי שאין לו רוח הקודש לא דן לזכות?
עוד קשה, כיצד חשד אותה לשיכורה וכי לא הכיר אותה, הלא היתה משבע הנביאות שהיו לישראל (מגילה י"ד א').
אלא מבאר הגר"א על פי הרמב"ן הנ"ל:
בודאי עלי ידע שצדקת היא, וכשראה אותה מתפללת בלא קול, התפלא ושאל באורים ותומים, והאירו האותיות ה' כ' ש' ר'. והוא צירפן למילה 'שְׁכָרָה', ולכן גער בה 'עַד מָתִי תִשְׁתַּכְרִין הַסִּירִי אֶת יַיִנְךָ מֵעֵלֶיךָ'.
ענתה לו חנה, לא אדון אתה בדבר הזה, ואין לך רוח הקודש לצרף את האותיות כראוי, כי הצירוף הנכון הוא 'קִשֶׁרָה', כלומר אשה עקרה אנכי המתפללת על בנים, קִשְׁרָה אמנו, ולמה לא דנת אותי לכף זכות.

כשכתב רבינו את ספרו דרך חכמה על סדר קדשים, כשהגיע להלכות העוסקות בבגדי כהונה אף שכמעט אינו מביא מספרים שנתחברו ע"י בני זמנינו, הביא דברי הגר"א הנ"ל מתוך ספר פנינים משולחן גבוה, תוך שהוא מאיר בו מספר הערות, עיי"ש בפרק י' מכלי המקדש הי"א בבאור ההלכה ד"ה וכיצד.

(שבענו מטוביך)

יפה מראה

החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב (מגילת אסתר)

כל החודש הזה הוא סגולי ובכוחו להפוך מן הרע אל הטוב (מפרשים)

תמונה לא ידועה, מלפני שמונה שנים – חודש אדר תשע"ד, עת נסע רבינו מרן שליט"א לירושלים יחד עם גדולי הדור זצוק"ל ושליט"א, להשתתף בעצרת התפילה שכונתה 'עצרת המליון', כנגד גזירת הגיוס שעמדה על הפרק, בחזור נסע להתפלל תפילת ערבית אצל הכותל המערבי, ולפני התפילה הוא ביקש ליטול את ידיו משום נקיות, במעט מים, **ניתן להבחין כי הוא מוזג מיד שמאל על ימין מעט מים, סידור התפילה כבר פתוח ומוכן לתפילה.** הקב"ה ישמע את שוועתנו, וכשם שבימים ההם הגזירה לא יצאה אל הפועל, כך לא יוכלו אויבינו הקמים עלינו להצר עלינו ולכלותינו, כי הקב"ה יצילנו מידם.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

פנינים על הפרשה

"ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי"

סיפר רבנו כאשר רבי אברהם כהנמן נכנס לאבא זצ"ל, אמר לו אבא כי יש לו הכרת הטוב כלפיו שנתן לו נינים כוהנים.

ועשית בגדי קודש וגו' לכבוד ולתפארת. לפי פשוטו יש לפרש מה שאמר לכבוד קאי על הכתונת ומעיל כמ"ש חז"ל בסנהדרין דף צ"ד... כי הא דר' יוחנן קרי למאניה מכבדותא, (פנים יפות שמות פרק כח) יהודי שאל. אני עומד להתמנות למשיג בשיבה פלונית וראש הישיבה מבקש שאלבש פראק, ואני טוען שלמה לי להכריז הכרזה על המינוי? זה בגד של תלמידי חכמים, ושעוולות גדולות יותר לא תעשה.

"טור אדם פטדה וברקת הטור האחד"

(א) פלוני מוכר אבני החושן שהם סגולה לכמה עניינים ואמר שרבנו רכש ממנו, וכי יש כאן בבית מאבנים הללו. (ב) הוא גם מוכר גביע שיש שם צורות נהרי ג"ע מהרש"ש ושרבנו אמר משהו בזה (ג) ומה אומר רבנו באופן כללי בעניינים כאלה.

(א) (ב) שקר גמור. (ג) זה שטויות ומנא ליה מה הן אבני החושן. הוא מרמה בשביל כסף.

(כל משאלותיך)

משנכנס אדר מרבין בשמחה- מהי ה'שמחה' אצל רבינו

- בענין סיום מסכת על שגרס ללא הבנה. בתחלה אמר רבינו את הגמ' לעולם לגרס איניש וכו' ואח"כ אמר הרי כל ענינו של סיום 'שמחה' מה שייך שמחה כשלא הבין.
- אחד סח לפני רבינו שאינו שמח ונמצא בעצבות, אמר לו רבינו תלמד תורה ותשמח. שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב.
- כשידיברו עם רבינו בענין אם יש דין שמחה בפורים קטן, אחד שאל אם יש מצוה לשמוח כל השנה. אמר רבינו באם ילמד תורה.
- כותב רבינו, מצינו בחז"ל בכמה מקומות שהזהירו לעשות המצוה בשמחה. ושבחו חז"ל למי שמקיים המצות בשמחה.
- דרכו של רבינו ללמוד ולקיים כל התורה כולה מתוך שמחה.
- רבינו אמר בשם המגיד מדובנא ששאל מה שייך לצוות על מצות שמחה, הא שמחה הוי דבר שבלב, ומשיב על פי משל, שאפוסטרופוס על קרן של יתומים, אינו מעדכן את היתומים כל יום, אלא א"כ ביום שהיה רווחים מאד גדולים אומר להם כן כדי שישמחו, ביום שהיה הפסדים גדולים אומר להם כן ומצטערים, הכא נמי הכא התורה אומרת לנו היום היו רווחים גדולים וקיימו הרבה מצוות לכך יש לשמוח.

(מנחת תודה)

מה היא שמחתו של רבנו בעולם הזה?
אמרתי לרבנו ב' ברכות מזל טוב, א' על שנכדו התארס היום. ב' מה שבן בנו התחיל היום להניח תפילין, אמר רבנו: **לי יש היום שמחה שלישית, היום אני מסיים כתובות.**
שאלתי, איזו שמחה הגדולה משלשות השמחות? ת: **שמחה שלי היא הסיום.** א.ה. וכמה סיומים עושה רבנו בשנה, ואעפ"כ מה גדולה שמחתו, כי אין שמחה כשמחת התורה.

(כל משאלותיך)

וכתב רבינו בספרו "אורחות יושר" בערך 'שמחה של מצוה'

ועי' במ"ב (סי' תרס"ט סק"א) שכ' שהעידו על האריז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהי' משמח בכל עוז בשמחה של מצווה עכ"ל ומקורו בהקדמת ספר חרדים וז"ל גילה הרב החסיד המקובל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח"ק בשכר שהי' שמח בעשיית כל מצווה שמחה גדולה לאין תכלית ואמר דהיינו דכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל פי' מרב כל מכל מיני תענוג שבעולם ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות עכ"ל ועי' בס' דבש לפי מהגאון חיד"א ז"ל (אות מ' סי' י"ד) שהביא בשם זרע בירך השמחה שאדם שמח במצווה שכר השמחה פורעין בעוה"ז.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🕍 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלושה-1586

קהילות 073-2757000 שלושה-4310

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 34 | אדר א' תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

השי"ת מראה לעין כל עד כמה יש לדון לכף זכות

של רבי, ה"כתב סופר", איך החשיב והרכיב להעריך את הטבע שברשותו, ויתרתי אני על הרעיון משום כבוד בנו של רבי זצ"ל. והנה בשעה שהמטבע נאכדה ועלה הרעיון בדעתי של הכת"ס שכל אחד יחפש בכבודו, הרי בודאי שבכסיס היתה נמצאת המטבע ה"אבודה", וחשבתי בליבי על גודל חילול ה', ואיך תרד קרנוח של רבי זצ"ל שכך נהג אחד מתלמידיו, וכאם הייתי אומר: אף לי הייתה מטבע כזאת, הרי היו לזעגים עלי, ועל כן ביקשתי שימתינו כמה רבעי שעה, וכאותה שעה הייתי נושא תפילה להקב"ה שיעזור לי שלא אתבייש כ"כ לעת זקנה, ושלא תבוא על ידי תקלה נוראה כזו של חילול ה', ואכן התקבלה תפילתי - והמטבע אכן נמצאה, הנה שקל הקודש! סיים הזקן את דבריו, בהצביעו על המטבע שבידו.

משסיים הלה את דבריו, פנה הכת"ס אל הנאספים הנדהמים ואמר: עלינו להודות להשי"ת שהביא לסיום כזה מוצלח במעשה זה שהיה, וזוה הרי נמנע חילול ה' נורא, שהרי מי היה מאמין לו, הכל היו בודאי משוכנעים שאין עוד מטבע כזה בעולם. אבל מצד שני, צריך מעשה זה ללמדנו, שהפירוש "והוי דן את כל האדם לכף זכות" שהתורה הק' וחז"ל ציוו לנו, הכוונה, שגם במקרה, שלפי כל הסימנים שיש בידך, אתה מחליט כמעט בוודאות שהלה אשם, צריכים גם אז למצוא זכות עבורו, ואם כל הכנס התאסף ובה רק בשביל לימוד זה - דינו.

(שאל אביך ויגדך)

וגם יש ללמוד ממעשה זה גודל כח התפילה, למי שרצה באמת והבין.

(חיכל הזכות)

נעלם השקל, אול אפשר שאחד הנאספי החליפו בשוגג במטבע שלו, וע"כ מבקש אני, אחד המחילה, שכל אחד יבדוק בין מטבעותיו שבכיסיו, שמא ימצא השקל.

המסוכים עשו כבקשתו - ולא נמצא דבר. הכת"ס בראותו שזה לא הועיל, הציע שכל אחד ואחד יחפש בכבדי חברו, ואפשר שבדרך הזאת ימצא השקל.

אולם להצעה זו התנגד זקן אחד, ת"ח מתלמידי החת"ס, וביקש שימתינו עוד רבע שעה. הקהל הסכים לבקשתו, ומשחלף הזמן ועדיין לא נמצא השקל, קם הזקן וביקש שימתינו עוד רבע שעה. הקהל כבר היה מחוסר סבלנות לגמרי, והתנגד לבקשתו זו אשר הייתה ללא כל נימוק. אבל הכת"ס, בהכירו שזקן זה הינו מחשובי תלמידיו של החת"ס, ביקש מהקהל שאכן יסכימו להצעתו וימתינו עוד רבע שעה. ומשחלפה אף היא, וכבר כמעט התחילו להטיל חשד על הזקן, קם שוב הזקן וכשדמעות בעיניו חזר ופנה לנאספים וביקש שיואלילו להמתין עוד רבע שעה, והבטיח שיותר לא יבקש להמתין.

הנה לפתע נכנס המשמש של הכת"ס ובפיו בשורה: הנה המטבע, הנה שקל הקודש!!! עמד השמש והסביר לפני כל הקהל, כי בשעה שניער את המפה בחוץ מכל הפסולת שהיה עליה, באותה שעה כנראה נפל גם המטבע, ועתה שעבר שם שנית התנצצה היא אליו מבין כל שיירי המאכל והפסולת.

עתה הפנו כולם מבטיהם לעבר אותו ת"ח זקן בכדי שישכיר את פשר התנהגותו.

קם אותו זקן ואמר: אני מתלמידיו של החת"ס, בשעה שהזמינו אותי לכנס חשוב זה, חשבתי בליבי להביא לפני באי כנס זה דבר אשר יעניין ביותר את כל הקהל, ומאחר שיש בידי שקל מזמן ביהמ"ק אשר אצלי בירושה מדוד אחר דוד, אמרתי להציע זאת לפניהם. אולם מששמעתי מכנו

כעת שהגאון בעל ה"כתב סופר" - רב של פרשבורג, בנו של הגאון הנודע ה"חתם סופר" זצ"ל - הצליח להשפיע על ממשלת הונגריה, שהקהילות החרדיות יוכלו להתנתק מהקהילה הכללית הכפופה להשפעות הרפורמה ויקבלו מעמד מאושר, ע"מ שיוכלו להתארגן ולחיות בקהילות נפרדות הפועלות אך ורק ע"פ השו"ע, ובס"ד עלה הדבר בידו, ידעתי הכל שנצחק זה הוא פרי שנבט לאחר הזרעה שזרע החת"ס ברב יגיעו בארגון היהודים החרדים תחת דגל התורה.

באותה שעה כינס הכת"ס את כל גאוני וצדיקי הונגריה לעצרת חגיגית, במטרה לחזק את החיים הרוחניים ולעמוד על המשמר.

כשעת הכנס דרש בפני הבאים ובין דבריו אמר: מזדי וזכותי, במעמד מרומם וחשוב זה, יש לי הכבוד להראות לכל האורחים דבר חשוב אשר בידי, ירושה מאביו זצ"ל והו מאביו, וכן הלאה מדורי דורות בן אחר בן עד לזמן ביהמ"ק, לדבר זה אין בכלל ערך, ואנו שומרים עליו כעל אוצר יקר אשר כל הון לא ישוה לו, זהו "שקל הקודש" אשר השתמשו בו בזמן הבית, עד כמה שידוע לי היא המטבע היחידה בעולם היהודי. אני רוצה להציע אותה לפני באי הכנס, כדי שכל אחד יוכל לעיין בצורתה וגודלה, שאגב היא נוגעת לכמה דינים חשובים, כל אחד ימסור לשני. וכמוכן להחזירה אלי לאחר מכן.

כמוכן שההתענינות סביב המטבע הייתה רבה מאד, והכל בדקו את שקל הקודש, בזהירות רבה, וכך עברה שעה ארוכה שהמטבע עובר מאחד למשנהו.

לפתע נשמע קול: היכן השקל? ואכן התברר שהשקל נעלם. הכת"ס נרגש, מבלי להבין כיצד קר הדבר, קם ופנה אל הנאספים ואמר: יודע אני ובטוח שכלי כל כוונה רעה

ארחות יושר

(ממרוך רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א)

דן לכף זכות (חלק רביעי)

ובאות דרבי נתן (פ"ח): מעשה בריכה אחת שנשכית, והלכו אחריה שני חסידים לפדותה. נכנס אחד מהם³⁰ לקבה של זונות. כשיצא אמר לחברו: כמה חשדתי? - אמר: שמא לידע בכמה דמים היא "מהרהנת. אמר לו: 'העבדה' כך תהא! אמר לו: בשם שדנתי לכף זכות - כך הקדוש ברוך הוא ידן אותך לכף זכות.

ביאורים

30. לקובה. לאהל. 31. מהרהנת. ממושכנת (רש"י כתובות כו:).

שאלה לדיון בשולחן שבת

מדוע הילדים אומרים שאמא לא נמצאת בבית?

משהי דפקה אצל שכנתה בדלת, ונענתה מעבר לדלת על ידי הבת ש: "אמא לא נמצאת בבית", וזאת כאשר בו בזמן היא שומעת את קול האם בתוך הבית...

היא ממשיכה לדפוק, ושומעת מבפנים את קול השכנה מדברת, כשילדיה מרקדים מסביבה בשמחה, היא דוקפת ודופקת ואף אחד לא מגיב לדפיקותיה, דופקת שוב ושוב בחזקה, עד שלבסוף אחד הילדים פתח, כשבקשה אם אפשר לקרוא לאמא, ענה "אמא לא בבית" וסגר את הדלת.

עמדה השכנה נבוכה, והרי שמעתי בפירוש את קולה, למה האם מחנכת את ילדיה לענות שקר, רק בגלל שהיא לא רוצה לקבל אותי...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

כשראה את שני חבריו עבר במכוון למדרכה השניה

'אל תחשדו בי על חינום, אודה אני אתכם אהבת אמת, אהבה שאינה תלויה בדבר. באותה הזדמנות עליה אתם מדברים, החזקתי בידי נפל והולכתיו לקבורה, ומכיון שעמדתם תחת אילנות שסיככו והאחילו עליכם, חששתי שמא אחד מכן כהן, ולא רציתי לטמא'...

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במידון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

והציבור לא ידע מזה, שאשריד בעולם הזה, כאן בעולם הזה אשריד, זה רק על ידי מיעוט תענוג, כי כל הנאות העולם הזה מרחיקות את האדם מן השלמות, והשלמות היא התענוג האמיתי בעולם הבא, אך היא גם תענוג של אשריד בעולם הזה! ובלי זה אין האשריד בעולם הזה.

והעולם הבא הוא התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, כלשון המסילת ישרים שם, ואין לנו מושג מה הם תענוגי העולם הבא, שגם הנביאים לא היה להם מושג מה זה, וכמו שנאמר (תהלים לא, כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראדך, ואמר אשר צפנת – ליראדך, ובאר בזה בחובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) שהקב"ה גומל בטוב הצפון על העבודה הצפונה, ויראת שמים היא עבודה צפונה בפנימיות הלב, והיא מדרגה מחובות הלבבות, ולכן גם השכר על זה הוא שכר צפון שאין לנו מושג מה הוא, וכך אמרו כבר בגמרא (ברכות לד, ב) שגם הנביאים לא ידעו ולא היה להם מושג מהו העולם הבא, שעליו נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, כי מי שחי ונמצא כאן בעולם הזה לא יוכל להשיג מהו העולם הבא.

הנאות העולם הזה יהפכו בקבר למרה

ולעומת זה הנאות העולם הזה, כתב באגרת הגר"א שכל הנאות יהפכו בקבר למרה, והיינו אם אדם נהנה מהעולם הזה שלא לשם שמים אזי זהו גיהנום, ושמתני פעם מבלי מוסר שאמרו כי העולם הזה הוא פסיון יקר מאד, שעבור כוס תה פשוט צריכים לשלם בו הרבה, כך העולם הזה על כל הנאה שנהנים בו שלא לשם שמים – משלמים ביוקר עם העולם הבא.

והטעם בזה, כי הנאות העולם הזה שלא לשם שמים מרחיקה את האדם מן השלמות, ולכן כתב הגר"א שכל הנאות יהפכו בקבר למרה, דהיינו שמקבל גיהנום על זה*, וידוע שכל מילה באגרת הגר"א היא ממאמרי חז"ל, וכמדומני שכבר יש מי שחיבר על כל פרט באגרת הגר"א מה מקורו בדברי חז"ל, וכל הנאות יהפכו בקבר למרה, כי מה שאינו לשם שמים זה גיהנום.

ומהו גיהנום? מה הם ייסורי גיהנום? אלו הם ייסורים כאלה שהגוף אינו יכול לסבול אותם, ורק הנפש כשהיא בלי גוף סובלת אותם, כי הגוף יש לו גבול כמה ייסורים הוא יכול לסבול, ויש ייסורים שהגוף אינו יכול להתקיים בהם ומת מרוב ייסורים, והייסורים ממרקים, אבל יש גבול לייסורי הגוף, ואילו ייסורי הנפש אין להם גבול, ובגיהנום הרי הנפש היא בלי גוף, והנפש קיימת וסובלת את הייסורים הקשים ביותר, והם ייסורים איומים שאין לשער! וזהו שכתב הגר"א יהפכו בקבר למרה.

אושר התורה לא מוריד מהעולם הבא

ואמרו באבות שם כך היא דרכה של תורה וכו' ואם אתה עושה כן אשריד בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, וכבר דברנו שיש להבין מה החידוש שטוב לך לעולם הבא, ורק אשריד בעולם הזה מובן החידוש, ששם כל הקשיים של פת במלח ומים במשורה וכו' ובתורה אתה עמל – הוא מאושר בעולם הזה, אבל טוב לך לעולם הבא מה החידוש, ומדוע שלא יקבל עולם הבא?

וביארנו שיש בזה גם כן חידוש, כי הרי על כל הנאות העולם הזה מפסידים עולם הבא, ומאחר שאשריד בעולם הזה כבר יש לחשוש שמא יפסיד בזה מחלקו לעולם הבא, ולכן בא התנא לומר כי תלוי איזה הנאות העולם הזה, ורק סתם הנאות גשמיות בעולם הזה מורידות מהעולם הבא, אבל האשריד בעולם הזה של תורה שהוא עם פת במלח ומיעוט תענוגים גשמיים, אינו מוריד אלא מוסיף עולם הבא, ואף על פי שהוא מאושר ויש לו את האושר הגדול ביותר שיכול להיות בעולם הזה, מכל מקום אין זה מגרע מהעולם הבא, כי האשריד בעולם הזה שבא על ידי תורה ומעשים טובים רק מוסיף עולם הבא.

וכמו שכבר הזכרנו שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואחד מהם הוא במיעוט תענוג, דהיינו שההצלחה בתורה היא רק על ידי מיעוט תענוג, ואם אין מיעוט תענוג אין הצלחה בתורה, אם יש קצת משהו תענוג שלא לשם שמים, כבר חסר בתורה ואין סייעתא דשמיא.

* וראה עוד בביאור הגר"א למשלי על הפסוק (יא, יז) "גומל נפשו איש חסד ועובר שארו אכזר" שכתב וזה לשונו: **גומל נפשו איש חסד** – כלומר איש שכל מחשבותיו לגמול חסד ולעשות מצוה זה האיש אפילו מה שגומל לנפשו כלומר שאוכל או שאר דבר שיש בו הנאות הגוף גם זה נחשב לו למצוה כי כל כוונותיו לשם שמים ולכן כל אכילתו גם כן מצוה והיא נחשבת כקרבן, **ועובר שארו אכזר** – אבל מי שעושה מעשים זרים כל מה שעושה להנאת גופו הוא רק כדי למלאות תאוותו לכן הוא עובר שארו לא די שאינו נחשבים לו למצוה אלא מעכר את שארו הם הקרומים המתאווים שהם יקבלו עונש על זה שזהו חיבוט הקבר, עכ"ל.

צרכי הגוף לשם שמים

בספר החינוך (מצוה תפח) כתב שהגוף צריך ארבעה דברים: מזון, שינה, מנוחה, ושמחה. מזון היינו אכילה ושתיה, וכן שינה, וגם מנוחה חוץ מהשינה, כי אינו יכול להיות בפעילות ממושכת כל הזמן ללא מנוחה, וצריך גם שמחה, להיות במצב רוח טוב, וכל זה הוא צורך קיום הגוף.

והרמב"ם בהלכות דעות (ג, א) הביא מה שאמרו באבות פ"ב וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והיינו שיעשה אדם גם את כל צרכי הגוף הגשמיים בכוונה לשם שמים, וכתב בזה הרמב"ם למשל, אם אדם הולך לישון לשם שמים, אזי הוא עובד השם בשנתו, והשינה שלו היא עבודה למקום.

והיינו כי השינה היא מצרכי הגוף, ואם אדם עושה את זה לשם שמים, מצד החשבון למה הוא הולך לישון, הרי היה יכול יותר מאוחר לישון, אבל הוא עושה חשבונות שצריך לישון כדי שיהיה לו כוח לתרי"ג מצוות, ומצד אחד שינה יותר מדי זה גם לא טוב, אך גם פחות זה לא טוב, ומחשב שתהיה השינה בדיוק כמה שצריך, בכונה לצורך קיום הגוף וכוחותיו לעבודת השם, אזי השינה היא עבודה למקום, והוא עובד את השם כשהוא ישן.

והנה הרמב"ם כתב זאת לגבי שינה, אכן הרי כפי שהזכיר החינוך יש ארבעה דברים שהגוף צריך, ושינה היא רק אחד מהם, וצריך גם מזון, ומנוחה חוץ מהשינה, וגם שמחה, וצריך שכל הדברים האלו יהיו לשם שמים, וגם המזון יהיה לשם שמים, ויחשב גם כמה הוא אוכל, כמה שצריך, לצורך הגוף, כדי שיוכל לקיים את התרי"ג מצוות, ובאופן כזה הרי הוא עובד השם גם כשהוא אוכל, והרמב"ם נקט את השינה בתור דוגמה, אך לא דווקא שינה, אלא גם אכילה, ומנוחה, ושמחה, צריך שיהיו כולם לשם שמים.

וגם השמחה תהיה לשם שמים, ואז הוא עובד השם עם השמחה, כמו שמצינו לגבי שמחת יום טוב שכתב הרמב"ם (הלכות יו"ט ו, כ) שנצטוונו על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, והיינו שמצות שמחת יום טוב היא, שתהיה שמחה שיש בה עבודה ליוצר הכל, ולא סתם שמחה, וכבר נאמר (קהלת ב, ב) "ולשמחה מה זה עושה", דהיינו שתלוי מה המטרה של השמחה ומה הכוונה בשמחה, לשם מה שמחים, וכאשר השמחה היא לשם שמים, שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, אזי עובדים את השם עם השמחה.

וכן גם המזון, והמנוחה, הם כולם צרכי הגוף, ואם אדם עושה אותם עם כוונה לשם שמים, כדי שיוכל לתפקד ולקיים כל מה שהוא חייב, הרי הם נקראים עבודת השם, והכל תלוי בכוונה.

ברם הציבור לא ידע מזה, ואוכלים ורוצים שהאוכל יהיה יותר טעים, והרי יש לחם ויש מזון שמשביע את הגוף, אבל רוצים שיהיה יותר טעים, ומה שמחפשים יותר טעים זה כבר לא לשם שמים.

האושר בעולם הזה – על ידי מיעוט תענוג!

והמסילת ישרים בפרק הראשון כשמדבר על כלל חובת האדם בעולמו, כתב שכל הנאות העולם הזה אם היא שלא לצורך, והיינו בכוונה שלא לצורך, זה מרחיק את האדם מן השלמות! והאדם צריך להיות 'אדם השלם המקודש בקדושתו יתברך', וכל תכלית בריאתו הוא להתענג על השם, שיתענג בתענוגים ויחיה חיי תענוג, והתענוג האמיתי הוא העולם הבא, אבל גם בעולם הזה יש תענוגי תורה ותענוגי מצוות שהם אושר ותענוג, וכמו שאמרו באבות פ"ו כך היא דרכה של תורה וכו' ואם אתה עושה כן אשריד בעולם הזה.

ואמרו שם מה היא 'דרכה של תורה'? פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער תחיה ובתורה אתה עמל, והיינו שאכל פת במלח, שאמנם אין הנאה מזה, אבל הוא כבר שבע ויש בזה כדי צורך קיום הגוף, וכן מים במשורה, שעל ידי זה כבר אינו צמא, ועל הארץ תישן, שאמנם אין זו שינה נוחה, אבל סוף סוף הוא ישן וכבר אינו עייף, וחי צער תחיה היינו סתם צער, מעוד דברים שאכפת לו, אבל אם בתורה אתה עמל – אשריד! והרי עמלה של תורה זה לכאורה עוד קושי, ויש כאן חמישה קשיים. א. פת במלח, ב. מים במשורה, ג. על הארץ תישן, ד. חי צער תחיה, ובתורה אתה עמל זה דבר חמישי, ועם כל זה אשריד! בעולם הזה אשריד!

וכן המציאות, שאשריד בעולם הזה הוא רק על ידי דרכה של תורה, וכמו שאמרו פת במלח תאכל וכו', היינו דווקא על ידי פת במלח, ודווקא עם מים במשורה, דווקא כך! כי התורה נקנית במיעוט תענוג, והוא אחד מארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם הנוכרים באבות פ"ו, במיעוט תענוג, **מיעוט תענוג הוא הדרך לתורה ולאשריד בעולם הזה, וככל שיותר ממעטים בתענוגים גשמיים, זה עושה את האשריד בעולם הזה!**

ואמרו חז"ל (קהלת רבה א, יג) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתיים וכו', דהיינו שכן הטבע של אהבת העולם הזה, **שהאדם תמיד לא שבע, ואינו בא אל סיפוקו מזה, ומי שרוצה ומתאוה להנאות העולם הזה, סופו שהוא מת ואין לו אפילו החצי ממה שהוא רוצה**, והביאור בזה כי מה שאמרו יש לו מנה רוצה מאתיים, היינו שרוצה שיהיו לו עוד מאתיים חוץ מהמנה שכבר נמצא בידו, ואזי ביחד יהיו לו שלוש מאות, ולכן אין לו אפילו חצי תאוותו בידו, כי יש לו רק שליש. אלו הם הנאות העולם הזה...

תורה נקנית בייסורים וקשיים

ועוד אחד מהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם הוא 'בקבלת הייסורים', ויש שם עשרים וארבעה דברים המתחילים באות ב"י, ואחריהם עוד עשרים וארבעה דברים בלי ב"י (וראה מה שביאר בזה במדרש שמואל על אבות שם, ונתבאר במקום אחר), וקבלת הייסורים הוא הדבר האחרון מהדברים המתחילים בב"י [א"ה]. ובמקום אחר ביאר רבינו שליט"א דהיינו מפני שהוא הדרגה הגבוהה שבהם, **וענין קבלת הייסורים הוא ששמה בייסורים ומקבל אותם באהבה, מפני שמבין שכל הקשיים והייסורים הם לטובתו, ודבר זה הוא מקניני התורה**, שעל ידי זה יש הצלחה בתורה.

ובאמת כן אמרו גם בגמרא (ברכות ה, א) שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם לא נתן אלא על ידי ייסורים, ואלו הן: תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא, ולמדו שם כל דבר ממשפוקים, שאינו נקנה אלא בייסורים, ועל תורה הביאו שם את הפסוק (תהלים צד, יב) אשרי הגבר אשר תיטרונו קה ומתורתך תלמדנו, שעל ידי הייסורים – מתורתך תלמדנו!

וארץ ישראל היינו קדושת הארץ, כידוע שקדושת הארץ מקדשת את האדם ומשנה את אופי המידות, כמו שמובא בגמרא (נדרים כב, א) מעשה בשני בני חוזאי שעלו מבבל לארץ ישראל, ובדרך קם אחד מהם על חברו ורצחו נפש, וכשסיפרו על כך לרבי יוחנן תמה האיד יתכן דבר כזה, הלא כתוב (דברים כח, סה) ונתן השם לך שם לב רגז, היינו שילב רגז ומידות רעות כאלו יכולות להיות רק 'שם' – בגלות בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל, וכיצד יתכן שאירעה רציחה כזו בארץ ישראל, ואמרו לרבי יוחנן כי אכן באותה שעה הם עדיין לא עברו את הירדן, והרציחה אירעה בעבר הירדן, שאינו קדוש בקדושת הארץ כמו עבר הירדן המערבי, אבל בארץ ישראל לא הייתה יכולה להיות רציחה כזו, כי קדושת הארץ מקדשת את האדם, שמידותיו משתנות, ומקבל מידות טובות.

וכל הדברים האלו נקנים על ידי ייסורים, דהיינו על ידי שאין הנאות העולם הזה. תורה וארץ ישראל והעולם הבא. וכאמור ארץ ישראל היינו להשיג קדושת הארץ, וכן תורה, ועולם הבא, הדרך לזה היא על ידי מיעוט תענוגי העולם הזה.

תפילה על רוחניות לעצמו ולאחרים

והנה כבר הזכרנו מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, וכל מה שאדם מבקש ומתפלל על ענייני רוחניות, כגון תפילה על הצלחה בתורה, ועל תפילה בכוונה ויראת שמים, ועל מידות טובות, וכמו שאמרו (אבות ב, א) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, כל מה שאדם מתפלל ומבקש על זה, בדוק ומנוסה שזה עוזר ויש הצלחה ברוחניות, וכבר מפורש כן בגמרא (ברכות נ, א) שאמרו הרחב פיך ואמלאהו – ההוא בדברי תורה כתיב, ודברי תורה היינו כל מה ששייך לתורה, מה שהתורה מחייבת, הרחב פיך ואמלאהו, רק תבקש ותקבל!

וכבר סיפרנו את המעשה באחד שהגיע מחוץ לארץ לכותל המערבי, והוא לא היה בעל אמונה, אבל היו לו קצת ספיקות, וכשהגיע לכותל התחיל לחשוב, שאם ענייני האמונה הם נכונים, הוא היה רוצה באמת שיהיה לו אמונה, ובאותו הרגע שחשב כן ניגש אליו אחד מהפעילים שעוסקים להחזיר בתשובה ושאל אותו אם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות, כזו סייעתא דשמיא! על ידי תפילה בלב, ואף על פי שזו הייתה רק תפילה מספק, שלא היה ברור לו אמיתות האמונה, אבל כיון שרצה כן בלב, מיד זכה לסייעתא דשמיא.

מפני שתפילה על רוחניות עוזרת, ומיד יש סייעתא דשמיא, ואפילו תפילה רק בלב, גם כן עוזרת, וכבר דיברנו שיש מעלה תיירה בתפילה בלב, שהיא תפילה יותר אמיתית מאשר נוסח התפילה הקבוע שאומרים, כי בנוסח הקבוע כבר גיליים ואין זה פשוט לכוון בדיוק, אבל אם אדם חושב ומתפלל בלב, הרי זו תפילה אמיתית בכוונה, וזה בדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת, על כל ענייני הרוחניות, תורה, ויראת שמים, ומידות טובות, תפילה עוזרת.

והנה בענייני רוחניות יש את מה שנוגע כל אחד לעצמו, הצלחה בתורה, והצלחה באמונה, ובמידות טובות, ויש גם לאחרים, זיכוי הרבים, לזכות אחרים בתורה, ולהשפיע אמונה, ולהשפיע מידות טובות, והכל תלוי בזכויות, אם יש זכויות – יש השפעה, ובתפילה זוכים, ואם בתפילה על רוחניות לעצמו התפילה מועילה כמו שכתוב הרחב פיך ואמלאהו, וכמו שאמרו (יומא לח, ב) הבא ליטור

מסייעין אותו, אם כן מי שבא לטור אחרים הרי זה יותר, וקל וחומר, ובודאי שמסייעין אותו, וזוכה לסייעתא דשמיא לטור אחרים.

וזהו חיוב מצד ואהבת לרעך כמוך, שתהיה אהבת הבריות, וכבר אמרו (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, והפירוש בזה כי השלמות ב'ואהבת לרעך כמוך' נותנת שלמות בכל התורה כולה, ועל ידי השלמות באהבת הבריות כל המצוות הן בשלמות.

וכמו שכתב בספר שערי קדושה לרבי חיים ויטאל (ח"א ש"ב) שאם יש לאדם חיסרון בשלמות המידות, אזי כל המעשים הטובים שלו גם כן יש בהם פגם ואינם בשלמות, ורק עם מידות טובות ואהבת הבריות, וכמו שכתב במסילת ישרים פרק י"א ואהבת לרעך – כמוך ממש, אזי יש היכלל גדול בתורה! ויש סייעתא דשמיא לכל התורה כולה, לקיים את כל התרי"ג מצוות בשלמות, אבל אם חסר באהבת הבריות, שאינו כמוך ממש, כבר חסר בסייעתא דשמיא.

ובספר אור ישראל נדפסו מכתבים מרבי ישראל סלנטר שביקש מתלמידיו שיתפללו עליו, על הרוחניות שלו, וביקש שתהיה תפילה בעשרה, תפילה בציבור על הרוחניות של רבי ישראל סלנטר, והם מסתמא קיימו את זה.

ובאמת זכה רבי ישראל סלנטר שהוא השפיע על כל הדורות, והשפיע גם על תלמידיו שיצאו משפיעים כאלה, הסבא מקלם, ורבי יצחק פטרבורגר בעל פרי יצחק, וגם הסבא מסלבדוקא, ושמעתי פעם שהיו פסיכולוגים גדולים שלא הבינו כיצד ומהיכן הגיע הסבא מסלבדוקא לחכמתו הגדולה בכוחות הנפש, שידע כל כך האיד לחנך ולתת חינוך לתלמידים, ובאמת כיצד זכה לזה? עם סייעתא דשמיא! כי הבא ליטור ולטור מסייעין אותו, ובסייעתא דשמיא זכה לקבל הבנה וחכמה מופלאה כזו למעלה מן הטבע, ורבי ישראל זוכה להשפיע כל כך, ולתלמידים כאלה מוזי הרבים, בודאי שכל זה הוא גם בזכות התפילה, כי תפילה היא דבר שנותן סייעתא דשמיא.

וכל אחד ואחד יכול לזכות על ידי תפילה, וכאמור לפעמים התפילה בלב היא אפילו יותר, כי בלב זוהי תפילה אמיתית, ואם אדם מבקש בלב, ומבקש בכנות, שמן השמים ירחמו עליו ויתנו לו סייעתא דשמיא להצלחה בתורה וביראת שמים ובמידות טובות וגם בזיכוי הרבים, יתנו לו סייעתא דשמיא!

המוסר תבלין – נותן טעם בחיים

אם כן יש לנו דרך לזכות לאשריך בעולם הזה ברוחניות, וכמובן זהו על ידי קביעות יום יומית ללימוד ספרי מוסר, וכבר דיברנו שצריכים ללמוד בספר מוסר שמעניין ולא שמשעמם, כי ללימוד שמשעמם אינו משפיע, ויש הרבה ספרי מוסר, ובכל ספר יש חלקים שמעניינים, כל אחד לפי מה שמושך ומעניין אותו, ומה שמעניין משפיע, ואמנם אין זה משפיע מיד, אלא היום קצת ומחר עוד קצת, עד שבמשך הזמן נעשה לאדם אחר.

ובשיבות יש סדר קבוע ללימוד המוסר בכל יום חצי שעה לפני מעריב, וזו לא מידת חסידות, ולא כולם יודעים את זה, שסדר המוסר אינו מידת חסידות, אלא הוא הכרחי, ומחיה את הנפש! וכבר סיפרתי המעשה על בחור צעיר בגיל ישיבה קטנה שהיו לו הפרעות שלא היה יכול ללמוד, אך היה בא לשיבה בכל יום לחצי שעה ללימוד מוסר, ושאלתי אותו למה הוא לומד דווקא מוסר ולא גמרא, ואמר כי הוא מרגיש שהמוסר מחיה ומחזק אותו, והסוף היה שהוא זכה לסייעתא דשמיא שנפסקו ההפרעות, ונכנס ללימוד בשיבה וכבר התחנך והיום הוא מזכה הרבים בתורה ובמוסר, כל זה בזכות שהיה בא ליטור עם קביעות של חצי שעה סדר מוסר, והבא ליטור מסייעין אותו, ובזכות שבא 'ליטור' זכה לסייעתא דשמיא להיות גם 'מטור' אחרים.

וגם בעלי משפחה שאינם לומדים בסדר המוסר בשיבות, כל אחד בביתו גם כן יכול קצת, חמש דקות בכל יום ללימוד בספר מוסר, ואם זה בקביעות בכל יום, בספר מוסר שמעניין, אזי זה משפיע, וזה גם נותן חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה, וכפי שידוע לי ממעשים שהיו, שלימוד המוסר נותן חיים מאושרים וכל הבית נהיה בית עם אווירה נעימה מאד! זהו הענין של לימוד המוסר, שלא כולם יודעים את הסוד הזה, והוא סוד – אבל כך המציאות, שבה זוכים לאשריך בעולם הזה וכך דרכה של תורה.

וכן כתב המשנה ברורה בסימן א' כי התבלין ליצר הרע הוא תורת היראה שבספרי המוסר, ויתבלין פירשו דבר שנותן טעם, דהיינו שאין זה סתם משפיע, אלא **זה נותן חיים עם טעם, חיים מתובלים, חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה**, וזהו מה שזוכים על ידי קביעות של תורת היראה.

וברוך השם שאנו כבר יודעים את הסוד הזה, ובעזרת השם נזכה כולנו לקיים את הענין הזה, להתחזק, ליטור ולטור בעזרת השם, כן יהי רצון!

גיליון זה מוקדש לזכות
הפציבה בת רות
לזיווג הגון בקרוב ממש

לעילוי נשמת
מרת **כאתון** בת **רחמים** ע"ה
נלב"ע ג' אדר א' תשע"א
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרה"ג **מנחם מנדל יגלניק** זצ"ל
ב"ר **מרדכי נתן דוד** זצ"ל
נלב"ע ה' אדר א' תשע"א - **תנצב"ה**

לעילוי נשמת
הגאון רבי **ירוחם זלצברג** זצ"ל
בהר"ר **נתן** זצ"ל
נלב"ע ד' אדר תשע"ה - **תנצב"ה**

מוקדש בברכה לידידנו הרב **מאיר שמחה הכהן שפירא** מתלמידי רבינו שליט"א
לרגל השמחה במעונו בהולדת בתו שתחי', יזכה לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים

פיקודי ה' ישרים משמחי לב –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת תצוה שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 92 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

שביעין חביבין

עיבור השנה בשביעית ושני רעבון

סנהדרין יאב, ת"ר אין מעברין את השנה לא בשביעית וכו', ופירש"י לפי שמאריכין עליהן איסור עבודת קרקע. וביאור הדבר הוא, כמו ששנינו בברייתא התם לעיל- אין מעברין את השנה בשני רעבון, ופירש"י לפי שכלה התבואה וצריכין לאכול מן החדש, כל' וע"י העיבור ימשך האיסור מן החדש, חודש נוסף, חזינן דמשום צורך הציבור אין מעברין את השנה, וה"נ בשביעית, צורך הציבור הוא שלא לעבר, וכ"פ הרמב"ם להלכות אלו בפ"ד מקיה"ח ה"ט"ו ע"ש, [אלא דלגבי שביעית ביאר שם הצורך באופן אחר מרש"י].

וכתב הרמב"ם שם (ה"ט"ז)- יראה לי שזה שאמרו חכמים אין מעברין בשנת רעבון ובשביעית, שלא יעברו בהם מפני צורך הדרכים והגשרים וכיוצא בהם, אבל אם היתה השנה ראויה להתעבר מפני התקופה או מפני האביב ופירות האילן מעברין לעולם בכל זמן, עכ"ל.

והיאר דבריו הגרי"ז (בקונ' קה"ח ובח"י על הרמב"ם הל' קה"ח) ע"פ מה שהארי שם בדעת הרמב"ם דב' דנים איכא בעיבור השנה, האחד מפני זמן האביב, שיהא הפסח באותו הזמן, ונכלל בזה הא דמעברין על התקופה ועל פירות האילן, דכל הני משום זמן האביב הן, ודין נוסף איכא, דמעברין מפני הצורך, כגון מפני הדרכים והגשרים וכדו'.

ודין העיבור הראשון אינו שייך כלל לצורך, אלא הלכה היא מה"ת מקרא ד'שמור את חודש האביב, וזו עיקר דין עיבור, אך הדין השני הוא שב"ד מעברין את השנה לצורך, בלא שייכות להזמן, וילפ"ל לה בתו"כ מקרא ע"ש, ויעו"ל בדברי הגרי"ז בזה בארוכה.

ועפ"ז ביאר הגרי"ז כונת הרמב"ם הנ"ל, דדוקא עיבור זה שהוא מפני הצורך, הוא דאין מעברין בשני רעבון ובשביעית, אבל אם היתה השנה ראויה להתעבר מפני התקופה או האביב ופירות האילן, מעברין לעולם בכל זמן, ומשום דלענין עיקר דין עיבור מפני הזמן וחשבון השנים והמועדות לא משגיגין בכל משום דבר עכ"ד.

ובביאור הדברים יש להוסיף ע"פ מה שביארנו בעיקר הדין דאין מעברין בשביעית ושני רעבון, דזהו משום צורך הציבור, ולפ"ז יבואר, דכאשר כל הדין לעבר הוא מפני הצורך, א"כ בשנת רעבון ובשביעית שיש צורך שלא לעבר, הרי זה עדיף

בענין פורים קטן

איסור הספד ותענית איכא אף בראשון, וכתב הרא"ש עלה דה"מ בשקראו את המגילה ב"ד אדר הראשון ובו ביום עיברו את השנה, שבזה אסורין עכ"פ בהספד ותענית, אבל בשאר שנה מעוברת, כגון שעברוה קודם י"ד אדר ראשון, מותרין בו בהספד ותענית עכ"ד.

הרי דיש נ"מ בהא דנתעברה השנה רק אח"כ, והביאור כנ"ל, דעד שעת העיבור היה לשנה דין פשוטה והרי הוא אדר סתם וכמשנ"ת.

ובעיקר דברי הגמ' דלת"ק אם קראו ד' פרשיות באדר ראשון יצאו, ביאר מרן שליט"א באופן נוסף [ולכאורה הוא אי נימא דלא כהרא"ש הנ"ל דמיירי שעדיין לא נתעברה השנה], דמוכח מהכא שגם אדר הראשון, שם 'חודש אדר' יש לו, ולכך חשיב כזמן ד' פרשיות עכ"פ לענין דיעבד, ומ"מ לכתחילה בעינן לכתחילה לקרוא בשני, דכך תיקנום.

[וכיו"ב היה אפשר להוכיח משיטת ר"א ב"ר יוסי בגמ' שם, דסבר שמצוות הפורים הוו בראשון, ולשון הגמ' הוא דסבר 'אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון', משמע מלשון זו דביעבד יצאו אף אם קראו בשני, ואי נימא דחודש העיבור הוי חודש בפנ"ע, א"כ איך יועיל אף דיעבד אם יקרא בשני, הרי אי"ז קרוי 'אדר', אלא ע"כ כמשנ"ת דאף חודש העיבור תורת 'חודש אדר' עליו.

ואולם הרשב"א והריטב"א כתבו להדיא דלר"א ב"ר יוסי לא יצא בשני אף דיעבד, ע"ש ראייתם].

ואמנם יתכן דבזה גופא פליג רשב"ג שם וסבר דבין מצוות הפורים ובין ד' פרשיות לא מהני באדר ראשון אף בדיעבד, ע"ש, והיינו משום דאדר הראשון אין שם אדר עליו אלא הוי חודש בפנ"ע, והרי הלכתא כותיה.

אכן גם לדעת רשב"ג איתא התם דאף

מתנ"י מגילה ו,ב קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני, ובירושלמי מייתי עלה מברייטא- דה"מ כשעיברו ואח"כ קראו אותה, אבל אם קראו אותה ואח"כ עיברו לא בדא (פי' בכה"ג לא אמרה מתנ"י שחוזרין וקורין בשני), ושוב אמרו שם- מתניתא לא אמרה כן, אלא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני ע"כ.

כלומר דבתחילה ס"ד דהירושלמי דדינא דמתנ"י שצריך לחזור ולקרות באדר השני מיירי דוקא כשנתעברה השנה קודם קריאת המגילה בראשון, אך לבסוף מסיק הירושלמי דמשמעות המשנה אינה כן, אלא שאף אם נתעברה השנה משקראו המגילה בראשון, מ"מ צריך לחזור ולקרותה בשני, (וע"ע ברשב"א כאן ושאר).

ובביאור הסלקא דעתך דהירושלמי, שאף שלאחר העיבור לא מהני לקרות בראשון אף דיעבד, ומ"מ קודם העיבור יצאו י"ח קריאתה, נראה הטעם, דחלות העיבור על השנה, חייל רק בשעה שעברוה, אבל עד לאותה שעה היתה השנה פשוטה, א"כ בשעה שקראו את המגילה בראשון, שפיר היה לו תורת 'אדר' סתמא, ויש בו מצות מגילה כמו בכל אדר שבשנה פשוטה, נמצא שקריאת המגילה בו היתה כדין, ולכך א"צ לחזור ולקרותה בשני.

וכהך חילוקא מבואר לכאורה גם בשיטת הרא"ש שם, שפירש הא דאמרו בדעת ת"ק דד' פרשיות שקראום באדר הראשון א"צ לחזור ולקרותן בשני, דה"מ אם קראום קודם שנתעברה השנה, אבל משנתעברה תו לא מהני אם קראום אפילו בדיעבד וצריך לחזור ולקרותן בשני, דאדר ראשון הו"ל כמו שבט ע"ש.

ועוד כתב שם לגבי הא דאיתא בסוגיא התם דאף למ"ד קריאת המגילה ושאר מצוות הפורים זמנם באדר שני מ"מ

על הצורך לעבר ולכך אין מעברין, אבל כשיש
דין לעבר מפני הזמן, אין הדבר שייך לצורך
הציבור כלל, אלא הלכה היא לסדר הזמנים
באופן שיהיה הפסח באביב, ולכך לא אכפת
לן בצורך דשביעית ושני רעבון ג"כ, ועכ"פ
מעברין, [א.ה. וכו' בביאור] ד בעמק ברכה
בשם הגר"ז גופיה].

ואמנם בעיקר דינא דהרמב"ם, הרמ"ה נחלק
ע"ז וכתב (ביד רמה סנהדרין, ובתשובה שהובא
בכס"מ) דאף כשהשנה ראויה להתעבר מפני
האביב, אין מעברין בשביעית ושני רעבון, וכן
דעת הר"ן בסנהדרין יא.א.

וכן נראה להוכיח מדברי התוס' בסנהדרין יא,ב
ועוד, שכתבו דמה שאמרו בסנהדרין כו,א ר"ח
בר זרנוקי ור"ש בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר
השנה באסיא, לאו בעיבור ממש קמיירי אלא
חישוב לצורך העיבור, דהא בשנת השביעית
היה כדאיתא התם, ואין מעברין את השנה
בשביעית, ולדברי הרמב"ם הא שפיר י"ל דהיו
צריכים לעבר השנה מפני האביב, דבכה"ג
מעברין אף בשביעית, אלא מוכח דלא סברי
התוס' כותיה.

(עוד בענין זה יופא בשבוע הבעל"ט בס"ד)

טעם השמחה הוא משום שנכל בימי
משתה ושמחה, אבל להתוס' שא"צ
להרבות בסעודה ע"כ דאיסור ההספד
הוא מטעם אחר, ולא מדין הפורים, רק
מדין צגילת תענית.

והנה בח' המאירי נסתפק אם יש לאסור
בפורים קטן בהספד ובתענית של זה
בזה, היינו פריזים בט"ו ומוקפין בי"ד,
ובשלטי הגבורים שם כתב דשניהם
אסורים בשניהם.

ונראה שאף זה תלוי בהגדרת הנ"ל, דאם
האיסור מדין הפורים, א"כ אין אסור אלא
ביומיה, אבל משום מגילת תענית שפיר
יש לאסור אף של זה בזה.

(נערך מתוך אסיפת שמועות- חנוכה ופורים,
בקונטרס עיבור השנה, ע"ש עוד אריכות רבה
בעניין)

באדר ראשון אסורים בהספד ותענית,
משמע מכאן דיש לו תורת 'חודש אדר',
דלכך יש בו ג"כ שיכות לעניינא דימי
הפורים, שאל"כ מדוע יאסרו ימים אלו
בהספד ותענית.

אמנם יש לדחות דאיסור ימים אלו הוא
משום דינא דמגילת תענית ולא משום
ימי הפורים.

ונדון זה, אם איסור הספד ותענית באדר
ראשון הוא משום דין הפורים או משום
מגילת תענית, דבר זה תלוי לכאורה
במחלוקת הראשונים, אם יש בהן רק
איסור הספד ותענית או שגם יש בהן
דין משתה ושמחה, דהתוס' (שם) סברי
שא"צ להרבות במשתה ושמחה, רק
אסור בהספד ותענית, אבל הר"ן סובר
שיש להרבות בסעודה, וא"כ לפי הר"ן

'כתית למאור'

לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה

בשל"ה (מסכת פסחים) הביא מה שפירש בזהר (ח"ג דף רמ"ז ע"א) דזה אמור על התורה, ואמר, שבעל התורה צריך להיות
כתית, כי התורה נקראת תושיה (סנהדרין כו ב).

בשבט תשע"ו, שבט של זמן חורף 'מעובר', התייחס מרן שליט"א בשיחתו 'לעייפות' המצוייה בזמן חורף כה ארוך, נביא כאן
את דבריו בזה, בצירוף דברים שאמר בהזדמנות נוספת בעניין זה:

נודע לי כעת שיש כאלה שדואגים שהרי עכשיו אנו עומדים בשנה מעוברת, וזמן החורף ארוך יותר מכל שנה, ומהיכן יהיו
הכוחות להמשיך ללמוד כל כך הרבה זמן? מחפשים עצות כיצד יוכלו להתמודד ולהתגבר על החולשה שיש מחמת המאמץ
הנוסף...

והנה אמרו חז"ל (סנהדרין כו, ב) למה נקרא שמה תושיה מפני שהיא מתשת כוחו של אדם, אמנם שמעתי לפרש בזה כי
התורה מתשת רק את כוחו של "אדם", היינו חלק הגשמיות שבאדם, שהוא עפר מן האדמה, הכוחות הגשמיים נחלשים, אבל
הכוחות הרוחניים אינם נחלשים מחמת התורה...

ואמנם באמת לפעמים הלימוד עצמו קשה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין כו, ב) למה נקרא שמה תושיה מפני שהיא מתשת
כוחו של אדם, והגר"א ביאר הכתוב במגילת רות (א, יח) "ותרא כי מתאמצת היא ללכת איתה ותחדל לדבר אליה", שעל ידי
קבלת עול תורה נחלשים כוחות הגוף, וכיון שראתה שהיא צריכה להתאמץ כדי ללכת, ואין לה כח, אות הוא שקיבלה עליה
עול תורה באמת, והביא שכן מסופר בגמרא (ב"מ פד, א) על ריש לקיש שלאחר שקיבל עליו עול תורה תשש כוחו, ולא היו
כוחותיו חזקים כבראשונה.

אמנם באמת עיקר הקושי שהתורה מתשת את הכוחות, זהו רק בתחילה, שקבלת עול תורה מתשת כוחו של אדם, כמו
שמצינו ברות וכו"ל, אבל אחר כך כשאדם מתרגל בתורה ונהנה ממנה, כבר אין זה קשה, כמו שאמרו חז"ל (זוהר חדש
בראשית ה, ב במדה"נ) "התורה נקראת תושיה בתחילה ואחר כך גבורה שנאמר לי עצה ותושיה וגו', תדע לך כי בתחילה
נקראת תושיה שמתשת כוחו של אדם מפני שיש לו להילחם עם יצר הרע ולכתת כל גופו בבית המדרש עד שירגיל אותו
בתורה, כיון שהוא רגיל לעסוק בתורה אז יש לו שמחה וגבורה שנאמר אני בינה לי גבורה".

וכך ביאר הגר"א את הפסוק זה (משלי ח, יד) "לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה", שבזמן שהתורה היא רק בגדר 'עצה'-
שצריך עדיין להתייעץ ולהחליט אם ללמוד, אז 'תושיה'- התורה מתשת את הכוחות, אבל 'אני בינה'- לאחר שאדם מבין
ומתחיל ללמוד, אז 'לי גבורה'- התורה כבר אינה מתשת את הכוחות, אלא להיפך, הכוחות מתחזקים, ומקבלים גבורה.

ניתן לקבל את הגיליון במייל : MIMGED111@GMAIL.COM

כמו כן לתרומות והנצחות, ולשליחת ד"ת, עובדות והנהגות ממרן שליט"א ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תצוה תשפ"ב

חובת רבנים בישראל ללבוש בגדים מכובדים כפי ערכם

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי" (כ"ח, ב-ג).

מבואר כאן שהקב"ה הקפיד מאוד על הבגדים של הכהנים שיהיה 'לכבוד ולתפארת', וגם שייעשו על ידי אומנים גדולים שיש בהם רוח חכמה. ובטעם הדבר ביאר בספר ה'חינוך' (מצוה צ"ט) שהוא כדי שלא ישכח הכהן לרגע אחד שהוא עומד ומשרת לפני הקב"ה, כי מאחר שבכל זמן עבודתו יעמדו לנגד עיניו הבגדים המכובדים והמיוחדים הלבושים על כל גופו, הוא לא יסח דעתו מכך שהוא עומד ומשרת לפני הקב"ה.

ועוד טעם פירש החינוך, שזהו כדי להשרות פחד על כלל ישראל הבאים לבית המקדש, כי בשעה שיראו את גודל הכבוד והתפארת שלבושים בו הכהנים, יחדר לתוך נפשם שאין זה מקום רגיל אלא הם נמצאים בבית ה' הנורא, והכבוד והמורא הגדול הזה ירכך את ליבות החוטאים לשוב לה'.

יש לעורר שבדומה לזה גם ראוי שמרביצי התורה והמוסר בישיבות הק' ילבוש בגדים מיוחדים ומכובדים הראויים להם לפי ערכם, וזאת כדי להזכיר לעצמם את מעמדם שאינם כהדיוטות וחל עליהם חוב מיוחד לנהוג כבני תורה המורמים מעם, וגם כדי שתלמידיהם ירגישו שהרמ"ם הם במעלה גדולה מהם, ועל ידי זה ישמרו על כבוד הרמ"ם ויצייתו לדבריהם.

והיום מצוי שאין נזהרים בזה, שיש רמ"ם שמתוך מידת ענוותנותם בורחים מהבגדים המכובדים ולבושים בגדים פשוטים כהדיוטות, אבל טוב היה אם יחזירו עטרה ליושנה שר"מ או מנהיג בישראל לובש בגדים מיוחדים, ועל כגון דא נאה להמליץ מה שאמרו חז"ל (סנהדרין פ"ג ע"ב) "בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם".

מעלת החכמה והתורה היא רק אצל מי שמלא ביראת שמים

"חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה" (כ"ח, ג).

צריך להבין מהו המושג "חכמי לב", והרי החכמה שוכנת במחשבתו של אדם ולא בלב, [שהלב הוא משכן התאוות ולא משכן החכמה], ואיזה שייכות יש בין החכמה ללב.

והמלבי"ם כאן ביאר שורש העניין, ש'חכם לב' הוא מי שידעויותיו אינם עומדים לו רק כידעיה בעלמא במוחו, אלא הם נכנסו עמוק עמוק לליבו, עד שלא נשאר בליבו עוד מקום לתאוות ויצרים ומחשבות המנוגדות אל החכמה, ובזה פירש המלבי"ם היטב לשון הפסוק "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה", והיינו שחכמתם ממלאת אותם לגמרי עד שמכות בהירות ידיעת האמת הנמצאת בקרבם אין אצלם מקום לחטא.

ויש ללמוד מזה, שרק מי שהחכמה חדרה לחדרי ליבו עד שהוא משתנה בהנהגתו נחשב לבר מעלה, כיון שחכמתו איננה קיימת רק במוחו כמאגר חכמה וידיעה בעלמא כחומר נושא ספרים בעלמא, אלא הוא עצמו השתנה למעלייתא לרדוף אחר המעשים טובים ולברוח מהבלי העולם הזה המנוגדות לחכמה, אבל מי שחכמתו איננה משפיעה על הנהגתו, וכדרך הגויים שאין ניכר על חכמיהם שום שינוי בהנהגתם, וליבם נשאר סגור ואטום בשווה לטיפשים שבעם, אינו נקרא בשם 'חכם' כלל, שהרי רק מוחו בלבד הוא שאגר חכמה בתוכו אבל האדם עצמו לא השתנה למעלייתא להיות קרוי בשם 'חכם'.

וזהו הוראה עבירינו לדורות שאין להתפעל כלל מתלמידי חכמים שאין בהם יראת שמים, שהם אינם 'חכמי לב' וחכמתם לא השיגה את המטרה לחיות ביראת שמים, ומקרא מלא דיבר הכתוב (ירמיהו ט, כב-כג) "אל יתהלל חכם בחכמתו וגו'", כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי", וכבר אמרו חז"ל בשבת דף ל"א ע"א: אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא - לא, עיי"ש, והרי ש"יראת שמים" היא הכלי המחזיק את התורה הק'.

האופן הראוי לשאול עצה מחכם או בגורל הגד"א

"ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים" (כ"ח, ל).

פירש"י, "אורים ותומים" הוא כתב שם המפורש, שהיה נותנו בתוך כפלי החשן, שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו, ע"כ.

ומבואר בדברי רש"י, שפירוש תיבת "אורים" הוא מלשון "מאיר", כי הכתב של שם המפורש היה מאיר את דבריו, וכן פירוש תיבת "תומים" הוא מלשון

"תמימות", "שעל ידו היה מתמם את דבריו".

וראוי להבין מהו השייכות של מידת ה'תמימות' לכאן, ומה כוונת רש"י "שעל ידו היה מתמם את דבריו".

ונראה לפרש, שכדי לשאול את הקב"ה באורים ותומים, היה השואל צריך לקבל על עצמו באמונה תמימה שדברי האורים ותומים הם אמת לאמתה, ויהיה מוכן לכך שכל תשובה אשר תבוא על שאלתו הוא יקיים בתמימות בלא פקפוק, ורק באופן זה היה מקבל תשובה נכונה, אבל אם היה שואל רק כדי לקבל את התשובה שהוא רוצה לשמוע, לא היה מקבל תשובה אמיתית.

שמעתי על כמה צדיקים וקדושי עליון שאמרו לפעמים כשעצתם לא התקיימה, **שכנראה מי שבא להתיעץ עמם לא קיבל על עצמו בתמימות לקיים ככל אשר יאמרו, ולכן לא היה להם סייעתא דשמיא לכוון לאמת.**

ובדומה לזה גם בגורל הגר"א צריך השואל להחליט בדעתו שיעשה ככל שייצא בגורל, ואם אינו מסכים בדעתו שיעשה ככל שייצא בגורל, אינו מקבל תשובה נכונה.

ובזכרוני מעת תחילת מלחמת העולם השנייה, לאחר שהנאצים ימ"ש כבשו את צרפת, הם שיגרו כלי משחית יומם ולילה על אנגליה, וחשבו שבוודאי תוך זמן קצר מאוד האנגלים ייכנעו, והייתה סכנה עצומה לתושבי אנגליה. והנה לפתע התעורר פתח שהיה נראה כהצלה לילדים, כאשר ממשלת אנגליה סידרה אפשרות לילדים לנסוע בספינות לקנדה או לאמריקה, ואלפי ילדים כבר נרשמו למשלוח הילדים אשר נשלחו לבתי גויים שם, ואמי ע"ה קיבלה הצעה מקרובי משפחה באמריקה שהתחייבו לקחת את הילדים תחת חסותם ואחריותם, ולגדל את הילדים אצלם בחינוך תורני, אמנם חששה היא מאוד ממשלוחים אלו, ואמרה לנפשה, מי ערב לי שבני ובנותי יגדלו בדרך התורה והיראה המסורה בשעה שישוהו בארץ נכר, ושלא יושפעו לרעה מהאווירה הקלוקלת ששררה באמריקה באותם הימים, והחליטה ברוחב דעתה שלא תשלח את ילדיה בשום פנים ואופן, אלא אם תקבל לכך הסכמה והוראת חכם.

מיד פנתה לשאול דעת תורה אצל הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, והוא אמר לה שאינו יכול להכריע בזה מדעתו בשאלה גורלית כזאת שחיים ומוות תלויים בה, והוא מסכים לגורל את הדבר ע"י גורל הגר"א כדי לקבל גילוי משמים מה להשיב. אולם הוסיף הגה"צ רבי אליהו זצ"ל ואמר לה יסוד גדול, שרק אם היא מסכימה שהתשובה שיצא מהגורל היא תעשה בלא שום פקפוק, הוא יוכל לקבל תשובה נכונה בגורל, אבל אם אינה מקבלת לעשות ככל אשר יצא בגורל, לא יועיל הגורל ולא יקבל תשובה נכונה לשאלתו. מיד השיבה אמי ע"ה בגבורה שהיא מוכנה לקבל כל אשר ייצא בגורל.

לאחר מכן אמר לה הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל כלל נוסף בגורל הגר"א, שאין הגורל מוכן בכל עת והזדמנות, אלא צריך לזה עת רצון, ולכן הוא מוכן לשאול דווקא ביום שני או חמישי, וזהו לאחר שיתענה כדי שיזכה לקבל תשובה משמים.

ובסופו של דבר מחמת איזה סיבה הוא לא צם ביום שני ולא שאל, ואמי ע"ה נחרדה, כי בינתיים הגרמנים הגבירו את ההפצצות והיה חשש שתוך שבוע או שבועיים ייכנסו ללונדון, והתחננה לפני רבי אליהו זצ"ל שישאל מיד, כי יש בזה עניין פיקות נפש, והיא כאלמנה איננה מוכנה לקבל על עצמה אחריות, אולם הוא השיב לה שבלא הכנה כראוי אינו מוכן לשאול, והבטיח לה שישאל ביום חמישי הבא, אמנם אדהכי והכי, הפליגה הספינה לדרכה לפני יום חמישי, כאשר כל בניה של אמי ע"ה נשארו באנגליה ולא עלו על הספינה.

ולאחר מעשה התברר כמה גדולים דברי חכמים, שכן הנאצים ימ"ש עקבו אחר הספינה שבה היו מאות הילדים, והטביעו אותם בלב ים, וכל הילדים שהיו שם נהרגו, הי"ד, והיא התפעלה מאוד ואמרה שזכתה לראות בחוש שהשומע לעצת צדיקים אינו ניזוק.

השימוש במידת עזות פנים לשם שמים

"ועשית ציצ' זהב טהור ופתחת עליו פיתוחי חותם קדש לה" (כ"ח ל"ו).

אייתא בגמ' בזבחים (פ"ח ע"ב) "ציצ' מכפר על עזות פנים, בציצ' כתיב והיה על מצח אהרן, ובעזות פנים כתיב ומצח אשה זונה היה לך", ע"כ.

ומבואר בדברי הגמ', שציצ' מכפר על עזות פנים, ונראה לבאר לפי"ז מה שהיה חקוק על הציצ' תיבות "קדש לה", שלצורך גבוה יש להשתמש במידת עזות פנים דקדושה, כדי ללחום מלחמת ה' בפושעים וכדומה, ואע"פ שהעזות היא מדה גרועה ומגונה מאוד וכמו שאמרו חז"ל (אבות ה', כ') "עז פנים לגיהנם", מ"מ אין לתפוס במידת הענווה וההכנעה מול אויבי ה', אלא אדרבה, עלינו

"והיה על מצחו תמיד", (כ"ח, ל"ח).

איתא בגמ' בשבת (י"ב ע"א), "חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה, קל וחומר מציץ, מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו **תמיד**, שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה", ע"כ.

ומבואר בדברי הגמ', שדרשו מלשון "תמיד" שאסור לכהן גדול להסיח דעתו מקדושת הציץ, ומזה למדו קל וחומר לתפילין שאסור בהיסח הדעת.

וראוי לזכור מה שכתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות תפילין הכ"ה): "קדושת תפילין קדושתן גדולה היא, שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה ואינו מהרהר מחשבות רעות אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק", עיי"ש, **והדברים מבהילים מהו גודל קדושת התפילין כשהוא לבוש בהם, ויש להיזהר מאוד שכל מחשבותיו יימשכו לקדושה בשעה שהתפילין עליו, וכ"ש שלא ירהר במחשבות רעות ח"ו.**

ודבר נורא סיפר הרב גרינפלד זצ"ל שלמד בישיבת מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל בהיותה בפרנקפורט, והיה נוכח כאשר פעם אחת הנאצים ימ"ש נכנסו לישיבה סמוך לתחילת תפילת שחרית, ובידיהם כלי משחית להכות את הבחורים במכות נמרצות, ופצעו כמה בחורים, ומו"ר זצ"ל יצא לפניהם כשתפילין בראשו, ואש קודש היה ניכר על פניו, וצעק: **"ריבונו של עולם, לאיזה מדרגה באנו, הלא הכתוב אומר (דברים כ"ח י') 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', ודרשו חז"ל (מנחות ל"ה ע"ב) 'אלו תפילין שבראש', והיאך אצלנו לא כך הוא,** וכשראו אותו הנאצים ימ"ש, חזרו לאחוריהם וברחו מהישיבה, והיה לאות ולפלא.

וידוע העובדא בהגר"א זיע"א שהיה לן בבית מלון, ובבוקר נכנס בן בליעל והפליא מכותיו בבעל המלון וצעק בעל המלון לעזרה, ויצא הגר"א לראות את אשר אירע, ומיד שראה הבן בליעל להגר"א נפל ארצה ונתעלף, ושאל בעל המלון להגר"א מפני מה הלה נתעלף, וענהו כי ראה התפילין שבראשי, ותמה בעל המלון הלא גם אנכי הייתי עם תפילין בראשי, וענהו הגר"א שאתה נושא את התפילין "על" ראשך ואני "בתוך ראשי", ולכך דרשו חז"ל "אלו תפילין שבראש" ולא אמרו ש"על" הראש.

לנקוט במידת העזות, וללחום מלחמת ה' מתוך עזות דקדושה, שמידת העזות היא "קודש לה", ויש להשתמש בה לגבי עניינים של כבוד שמים. (ועי' באמרי נועם להגר"א בברכות דף נ"ד ע"א שיש להשתמש במידת הכעס 'לנקום ברשעים כמדתו של פנחס).

ועל זה נאמר "מאויבי תחכמי מצותיך" (תהלים קי"ט צ"ח), שכפי שהם עובדים בעזות להסית את עם ה' מתורתנו הק', כך אנו נילחם בעזות לכבוד ה', ורק עי"ז נצליח בסייעתא דשמיא להכניעם.

שימוש במידת עזות פנים לצרכי גבוה הוא רק מתוך זהירות שלא לנהוג כמושחת

יש להוסיף ולרמוז עוד בעניין "קודש לה", **שכאשר משתמשים במידת העזות לשם שמים למלחמה נגד הפושעים, צריכים לשמור שהמלחמה תהיה נקיה לשם שמים בלבד, ושיהיה כל כולו קודש לה', שלא יהיה כאותם עזי פנים המתעטפים באיצטלא דקדושה, ותחת מסווה זה מבזים תלמידי חכמים ומדברים לשון הרע ורכילות ועוברים על עוד עבירות חמורות, אלא הכל צריך להיות בזהירות שיהיה אך ורק "קודש לה" לשם שמים בלבד, וללא תערובת של מידות רעות ומגונות המתחבאות תחת המסווה דקדושה.**

ושמעתי מפי הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לבאר מה שאמרו חז"ל (סוטה מ"ט) שבימות המשיח 'חוצפה יסגי', שלשון 'יסגי' הוא מלשון 'סגי' בארמית שתרגומו הוא "די", והיינו שבדור האחרון קודם משיח לא יהיה צריך להיות לא תלמיד חכם ולא גביר כדי לתפוס מקום בראש, אלא יהיה די בחוצפה בלבד, שכל מי שיתחפץ יותר הוא יצליח יותר להרים ראשו, והיום אנו רואים בעוה"ר שהתגשם דבר זה לעיננו.

ובמשנה באבות (פ"ה מ"כ) שנינו 'עז פנים לגיהנם, ובשת פנים לגן עדן, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך', ותמוה מאוד מהו השייכות של יהי רצון זה לכאן.

ושמעתי בזה מגדול אחד זצ"ל, **שבימות המשיח כיון שחוצפה יסגי ויהיה שועלים קטנים מחבלים כרמים שיתחצפו כדי שילכו כמוהם, יהא הדין להפך, ש"עזות פנים" לגן עדן, והיינו שמי שנקוט בעזות פנים דקדושה נגד הרשעים הללו, יהא חלקו בגן עדן, אבל מי שיהא לו בושות פנים וישתוק, יהיה בגיהנום, וזהו מה שחתמו חכמי המשנה את מאמר זה בתפילה "יהי רצון מלפניך שתבנה עירך במהרה בימינו" כיון שאז יחזור מאמר המשנה ככתבה שעזי פנים לגיהנם ובושות פנים לג"ע.**

דברי מספד שנאמרו לאחר הסתלקות מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל

(מובא לרגל יום היא"צ – י"ג אדר)

בענין גיוס בנות, וכשבקשתי לראות את רבי משה ז"ל אמרו לי שזה כבר כשנה שאינו משתתף בשום אסיפה, שהוא חולה וחלש ואין תועלת להזמין, אבל באתי ובקשתי ממנו עכ"פ מכתב, אבל רבי משה ז"ל ענה מיד שהוא חולה לעצמו אבל לא לציבור, ובפרט בסכנה דגיוס בנות רח"ל, והלך בעצמו לאסיפה וזירז עסקנים לפעול ולעשות בענין, וזהו דמות גאון אמיתי וכדוגמת משה רבינו שנאמר עליו "עבד ה'" כמשמעו, שעבד משועבד לאדונו ואינו יכול ליפטר וכן הרגיש עצמו עבד ומחוייב לצאת למלחמת ה' אף שהיה חלש מאוד.

האבידה גדולה מאד במאוד, אבל אסור לנו להתייאר רק להתחזק ולהמשיך בדרכם ולהחזיק בגדולים ות"ת שנשארו לפליטה, וזהו שהתפלל יהושע כשראה משה רבינו נפטר, "הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם", והיינו שפתח שמאחר שגמר חסיד פסו אמונים מבני אדם ולא יהא להם עוד אימון בצדיקי הדור, ולכן התפלל שהקב"ה יושיע ונוכל להמשיך בעצת גדולי הדור בדרך אלוקינו ית"ש ותורתו.

והנה בגמ' במו"ק (סוף פ"ג) איתא "אחים בהספידא דהתם קאימנא", והרי מבואר שהנפטר בא להספיד שמספידים אותו, וביאור העניין מבואר בספרים, שבעולם הזה הולך כל אחד ממדריגה למדריגה למעלה או למטה ח"ו, אבל בעולם הבא אנו עומדים כמלאכים, אבל אם על ידי הספיד על צדיק מתעוררים כאן לתשובה, חוזר הצדיק לעולם הזה שמתוספים לו בזה זכויות ומוסיפין לו כח בזה למעלה. וזהו מה שאמרו חז"ל על תלמידי חכמים שאין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא לעולם הבא, שגם לאחר מיתתם מתוספים לו זכויות. ולכן נתעורר נא עכשיו בתשובה להמשיך בדרכו לעשות נחת רוח ליוצרנו ית"ש.

ומאחר שהנפטר נמצא כאן, ובגמ' הלא איתא "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", ומי כמוהו מסוגל לעמוד לפני כסא הכבוד יחד עם שאר צדיקי הדור ולצעוק לא למענם תעשה אלא למען שמך הגדול והנורא שמתחלל באופן נורא כששואלים לנו כל היום איה אלוקינו ית"ש ומחפרים ומגדפים רח"ל, הרי מבקשים אנו שיעמוד להתפלל שכבר הגיע הזמן לקדש שמו בעולם, ויתגדל ויתקדש שמה רבא, ויעזור הקב"ה שבמהרה יקיצו שוכני עפר ונזכה לשמוח בשמחת אלקינו ית"ש כשיתגלה כבוד מלכותו בעולם במהרה בימינו בקרוב אמן

א.ה. הדברים דלהלן מועתקים מתוך קובץ עם התורה קובץ י"ב מהדורה ב, ושם מובא ההספד במילואו כפי שנאמר בשעתו בפני בני קהילתו של רבינו ביוהנסבורג שבדרום אפריקה, וכאן הבאנו רק מעט מהמעט כפי שהכיל הגליון.

"דוד המלך כשהספיד את אבנר אמר (שמואל ב) "הלוא תדעו כי שר וגדול נפל היום הזה בישראל", דייק ואמר שר וגדול, ונראה דשני עניינים המה, דיש שר והיינו ראש הלוחמים והמנהיגים שאינו גדול בתורה, ויש גדול שאינו שר שאינו לוחם ומנהיג, אבל האבידה גדולה עד מאד כי "שר וגדול נפל ביום הזה בישראל".

"מי יורה דיעה מי יבין שמועה", הכונה נראה מי יורה דיעה לפסוק הוראה, אבל מצד אחר מי יבין שמועה והיינו ההבנה העמוקה. יש מורה הוראה אבל אינו מבין שמועה ויש מבין שמועה ולא מורה הוראה והאבידה נורא מאד כשמת אדם ששניהם מתאחדים בו, ואז בוכים מי יורה דיעה ומי יבין שמועה, ואצל רבי משה התאחדו שניהם כאחד, מצד אחד היה פוסק מובהק וכמבואר בתשובותיו אגרות משה, ומצד אחר היה עמקן בסוגיות הש"ס וכמבואר בספריו שנדפסו על סדר הש"ס, ומבהיל על הרעיון שאדם אחד זכה לקלוט כ"כ הרבה וזה מחייב אותנו פשוטו כמשמעו.

התמדתו יומם ולילה ממש, וממש לא פסק פומיה מגירסיה, וזכר ש"ס ושו"ע בעל פה, ומ"מ שמעתי שלא חיסר ללמוד י"ח פרק משניות כל יום שזה סגולה נפלאה לינצל מגיהנם.

קידש גופו עד שלא היה יכול לסבול כלל מאכלות אסורות, וסיפרו לי עדים נאמנים שנכשל פעם בשוגג לשתות חלב עכו"ם והצטער כ"כ עד שהקיא ממש פשוטו כמשמעו.

רע ומר לנו ביותר שקברניט הספינה נאבד מאתנו בעת סערה, שמכל צד ופינה מחפשים היום להטביע את היהדות החרדית, ונאבד מאתנו ראש ומנהיג כמותו בעת סערה ה". ועליו נוכל להמליץ דברי חז"ל על רבי יהודה בן בתירא (פסחים ג' ע"ב), "הוא בנציבין ומצודתו פרוסה בירושלים", ואף אנו נאמר על רבי משה ז"ל "הוא בניו יורק ומצודתו פרוסה בארץ ישראל", שבכל צרה בארץ ישראל נחלץ רבי משה לעזרה. ואני עד כשהייתי באמריקה לפני לערך עשר שנים כשהיה עוד פעם סכנה

דברי יושר

מתורת הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

ויקחו אליך שמן וזית [כ"ז כ']

בשבת פרק במה מדליקין דף כ"א א' איתא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר להעלות נר תמיד, והקשה הגרע"א בגליון הש"ס שהרי במקדש אין מדליקין אלא בשמן זית זך,

והנה ברמב"ם פ"ג מתמידין הטי"ו איתא כל הפתילות כו' וכן בפ"י ר"ח העתיק רק פתילות, ועי' רש"י שכתב דהוא אשיגרת לישן, ובאמת הרי אין כאן דבר שאינו נכון אלא דבשמינים איכא טעם אחר שזה פוסל גם שאר שמנים וניחא לי' למינקט לענין שבת תרומתו שטעם א' להם ונשנו יחד ומסיים אין מדליקין בהם במקדש וע"כ הרבותא בפתילות וליכא למיטעי מאחר דמקרא מלא הוא שמן זית זך.

להעלות נר תמיד [כז, כ']

פירש רש"י מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה והוא משבת כ"א, ושם פירש רש"י ולא שתהא צריכה תיקון והטייה, והיינו שיהא הלהב עולה יפה מיד שישלק ידו כמ"ש במ"ב סימן רס"ד ס"ק כ"ו, ומסיים שם כמו שהיה הענין בהדלקת המנורה, וכ"ז קאי על הדין שבשוי"ע שם לענין הדלקת נר שבת שצריך שידליק רוב מה שיוצא מן הפתילה מהנר, והוא מימרא דעולא שם כ"ח ב' ופרש"י שם שצריך המדליק להדליק בידים קודם סילוק

ידיו רוב היוצא מן הפתילה חוץ לנר, וזהו לכאורה הדין שבמנורה להעלות נר וכן ברש"י ר"פ בהעלותך על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, והיינו שיהא הלהב עולה יפה מיד, ולזה צריך גם פתילה טובה וכנ"ל.

והנה מימרא דעולא היא על הדלקת נר שבת, וצ"ע למה לא נאמר על מנורת המקדש שצריך שידליק בידים רוב היוצא, וגם ברמב"ם לא הביא רק מימרא דעולא על נר שבת בפ"ה משבת ה"ה, ובפ"ג מתמידין לא הביא רק הך דפתילות שאסורני בשבת אסורני במקדש שנאמר להעלות כו' שתהא

וכתבו התוס' שבת כ"ט א' (ד"ה רבא), ונ"ל דבחנם נהגו הנשים להדליק הפתילה ולכבותה כו', עי' ברא"ש דאמנם נוהגות הנשים להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מהובהבת ויאחזו בה האור היטב ומנהג יפה הוא, וכן הוא בטור סו"ס רס"ד ועי' בב"י דסיים דהכי נקטינן, ויש להעיר למה לא כתבה בשוי"ע להך סיפא דמנהג יפה, ורק הרמ"א כתבה, ובמ"ב שם כתב שהאיש יעשה זה מתחלה ויהי' תועלת שלא תשהה האשה בהדלקתה בהגיע זמנה, וי"א בשם מרן החזו"א זללה"ה שנרות שלנו (הכונה לנרות שעוה) שנדלקים היטב א"צ להדליקם ולכבותם קודם ההדלקה שהרי נדלקים היטב ויותר נאים כשאינם מחורכים.

ועי' בתוס' הגרע"א על המשניות שבת פרק ב' מ"ו בשם התקוני זהר שבעה"ב יתקן את הנרות ואשתו תדליק כו', ע"ש, ואולי גם להדליק ולכבות בכלל התיקון, ובמ"ב הנ"ל לא הזכיר זה ויש במשמע שאם האשה היתה עושה זה בזמן מוקדם כגון שלא בשעת הדלקה שפיר דמי לכתחלה וצ"ב, וכן יש לעיין לר' אליעזר דס"ל דצריך לחרכה על מי רמי דבר זה לפמש"כ התקוני זהר הנ"ל.

ובעיקר דברי התקוני זהר הנה לכאורה יש לעיין בהא דלקמן קי"ט א' דמיינתין הא דכמה אמוראי הוו טרחי

בצרכי שבת ולא הוזכר שעסקו בהכנת שרגי לבר מרב פפא דגדיל פתילתא ורב הונא מדליק שרגי, ועי' בחי' הגרא"מ הורוויץ ז"ל דכל אחד עשה מה שהי' חביב עליו ויעוויי"ש, ולפ"ז אין לשאול אם איתא דהכינן שרגי שיהי' סגי בכך לחוד, וא"כ הי' אפשר דאה"נ דכולהו הכינו שרגא, ומיהו לכאורה פשטא לא רהיטא כך וכנ"ל וצ"ע, והנה בהא דרב הונא מדליק שרגי יש לעיין וכי אשתו לא הדליקה, שו"ר בחי' הגריעב"ץ והביא מחכמת שלמה למהרש"ל ע"ש, ועי' מהרש"א בחידושי אגדות שכתב דרב הונא כשיטתי' לעיל כ"ג ב' הרגיל בנר כו' וכבתוס' שם, ואמנם התוס' שם היה

אמרי אר"ש

שמועות ודברים שקיבל הגאון שליט"א ממרן החזו"א ז"ל

פעם כשטייל מרן ז"ל כדרכו לעורך בריאותו להחליף כוחו, והלך ברחוב הנקרא כיום חזו"א ונחמי' וכשנכנס לשביל הפונה כיום לישמח משה שאל את מלווהו הגר"י מייזליש ז"ל האם כבר נכנסנו לנחמי', והוא השתומם לשמוע ואמר למרן שכבר יצאנו מהרחוב הזה מזמן, וענה מרן ז"ל לא ידעתי שכ"כ הרבה זמן לוקח תוס' כזה קטן.

ופעם אמר תוך כדי הטיול כי במקום זה בני תורה דיברו בלימוד, וכלשון הזה אמר, "היכן שדיברו בלימוד ניכר הדבר על המקום".

ואידך בשמואל א' פ"ב פל"ד אצל עלי הכהן "וזה לך האות אשר יבוא אל שני בניך", ואידך במלכים ב' פ"ה פכ"ג אצל נעמן "ויתן אל שני נערי", בני עלי היו מבזין הכהונה, נאמר בה אל שני, לכך נענשו ונהרגו. אבל נעמן היה מכבדה שביקש אדמה לעשות מזבח בפסוק י"ז שם, נתקרב תחת כנפי השכינה ומבני בניו למדו תורה ברבים, ע"י גיטין נ"ז ב'.

וכתב החזו"א (אהע"ז סי' קמ"ו סוף פרק אלו נאמרין) דלא אתפרש מקורו, ובגמ' סנהדרין צ"ו ב' גיטין נ"ז ב', לא משמע כן שהרי לא אמרו אלא נעמן גר תושב היה ואח"כ חשב כל אלו שמבני בניהם למדו תורה ולא חשב נעמן, ואי אפשר שהיתה גירסתו נעמן תחת המן, שהרי הדבר הוזכר בגמ' ב' פעמים וכן הוזכר ברש"י סנהדרין שם ע"א (ד"ה הזהרו), ועוד דבהמן גרסינן בבני ברק, ובעל הטורים העתיק ברבים, ובגמ' סנהדרין נזכר המן לבסוף ואם הגי' נעמן היה נזכר בתחלה, ואמנם בגיטין נזכר בתחלה.

והיה על מצונו תמיד וגו' [כח, לח]

יש לדון אם צריך משמוש בציץ כבתפילין, וברש"י כאן משמע דצריך משמוש וכ"כ המאירי, ועי' לשון הרמב"ם בהלכות תפילין ששינה מלישנא דגמ' ולא הזכיר ענין היסח הדעת דציץ להדיא, (ושוב העירוני שבספר ברכת פרץ לדודי הגרי"י זצ"ל יש בניהון זה ועיי"ש).

להם גי' אחרת בגמ' שם ע"ש, ומהרש"א שם בחידושי אגדות תבריה לגזיזה דפירש שם לפי גירסא שלנו דנ"ל עיקר ולא כתוס', ולדבריו לא ראו בשעת הדלקה מי היה המדליק אלא שראו אח"כ שרגי טובא, וכן בהא דהרגיל בנר כו' פירש שם דהיינו שהיה מרגיל את אשתו ע"ש, ולפי"ז לא שייך לפרש דרב הונא כשיטתיה.

והגרעק"א שם הביא בשם ש"ל דהא דנקט התנא על שלוש עבירות נשים מתות וכו' על שאינן זהירות וכו' ובהדלקת הנר, ולא נקט ובנר, לרמז למש"כ בתקוני זהר שעל הבעל לתקן הנרות, ואולי י"ל לכאורה שהוא ללמד שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה, וכדמסקינן בגמ' בדף כג לענין נר חנוכה, ושמא יתכן דמצי קאי גם על הנשים שלפעמים אינן זהירות בכך ועושים ע"י הנחה, דלשון זהירות לכאורה אינו דוקא שאין מקיימים כלל המצוה אלא שאינן מדקדקות, כגון להדליק ברוב היוצא או שלפעמים נכשלות באיחור הזמן וכיו"ב, איברא דבהנחה הוי כשלון גמור בדין וכאילו לא הדליקה, ומיהו סו"ס איכא שלו' בית, אלא שהוא שלא כדין, והוא חוסר בדקדוק ההלכה שמצוי בנשים וע"ה יעויין בזה בט"ז אה"ע סימן ב' סק"ד.

שתי כתפות זוברת יהיה לו אל שני קצותיו [כ"ח]

כתב הבעל הטורים אל שני ג' במסורה, אל שני קצותיו,

הערות נחוצות

רבותי למדוני כי בכל תנועה צריך להתייעץ עם חלקי השו"ע, ואין אני בן תורין לעשות דבר מבלי עיון בהלכה מן ההלכות הנוגעות לתנועות הנידון, ואין לי בעולמי אלא זאת. (קובץ אגרות חזו"א ח"א אגרת קנ"ג)

לכסות בשר ערוה מבוזנים ועד ירכים יהיו [כח, מב]
אף דכנגד הערוה אסור לומר דבר שבקדושה אלא א"כ מחזיר פניו וגופו כמ"ש במ"ב סימן ע"ה ס"ק כ"ט, מ"מ לגבי טפח מגולה באשה במקום שדרכה לכסותו, י"א דמהני עצימת עינים, ויש חולקים, כמ"ש במ"ב סק"א ובבה"ל, (עי' מ"ב סק"ה בשם הנ"א דבפחות מטפח באשה אחרת וכן בשיער אשה קיל טפי ולכו"ע מהני עצימת עינים), וכתב דאם א"א בענין אחר נראה דיש לסמוך על המתירין בעצימת עינים, (ועיי' בבה"ל), ועי' חזו"א או"ח סימן ט"ז סק"ז שהביא מהמ"ב בשם אחרונים דמהני עצימת עינים, וביאר דעתם, וכתב דה"ה החזרת מבטו כל שאין העין מרגשת, [ויש להעיר דכ"ז נוגע הרבה להנוסעים באוטו או ההולכים ברחוב ומדברים ד"ת או פסוקים, או לענין תפלת הדרך, וכן להמזדמנים לפעמים עם שאינם נזהרים בצניעות, וכ"ז לענין דיבור או לצאת ע"י שמיעה מחבירו באיזה ברכה מטעם שומע כעונה, אבל הרהור בד"ת כנגד הערוה מותר, ולא דמי למבואות המטונפים דערות דבר אמרה תורה דבור אסור הרהור מותר, עי' מ"ב ס"ק כ"ט], וכל הדינים בזה הם גם באשתו, ורק לענין פחות מטפח י"א דאשתו ושאר נשים אינן שוות בזה דאף דבאשתו בעי טפח, שאר נשים אף בפחות מטפח.

השיעור לרגל היא"צ של הגאון רבי שמדאל גריינימן זללה"ה

יאמר ע"י בנו הגאון שליט"א ביום שני י"ג אדר א'

לאחר תפילת ותיקין בבית מדרן החזו"א ז"ל לשמיעת השיעור בקו אמרי יושר 04-3760435
להערות בכל עניני הגליון ולקבלת הגליונות בכתובת: ymp8032@gmail.com

מערכי תורה

תצוה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך'

כתוב (כ"ח, א) 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. צריך ביאור מהו ענין ההקרבה אל משה. ונראה לבאר על פי הא דאיתא בתוספתא (סנהדרין פ"ג) ונפסק ברמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ד הט"ו) שאין מעמידין כהן גדול אלא בי"ד של שבעים ואחד. ומשה היה במקום בי"ד דע"א, כדאיתא בגמ' בכמה דוכתי, דמשה במקום ע"א קאי.

ולפי זה יש לפרש דזהו ענין ההקרבה אליו, היינו שמשה ימנהו לכהן גדול, וזהו משום דבעינן למינוי בי"ד של ע"א, ומשה דבמקום ע"א קאי, הוא זה שיכול למנותו.

הקרב אליך מתוך בני ישראל

כתוב (כ"ח, א) 'ואתה הקרב אליך וגו' מתוך בני ישראל לכהנו לי. מפורש בפסוק דההקרבה היא מתוך בני ישראל, וצריך ביאור מהו ההקרבה מתוך בני ישראל.

ויש לבאר, ע"פ דברי המכילתא בפ' בא, הובא בחי' מרן רי"ז עה"ת בפ' שופטים, עד שלא נבחר אהרן, היו כל ישראל כשרים לכהונה, משנבחר אהרן יצאו כל ישראל וכו'. ומבואר במכילתא דמעיקרא היו ראויים כל ישראל לכהונה, ורק משנבחר אהרן נפסלו מן הכהונה ונדחו מלהיות כהנים, ונמצא דע"י בחירה זו הוא דנפסלו והופקעו כל ישראל מן הכהונה, ועד לבחירה זו היו כל ישראל ראויים לכהונה.

ולפי זה יש לומר דזהו הפירוש מתוך בני ישראל, דהבחירה באהרן, היא בחירה בו מתוך בני ישראל, דבחירה זו היא בחירה מתוך כל ישראל, שכולם יכולים להיות כהנים, וע"י בחירה זו יפסלו ויופקעו מן הכהונה.

בגדי כהונה לקדשו ולכהנו לי

בעשיית הבגדים יש חילוק בין בגדי אהרן לבגדי בניו, דבבגדי אהרן כתוב (כ"ח ג') 'ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי, ובבגדי בניו כתוב (כ"ח, ד') 'ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי. מבואר בכתוב דבגדי אהרן הם גם לקדשו וגם לכהנו, ובגדי בניו הם רק לכהנו, ולא לקדשו, וצריך ביאור החילוק בזה.

ונראה לבאר דהנה בסוף הפרשה כתוב 'ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו למשחה בהם ולמלא במם את ידם', ופירש רש"י דע"י הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדולה, והיינו דקידוש כהן גדול הוא ע"י לבישת הבגדים, וכמבואר בגמ' ביומא דף ה' דקידוש כהן גדול לדורות הוא ע"י ריבוי שבעה, ומשיחה שבעה, אכן כל זה הוא רק בכהן גדול שצריך מעשה קידוש לכהונה גדולה, אבל שאר כל הכהנים, כיון שנמשחו בשמן המשחה בשבעת ימי המילואים, הרי הם כהנים ממילא, ואינם צריכים עוד שום מעשה קידוש.

ולפי"ז מבואר היטב החילוק דבגדי כהן גדול, הם לקדשו לכהנו לי, דע"י הבגדים הוא מתקדש לכהונה גדולה, אבל בגדי בניו אינם באים לקדשו בקדושת כהונה, שהרי קדושת כהונתם ממילא היא באה, ועל כן אינם אלא לעצם הכהונה, דאין בגדיהם עליהם, אין כהונתם עליהם, וה"ה כזר, ולכן כתוב בפסוק רק שהם לכהנו לי.

ולקחת את שתי אבני שהם

כתוב (כ"ח, ט') 'ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל'. הנה מהכתוב 'ולקחת' מבואר מזה שיש ענין מסויים של לקיחה, ולא מצינו שנאמר כן בשאר הדברים, וצריך ביאור מהו הלקיחה, ומפני מה רק כאן נצטוו בזה.

והנראה בזה, דהנה מבואר בגמ' בכמה דוכתי, שדין בגדי כהונה להיות משל ציבור, ואי אפשר לעשותם באופן שיהיו שייכים ליחיד, ומשום כך צריך מסירה לציבור על גדות כל יחיד. ואולם נדבת אבני שהם לא הייתה ככל נדבת ישראל המפורש בפ' ויקהל שכל נדיב לב הביא מאשר נמצא אותו זה תכלת וארגמן וכו', דאבני שהם לא היה מצוי להם כמבואר בפ' בראשית דנהר יצא מעדן וגו' שם הבדלח ואבן שהם.

ומפורש בפרק ל"ה פ' כ"ז דהנשיאים הביאו את אבני שהם ואבני המילואים לאפוד ולחושן, ובתרגום יונתן פירש תיבת נשיאים, דהיינו מלשון עננים, וז"ל וענני שמיא אזלין לפישון, ודלין מתמן ית אבני בורלות וחילא וכו'. ומחתן יתהון באנפי מדברא, ואזלי ברברני ישראל, ומייתן יתהון לצורך עבידתא. ומבואר דהיה זה מעשה ניסים, שהעננים הביאו את אבני שהם מפישון, אשר שם אבן שהם אל המדבר, והנשיאים הביאום לעבודת המשכן, וכיון שכן, הלא היו אבני שהם מההפקר, ואיך יהיה מסירה לציבור כדבעינן בכל נדבת הציבור לבגדי כהונה.

ואפשר שעל כן אמרה תורה ולקחת את שני אבני השהם וגו' לומר דבעינן מעשה קיחה באבני השהם דקיחה אקרי קנין כדאיתא בריש קידושין, ועל ידי זה ימסרם לציבור יפה. וזה יתכן או באופן שיזכו הנשיאים לעצמן תחילה וימסרו לציבור, או באופן שתהא הלקיחה מעיקרא לצורך ישראל, ועכ"פ בעינן שתהא לקיחה באבנים וא"כ נמצא מבואר הדגשת הכתוב ולקחת.

חושן ואורים ותומים

בעשיית החושן כתוב (כ"ח, י"א) 'והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתיים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט'. הרי דצריך לכתוב על אבני החושן שמות שנים עשר שבטי ישראל. והנה בגמ' ביומא דף ע"ג ע"ב איתא, דבכדי להשלים שיהיו בחושן כל האותיות, גם האותיות צד"י וט"ת, הוסיפו לכתוב על אבני החושן, 'אברהם יצחק ויעקב שבטי ישורון'.

וצריך ביאור, דהרי בקרא כתיב רק שיהיו שמות השבטים, ואיך מוסיפים לכתוב עוד תיבות, ואמנם דצריך לזה בשביל ההיכא תימצא שיוכלו לישראל, אבל אכתי צ"ע מכאן איזה דין מוסיפים לכתוב עוד דברים נוספים שלא נתפרשו בקרא.

ונראה לומר בזה, דהנה נחלקו הראשונים, דשיטת רש"י בחומש כאן, וכן הוא שיטת הראב"ד בפ"ד מהל' בית הבחירה ה"א, דבבית שני לא היה אורים ותומים, ולא היה הקלף עם השם נתון בתוך החושן. אכן שיטת הרמב"ם שם ובהלכות כלי המקדש פ"י ה", שבבית שני גם עשו אורים ותומים, ואע"פ שלא היו נשאלין בהן, מ"מ עשו אותן כדי להשלים שמונה בגדים לכהן גדול, שלא יהא מחוסר בגדים. ומבואר בדעת הרמב"ם דהא"ת הם חלק מן החושן, והם מחלקי הבגד. אמנם שיטת רש"י והראב"ד מבוארת, דהא"ת אינם חלק מהחושן, ואינם מחלקי הבגד, אלא הם דבר נפרד בפני עצמו, וכל עניינם הוא כדי לישראל בהן, ועל כן בבית שני שלא היו נשאלין, ממילא אין צריך לעשותן כלל.

והנה גם לשיטת רש"י והראב"ד שהא"ת אינן חלק מהחושן כלל, מ"מ בשביל לישראל היו נותנים את הא"ת בתוך כפלי החושן, ומשום שכן הוא דינן וענינן לישראל בהן כשהם בתוך החושן, וע"י החושן הוא שמאיר דבריו, ומבואר מזה, דאף שמצד עצם שם הבגד, הא"ת הן דבר נפרד בפ"ע, מ"מ עניינן וקיומן הוא רק בתוך החושן, והחושן משמש לקיום ענין הא"ת, ויחדיו הוו החושן והא"ת בקיום ענין א"ת.

נמצא דהחושן תרתי אית ביה, חדא, עצם מה שהוא בגד מבגדי כהונה, ועוד יש בו מה שהוא משמש לקיום הא"ת שהוא קיום בפ"ע.

מעתה יש לומר, דמה שכותבין על החושן שמות י"ב השבטים, זהו מהדין בגדי כהונה שיש בהחושן, וזהו דכתיב בקרא כאן, דמיירי מדיני צורת בגדי כהונה, ומצד זה באמת דינו שיכתב עליו רק י"ב שמות השבטים, ומה שמוסיפין לכתוב עוד דברים כדי להשלים כל האותיות, הוא מהדין הנוסף שיש בהחושן שהוא משמש להא"ת, דכיון דהחושן הוא חלק מקיום דין א"ת, והרי בשביל תשובת הא"ת צריך עוד אותיות, בהכרח מוסיפין לכתוב עוד דברים, עד שיהא נשלם כל האותיות, ומקור הדין להוסיף דברים בשביל קיום הא"ת, יש לומר דכיון דהא"ת ניתנו לישראל בהן, כדכתיב בקרא ושאל לו במשפט האורים, ואיקרו אורים שמאירים את דבריהם, בכלל זה הוא גם שיוסיפו עוד דברים להשלמת האותיות, דרק ע"ז יוכל להתקיים שיהיו נשאלין בהן.

ונראה דיש לומר דגם לשיטת הרמב"ם שהא"ת הוא חלק מן החושן, והוא מכלל שמונה בגדי כהונה, מ"מ גם הוא ס"ל דמלבד זאת יש קיום בפני עצמו של חושן לישראל בו, רק דס"ל דשוב חוזר הא"ת להיות מעיקר צורת החושן, ועל כן גם בבית שני עשאוהו, אמנם עיקר דינו הוא משום הקיום בפני עצמו של שאלה בא"ת.

'רבע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו'

בעשיית החושן כתוב (כ"ח, ט"ז) 'רבע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו', הנה נאמר בזה מידת החושן כמו שהוא כפול. וצריך ביאור דעיקר דין שיעור הבגד, הוא איך שהוא לפני שכופלים אותו, דהרי השיעור הוא בחפצא דהבגד כמה יהא בו במדתו, ומה שהוא כפול, הוא דין נוסף לכופלו, או שהוא דין בלבישתו שילבשונו כפול, וא"כ היה צריך לכתב מידות החושן איך שהוא לפני כפילתו, שבזה הוא עיקר החלות דין שיעור, ואח"כ לכתב שצריך לכופלו, ולמה לא ניתן שיעור הבגד איך שהוא בעצמו. [ואולי נלמד מזה, דכפילתו הוי דין בעיקר צורתו, דכן הוא צורתו להיות כפול, וע"כ שפיר ניתנו מידותיו איך שהוא אחר כפילתו, וצ"ע בה].

ונראה לבאר דהנה הרמב"ן כתב דהטעם שהחושן היה כפול, הוא בשביל להיות כתב שם המפורש נתון בין כפלי החושן. מעתה נראה דהנה שיטת רש"י והראב"ד דהא"ת אינם חלק מן הבגד דחושן, וכמו שהבאנו לעיל בארוכה, נמצא דלצורך עצם קיום הדין בגד דחושן, לא היה נכפל כלל, וכל עיקר כפילתו של חושן הוא רק מהדין הנוסף שיש בחושן, דמשמש לקיום של הא"ת.

מעתה נראה, דכיון דכל הדין שכופלו, אינו מדין הבגדי כהונה של החושן, אלא מהדין הנוסף שהוא משמש להא"ת, א"כ יש לומר דבאמת מצד עיקר צורת הבגד, שיעורו הוא זרת ארכו וזרת רחבו, אכן לא סגי במה דבעצמו יש בו שיעור הזה, אלא צריך שיהא בו שיעור זה כפי שהוא בלבישתו על לבו, שבאופן לבישתו על לבו, יהא בו שיעור זרת ארכו וזרת רחבו, והדין לכופלו, הוא מהדין שמשמש להא"ת.

אשר לפי זה יש לבאר דעל כן ניתנו מידותיו כפי שהם אחר כפילתו, דבאמת מצד דין בגדי כהונה, שיעורו הוא זרת ארכו וזרת רחבו, וזה בעינן שיהא כפי שהוא לבוש על לבו, וממילא בעינן שיהא כן אחר כפילתו, והדין לכופלו הוא דין נפרד שאינו מדיני הבגדי כהונה, ועל כן ליכא למימר שיעור הבגד כפי שהוא קודם כפילתו, דלא בעינן השיעור כפי שהוא קודם כפילתו, ולא בעינן אלא שיהא בו שיעור זרת ארכו וזרת רחבו, רק שיהא כן כפי שהוא בלבישתו על לבו.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

ניצול הזמן מתוך התחדשות תמידית

כל יום וכל רגע ללימוד התורה, ולדעת כמה חביב להקב"ה כל עמל ויגיעה, זהו רצון ה"ת ובכך נעשה נח"ר לפנינו, צריך להתעלם מהיצה"ר הידוע שגורם לאדם לדחות ולדחות, היצר לא יגיד לאדם תהיה בטלן כי אז הוא לא ישמע בקולו אלא אומר לאדם מה לך למחר היום תלמד מחר, ויפה שעה אחת קודם. בילדותי שמעתי מהמנהל הצדיק של ת"ת קמניץ רבי אברהם ברדקי זצ"ל (חתנו של ראב"ד העדה החרדית רבי פנחס אפשטיין זצ"ל) שהיצה"ר מגיע לבן תורה עם שתי פיתויים, דבר ראשון הוא אומר לאדם תלמד אבל יש לך עוד זמן לא דחוף היום, וכך האדם דוחה ודוחה עד שמגיע יום אחד שהוא מחליט שכבר דחה מספיק וצריך כבר להתחיל ללמוד, אז כבר מגיע היצר עם טענה אחרת, עכשיו אתה מתחיל כבר מאוחר ובכך הוא מייאש אותו, נמצא א"כ שעבודתנו היא לא לדחות ולא להגיד שעבר הזמן, וכדברי החפץ חיים שבכל יום צריך האדם לראות כאילו זה יומו האחרון כמה הוא טורח ומשקיע את כל כוחותיו כדי לנצל יום זה, יש אומרים רמז, והסר שטן מלפנינו ומאחורינו, תסיר את השטן שאומר יש עוד זמן ואת השטן שאומר עבר כבר הזמן.

כעת שאנו עומדים בחודש אדר שבחודש זה קיבלנו את התורה מאברהם, העבודה היא להוסיף חיל וחיות בעבודת ה', בלימוד התורה בשקידתה ובעמל התורה, ונראה כעת להתבונן בתפקידו של האדם שידע מה מוטל עליו.

תכלית הבריאה בשביל ישראל שיעסקו בתורה

הנה אחד מן הדברים היסודיים שיובילו את האדם להצלחה ברוחניות הוא, שיידע את הערך של כל רגע ורגע בלימוד התורה הק', וידע ג"כ כמה הקב"ה רוצה שהוא ישב ועוסק בתורה, כל תכלית הבריאה היא רק כדי שישאל יעסקו בתורה, ונדבר דברים פשוטים אבל מי שיתבונן בדברים יראה שיש בהם עומק רב.

החפץ חיים הקדוש המשיל משל לתת חיזוק באהבת התורה, משל לסבא שנתן מתנות לנכדיו לזה הביא כך ולזה כך, ולאחד מנכדיו האהובים יותר הביא מתנה יקרה עד מאוד, והפציר בו שישמור על זה חזק, אבל הנכד לא מבין עד כמה זה יקר, עד שהגיע עשיר גדול אחד וראה את המתנה שאותו נכד קיבל, וההפתעה שלו כ"כ גדולה משווי המתנה עד שהוא מציע עבור זה תמורה גדולה מאוד, ורק כך הילד מבין כמה יקרה היא המתנה שהוא קיבל מסבו, אומר הח"ח הק' יש לנו מלחמה, המלכים אומרים רבש"ע תן לנו את התורה, מלאכים שרפים ואופנים אומרים למי נתת את התורה לקרוצי חומר? ומזה נלמד כמה צריך להעריך את המתנה הזאת את התורה הק'.

ובגמ' בשבת מצאנו עד כמה המלאכים לא הסכימו שתתן התורה לישראל ורצו שתישאר אצלם, כדאיתא: אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מה לילד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפני חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש לתנה לבשר ודם מה אנשי כי תזכורנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הורך על השמים, אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכיסא כבודי וחזור להן תשובה וכו' (פח, ב).

לכאורה הפשט באחוז בכיסא כבודי הוא שזה שיא הדרגה בדבקות בה"ת, באופן כזה שהמלאכים לא יכולים לשלוט בו, וכמה שהאדם יותר דבק בה' הוא שמור ומוגן ואין לו מה לפחד.

ובהמשך דברי הגמ' שם: אמר לפניו ריבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להן, למצרים

נכנסנו לחודש אדר הראשון, חז"ל הקדושים בכוחם הוסיפו עוד חודש לאחר שראו את הצורך בכך וצריך לנצל את החודש הזה, נשתדל להתחזק היום בעבודה החשובה שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים, להשתדל שלא נהיה ח"ו כמלומדה, וכדברי רש"י עה"פ בחודש השלישי לצאת בני מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני, ופירש רש"י: לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו. (שמות יט, א), לכל יום יש את המעלה של אותו יום, אחת העבודות של היצה"ר היא לתת לאדם תחושה של יובש שלא ירגיש את המיוחדות שבכל יום.

וכן מצאנו בגמ' בברכות: עוד פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני, (סו, ב). עבודת היצר היא להרדים ולהכניס קרירות בלב האדם, היצר מנסה לגרום לאדם לחטוא אבל גם אם אינו חוטא, ע"י הקרירות האדם עובר יום אחרי יום מבלי לנצל כלום, וצריך לדעת שכל יום הוא יום מיוחד בפני עצמו, לכל יום יש את הניקון, המעלה וההצלחה של אותו יום.

זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה

על הפסוק ואברהם זקן בא בימים וכו' כתיב במדרש: אמר רבי אחא יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה, (מדר"י שרה נט). ומבאר הענף יוסף בשם הגאון על פי מה דאיתא בזוהר על הפסוק ויקרבו ימי ישראל למות כשאדם נפטר מהעולם אזי באין כל יומין לחשבון לפני הקב"ה להראות מעלות הצדיק שלא עבר יום אחד משנותיו מתורה ומצוות ומעשים טובים, משא"כ הרשעים ימיהם מתחבאין ובושין להתקרב לפני הקב"ה, וזה שאמר ויש לך שהוא בזקנה ר"ל זקן אשמאי ואינו בא בימים כי כלו חיו בחטאים ופשעים וימיו מתחבאים מלבוא לפני הקב"ה, ויש לך אדם כשר וחסיד ובא ימים שלו לפני הקב"ה להעיד על שלמותו אבל אינו בא בזקנה כי מת בילדותו, משא"כ אברהם האריך ימים ובא בימיו לפני הקב"ה.

מון ראש הישיבה רבי חיים צוק"ל היה מביא את דברי רש"י עה"פ שני חיי שרה שכ' כולם שווים לטובה, ואמר רבי חיים שזה ההספד הכי טוב שיכול להיות לאדם, שכל החיים שלו שווים לטובה.

ראיתי בסיפורים שיש מנהג לומר בראש חודש אחרי ההלל את הפסוק - ואברהם זקן בא בימים וכו' אני לא יודע מה המקור אבל יתכן שזה כעין תזכורת עבורנו בכל ראש חודש שנצל את החודש כראוי כדי שיהיה לנו עם מה לבוא בימים אלו.

שוב יום אחד קודם מיתתך

ועל זה הדרך שנינו בשבת: תנן התם רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר"א וכי אדם יודע איזהו יום ימות אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה, ואף שלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. (קט, א).

ויש בנותן טעם להוסיף וכבר הזכרנו פעם עצה טובה קמ"ל, שאין לאדם להיכנס ללחץ מהמחשבה שמא מחר ימות, צריך להתפלל שנזכה לאורך ימים ושנים אבל מלבד זאת למדנו בגמ' ביומא אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם שנאמר וישוב רשע מרשעותו יחיה (פז, ב). ממילא מי שמפחד שמא ימות למחר שיידע שהוא רק יחיה מזה כי תשובה מאריכה ימיו ושנותיו של אדם.

כלל הדברים, צריך לדעת שאין יום אחד שהולך לאיבוד, העבודה שלנו לנצל

להם. (ברכות ה, א). והסיבה שהקב"ה לא רוצה שנעזוב את התורה היא מפני שכל תכלית הבריאה היא להיטיב לברואיו, הקב"ה תכלית השלמות יחיד ומיוחד היה הווה ויהיה ואין עוד מלבדו, וכל הבריאה היא מפני שהוא טוב ומדרך הטוב להיטיב, וגם אם יש קשיים לעת"ל בנין מה היה התהליך בכל מה שהיה נראה לנו קשה, אבל הכל זה טוב, וצריך לבקש שהכל יהיה בחסדים גלויים, ומאחר וזה רצונו יתברך, אם אדם לומד ועמל בתורה לא רק שהוא יקבל שכר על עצם הלימוד, אלא הוא עוד מרבה נח"ר להקב"ה בכך שכעת אפשר להיטיב לו, והוא מביא את הבריאה לתכליתה, להיטיב.

ש אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק

ובזה נבין את דברי הגמ' בחגיגה: תנו רבנן שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתגאה על הצבור. (ה, ב). הנפש החיים אומר שבוכה זה ריבוי דינים, אין לנו מושג מה זה אבל זה ביטוי נורא מצמרר, ומי שיכול ללמוד ולא לומד הקב"ה בוכה עליו, הוא יכול ללמוד ולהרוויח כ"כ הרבה ובמקום זה האדם מתעסק בהבלים.

ומצד שני מי שאינו יכול ללמוד ולומד הקב"ה בוכה עליו ג"כ ויש בזה כמה ביאורים והחפץ חיים ביאר ביאור שנכנס ללב, הקב"ה בוכה עם הצער שלו, תראה את בני שבראתי בעולמי קשה לו ללמוד והוא לומד את תורתו, (התורה מביאה לאדם את כל הטוב שבעולם אבל עכשיו זה זמן שהוא צריך להתמודד), ויש הבדל גדול בין הבכי של הקב"ה על מי שלומד ובין על זה שאינו לומד.

שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם ובמשנתם, רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדי הוא לו, נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות. (אבות, א, א). ויש כמה דרגות שלימוד התורה לשמה, והעיקר הוא ללמוד ועי"ז מגיעים לדרגות גבוהות בלשמה עד שכל העולם כולו כדאי הוא לא.

ובמדרש שמואל עמד על מילת כולו שלכאורה היא מיותרת שהרי כבר כתוב כל העולם ומה התוספת 'כולו': אמר מילת כולו מיותרת להשמיענו שלא לבד כל העולם אשר הם עתה בחיים שכולם כדאי הם לו להתקיים בשבילי אלא אפי' כל העולם כולו ר"ל מתחילת בריאת העולם ועד עתה לא נבראו כולם אלא בשביל זה העוסק בתורה לשמה. (שם).

באו ונראה כמה תארים כתוב במשנה על מי שעוסק בתורה לשמה, כמה היינו מוכנים לשלם בשביל שייגידו עלינו משמח את המקום, רק את זה, אבל העוסק בתורה לשמה נאמר עליו רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות וכו' ומה הפשט שהוא משמח את המקום, ע"י שלומד תורה הוא עושה נח"ר לבורא שבכך שייך להיטיב עם הברואים, שהרי ההטבה מגיעה רק ע"י עמל ויגיעת התורה.

ע"י לימוד התורה משפיע טובה לכל העולם

ידע כל אברך יקר ונחמד, וכל בחור יקר ונחמד, דע לך, כל העולם מחכה לך, כשמתעוררים בבוקר ללמוד את התורה הק', כל אחד עוזב את ביתו ורץ ללמוד תדע את המעלה הגדולה שלך, איזה שפע עצום אתה מביא לעולם, איזה ברכה, הקב"ה עומד ומצפה שתתחיל ללמוד.

על ידי התבוננות בדברים הללו נזכה שבכל יום יהיו בעינינו כחדשים, לא להתרגל לשגרה, מצד אחד צריך שיהיה תרגילנו בתורה, שיהיה הרגל, אבל בד בבד עם התחדשות, ברכת התורה בבוקר צריכה להיות כאילו היום קיבלנו את התורה.

את האווירה הטובה הזאת צריך לשתף בבית עם האשת חיל שהיא השותפה, לא לשכוח להגיד לה שהכול בזכותה, היא עוזרת לו ללמוד, ולשמוח יחד בזה שאנחנו עושים נח"ר לבורא עולם, עד שיבוא היום הגדול שהקב"ה יביא את הגאולה וכל אחד יראה לא רק את השכר שלו על מה שלמד, אלא גם מה הוא פעל על ידי הלימוד שלו, אם היינו רואים מיד מה נפעל מהלימוד שלנו לא הייתה בחירה, אנחנו צריכים לדעת שזו היא המציאות.

מרבה תורה מרבה חיים, ע"י שנצל את הזמן ללימוד התורה הקב"ה יוסיף לכולם אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד. ה' יעזור שנזכה ללמוד תורה בחשק ובשמחה, ולקרב את הגאולה ולראות את הגאולה, ולעשות לפנינו נחת רוח.

מתוך שיחה שנאמרה בהיכל הישיבה, נכתב ע"י אחד השומעים.

ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלוהים אחרים, בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודת גלולים? וכו', מיד הודו לו להקב"ה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ. (יעו' עוד שם שלבסוף נעשו אוהבין ואף מלאך המוות עשה לו דבר וכו', והדברים נוראים למתבונן מה אפשר להשיג ע"י עמל התורה).

והנה רבו הראשונים והאחרונים שעסקו בדברי הגמ', ויש הרבה מה להאריך כאן, אולם נתמקד בשאלה אחת, מדוע לא רצו המלאכים שתד תורה לישראל, אם רוצים הם לעסוק בתורה שיעסקו ומה החיסרון שהתורה תרד גם לישראל, (עוד יש להעיר מה בכלל הייתה ההו"א שלהם הרי באמת הם אינם יכולים לקיים את המצוות וכי סוכה יש להם תפילין יש להם ובהזדמנות אחרת נרחיב על ענין זה).

אלא הפשט הוא שידעו המלאכים שברגע שכלל ישראל מקבלים את התורה היא נהיית שלהם, הם הבעלי בתים, מה שהם פוסקים בעוה"ז נפסק בעוה"ב, וזה לא רצו המלאכים לקבל שקרוצי חומר יהיו הבעלים על התורה.

כי לקח טוב נתתי לכם

לפי"ז נבין את דברי הגמ' בברכות ובזה נבין את משמעות הגמ' בברכות: בא וראה שלא כמדת הקב"ה מידת בשר ודם, מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחברו, מוכר עצב ולוקח שמה, אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו (ה, א). ודאי שדברי הגמ' שמוכר עצב לא עוסקים בבעל חנות ששמח על כל קונה אלא באחד שמוכר חפצים בכדי שיהיה לו קיום, דוגמת נשים צדקניות שמכרו תכשיטיהן בשביל להביא מלמד לילדיהם.

ע"י במהרש"א שהעיר מדוע בתחילת דברי הגמ' נקטה הגמ' לשון מכירה ואח"כ נתינה וביאר: מוכר בעין רעה מוכר ונותן בעין יפה נותן וז"ש כי לקח טוב וגו' לקחה טובה שהוא בבשר ודם בעין רעה היא שהמוכר עצב בה ולוקח לחוד שמח אבל במידת הקב"ה אינו כן וכו'.

ובהגהות רא"מ הורוויץ העיר: אינו מובן הדמיון, דמוכר חפץ נחסר ממנו החפץ, משא"כ ע"י נתינת התורה לא נחסר הקב"ה כלום, וגם בשר ודם כשמלמד לחברו אינו עצב, ומתבאר ע"פ מדרש רבה ריש פרשת ראה דבנתנת התורה מסר גם הנהגת עולמו, וא"כ הוי דומיא דמסירת חפץ.

וזה יהיה הביאור בדברי המדרש בתרומה: יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה, שנאמר ויקחו לי תרומה וכו' (שמות רבה, ג), וביאור הדברים שהקב"ה נתן לישראל את הכח להחליט איך להנהיג את העולם.

ובכמה מקומות בש"ס מצאנו שמה שפסקו חכמים בעולם הזה נפסק בעוה"ב, דוגמת ההיא דהשוכר את הפועלים בספק קדמה בהרת או קדם שיער לבן אם טהור או טמא ובמיתבתא דרקיעא היה מחלוקת בזה ואמרו שישאלו את דבה בר נחמני וזה היה בזמן שרדפו אחריו, ופסק טהור ויצא נשמתו בטהרה, (יעו' ברמב"ם שפסק טמא), רצון ה"ת שבעולם הזה יפסקו את ההלכות ע"י עמל ויגיעה בתורה, ובבחינת לא בשמים היא, ואת הכח הזה לא רצו המלאכים שבנ"י יקבלו.

ויש כאן מקום להוסיף את מש"כ בדעת זקנים על הפסוק החודש הזה לכם וכו': הכל תלוי בקידוש ב"ד כדאמר ר' אושעיא כשישראל מגיעין לר"ה הקב"ה אומר למלאכי השרת העמידו בימה והוציאו ספרים כי למחר אני בא ודן עולמי, בין כך ובין כך נמלכין ב"ד שלמטה ועיברו ודחו ר"ה עד יום של אחריו, למחר אין הקב"ה דן את עולמו באין מלאכי השרת לפני הקב"ה ואומרים לפניו רבה"ע לא כך אמרת לנו למחר אני דן את עולמי ונשמוט הדין באפס, אומר להם הרי בני דוחין את הדין עד למחר והדבר מסור בידם שאתם צריכין לילך אחר קביעותם וכל מה שהם עושין נעשה עמהם. (שמות יב, ב).

לאור כל זאת אין יוכל אדם שלא למד תורה לפגוש את המלאכים בעולם הבא הם שרצו את התורה אצלם והקב"ה רצה שהתורה תרד לעולם כדי שישאלו ילמדו בה ואז מגיע אותו אדם שבזבז את זמנו הם יסתכלו עליו כמשוגע, מה עשית בחיים היפים שלך, זה בושה נוראה שא"א לתאר, ואין הוא יעמוד לפני הקב"ה עם בושות כאלו.

כשאדם יודע את המעלה הגדולה של התורה ואת הנחת רוח שזה עושה לפניו יתברך שהרי זהו רצונו שישאלו יהיו עמלים בתורה, וכלשון רש"י בברכות: שהרי הקב"ה מזהירם מלעזוב אותה ומשבחה לפניו בלקח טוב אחר שנתנה

לרפואת הרב אליעזר מרדכי בן רחל לרפוא"ש בתושח"י

לתרומות והנצחות:

053-4100-758

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר הלוי זצ"ל

ניתן להצטרף לקבלת הגליון בכתובת: 81513f@gmail.com

כשלמדנו קידושין בשיבה, היה בדף ו' או ז' רשב"א מאד קשה בסברא. והיה קשה לנו להבין את דבריו. ובדיוק הזדמן לישיבה, הדוד הגי' אליהו מישקובסקי זצ"ל (שבא לבקר את אמו שגרה מול הישיבה) ושאלתי אותו מה הפשט ברשב"א. אז הוא שלח אותי לשיעורי דעת (שיחות מוסר להגרי"ל בלוד, מטלז), והגבתי בפליאה, אני שואל שאלה בלימוד, מה הקשר לשיחות מוסר...? אמר לי הדוד, תשמע מה שאומרים לך!...

פתחתי, וראיתי שהוא מביא את זה... הוא מאריך שם שדעת תורה זה לא "שכל אנושי". ואחת הראיות שהוא מביא, זה מהרשב"א הזה. אתה יכול להבין את הרשב"א הזה? לא. והרי ודאי שהרשב"א צודק! אז אתה רואה שדעת תורה היא הרבה יותר מרוממת מהשכל שלך, ואי אפשר להבין לבד.

וזה מה שכותב הבית הלוי, להבין את התורה ולהבין את המשפט - זה רק עם בורא עולם! לא שייך אחרת!...
לא עשה כן לכל גוי

וכן יש במדרש רבה (שמות ל, יב), כשעקילס הגר הלך להתגייר, הוא בא לדודו אדריינוס המלך ואמר לו רוצה אני להתגייר ולהעשות ישראל, אמר לו לאומה זו אתה מבקש, כמה בזיתי אותה כמה הרגתי אותה לירודה שבאומות אתה מבקש להתערב מה ראית בהם שאתה רוצה להתגייר?! אמר לו, אפילו הקטן שבהם יודע היאך ברא הקב"ה את העולם, מה נברא ביום ראשון מה נברא ביום ב', כמה יש משנברא העולם, ועל מה העולם עומד, ותורתן אמת. אמר לו אם כן תלמד את התורה שלהם, ואל תמול. אמר לו אפילו חכם שבמלכותך וזקן בן מאה אינו יכול ללמוד תורתן אם אינו מל, שכן כתוב (תהלים קמז, יט - כ) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.

הפשט הפשוט תורה בלי הבורא עולם - לא הולך. ובורא עולם - לא מגיע לגוי. דבר פשוט. שכל זה לא תורה, ותורה זה לא שכל. סיפר הרב יונה מרצבץ (שלמד פה בישיבה) בן של הגי' משה (מג"ש בקול תורה) שגדל אצלם בבית גוי שחשקה נפשו להתגייר. הוא בא למרן פוסק הדור ר' נסים קרליץ זצ"ל, אמר לו ר' נסים, תלמד את כל ההלכות בישיבה בקריית מלאכי, ותבא עוד חודשיים, אם נראה שאתה יודע את כל הדינים וההלכות - נגייר אותך!

הוא בא כעבור חודשיים, ר' נסים בוחן אותו, ורואה שהוא לא יודע... אמר לו ר' נסים, לך לעוד חודשיים. אמר לו הגוי: כבוד הרב! אם היו אומרים לרב שאני לא כשרוני, מובן... אולי חודשיים נוספים יעזרו לי. או לחילופין, היו אומרים לרב שלא למדתי כ"כ בהתמדה, אני מבין, צריך להתחיל ללמוד. אבל אני למדתי בהתמדה רבה, ואני גם כשרוני, הרב יכול לשאול את כולם... אז למה לא הבנתי? כי יש לי מח סתום של גוי, אז מה יועילו עוד חודשיים? שאני אשאר עם מח סתום של גוי?!... שהרב יגייר אותי, יהיה לי מח של יהודי, ואז אני יוכל להבין.

ר' נסים קיבל את הדברים, וגייר אותו. ובאמת אח"כ הוא למד בישיבת סלבודקא והוא מסר את השיעור בהלכה שנוהגים לומר בשעת האוכל! וכיום הוא תלמיד חכם גדול.

לא עשה כן לכל גוי. תורה זה עם הקדוש ברוך הוא. משפט זה עם הקדוש ברוך הוא. אין... אדם בשכל רגיל - לא יכול להבין תורה, זה הכל.

ולכן כתוב בנפש החיים (שער ד') **שכל אדם יחשוב קצת לפני הלימוד על יראת ה'. ולמה? כי בלי יראת ה', אתה הולך ללמוד**

הבנת התורה זה רק עם הקב"ה!

הזכרנו בשבוע שעבר, שכשהיינו בחוץ לארץ במסע לקבר החפץ חיים, הגאון ר' ניסן קפלן (ראש ישיבת דעת אהרן) העלה שאלה לפני הדיינים שהיו שם: מה הדין אם אדם לוח מחבירו סך מאה שקל, וכעבור תקופה קצרה המלוה נעלם והלוה לא יכל להחזיר לו. יום אחד המלוה מופיע, ואומר באתי לזמן קצר ומיד לאחמ"כ אני הולך ואני לא רוצה שיידעו איפה אני נמצא, אומר לו הלוה אני רוצה לשלם לך, הוא מביא לו שטר של מאתיים שקל, ולמלוה אין עודף. האם הלוה חייב ליתן לו את השטר של המאתיים או לא?

כך הוא שאל את הדיינים (דיינים חשובים מאד) והם הסתפקו בדין. אך אי' הדיינים (שהוא ת"ח גדול וחיבר הרבה ספרים) אמר, כעת אתה שואל אותי בשכל שלי - אני לא יודע, אבל אם זה היה בא לפני לדין תורה - הייתי יודע לענות על זה. ולמה? כי אלוקים ניצב בעדת קל.

ובספר הנפלא של הגי' חיים קמיל מביא שהגר"י הוטנר בצעירותו בא להגרתי' והקשה לו כמה קושיות על דברי הבה"ל בהלכות ק"ש (והבא בספרו תורת הנזיר פ"א ה"ח) וא"ל שילך לח"ח עצמו, והתעמק בזה הח"ח מאד, ולאחמ"כ אמר לו כעת אני לא יודע מה להשיב, אבל כשלמדתי את הסוגיא ופסקתי את ההלכה הזו, הרבה הייתי חוכך בדעתי בזה, וחזר להגרתי' וא"ל אם כן כבר הורה זקן.

דהיינו בשעה שפסק היה את האלוקים נצב בעדת קל, ואז ידע להשיב ע"ז בבירור, אכן כעת בדעת אנושי כשהוא לא בענין קשה לו לישב, אך ההלכה נשארת וכבר הורה זקן.

ומביא מה שכתב ה'בית הלוי' בפרשת השבוע. מאד מעניין: הוא מביא מדרש, (ילקוט תרומה, שס"ד) "איתא במדרש, תורה שלי ומשפט שלי, נטלתם אותם קחו אותי עמכם". והכוונה, דעל הני שני דברים אי אפשר לעמוד על אמיתותן רק בעזר ה'. ומשום הכי אמרו כל היושב ושונה הקב"ה שונה כנגדו, דבלאו הכי אי אפשר לאדם לעמוד על סוד הדברים. רק הקדוש ברוך הוא כביכול יושב ומלמדו. וכמו שאמר הכתוב ואשים דברי בפיך. וכמו שאמר הכתוב כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה.

וכן המשפט אי אפשר לעמוד על עומקו, וגם משום חשש דין מרומה, רק בעזר ה'! וכמו שהתפלל שלמה המלך ע"ה ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך, להבין בין טוב לרע, כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה. ועל זה אמר הכתוב (תהלים פב, א) "אלוקים נצב בעדת קל".

וזהו שאמרו במדרש התורה שלי והמשפט שלי כי רק אני יודע אותם! אין כזה דבר לדעת את התורה בלי הבורא עולם! כי רק אני יודע אותם ואתם נטלתם אותם, קחו אותי עמכם כדי שאלמד אתכם לעמוד על עומקם".

יש פה יסוד חדש שהבית הלוי מלמד אותנו: יסוד נפלא! אין כזה מושג שאדם יחשוב, אני יבין את התורה בשכל שלי. אין כזה דבר. כל מה שאני מבין תורה, ומה שאני מבין משפט לדון אותה, זה רק בגלל שהקב"ה יושב ושונה כנגדי. ואלוים נצב בעדת קל, זה כח מיוחד שהקב"ה נותן לי להבין, ולדעת איך לפסוק. הכל כי הקב"ה נמצא איתי.

[ולגופה של השאלה, אני אמרתי מסברא שהוא ודאי חייב לשלם, הרי עבד לוח לאיש מלוה, ואתה חייב לפרוע את הכסף, ופריעת בעל חוב מצוה... אם אין לך לפרוט - זה הפסד שלך... אך כששאלתי את הגר"י סילמן שליט"א אמר שמסתבר שהוא פטור].

בשכל שלך, וכך לא תגיע לכלום. להגיע לשכל של תורה אמיתי ולהבין תורה - זה רק עם יראת שמים ועם הבורא עולם. קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל - חד הוא.

אלו ואלו דברי אלוקים חיים

ידועה הגמרא בעירובין (יג, ב) שאומרת על דברי בית שמאי ובית הלל - אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

זה כל כך פשוט ואמיתי... הרי אם אני אומר שהחכם עצמו לא יודע, אלא הקב"ה נותן לו שכל לומר סברות ולפסוק הלכות, אז אם לפלוני הקב"ה נתן שכל כזה, ולאמנוני הקב"ה נתן שכל אחר, אז זה לא דברי אלוקים חיים?!... יש בתורה מקום לכאן ולכאן, אנחנו לא יודעים את נפלאות התורה הקדוש, זה שכל אלוקי. אם יש למשל ש"ך וט"ז שחולקים, לא זה טועה ולא זה טועה, לשניהם יש מקום! וכפטיש יפוצץ סלע. ואמנם כיצד יתכן דבר זה, כבר הביא הריטב"א שם להקשות בשם רבני צרפת ועיי"ש מה שתיירץ בדרך האמת.

כתוב במדרש בויקרא רבה (כב, א), שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש לפני רבו נאמר למשה מסיני. (ועיין עוד ירושלמי פאה ב, ד) אז משה כבר קיבל מסיני לא רק את ההלכות... אלא גם את מה שראובן יגיד, ושמעון יגיד, ואת ר' ברוך בער, ואת השערי יושר, רק צריך להיות תלמיד ותיק... אך הם לא מחדשים, כבר נאמר למשה מסיני איך כל אחד יאמר.

הגמרא בגיטין (ו, ב) מספרת שנחלקו רבי אביתר ור' יונתן לגבי פילגש בגבעה האם זוב מציא לה, או נימא מציא לה. אשכחיה רבי אביתר לאליהו הנביא ושאל אותו, מה הקדוש ברוך הוא עושה כעת? א"ל הוא עוסק בפילגש בגבעה. ומה הוא אומר? התעניין ר' אביתר. אמר לו, אביתר בני - כך הוא אומר, ויונתן בני - כך הוא אומר. אמר לו וכי יש ספיקות לפני הקב"ה חיו"ו! אמר לו אלו ואלו דברי אלוקים חיים הן.

הקב"ה נתן לאביתר לומר ככה, וליונתן לומר אחרת, וזו הגמרא של הקדוש ברוך הוא!!! כי באמת יש שני צדדים, לכאן ולכאן. והקב"ה נתן שכל אחד יאמר את סברתו, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים!

בנפש החיים בשער ד' הוא כותב שרואים עוד מפה, שבשמים לומדים את מה שלומדים פה בארץ, אם פה לומדים כעת כתובות, אז בשמים גם לומדים כעת כתובות.

חז"ל אומרים כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה. משל למה הדבר דומה? למלך שהאכיל את בנו הקטן, והגיש לפניו לחם. אמר לו, אבא! לא את זה אני רוצה... אני רוצה מהפה שלך... מה שהתחלת לאכול - תן לי, ונתן לו.

הפשט הפשוט הוא, כפשוטו. מפיו דעת ותבונה. זה לא שהקב"ה נתן לי תורה והשאיר אותי להסתדר עם זה לבד... לא. אלא הקדוש ברוך הוא איתי! הקב"ה מלווה אותנו, ורק על ידי זה אני יכול להבין את התורה הקדושה. אחרת - לא שייך. תורה זה רק עם בורא עולם. קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא, ולא שייך אחרת! והוא שאמר הבית הלוי.

בספר 'לתתך עליון' מביא שהרוגצ'ובער היה מתחזק באלול בהתמדה נוראה! אז שאלו אותו פעם, למה? הרי בדרי"כ באלול מקובל להתחזק בתשובה, בתפילה, או להרבות בתהילים... למה דוקא בהתמדה?

והסביר: בתפילה - אני מדבר עם הקדוש ברוך הוא. אבל בתורה - הקדוש ברוך הוא מדבר איתי!... זה הרבה יותר חזק... כי ה' יתן חכמה.

וכשאומרים כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים - כגון מחלוקת בית שמאי ובית הלל, כי שניהם נכונים! בכל מחלוקת רגילה, יש שני צדדים, ורק אחד מהם צודק. אבל כשאלו ואלו דברי אלוקים חיים - אז שניהם צודקים, ולכן סופה להתקיים.

הקדוש ברוך הוא נמצא בתוכך!

יש חז"ל (במדרש שמות לג, א) שכתוב כביכול נמכרתי עמה. דהיינו, יש מקח שאם אתה קונה אותו - אתה קונה את בעליו עמו.

הקב"ה נמכר עם התורה! והיות ולא שייך להבין את התורה בלי זה - אז הקדוש ברוך הוא איתנו. ונמכרתי עמה.

האלשיך הקדוש מביא מחז"ל "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם. בתוכו של כל אחד ואחד.

כל אחד ואחד הוא משכן לשכינה. אתה לומד תורה, והקב"ה בא אליך, שוכן בתוכך, ושכינה כנגדו!

אנו רגילים לחזור על השאלה ששואלים, "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", ואנחנו עומדים ותמהים, הוא בחר בנו?!... הרי הוא הלך לכל העמים ואף אחד לא חפץ לקבל את התורה. עם ישראל הם היחידים שהסכימו ואמרו יעשה ונשמע, אז אם כן יוצא שאנחנו בחרנו בו!... ונאמרו בזה כמה דרכים.

רה"י הגאון ר' ברוך דב פוברסקי שליט"א אמר (וכעין זה מופיע בהקדמה לתורת גיטין), מהו אשר בחר בנו? אם הקדוש ברוך הוא היה נותן את התורה לגויים, אז במקום לתת להם שבע מצוות, הוא היה נותן להם שש מאות ושלוש עשרה מצוות. **אך כשהקב"ה נתן את התורה לעם ישראל, הוא עשה אותם כעין "בעל הבית" על התורה!** הרי לא בשמים היא!... היום פוסקים כמו שפוסקים פה בארץ. וזה אשר בחר בנו. וכמבואר בב"מ (נט, ב) בסוגית תנור של עכנאי.

אבל זה עוד יותר עמוק: ונתן לנו את תורתו, הוא נתן לנו שהוא יהיה איתנו! אנחנו היום משכן לשכינה, בתוכו של כל אחד ואחד, כל יחיד ויחיד שלומד תורה והגיע לדרגה, אז הקב"ה נמצא איתו. אתם יודעים מה זה שהמלך נמצא איתי?!... עד כדי כך, שהג"ר אהרן קוטלר, מביא את הגמרא בברכות שרבי יוחנן בן זכאי ברך את תלמידיו, יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו תלמידיו, רבינו, עד כאן?! אמר להם, הלואי, שכן אדם אומר הלואי לא יראני האדם.

ואומר רבי אהרן קוטלר, הרי הוא אצלך, בקרבך קדוש! הרי הוא אתך ממש ואיך לא תפחד, רק אתה לא יודע להעריך כמה אתה גדול. אתה לא מאמין שאתה מסוגל להיות בקרבך קדוש, ואתה משכן נווה לקדוש ברוך הוא. כך אומר ר' אהרן קוטלר במתיקות והתלהבות...

על כל פנים, אלו דברים פשוטים, אשר בחר בנו... אשר בחר בנו... אה! ונתן לנו את תורתו, וכביכול כמשי"כ בחז"ל אני נמכרתי איתה, אז הקב"ה אצלנו! ונתן לנו את תורתו, כשהוא נתן לנו את התורה - הוא נתן את עצמו ביחד!!! זה בחירה. גוי לא היה מקבל את זה לעולם...

וממילא נבין: היות והאדם הוא משכן לשכינה, אז פשוט שהקב"ה לא יכול לבא לאדם שיש בו מידות רעות. מלך לא בא לבית מלוכלך... ובפרט אדם שהוא בעל גאווה שהקב"ה אומר עליו אין אני והוא יכולים לדור במחיצה אחת. הקב"ה לא יכול להיכנס לשם, הדלת נעולה!!!

ולכן אנו מבקשים באלוקי נצור, ונפשי כעפר לכל תהיה, ואז - פתח ליבי בתורתך! כי אם אין ענוה ואין הכנעה לא שייך שיהיה פתח ליבי בתורתך. ולמה, כי בשביל שיהיה פתח ליבי בתורתך - צריך שהקב"ה יבא, והקב"ה לא יכול להיכנס אלי...

חכם לב יקח מצוות

כתוב במדרש (פה בפרשה) ויקחו לי - הדא הוא דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו, אל תעזבו את המקח שנתתי לכם. (לג, א)

במשנת ר' אהרן מביא שכתוב בחז"ל ויקח משה את עצמות יוסף עמו, אומרים חז"ל חכם לב יקח מצוות - זה משה רבינו. שכולם היו עסוקים בביזת הים, והוא נתעסק בארוננו של יוסף.

ר' אהרן קוטלר עושה חשבון שהיו ליוסף כבר למעלה ממאה אלף צאצאים... אז משה רבינו היה פטור לכל הדעות ממצות לוייה, ומליטול את הארון. יש מספיק צאצאים וקרובים שחייבים. אז למה הוא עשה את זה? חכם לב יקח מצוות.

ונתאר לעצמנו דוגמא: יש יהודי עשיר והיום זה היארצייט של אבא שלו, והוא מוכן לתרום בנין לשיבה, למנהל ישיבה הראשון

שיבא אליו, הוא נמצא פה במלון. נבא למנהל הישיבה ונגיד לו, יש באפשרותך לבנות בקלות, יש פה גביר שמוכן לתרום לראשון שיבא, אבל תראה, אין לך חוב השתדלות... אם לא אתה, אז ישיבה אחרת תקבל, אתה לא מוכרח ללכת...

מי שמדבר כך - לשוטה יחשב, מה הקשר אתה לא "חייב"? הוא ירוץ לשם כמה שיותר מהר...

אומר ר' אהרן, "חכם לב יקח מצוות", החכם לב מבין שלוכות במצוה זה יקח! זה מקח טוב שהוא לוקח לעצמו... אז מה אתה דן אותי כעת אם אני 'חייב' או לא, אני רוצה להרויח נצח!!! יקח מצוות!

וזה לא שייך לחשבון הרגיל. הרה"י זע"א היה אומר כל הזמן, כמה הכרת הטוב אני חייב לקב"ה על כך שהוא נותן לי חיים. אמר לו הנכד שלו, אבל סבא, הרי מה אתה עושה בחיים שלך? אתה רץ ממקום למקום ללמד תורה, ולחזק יהודים, בארץ ומחוצה לה בשארית כוחותיך...! אמר לו הרה"י, על זה גופא אני חייב הכרת הטוב עוד יותר גדולה! אני זוכה בעוד נצח ובעוד נצח, ובעוד נצח...!

חכם לב יקח מצוות - זה עסק טוב. אז משה רבינו רץ לעסק הזה. כל אחד מבין שארוננו של יוסף זו מצוה יותר גדולה מביות הים, כל אחד מבין...

סיפר לי בעל העובדא: היה איזה אברך תלמיד חכם חשוב שהוא עבד במצוה חשובה לש"ש. לא היתה לו מזה פרנסה כלל, וזה גם לא כבוד הכי גדול... ברבות הימים, הציעו לו משרה של מגיד שיעור. (הוא היה תלמיד חכם) אז הוא בא להתייעץ אצל מרן רה"י זע"א. אמר לו הרב שטיינמן: אתה פיקח. יש לך מצוה שיש בה גם בזיונות וגם בלי כסף, אתה הולך להחליף את זה במצוה שזה גם כבוד וגם כסף...! איפה השכל?!! וסיפר לי אותו אברך, אם לא הייתי יודע שבאמת כך הרה"י אוהב - לא הייתי מסוגל לעמוד בזה, אבל ידעתי, ושמעתי בקולו.

חכם לב יקח מצוות, בין אם הוא חייב, ובין אם לא. מה זה משנה בכלל...

רבי אהרן קוטלר אמר, הרבה פעמים בחור יושב ולומד כל היום. לומד טוב...! אבל בערב הוא מגיע להרפיה, ומרגיש טוב עם עצמו, ברוך ה' כבר למדתי טוב, למדתי מספיק, כעת אני כבר לא חייב עוד ללמוד ואפשר כבר להרפות ולעשות דבר אחר. לא ניכנס לזה אם הוא חייב ללמוד או פטור, אבל איפה החכם לב יקח מצוות...! אתה יכול להרויח מליונים!!! למה להפסיד את המליונים, הרי תלמוד תורה כנגד כולם! דקה של תורה זה נצח נצחים!

וזה מה שכתוב כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו, אל תעזבו את המקח שנתתי לכם. זה מקח טוב, אני אתכם, אני נמצא אצלכם! הקב"ה בקרבך קדוש, זה נורא...!

הסימן שהקב"ה נמצא אצלי

ואיך באמת יוצרים את זה? בהקדמה לקצות החשן הוא מביא דרשות הר"ן, שעל ידי גיעת התורה - יוצרים את הדעת תורה, אז איך אני מביא את הקדוש ברוך הוא אלי? עם עמל התורה.

הגר"ח קמלי [הוא היה חד בדרא בעמל התורה באמת] מביא זוהר בפרשה: מנא ידעינן דקב"ה איתריא ביה ושרי מדוריה ביה? מאיפה נדע שהקב"ה רוצה בו ודר אצלו? אומר זוהר הקדוש? כד חמינין דרעווא דההוא בר נש (כשרואים שהרצון של אותו בן אדם) למירדף ולאישתדל אבתריה דקב"ה, בלביה, בנפשיה, וברעותיה, כשרואים אחד שברצונו לרדוף ולהשתדל אחרי הקב"ה בכל לבו ונפשו, לזכות בעוד מצוות ועוד מצוות, עוד דף גמרא, ועוד דף גמרא, ועוד אמן יהא שמיה רבא - **ודאי** ידעינן דשריה ביה שכינתא.

אם הקב"ה בי - אדם מרגיש את המתיקות. כתוב בחז"ל כשהקב"ה אמר אנוכי ולא יהיה לך - פרח נשמתן - מהמתיקות! הקדוש ברוך הוא ב', כזה מתיקות... אני רץ, אני רוצה עוד מצוה, עוד דבר טוב, עוד נצח...

בהלוויית מרן הגאון ר' שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל הספידו בניו, והזכירו שאצל אבא הדבר הכי גרוע שיכול להיות בעולם, הבן אדם הכי מסכן והכי מופקע זה - "עם הארץ"! וסיפרו, (סיפור ידוע) על הגאון ר' נחום שאדיקר זצ"ל, שהיה מרבה בצומות ותפילות, ולפעמים בימי השובבי"ם הוא היה מתענה משבת לשבת. שבוע שלם בצום!

באחת הפעמים שהוא צם, הוא ביקש מאשתו עשר או עשרים דקות לפני השקיעה שתביא לו משהו לאכול... (!) היא אמרה לו, לא חבל?! אתה כבר ממש בסוף! אמר לה, נכון, אבל אני רואה שקשה לי להבין את התוספות. ואם אני לא מצליח להבין את התוספת בגלל הצום - לא שווה לי כל הצום... ובאמת הוא שבר את הצום ואכל.

ולחבין קצת יותר בעומק: מטרת הצום - זה לזכך את הגוף, וממילא אני מתקרב יותר לקב"ה. הגוף הוא גשמי, והקב"ה כולו אש, רוחני. ע"י הצום אני מזכך את הגוף ויותר מתקרב לקב"ה. אבל כל מה שעושה זיכוך הגוף של צום, לא מגיע לאפס קצחו של יגיעת התורה, של עמל התורה, של להבין פשט בתוספות. אני מתקרב יותר לקב"ה עד שזוכים לבקרבך קדוש! אז אם אפשר את שניהם - מה טוב. אך כשאי אפשר את שניהם, והשאלה היא מה להעדיף? עמל התורה!

יש המון זמן! הוא נמתח...

ונספר עוד: היינו בחוץ לארץ. והגיע לשם יהודי מגריבלטר (באירופה) שמוסר שיעור ב'דף היומי בהלכה'. וסיפר איך הוא התחיל: הוא הוצרך לעבור ניתוח, ומניתוח - כל יהודי רוצה לצאת בריא... מה אני מקבל על עצמי? אני למדתי במיר. ובמיר, הרה"י הג"ר נתן צבי פינקל זצ"ל היה אומר כל הזמן, שהדבר הכי יקר בעולם ושאפשר להשיג אותו הכי הרבה - זה זמן. בא תראה איך אתה דוחס בתוך הזמן שלך עוד ועוד ועוד, אתה יכול כ"כ הרבה להספיק בזמן. אבל מה אני עושה? אני כל היום עסוק...

מצאתי לעצמי זמן, בין שחרית עד שאני הולך לעבודה, אני יכול לצמצם את השהייה בבית וללמוד חצי שעה - שלושת רבעי שעה. או: קיבלתי על עצמי, והתחלתי ללמוד דף היומי בהלכה. כחלוף תקופה קצרה, הייתי צריך לעבור ניתוח נוסף, (אמנם לא מסובך, אבל כל אחד מפחד מניתוח) אבל כבר אין לי עוד זמן... גם מה שהיה לי - ניצלתי. ואז החלטתי איך מנצלים את מה שאני בין כה עושה? הרי בין כך אני לומד, אז למה ללמוד לבד? בא נפתח שיעור...! כל גריבלטר זה שלוש מאות משפחות, ורובם חרדיות. עשיתי שיעור, והוא מחזיק עד היום באופן קבוע, ומשתתפים בו. מה עמד לי כל הזמן מול העיניים? זמן.

תקח את הזמן ותדחוס בו.

כמה פעמים סיפרנו שהג"ר דוד אפשטיין סיפר לי שהיה לו חברותא בפוניבז' שלמד בעבר בקול תורה, וסיפר שפעם הוא בא לשאול את הרה"י רבי שלמה זלמן אוירבאך, הרב כל הזמן בא אלינו בתביעה, את הקצות הזה אתם לא יודעים?! את הש"ך הזה אתם לא יודעים?!... הרב רוצה שנדע טוב את הסוגיה עם הראשונים ויסודות האחרונים, איך אפשר להשתלט על כל העולם...!

ר' שלמה זלמן לא ענה לו. היה שם על השולחן ספר עטוף עם גומיה, מתנה לבר מצוה. ור' שלמה זלמן כלאחר יד שיחק עם הגומי, ולאט לאט הוא הסיר אותו מן הספר... ואז הוא שואל את הבחור, תגיד לי, מה זה?... הוא אומר לו, גומי. תמה ר' שלמה זלמן, שמת לב מאיפה לקחתי אותו?... אמר לו כן, מהספר. איך זה יכול להיות? תמה הגרש"ז, זה כזה קטן, והספר הוא כזה גדול, מה, כיצד זה יתכן?...! אמר התלמיד בפליאה - מה הבעיה, זה נמתח - - ואז אמר לו גם הזמן נמתח! אתה יכול להכניס בו הרבה. אולי זה נראה לך קטן, אבל אם תדע לצלל תראה שיש הרבה זמן, ואתה יכול להספיק הרבה יותר. אמר הגרש"ז.

התורה היא באמת מתוקה

יש מדרש, שהגאון ר' ברוך בער כשהיה מקריא אותו, הוא היה

בוכה בדמעות! (מובא ספר "לתתך עליון" בשם הג"ר גדליה שניידר שהיה באתו מעמד).

כתוב בפסוק (כא, ז) "לא תצא כצאת העבדים"... ואומר ע"ז המדרש בת אחת היתה לי ומכרתיה לכם שאין אתם מוצאים אלא חבושה בארון "לא תצא כצאת העבדים" נהגו בה כבוד ששבתם אותה מאצלי, שנאמר (תהלים סח, יט) עלית למרום שבת שבי.

ובכוונת המדרש אומר המהרי"ל דיסקין: התורה היא מתוקה! וכולם יודעים שכתוב באור החיים הקדוש (על הפסוק בפרשת כי תבא - ושמחת בכל הטוב) **ירמוז אל התורה, אם היו בני אדם מרגישים את מתיקות ועריבות טוב התורה - היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה! כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.**

אנשים היו מתלהטים! לא אוכלים, לא ישנים, כלום. התורה היא כזו מתוקה - - ואם כן, אז למה הקב"ה לא נותן לנו להרגיש את זה? תארו לעצמכם, איזה יופי זה היה שנסתער על הגמרא, לבא, להיכנס אל הגמרא, עם אהבה... בחשק גדול... אז למה באמת זה לא ככה?

אומר המהרי"ל דיסקין אם היה כזה דבר - לא היה לנו גן עדן, ולא היה לנו עולם הבא. תארו לעצמכם שהיתה מצוה לאכול כל היום עוגות וסוכריות... גן עדן גדול לא יכול להיוולד מזה. **בשביל לזכות בחיי נצח - צריך עמל!**

(וכבר הזכרנו את האוה"ח הק' בתחילת בראשית למה נברא הנחש)

אומר הקדוש ברוך הוא, הרי התורה היא כל כך מתוקה! להראות העמים והשרים את יופיה כי טובת מראה היא". אם בן אדם היה יודע מה זה תורה - הוא היה רץ אחריה, מחבק ומנשק אותה... משתגע אחריה! לטובתך שמתי אותה בארון בשביל שתצטרך לעבוד קשה ולהוציא אותה, לטובתך, כדי שתזכה בנצח שתהיה לך בחירה, ולכן היא כחבושה בארון שעמלי תורה יהיה להם דוחק וקושי.

אבל אל תחשוב בגלל זה שהתורה היא ונמצאת בשפל המדרגה חלילה... התורה היא בת מלך! שבויה ששבתם אותה מאצלי, שמים אותה בארון, אך צריך אח"כ להוציא אותה, ואז תראה איך שהיא **באמת** מתוקה, והיא **באמת** מלאה, והיא **באמת** דבר שמשתגע ומתלהטים אחריה. רק לטובתך שמתי אותה בארון - **תנהג בה כבוד!!!**

אם לא מכבדים כמו שצריך - זה בזיון!

ועל זה - היה ר' ברוך בער יושב ובוכה... כמה התורה ירד קרנה כאשר תיאר את עלבונה של תורה. לא תצא כצאת העבדים. אנחנו מיד מפרשים שהכוונה היא לגזירות על עולם התורה, לממשלת זדון, לגיוס בני הישיבות - - -

לא מדובר על זה... על הממשלה אנחנו מתפללים במהרה תעקר ותשבר ותמגר ותכניע במהרה בימינו. כעת אנחנו מדברים על עצמנו.

חז"ל אומרים בסנהדרין (צט, א) כי דבר ה' בזה ואת מצוותו הפר - זה מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק. ויש על זה עונש נורא! אחד שיכול לעסוק בתורה ולא עוסק זה בזיון לתורה. לדוגמא, אם בחור יושב פה, ואומרים לו, אבא שלך קורא לך בחוץ. והוא יגיד לו, תגיד לאבא שלי שאני באמצע לפטפט עם החבר, וכשאני יגמור - אני אגש אליו... איך נקרא לו, חצוף?!... זה מילה עדינה מידי... אבל כזה אחד לבטח לא נמצא בבית מדרש.

והתורה - - - היא לא פחות מאבא שלי. היא הבת של המלך. ואני

אומר לה תחכי, אני רוצה לדבר עם פלוני, ולפטפט עם אלמוני, ואם יש איזה נייעס, מה, אני לא יידע אותו?! מה, אני מופקע?!...

ובעומק העניין: למה אני קורא לזה בזיון? אמנם יש תביעה עלי שאני לא עוסק בתורה ככל יכולתי, אבל מכאן ועד כי דבר ה' בזה - היכרת תיכרת, ורי חיים מואלוזין אומר שעל זה לבד ידו כל הדווים, מה ההסבר בזה?...

ונקדים: הגאון ר' גדליה אייזמן זצ"ל אמר פעם שכתוב בחז"ל (דברים רבה א, טו) שרשב"ג אמר, לא כיבד בריה את אבותיו כמו אני את אבותי, ומצאתי שכיבד עשו לאביו יותר ממני. ובב"ר (סח, טז) ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששמש עשו את אביו.

שאל ר' גדליה, אולי אתה לא כמו עשו, אבל מה זה יולא שמשתי אחד ממאה? בכל זאת... הרי הרבה שימשתי את אבא. אז אולי עשו היה יותר, אבל אפילו זה לא?!

אמר ר' גדליה, בכל דבר אפשר להתחיל בקטן ולהוסיף עליו עוד ועוד, כמו בציונים למשל. יש טוב, טוב מאד, טוב מאד מאד, מצויין!... וכן בלימוד, יש למדן, ויש למדן יותר גדול, ויש למדן עוד יותר גדול, וכן הלאה, וכך זה בכל מידה ומידה.

אך יש מידה אחת שאם אתה לא נותן את כל השיעור שלה - עשית את ההיפך הגמור. איזו? כבוד.

ולדוגמא, אם יבואו 2 מאורי הדור מרן שה"ת, ומרן רה"י שליט"א, ונכבד אותם כמו שני אברכים יקרים... אז כיבדתי אותם 'קצת', או שבזיתי אותם? זה בזיון ולא סתם בזיון... ולמה? כי כבוד, אם אתה לא מכבד כמו שצריך - בזיית!

ולכן כתוב למען יזמר כבוד - ולא ידום. מי שרוצה לכבד ולזמר להקב"ה, אז ולא ידום. כי אם ידום אז זה כבר לא כבוד...!

אם אתה לא נותן לתורה את הכבוד שלה - בזית אותה. הכבוד של התורה זה ללמוד ברציפות. ולא לפטפט עם בחור, ושכל דבר קטן מוציא את הראש מהלימוד, והגמרא נסגרת על כל שטות קטנה... כבוד התורה!!!

בחברון אמרו, שיש בחור שסוגר את הגמ' ונותן לה נשיקה חמה, אבל נעדרות נשיקות שונא. זה מזכיר את הנשיקה של ערפה לחמותה... כדי לבעוט בה אחרי זה. אבל יש בחור שלומד בהתלהבות, ותוך כדי הלימוד הוא דופק **בעוצמה** על הגמרא! אבל הגמרא רוצה לנשק לו את היד... היא כל כך מאושרת איתו, אתה לומד טוב, אתה לומד איתי...

ועל זה זעק ר' ברוך בער בדמעות בואו ניתן כבוד לתורה! אם אנחנו רואים שממשלת הזדון מוכנה ככה להרים יד על לומדי התורה פעם ראשונה בהסטוריה - זה אומר שיש תביעה על הבית מדרש! כל הצרות שיש היום, ניתכים תוך שנה. וכבר הפכו את כלל ישראל... ממש - ורוצים להיות ככל הגוים בית ישראל. רח"ל.

אז התביעה היא על הבית מדרש, הם רק תוצאה של הבית מדרש, זה סימן שהבית מדרש רפוי. צריכים כעת להתחזק בבית מדרש, תנו כבוד לתורה!!!

אם אנחנו נכבד אותה, נלמד אותה, נאהב אותה, ולא נבזו זמן על כל שטות קטנה, אז נזכה ל-מכבדי אכבד, שהקדוש ברוך הוא יכבד אותנו, ונהיה אנחנו מכובדים, וממילא זה ישפיע על הכל, ואז נזכה לראות בריבוי כבוד שמים! אמן.

לרפואת האשה הצדקנית

מרת יונה בת מרים

לרפוי"ש בתוך שאר חולי ישראל

לע"נ

נאזים בן לולו ז"ל

נלב"ע ו' אדר

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

יארצייט בשנה מעוברת

שאלה מתי נוהגים מנהגי יארצייט בחודש אדר של שנה מעוברת.

תשובה מי שיכול, ראוי לו להחמיר ולשמור את כל הדינים בשניהם (משנה בירור תוספת, פ"ב, ביאור הגר"א שם ז). ואף בתפילות בשבת ובמוצ"ש שקודם היארצייט.

אכן מי שקשה לו, כיון שהעיקר לרמ"א (יורה דעה תב, יב) באדר ראשון, לכן באדר א' יתפלל כשליח ציבור, יאמר קדיש, יתענה ויעלה לקבר. ובאדר ב' יכול רק להגיד קדיש.

שנה מעוברת

ככלות י"ב חודש

שאלה היארצייט הראשון שחל בחודש ניסן בשנה מעוברת, האם ככלות י"ב חודש (אדר שני) יש עניין לעשות דברים 'לעילוי נשמות', כגון להתפלל לפני התיבה.

תשובה יש העולים לקבר ביום כלות הי"ב חודש, אך מלבד זאת אין צורך לעשות כלום. ואף לא 'סיום מסכת'. אלא העיקר לנהוג ביום היארצייט שחל השנה בתום י"ג חודש (שם).

גרסת 'שאכלנו משלו'

בשבע ברכות

שאלה כיצד נכון לומר ביומון בשבע ברכות, "שהשמחה במעונו ושאכלנו משלו" או "שהשמחה במעונו, שאכלנו משלו".

תשובה אין לומר "ברוך אלוקינו שהשמחה במעונו, ושאכלנו משלו", כיון שזו החיבור מורה שמברכים את אלוקינו א' שהשמחה במעונו ב' ואף על שאכלנו משלו.

אך "שהשמחה במעונו" הוא חלק מתוארו של הקב"ה ששמחת חתן וכלה היא אף במעונו, ולו אנו מודים על האכילה. לכן יש להקפיד לומר ללא וי"ו החיבור "ברוך אלוקינו שהשמחה במעונו, שאכלנו משלו".

וכתב בים של שלמה (כתובות א, יט) דיש טועים ואומרים שהשמחה במעונו

לראות את הנולד: המבט הפנימי של עם ישראל

סיכם מרן בפשטות ואמר: אתה מתלבט אם להעדיף כבוד או כסף, תחליט אתה מה אתה יותר אוהב, אם כבוד מדבר אליך או הכסף משכנע אותך יותר.

ונלמד מכך שלמרות שמראש היה ניתן להעלות צדדים לכאן ולכאן לטובת הקריאה בישיבה או בבית הכנסת, אך בעומק הדברים מונחת שאלה אחרת לגמרי.

וכבר כאשר (מעילה לב, א) אלכסנדר מוקדון ביקר בארץ ישראל, ביקש לקבל הערכה וכבוד ושאל את התנאים מי לדעתם החכם הראוי להערכה כאשר בסתר ליבו חשב שלבטח יאמרו: הנה אתה הוא החכם ששמו הטוב הולך לפניו, אך לפליאתו השיבוהו כי החכם הוא הרואה את הנולד.

ולשאלתו 'איזהו עשיר' כאשר גם בזה חשב שיאמרו כי הוא העשיר הגדול השולט על אימפריות וממלכות רבות, אך לפליאתו השיבוהו איזהו עשיר השמח בחלקו.

ולשאלתו מיהו הגיבור כאשר גם בזה חשב שאם לא הוא, מי כבר נחשב גיבור מול המצביא הדגול שכמותו העומד בראש הצבא האדיר, אך הם השיבוהו כי הגיבור הוא הכובש את יצרו. וכן עני על עוד שאלות שהראו לו כי עם ישראל בשונה מכל האומות בוחן כל דבר במבט שונה. אומות העולם רואים בהסתכלות חיצונית, ואילו עם ישראל בוחן דברים בצורה פנימית.

אכן 'חכם' אמיתי הוא לא המשיג תוצאות גבוהות ורוכש ידע רב, משום שיתכן שהוא רק המור נושא ספרים, אלא חכם הוא הרואה את הנולד, המבין דבר מותן דבר, הוא הראוי להיות מוכתר בהכמה.

כיצד ניתן להעלות נשמת משה רבינו

מאידך אין לאדם להשלות את עצמו בהורדת ערך עצמו ולא להתבונן על כל המעשים הטובים שעשה, וכפי שרואים בהפטרה לפרשת זכור שלאחר ששבו העם עם שלל ממלחמת עמלק, אמר שאול המלך לשמואל הנביא שהעם רצו להביא מהשלל של העמלקים, אך שמואל נזף בו ואומר לו (שמואל א מו, יז) "הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה".

אתה מתייחס לעצמך כאחד שמוסכים לבקשת החיילים והעם שיצאו להרוג את בני עמלק לקחת איתם מהשלל, אך לא כן הוא, עליך להעריך את עצמך ולדעת כי אתה מלך ישראל, וככל שתאמר כן ייעשה, ולא להצטנע מאחורי גדולתך.

כך על כל אחד להתבונן בנפשו פנימה ולראות כמה גדולתו רמה בעיני ה', וכמה כל מעשיו נחשבים עד מאוד, וכל מעשה ולו הקטן ביותר נמדד לפניו עד כדי שהאלשיך הק' מותב (אסתר ט, כב) שכל נתינת צדקה דמתנות לאביונים, מעלה את משה רבינו בגנוי מרומים. "והחודש אשר נהפך מגיון לשמחה ומאבל ליום טוב - על ידי תפילת משה רבינו מלמעלה ומרדכי מלמטה

בצד דרום במקדש, עמדה המנונה הטהורה שהאירה והשפיעה חכמת התורה, שהרי אמרו חז"ל "הרוצה להחכים ידרים" (בבא בתרא כה), "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי י, כב).

הדלקת המנונה בבית המקדש (רמב"ם באת מקדש ט, יז) כשרה בזר. ואמנם הטבת המנונה וניקיונה צריכים להיעשות רק על ידי כהן (שם א), וקשה איך יתכן שההדלקה החמורה ממנה שהיא המעשה היותר חשוב, כשרה בזר. והנראה כזה, ששונה עניין מנורת בית המקדש ממנורות שלנו. רוב בני אדם בוחרים מנורה במטרה להאיר את ביתם, ומעדיפים שתהיה זו מנורה יפה, אך יש ההפצים לפאר את סלון ביתם ולשם כך רוכשים צורת מנורה יפה, אך כיון ש'נברשת' בלא מנורות אין בה טעם, לכן גם מתקיימים נורות השמול בתוכה.

ולמרות ששניהם קנו אותה נברשת, כוונתם שונה בתכלית. הראשון רצה להוסיף אור בביתו ואגב כך רכש נברשת, ואילו השני רצה לייפות את סלון ביתו בנברשת ואגב כך הדליק את האור שבתוכה.

המנונה בבית המקדש לא באה להוסיף אור גשמי, כמפורש בתמיהת הגמרא (שבת כב, ה) "וכי לאורה הוא צריך". כל מהותה לנוי, רק ששלמותה מתקיימת כשדולקים בה הנרות. וממילא עיקר עניין המנונה הוא ההטבה והניקיון מהדשן שנשא מזהדלקת יום האתמול, ובה מופה את המנונה. ולכן צריך דווקא כהן לדשן ולהיטיב, אך ההדלקה שהיא רק חלק טפל בנוי המנונה, כשרה בזר.

ולפי זה מתבארת היטב דעת הרמב"ם שהדלקת המנונה נעשית ביום, למרות שביום אין צריך לאורה היוצא מהנרות. אך כיון שעיקר המנונה ביפיה, ניתן להדליקם ביום. ואילו לדברי החולקים (תוס' מנחות פט, א ד"ה אין. ובאב עזרא שמות יב, ז), העיקר ביום הוא ההטבה לדשנה מעפרה, אך א"צ להדליקה, משום שביום לא חסר בנוי המנונה אף בלא הדלקה, ואילו לעת ערב יופי המנונה הוא כאשר נרותיה דולקים.

מה אתה מעדיף, כסף או כבוד?

כפי שלא כל 'מנונה' מופעלת כדי להפיק ממנה אור, כך כל צעד ושעל בחיי האדם דורש מבט מעמיק שעשוי לשנות את כל המציאות.

רבים שהידפקו על דלתות ביתו של מו"ר מרן הגר"ש אלישיב בבקשה להיוועץ עמו נהנו מהסתכלותו הנכונה שהאירה דברים אל פשטותם באמת. וכפי שסיפר בחור ישיבה שידע לקרוא יפה בתורה ועלה להתייעץ עמו היכן לקרוא בתורה בשבת, אם בהיכל הישיבה שם יגרום לזיכוי הרבים ברב עם הדרת מלך עם כל רבני הישיבה ותלמידיה, או להיענות להזמנת גבאי בית הכנסת סמוך שם הוצע לו סכום כסף עבור הקריאה, כאשר תשלום זה יעזור לו לשקוע בלימוד.

הלכה למעשה

בשבת כלי כיון שהוא קניין דאורייתא קונה לו בעל כרחו וכנראה העיקר שיכול להתנות (בקובץ פעלים לתורה כ עמ' לו הביא כל הדעות בזה "וכן יוצא מכל הפוסקים שיכולין להתנות אף בקנין דאורייתא שאינו רוצה לקנות הלא המה משנה למלך פ"ב מהלכות זכיה דין ט' תשו"ע רע"א סי' ל"ז שו"ת ח"ס יו"ד סי' ש"י ש"ג שו"ת בית יצחק אבה"ע ז"ח"ב א סי' אות ה שו"ת מהר"ש ענגיל ח"א סי' י"ב), אך לא די שמתנה עם בעל המפעל כיון שהאומן הוא הפועל העובד, וצריך להתנות על כל אחד מהפועלים, ולא מסתבר שהתנה עם כל אחד.

הנ"ל אף עורר שאין נאמנות לגוי שלקח דווקא מחומרי הגלם השייכים לישראל, ומה גם כשצריך ברגים וכל מיני חלקים, את כולם צריך שיקנה הישראל מראש וגם יעמוד משגיח תמיד לוודא שלא לוקחים ברגים ממקומות אחרים, וצ"ע לסמוך שאכן כך מתנהלת כשרות בלתי מוכרת.

פדיון הבן ביציאת רוב הפדחת

שאלה תינוק בכור לאב ואם ישראלים שהוציא ממעי אמו רק חצי מצח בלידת ואקום, ונכנס לסכנה, ועשו ניתוח להוציא התינוק לגמרי. האם יש פדיון הבן בברכה?

תשובה נחלקו הפוסקים האם סגי ביציאת רוב הפדחת מדין רובו ככולו (ש"ד רעה, כת שציין לדבריו לעיל יד, א) או צריך יציאת כל הפדחת (תבואת שור יד, ו), אך חצי מצח דהיינו חצי פדחת, בוודאי אינו נחשב לידה ופטור. אלא שנכנסנו למחלוקת הפוסקים האם סגי ביציאה לפרוודור, אע"פ שלא יצא לגמרי לאוויר העולם, ולכן אין לפדות בברכה.

ברכה על משלוח מזון שטרם הגיע

שאלה בירך על מאכל מסוים ויודע שיגיע במשלוח אליו הביתה בעוד זמן מאכל כאותה ברכה, האם הברכה הנוכחית פוסלת את המאכל שיגיע במשלוח?

תשובה הברכה פוסלת כל מאכל שדעתו עליו ומה בכך שאינו לפניו ויגיע אחר כך, כמו העומד על אמת המים ומברך ושותה מהמים אע"פ שלא היו לפניו בשעת הברכה מפני שדעתו על כל המים (שו"ע ר"ד, ו) ושמעתי ממו"ד מרן הגריש"א שאפילו כשהפירות שיביאו לפניו עדיין לא היו ראויים לאכילה בשעת שבידך, כגון שעדיין לא נאפה הלחם, אעפ"כ נפטרים כיון שדעתו עליהם.

ושאכלנו משלו בוי"ו, וטעות גדול הוא בידם, דהא אין מברכין אשמחה אלא אאכילה. וכן בלבוש (אה"ע סב, יג) ובקצש"ע (קמט, א) וכן גרם השו"ע (אה"ע סב, יג).

'אדר ראשון' או 'אדר הראשון'

שאלה כיצד נכון לכתוב בכתובה ולומר בברכת החודש – 'אדר ראשון' או 'אדר שני' או 'אדר הראשון' 'אדר השני'.
תשובה בחופות שסידר רבינו, חזרה לכתוב כפי ההרגל בלשון הציבור – אדר ראשון, אדר שני ללא האות ה' כמבואר במשנה ברורה (תכז, ג) ודלא כהנחלת שבעה (ד, ו). וכן חזרה לומר בברכת החודש (ציוני הלכה – נישואין עד).

ברכת הטשולנט

שאלה מה מברכים על אכילת טשולנט.

תשובה על טשולנט תעשייתי שמעורב בו יחד בשד תפוחי אדמה וגריסים עד שכמעט אי אפשר להבחין בכל אחד מהם, מברך מזונות, שהרי "כל שיש בו חמשת מיני דגן, ברכתו כורא מיני מזונות" (ברכות לו, א).

אך בטשולנט ביתי שניכר כל דבר לעצמו, והתפוחי אדמה וכן הבשר נאכלים בנפרד, וביותר אם יש בו 'קישקע' שנאכל בנפרד, כתב הערוך השלחן (ריב, ג) שיש לברך בנפרד על כל מין ומין בפני עצמו. והגר"נ קרליץ (חוט שני ריב, א) חזרה לברך תחילה על התפוחי האדמה ועל הבשר ורק אח"כ על המזונות כדי לצאת מהספק.

ברכת כהנים בבית האבל בחו"ל

שאלה במניין המתקיים בבית האבל בחו"ל, האם יאמר שליח הציבור 'אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה' וכו'.

תשובה אין לומר (משנה ברורה קכא, ו; ארחות רבינו ד, קכא).

טבילת טוסטר המיוצר בסין עם חותם כשרות

שאלה טוסטר מיוצר בסין ועליו אישור מרוב מקומי: "כל חומרי הגלם נקנו על ידינו בקנין הגבהה אגב וחצר. ומתנים עם המפעל שלא יהיה אומן קונה בשבת כלי. לכן פטור מטבילה". האם ניתן לסמוך.

תשובה דעת השו"ע (י"ד קכ, י) שהקובע בעלות הם חומרי הגלם. הרמ"א מביא חולקים משום דאומן קונה בשבת כלי ויש להחמיר לטבול כלי ברכה, וכאן עשו תנאי שלא יהיה קונה בשבת כלי. ומלבד שהוא מחלוקת הפוסקים האם ניתן להתנות עם אומן שלא יהיה קונה

באה הגאולה. ועל כן תיקן מרדכי שבכל שנה בפורים יתנו צדקה ומתנות לאביונים עבור נשמת משה.

והדברים תמוזים, וכי פרוטה שנותן לעני היא גורמת משהו לנשמת משה רבינו, והלא אחד מיי"ג עיקרים "אני מאמין באמונה שלמה שכל התורה הנתונה עתה בידינו, היא הנתונה למשה רבינו עליו השלום", וממילא כל הלימוד שלומדים תמיד עולה לע"נ, ומה כבר יש לו תועלת מעוד פרוטה הניתנת לעני עד כדי שמרדכי עמד ותיקן כהכרת הטוב מצות מתנות לאביונים לעילוי נשמתו.

נמצאנו למדים כל מעשה ומעשה ולו הקטן ביותר, נרשם למעלה ופועל רבות וטובות, והגם שאינו זכאים לראות את התועלת המרובה, עלינו לבחון כל דבר כחכם הרואה את הנולד ובוחר כל דבר לעומק ולא רק בהסתכלות שטחית הגורמת לקרירות ורפיון ידיים מגודל העבודה המוטלת עלינו.

"כשאינן שמחה, האדם נפגם" אגרת חיוק לאדם השרוי בצרה

ידידי האהוב...

כל דבר צריך חיוק, ובפרט דבר שמתמשך, עלולים להתרפות בהמשך הזמן. כמו שמעוה על חולה ר"ל שברגע הראשון מתפללים ואח"כ כש'מתרגלים' למחלתו, עלולים להתרפות. עלינו להזכיר מאמר חז"ל (מבא בחיי עולם נח) שהיה שגור על לשונו של מו"ח הגה"צ רבי יצחק גרודינסקי זצ"ל יש תפילה שמועילה מיד, ויש לכמה ימים ויש לכמה חודשים ויש לכמה שנים. ולכן אפילו אם יעברו כמה ימים ואפילו כמה שנים אשר נדמה שלא הועילה תפלתו כלום, אל יניח מלהתפלל וסוף סוף יראה בעיניו שהתפילה הועילה מאוד.

נחוצו להתחזק גם במעשים, עליך להתחזק במידת השמחה, מלבד שכתוב "משוננס אדר מרבין בשמחה", הרי בתקופה זו עלולים להיכשל בהעדר שמחה, וכשהחלילה חסר בשמחה, כל האדם נפגם.

לך בדרך שהתווה לנו בשערי תשובה (שער שלוש, יז) "ומעלות זקרון חסדיו והתבונן בהם, שנאמר וזכרת את כל הדרך בו, וידוד אומר ויתבוננו חסדיו ה' ונאמר כי חסדך לגד עיני". ויתקיים בנו: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר כן תהיה לנו. אמן.
בברכת כהנים באהבה
כן ציון הכהן קוק

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

הלכות מעשר כספים

אלו דברים חייבים במעשר כספים

הפרשת מעשרות מכספי מכירת חפץ

שאלה: מכר את מכוניתו המושמשת האם צריך לתת מעשר

תשובה: א"צ להפריש מעשרות כי מעשר נותנים רק מרווח, וכאן לא הרווח שהרי מכר בזול יותר ממה שקנה ולכן פטור ממעשר.

הפרשת מעשרות במתנה שאיננה ממון

שאלה: קיבל במתנה חפץ מסוים האם צריך לתת מעשרות לפי שווי החפץ

תשובה: רק אם מקבל כסף צריך לתת מעשרות ולא מחפצים וכלים, והטעם, כיון שלהלכה נפסק שמעשר כספים הוא מנהג, והמנהג נהוג רק על כסף ולא על חפצים.

הפרשת מעשרות מהכנסה ממכירת חפץ

שאלה: קיבל במתנה חפץ מסוים ומוכר אותו, האם צריך לתת מעשרות מהסכום שקיבל עבור החפץ

תשובה: צריך לתת מעשרות מהכסף שקיבל עבור החפץ שמכר.

מעש"כ במוכר דירה ע"מ לקנות דירה אחרת

שאלה: המוכר דירה ע"מ לקנות דירה אחרת בכסף שקבל האם מחויב להפריש מעשרות

תשובה: כיון שבכסף שמקבל קונה דירה אחרת, באופן זה לא נהגו לתת מעשרות.

נתינת מעשרות מכסף שקיבל אך נשאר של הנותן

שאלה: קיבל כסף מאחר על מנת שכל מה שיקנה מהכסף ישאר של הנותן האם צריך לעשר

תשובה: אף אם המקבל יכול להשתמש בכסף זה לכל מה שירצה - כיון שהכסף והחפצים שקונים מהכסף נשארים של הנותן - הרי זה פטור ממעשרות.

הפרשת מעשרות מירושה

שאלה: ירש כסף האם צריך לעשר את הירושה

תשובה: צריך אף אם הכסף כבר נתעשר על ידי האב [המוריש].

הפרשת מעשרות מירושת דירה

שאלה: ירש דירה האם צריך לעשר לפי שווי

תשובה: אין צריך לעשר, כי מעשרות נותנים רק מכסף ולא מחפצים, אבל אם ימכור את הדירה צריך לתת מעשרות א"כ יקנה בכסף שיקבל דירה אחרת, שאז פטור ממעשרות.

הפרשת מעשרות מתלושי קניה

שאלה: קיבל תלוש קניה האם צריך לעשר

תשובה: אין צריך לעשרו כיון שמעשר כספים הוא מנהג ונהגו בו רק בכסף בעין ולא בתלושים שהשימוש בהם מוגבל.

הפרשת מעשרות מתשלום נזקים וגזלות

שאלה: קיבל תשלום עבור גזלה או נזק שהוזק, האם חייב לעשר

תוכן עניינים

- החייבים במעשר כספים
- ממה צריך להפריש מעשר כספים
- למי יש לתת את כספי המעשר
- כמה נידונים בהלכות צדקה

מצות מעשר כספים

מצות מעשר כספים, יש בה שלש שיטות (ביו"ד סי' רמט') -

י"א שהיא חיוב גמור מהתורה, וי"א שהיא מדרבנן, וי"א שאינה אלא מנהג, והלכה כדעה זו - שמעשר כספים הוא מנהג.

ואף שהוא מנהג אין אדם יכול לומר 'איני נוהג בו', כיון שהוא מנהג קדום מאבותינו אברהם יצחק ויעקב, ונהגו בו כל ישראל, וכיון שכך - חייבים לקיימו.

וכל זה כשאין עניים לפניו, אבל אם נזדמנו עניים לפניו - בזה יש חיוב ליתן מגדרי צדקה.

אף שנתבאר שלהלכה מעשר כספים הוא רק מנהג, מי שנהג בו שלש פעמים חייב להמשיך ולהפריש מעשר כספים מדיון נדר.

וכדי שלא להכשל באיסור נדרים, טוב להתנות כשנותן לראשונה מעשר - שעושה כן בלא נדר.

אך אם לא עשה כן, ניתן לסמוך על מסירת המודעה בערב ראש השנה שמבטל בה את המנהגים שלא יהיו בתורת נדר.

החייבים במעשר כספים

חובת עני בנתינת מעשרות

שאלה: עני [וכגון בחור ישיבה שדינו כעני (כדלהלן)] המקבל כסף מהוריו, או שהרוויח בהזדמנויות שונות; וכן אברך כולל שאשתו אינה עובדת, ואינו 'גומר את החודש' - שקיבל צדקה או מעשרות ונשאר לו מהכסף שקיבל לאחר שהשתמש בו לכדי כל מחיתו, האם צריך ליתן מעשרות

תשובה: בחור ישיבה צריך לתת מעשרות ממה שנשאר לו (אם מקבל קצבה חודשית או שבועית ועבר הזמן ונשאר לו כסף) עבור כל הכסף שקיבל (אם נשאר לו די להפריש כנגד כולו) כמו כל עני.

אמנם אם לא נשאר לו מהכסף שקיבל לאחר שהשתמש בו לכדי כל מחיתו - פטור, וכן הדין בכל עני המקבל תרומות שצריך לתת מעשרות ממה שנשאר לו לאחר שהשתמש בו לכדי מחייתו עבור כל הכסף שקיבל (אם נשאר כדי כל הסכום).

ואם לא נשאר מהכסף לכדי כל מחיתו וחי בצורה מינימלית בסיסית ביותר - פטור.

מקור הדין - מבואר בגיטין דף ז ע"ב 'אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה' וכן נפסק בשו"ע יורה דעה רמח סעיף א.

ומאידיך ביורה דעה רנא סעיף ג מבואר ברמ"א שפרנסת עצמו קודמת לכל אדם ואינו מחויב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו, ולכאורה הדברים נסתרים מהגמרא הנ"ל.

וצ"ל שמה שכתוב בגמרא בגיטין מדובר שם שנשאר לו אחרי מה שנצרך לפרנסתו, והרמ"א מדבר לפני מה שנצרך לפרנסתו. ועדיין יש לעיין בה.

תשובה: אינו חייב במעשר כיון שאין זה רווח אלא כיסוי ההפסד, אך אם קבל תשלום עבור דבר שאין בו הפסד ממון חייב במעשר.

למי ולאיזה דבר נותנים את כספי המעשר

מצווה מן המובחר לתת את המעשרות לעניים ת"ח.

לדעת הרמ"א (יו"ד רמט) יש לתת את המעשרות רק לעניים ולא לשאר דברי מצווה. אבל המנהג להקל כדעת הש"ך והט"ז (שם) שאפשר לתת לכל דבר מצווה.

המנהג לתת מעשר כספים לכל דבר מצווה כנ"ל, הוא רק במצוות שאינו מחויב בהם, אבל מצוות שמחויב בהם כגון מצה ואתרוג אינו יכול לקנות מכספי מעשר.

בחת"ס (יו"ד רלא) כתב בדעת הרמ"א שדווקא אם היה רגיל לתת מעשרותיו לעניים אז אינו יכול לתת לדבר מצווה כיוון שנחשב נדר, אבל לכתחילה אפשר לתת מעשרות לכל דבר מצווה.

ונראה שאם אמר את הנוסח של מסירת מודעה בערב ראש השנה אף שהיה רגיל לתת מעשרותיו לעניים, אינו נחשב כנדר ויכול לתת לכל דבר מצווה.

נתינת כספי מעשרות לפינת קפה בישיבה

שאלה: האם מותר לתרום קפה לישיבה ממעשרות

תשובה: מותר, ואף שגם התורם נהנה ומשתמש בו.

תרומת ס"ת מכספי מעשרות

שאלה: האם מותר לתרום ספר תורה מכספי מעשרות

תשובה: דעת הרמ"א כנ"ל שא"א לקיים מצוות מכספי מעשרות והוא שייך רק לעניים [ואילו לחת"ס אף לרמ"א אפשר כדלעיל].

ודעת הש"ך והט"ז שיכול לקיים מצוות שאינם מחויבות מכספי מעשרות, ולמעשה לשי' הרמ"א א"א לתרום ס"ת מכספי מעשרות, אבל לשי' הט"ז והש"ך יש לדון, ונראה שהדבר תלוי בכוונתו, אם הוא מתכוין לקיים בזה מצוות כתיבת ס"ת, אינו יכול מכספי מעשר משום שמצווה זו היא חובה עליו, וכמו שברור שאף לשי' זו אינו יכול לקנות מצוה ואתרוג מכספי מעשר אף שזה מצווה משום שמצוות מצה ואתרוג היא חובה עליו, ה"ה שגם מצוות כתיבת ס"ת לא יכול לקיים מכספי מעשר, אך אם כוונתו לתרומה לביכנ"ס וכדו' יכול לתרום מכספי מעשרות.

האם בחור ישיבה נחשב עני שיכול ליטול מעשר

שאלה: האם לבחור ישיבה מותר לקבל מעשרות

תשובה: אם חסרים לו דברים שיש אותם בדרכי לבחורים בישיבה, וההורים והישיבה לא מספקים לו אותם, נחשב עני שאפשר לתת לו מעשרות.

מימון נופש לאברך מכספי מעשרות

שאלה: האם אפשר לממן לאברך נופש מכספי מעשרות

תשובה: אם הדבר יועיל לאברך ועי"ז ילמד טוב יותר, נוהגים [כדעת הט"ז והש"ך הנ"ל] שאפשר לתת לו אף אם איננו עני.

תשלום שכר לימוד הילדים מכספי מעשר

שאלה: האם אפשר לשלם שכר לימוד של בנים ובנות ממעשר

כספים

תשובה: עד גיל בר מצוה אין לשלם מכספי מעשרות כיון שהוא דבר שבחובה, שהאב חייב ללמד את בנו תורה, וגם את הבנות חייבים לחנך לאמונה ויראת השם וללמדן את המצוות הנוהגות בהן. אם מוסד הלימוד מוחל על החוב אפשר לשלם ממעשר. המיקל לשלם ממעשר עבור בנו הלומד בישיבה קטנה/גדולה יש לו על מי לסמוך.

מקור הדין – יו"ד סי' רנא

כמה נידונים בהלכות צדקה

בל תאחר בצדקה לבית הכנסת

שאלה: האם אדם הנודר צדקה לביכנ"ס ולא שילם עובר על בל תאחר

תשובה: עובר על 'בל תאחר' רק אם הגבאי תובעו, אך אם לא תובעו אינו עובר, אולם, אם ביהכנ"ס נצרך לזה יש לדון שעובר אף אם לא תובעו, ויל"ע

מקור הדין – יו"ד רנז ג, ובמרדכי המובא בב"י שם, מאירי ר"ה ו

תרומת חפץ לביכנ"ס וקניזתו מכספי מעשרות

שאלה: שולחן העומד למכירה, האם אפשר לתרום אותו לבית הכנסת ולהוריד את שווי מדמי המעשרות שמחויב בהם

תשובה: אפשר לקזז מהמעשרות שמחויב בהם את השווי של השולחן לפי הסכום המייד ש אפשר לקבל עבור השולחן.

ללוות כסף מקופת צדקה ביתית

שאלה: האם מותר ללוות כסף מקופת צדקה שבבית

תשובה: מותר, וירשום ויניח פתק בתוך הקופה על סכום ההלוואה.

מקור הדין – פת"ש יו"ד סי' רנט

לשנות צדקה מעני לעני

שאלה: אמר שיתן צדקה לעני מסוים אם רשאי לתן לעני אחר

תשובה: אינו יכול להעביר לעני אחר [אך יכול לעשות התרת נדרים כדי להעביר לעני אחר, אף שלא מתירים נדרי צדקה, אבל מעני לעני אחר, עושים התרת נדרים]

מקור הדין – קצוה"ח סי' פז ס"ק כא וסי' ריב ס"ק ד, והטעם, כיון שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, נקנה לאותו עני שאמר שיתן לו, וכ"ה במחנ"א צדקה סי' ז

חשב לתת לעני מסויים ורוצה לשנות

שאלה: חשב לתת לעני מסוים, כגון שראה לפניו עני, ולא הספיק לתת לו עד שהלך, האם יכול לתת לעני אחר

תשובה: יכול לתת לעני אחר.

מקור הדין – הטעם, שאף שמחשבה לצדקה מחייבת [לשי' הרמ"א חו"מ ריב ויו"ד רנח, אך לשי"ע מחשבה לא מחייבת כלל], אין בה דין 'אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט', ולכן יכול לתת לעני אחר, [וגם יש בזה ס"ס, ספק האם מחשבה לצדקה מחייבת, וגם אם היא מחייבת, ספק אם נודר לעני זה רשאי לתת לעני אחר].

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 52

כאשר יאמר משל הקדמוני – מרשעים יצא רשע

אדר א תשפ"ב

והאלוקים אינה לידו – נושא הקדמוני

א. בפרשת הורג נפש בשגגה שחייב גלות, נאמר בתורה: ואשר לא צדה והאלוקים אינה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה (שמות כא, יג), פירוש הפסוק: 'צדה' מלשון צידוד, כמו שמצדדים הצלפים שרוצים להרוג ולקלוע בדיוק למטרה שהציבו, וכאן מדובר הפסוק על מי שלא צדה – היינו שלא כיוון וצידד להרוג. 'והאלוקים אינה לידו' – הקב"ה זימן לידו את ההריגה הזו, 'אינה' הוא מלשון זימון, כמו 'לא תאונה אליך רעה' [וכן הביטוי 'תאונת דרכים' שורשו מלשון זימון, שהזדמן משחו לא טוב בדרך].

דקדקו חז"ל (מכות י, ב, והובא ברש"י) לשון המקרא 'והאלוקים אינה לידו', כלומר שיש כאן הדגשה שהאלוקים סיבב את ההריגה הזו. וביארו: כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שהרגו את הנפש, ראובן הרג במזיד והוא חייב מיתה, אלא שאין עדים על כך. ושמעון הרג בשוגג וחייב גלות, וגם לו אין עדים. מסבב הקב"ה שישבו שניהם בפונדק אחד, ראובן יתיישב תחת הסולם ושמעון יעלה עליו, ובעומדו על הסולם ימנע ויפול על ראשו של ראובן, ויהרוג אותו. כך שנמצא שראובן בא על עונשו שהוא חייב בו – עונש מיתה, ושמעון יבוא אל עונשו שהוא חייב בו – עונש גלות, כי עכשיו כבר יש עדים.

הנה אנו רואים שהתורה מדגישה כאן שכל רציחה זה 'והאלוקים אינה לידו', שמהשמים סיבבו לו להגיע לרציחה הזו. ויש להבין מה ראתה התורה להדגיש את היסוד הזה דווקא כאן בפרשת הורג נפש בשגגה, הרי כל המסתובב בעולם הכל הוא מאתו יתברך, אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ולמה דווקא בפרשה הזו, בסיפור הזה שאחד הרג את חברו בשוגג, מדגישה לנו התורה שלא תחשוב שזה קרה לבד אלא 'והאלוקים אינה לידו', שדרשו חז"ל על זה שהנרצח כבר היה חייב מיתה והרוצח היה חייב גלות.

ביאור הענין, הנה אנו יודעים שאין אדם יכול לעשות לחברו מאומה, אילו לא שגור הקב"ה שכן יקרה. וכל צער שנגרם לאחד מחברו אין זה מחמת שיש ביכולתו של חברו לגרום לו צער, אלא הקב"ה הוא שגור עליו שיקבל את הצער הזה. וכלשונו של החוה"ל 'שתועלתו והזיקו אינם ברשות אדם כי אם ביד הבורא יתעלה לבדו' (שער הביטחון פי"ב). וממילא גם אדם שהורג את חברו, הרי אין לו באמת יכולת להרוג אותו, כי אם לא היה נגזר עליו מיתה לא היה לו שום כוח לגרום לו למות, והסיבה שהוא מת זה בגלל שכן גזר עליו הקב"ה.

ומעתה נשאלת השאלה, אם באמת הרוצח אינו יכול לגרום מיתה לאדם, מדוע הוא נענש על כך, יענה הרוצח ויאמר: וכי אני רצחתי? וכי יש לי בכלל יכולת לרצוח? הלא הקב"ה גזר עליו מיתה, ומדוע אתם מענישים אותי. את השאלה הזו שואל החובות הלבבות, ומיישב שבאמת על 'הביצוע', מה שבפועל נהרג הנרצח, על זה אי אפשר להעניש אותו כי זה לא בידיים שלו אלא הקב"ה החליט כך. אבל על 'ההחלטה', מה שהרוצח החליט להרוג אותו, על הרצון לעשות את זה, על זה נגיע לו עונש.

ומאחר שכן הם פני הדברים בכל רוצח במזיד, כאשר נבוא להתבונן ברוצח בשוגג נמצא שהדברים טעונים הבנה, מדוע סיבב הקב"ה שדווקא אותו אדם יהרוג את חברו בשוגג. הרי מה שהיושב תחת הסולם נהרג – זה בגלל שהקב"ה גזר עליו להיהרג, והאדם הרוצח הלא לא בא בכוונה והחלטה להרוג אותו, אלא בשוגג הוא נפל עליו. ואם כך יש להבין, אמנם גזר הקב"ה מיתה על אותו אחד, אבל הרי הרבה דרכים לפניו ליטול את נשמתו, ומדוע גרס תקלה זו לידו הרוצח הזה שדווקא מתחת ידו תצא התקלה הנוראה הזו של הריגה בשוגג, הרי הוא לא בחר ברע ולא רצה לעשות את הרציחה הזו?

על זה עונים חז"ל ואומרים: כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, כלומר שהקב"ה מסבב שמהרשעים שהם כבר רשעים – מהם יצא מעשה רשע. אותו אחד שנפל מן הסולם, הוא כבר רשע, כי קודם לכן הוא הרג אדם אחר בשוגג ולא היו עדים, וממילא מגיע לו לגלות, לכן סיבב הקב"ה שייצא ממנו עוד מעשה רשע שיפול כעת מן הסולם על אותו אחד שחייב מיתה.

מאמר חז"ל זה נותן לנו עוד עומק הבנה במה שאמר ירמיה: גדול העצה רוב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו (לב, יט), הקב"ה מסובב כל כך הרבה עלילות, לזמן לפונדק שני אנשים, להושיב אותו תחת הסולם, להעלות את חברו על הסולם וכי', זה נקרא 'עלילה', הוא חיבר את העלילה הזו שתגרום למותו של החייב מיתה.

מדרש סיבב הקב"ה שיחרוג בשוגג

ב. ובעיקר הדבר יש לשאול, שהנה אמנם זה אנו מבינים מדוע סובב הקב"ה כעת שהוא יהרוג מישהו בשוגג, משום שמרשעים יצא רשע! והוא כבר רשע מחמת שהרג בעבר בשוגג. אבל עדיין יש להעמיד הקושיא על הפעם הקודמת, מדוע בפעם הראשונה סיבב הקב"ה שהוא יהרוג בשוגג. וכפי שהעמדנו בתחילת הדברים ביאור דברי הגמ', שכאשר מישהו הורג את חברו בשוגג הרי זו גזירת שמים שנגזר על הנהרג למות, ומדוע סיבב הקב"ה שדווקא הוא יהיה זה שהורג אותו.

ביאור הענין נבין על פי דברי הגמ' (מכות י, א) שאמרו: תלמיד שגלה מגלין רבו עמו, והטעם משום שנאמר 'יונס אל אחת הערים האלה וחיי', ודרשין יוני – עבד ליה מידי דתהוי ליה חיותא, ומאחר שאותו תלמיד רגיל לרבו שמלמדו תורה, וכעת כאשר הוא ינוס לעיר מקלט הרי שהוא יאלץ להתנתק ממנו, וחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תורה כמיתה הם חשובים, לכן מוכרח הרב לגלות יחד עם תלמידו.

מוסיפה הגמ' על זה: אמר רבי זעירא מכאן שלא ישנה האדם לתלמיד שאינו הגון. כלומר, צריך הרב להקפיד שלא ללמד תלמיד שאינו הגון, משום שהתלמיד הזה יתכן ויבוא ללמד רציחה בשוגג, ואז יצטרך לגלות לעיר מקלט, ולא תהיה ברירה לרבו אלא לבוא אחריו לגלות, ולכן אומר ר' זעירא שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון.

ויש להבין דבריו, אם היה מדובר כאן על רוצח במזיד, ניחא. שאכן רק תלמיד שאינו הגון עלול לבוא חלילה לרציחה. אך כאן הרי מדובר על רוצח בשוגג, היינו שהוא עסק במלאכתו ובשוגג גמור נפל הגרזן מידו והרג אדם, וזה הלא יכול לקרות בין בתלמיד הגון ובין בתלמיד שאינו הגון כאחד, ומדוע הסיק רבי זעירא שילא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון?

בקושיא זו עמד רש"י שם (ד"ה לתלמיד), וביאר: "שלא יביאוהו עוונותיו לידו הריגה בשוגג ויגלה, דאמרין לקמן שאינו מצוי אלא ברשעים", כלומר שתלמיד הגון אין מה לחשוש שמא הוא יבוא לידו הריגה בשוגג, כי הקב"ה לא יסובב לידו כזה מכשול שיצא מתחת ידו. אבל תלמיד שאינו הגון, היינו שחסר בו ראות שמים ואינו מדקדק במצוות, חוסר היראת שמים שבו מביא אותו להיכשל בעבירות, והעוונות האלו מכניסות בו טומאה ועי"ז יותר מצוי בו שיזדמן לו לעבור עבירות נוספות בשוגג, וכמאמרם ז"ל 'עבירה גוררת עבירה', ולכן הזהיר רבי זעירא שלא ללמד תלמיד שאינו הגון, לפי שהקב"ה מסובב שאם ראובן צריך להיהרג – הרשע יהיה זה שיבצע את ההריגה הזו, שטומאת העבירות שבאותו רשע תביא אותו לעוד מעשי רשע.

נמצא שהפעם הראשונה שהוא הרג בשוגג, זה הגיע לו מחמת עוונות אחרים שיש בידו, והם הפכו אותו להיות 'רשע', ומרשעים יצא רשע. וכעת לאחר שכבר נתחייב גלות, סיבב הקב"ה פעם נוספת שהוא יהרוג בשוגג, בכדי שבכך יבוא אל עונשו ויגלה.

מעשה דוד ושאל במערה

הקב"ה שהוא קדמונו של עולם. ומה התורה מלמדת אותנו? מרשעים יצא רשע, שכאשר אתה רואה דבר רשע שקורה – הוא מגיע מהרשעים.

א. הזכרנו למעלה דברי הגמ': כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש וכו'. פירוש: משל הקדמוני היינו התורה של הקב"ה, התורה מכונה כאן 'משל', והיא של

הפסוק הזה נאמר על ידי דוד המלך (שמואל א כד, יג), ומעשה שהיה כך היה: שאול ואנשיו רדפו אחרי דוד להרוג אותו, ודוד ברח מהם עם קומץ אנשים. במהלך מנוסתו נכנס לתוך מערה להתחבאות שם, ושואל שרדף אחריו לא היה יודע עמך דוד נמצא, אך לפתע הוא הוצרך להסך רגליו ונכנס למערה. כאשר נכנס פנימה, הבחין בו דוד, ואמרו לו אנשיו "הנה היום אשר אמר השם אליך הנה אנכי נותן את אויביך בידך ועשית לו כאשר יטב בעיניך", הנה יש לך כעת הזדמנות להרוג את שאול, שהוא נמצא כאן לבדו ואין עמך דוד נמצא. אך דוד לא רצה להרוג את שאול, והוא אמר: "חלילה לי מהשם אם אעשה את הדבר הזה לאדוני למשיח השם לשלוח ידי בו כי משיח השם הוא", ובמקום זה הוא התקרב אליו וכרת את כנף מעילו, ומנע מאנשיו להתקרב לשאול ולהרוג אותו.

כאשר יצא שאול מהמערה, רץ אחרי דוד וקרא לו בקול גדול: אדוני המלך, ושואל הביט אליו וראה את דוד עומד מולו. פנה אליו דוד ואמר לו: מדוע אתה מאמין לכל האנשים שאומרים לך שאני מחפש להרוג אותך, הנה תראה את כנף המעיל שחתכתי לך, הייתי יכול להרוג אותך ונמנעתי מכך, "ואבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידי כי בכרתי את כנף מעילך ולא הרגתיך דע וראה כי אין בידי רעה ופשע ולא חטאתי לך ואתה צודה את נפשי לקחתה" [קרא לו 'אבי' בחיבה, על שהיה חמוץ], והמשיך לדבר אליו, ראה אחרי מי אתה רודף, שאול מלך ישראל, אחרי כלב מת אחרי פרעוש אחד?!

כאשר ראה שאול את הדבר הגדול הזה, כיצד חס עליו דוד ולא הרגו למרות היה יכול בקלות לעשות את זה, קרא לו בחיבה גלויה: הקולך זה בני דוד, ומיד "וישא שאול את קולו ויבן גווי", והוא אמר לדוד צדיק אתה ממני, והשם ישלם לך טובה תחת היום הזה ועוד הוסיף לפרסם בדברים, ואמר לו: "ועתה הנה ידעתי כי מלךך תמלך וקמה בידך מלכות בית ישראל". והטעם, כי מקובל היה לו מאת שמואל הנביא, שמי שיקרע את כנף המעיל שלו הוא יהיה מלך. וכעת ביקש שאול מדוד שיבטיח לו שלא יגע בזרעו אחרי ולא יהרוג אותם, ודוד אכן נשבע על כך.

ובתוך הדברים, כאשר דוד חשש מפני נקמתו של שאול שיינקם בו על רדיפתו, אמר דוד ליהוה: ישפט השם ביני ובין ונקמי השם ממך וידי לא תהיה בך, כלומר הקב"ה כבר ינקם את נקמתי בך, ואילו אני לא אעשה לך מאומה. ממשך דוד ומסביר, למה אני לא אעשה לך כלום: כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה בך. פירוש הדבר, הקב"ה מסובב שמרשעים יצא רשע, ולא ממני, הוא כבר ימצא איזה אחד שהוא

רשע, הרי יש הרבה רשעים בעולם, והוא יסובב שאחד מהרשעים הללו יבוא אליך להתנקם בך על מה שעשית לי, אבל אני לא רוצה להתנקם בך בעצמי, שהרי אתה רואה שיכולתי להרוג אותך ונמנעתי [והסיבה שאמר לו כן עכשיו בשעה שבא לפייסו, היא משום שרצה להזהירו שאם ימשיך לרדפו לחינם עתיד הקב"ה להענישו על כך].

ואת היסוד הזה שאמר דוד בשעתו, אמרו חז"ל על הפסוק הזה "והאלוקים אינה לידו", הקב"ה רצה להרוג את אותו אדם שרצח במזיד, כי מגיע לו מיתה אלא שאין עדים שראו את המעשה רצחתי שלו. מה עשה? לקח את האדם ומשני, זה שהרג בשוגג ומינוי לו גלות, והוא כבר רשע שרצח בשוגג, והוא מסובב שמרשעים יצא רשע, והוא זה שיהרוג בשוגג את הרוצח במזיד.

ב. נקודה נוספת יש לנו ללמוד ממעשה דוד ושואל הנזכר, והוא מה שאמרו בגמ' (מנחות קט, ב): תניא, אמר ר' יהושע בן פרחיה: בתחילה כל האומר עלה לה (לגדולה) אני כופתו ונותנו לפני הארץ, עתה כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין, שהרי שאול ברח ממנה, וכשעלה בקש להרוג את דוד. חז"ל מלמדים אותנו מוסר השכל גדול משאול המלך, שבתחילה כאשר בא שמואל למשוך אותו למלך, ברח שאול מזה ואמר: הלא בן מיניי מקטני שבטי ישראל ומשפחתי הצעירה מכל משפחות שבטי בנימין ולמה דברת אלי כדבר הזה (שמואל א ט, כד), ורק אחרי שציווה אותו שמואל בשם השם ליטול עליו המלוכה הסכים לכך. ולאחר מכן, אחרי שכבר עלה לגדולה ונהיה מלך, והגיעה העת שחשש שדוד רוצה ליטול מנוש המלוכה ממנו, היה נלחם בכך מאוד, וכאשר שמע את הנשים משוררות: היכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו, חרה לו מאוד הדבר הזה, כנאמר: ויחר לשאול מאוד וירע בעיניו הדבר הזה ויאמר נתנו לדוד רבבות ולי נתנו האלפים ועוד לו אך המלוכה. ומאז היה עדין את דוד.

המעשה הזה בא ללמד אותנו שכאשר אדם עולה לגדולה הוא עלול להחזיק בה ולא יסכים לרדת ממנה, ואמרו חז"ל (אבות דר"נ פ"י): הוא היה אומר כל מי שיאמר לי קודם שאכנס לגדולה זו הכנס רוצה אני שארד עמו עד לחיו. עכשיו שנכנסתי כל מי שיאמר לי לירד הימנה רוצה אני שאפיל עליו קומקומים של חמין. שהגדולה קשה היא להעלותה וכשנשקשה היא להעלותה כך קשה להורידה. שכן מצינו בשאול בשעה שאמר לו עמוד במלכות היה מתחבא שנאמר ויאמר השם הנה הוא נחבא אל הכלים (שמואל א י, כב) ובשעה שאמרו לו רד הימנה היה מחזיר אחרי דוד להרוג, ע"כ.

דין ארבע מיתות לא בטלו

מכירים היום את החומר 'אקונומיקה', שיש בו חומרים חריפים שבכוחם כלכות ולשרוף, וסכנה גדולה להכניס החומר לפה מחמת זה. ולכן אמרו שמי שנתחייב שריפה זה מתקיים אצלו בהכשת נחש [הסבר זה שמעתי בצעירותי כאשר למדתי בשיבת 'באר יעקב', מהמשגיח הגאון ר' שלמה וולבה זצ"ל]. **מי שנתחייב הריגה – או נמסר למלכות או ליסטים באים עליו.** שדרך המלכות והליסטים היתה תמיד שהורגים בחרב [ונפגע ראיתי בצרפת, יש שם בית כלא אחד ישן ועתיק מאוד, עוד מלפני המהפכה הצרפתית, ובכלל זה היה חדר מיוחד הנקרא 'גליוטינה', שם היתה מונחת מכונה גדולה מעין 'גליוטינה' שאנו מכירים שחותכת דפים, כך היו הם עורפים את ראשם של החייבים מיתה]. **מי שנתחייב חנק – או טובע בנהר או מת בסרונוכי.** סרונוכי היא מחלה שמקשה על הנשימה, וכאשר האדם מת מחמתה הרי שהוא מת בחנק [ומעין זה אנו רואים במחלת הקורונה, שבמקרים שהיא תוקפת קשה את האדם הרי שהיא מתקממת בדיוק בכלי הנשימה ומקשה מאוד על האדם שלא יוכל לנשום, והרי זה ממש חנק].

ב. ויש לשאול, מה המקור של הגמ' לכך ש'דין ארבע מיתות לא בטלו', וכי חז"ל היו בשמים וראו שדנים כל אדם ואדם וגוזרים עליו את דין המיתה שהסנהדרין היתה צריכה לגזור עליו? והיה מקום לומר שלמדו כן מהפסוק "והאלוקים אינה לידו", וכמו שנתבאר שהפסוק הזה מורה שהיה כאן מישו שהוא חייב מיתה והקב"ה גלגל אליו את המיתה הזו.

אכן נראה שהמקור הוא פשוט מאוד – המציאות שאנו רואים בעינינו היא היא המקור הגדול ביותר ליהוה, הוא רואים אנשים עושים במיתות משונות מאוד, רואים אסונות ופגעים נוראיים, ונקח לדוגמה את האסון הגדול של קריסת מגדלי התאומים, מתו שם קרוב לשלוש אלפי אנשים! איזו מיתה משונה היא זו שלקחו מטוס והפילו מגדלים ענקיים. וכן עוד הרבה אסונות בטבע, וכמו מה שהיה לפי כמה שנים, שבמדינת שיקאגו היה קור נורא של חמישים מעלות מתחת לאפס, ואנשים רבים קפאו למוות מרוב קור, שלא היו ערוכים לקור הזה ולא ידעו להתגונן מפניו. וכך עוד הרבה אסונות וגזירות שונות ומשונות, וזכורני לפני שנים שארע מעשה מחריד באדם אחד שעלה לתקן דבר מה בגג ונפל ומת, הרי זו ממש מיתה סקילה. וכן לפני זמן קצר פורסם על בני זוג שרצו להתחמם ולא היה להם תנור, הדליקו את מכשיר ה'מנגל' שהיה להם והוא גרם לשריפה והעשן חנק אותם למוות ה"י, וכן פורסם על ברק שפגע במרפסת בצפת וגרמה לשריפה גדולה, ואמנם ב"ה לא היו נפגעים, אבל רואים כאן גזירות והתרחשויות בלתי שגרתיות, ומשונות מאוד.

ואנו הרי יודעים שיש מישו שמנווט את כל הסיפור הזה, אין הנזק והתועלת ביד הנברא כי אם ביד הבורא יתעלה, אנו יודעים שהוא ית' עושה את הכל. ואז יבוא השואל וישאל, למה הקב"ה עשה ככה, מדוע מבא אנשים לידי מיתות כל כך משונות ונוראיות? התשובה לזה: דין ארבע מיתות לא בטלו! וכי הינך סבור שאחרי שאין סנהדרין העולם נהיה הפקר? ותאמר בליבך עכשיו כבר אפילו לעבור עבירות חלילה ואין מי שיעניש על כך. טעות בידך, סנהדרין בטלה, אבל דין ארבע מיתות לא בטלו! והנה אתה רואה בעיניך כיצד הקב"ה מעניש עוברי עבירה, כיצד הוא נותן

א. דברי הגמ' הנזכרים במאמר שלמעלה - מרשעים יצא רשע, צריכים לתת לנו מבט נכון על כל הדברים שאנו רואים. ננסה לתאר את המציאות מה שארע שם, נכנסו שני אנשים למנדק אחד כי רצו לשתות משהו, האחד המתין לבעל הבית שיבוא, והתיישב על כסא בצד. חברו בינתיים רצה ליטול משהו מלמעלה, עלה על סולם גבוה ונפל. מה אנחנו רואים כאן בסיפור הזה: אולי רואים איזה צירוף מקרים בעייתי מאוד, שהוא ישב בדיוק מתחת הסולם, ובדיוק מתי שהוא ישב שם הסולם נפל לו על הראש והרג אותו. חז"ל מלמדים אותנו – אין כאן צירוף מקרים, יש כאן חשבון מדויק בתכלית הדקדוק, היה כאן אחד שצריך להיחרג כי מגיע לו מיתה על רציחה, ויש כאן אחד שצריך לגלות כי הוא הרג בשוגג, והקב"ה זימן שהם יבואו לכאן בכדי שכל אחד יקבל את המגיע לו.

כיוצא בדבר יש לנו ללמוד מדברי הגמ' (סנהדרין לז, ב) "תני דבי חזקיה, מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלה סנהדרין, דין ארבע מיתות לא בטלו", למרות שהיום כבר אין סנהדרין שיכולים לדון, כי הסנהדרין הגדולה שבירושלים כבר יצא מלשכת הגזית, והכלל הוא שכל זמן שהם ישבו שם בבית המקדש הם קיבלו את החכמה שלהם מההשפעה של המקדש, וכמו שנאמר 'כי מציון תצא תורה', כל השפעת חכמת התורה קיבלו מציון, ורק אז הם היו יכולים לדון דיני נפשות, לחייב אדם מיתה. וגם כל הבתי דינים שבשאר המקומות היו יכולים לדון, כי קבלו את ההשפעות משם. אבל לאחר שהם גלו מלשכת הגזית, שוב אין כח בידיהם לדון דיני נפשות, כי כבר אין להם את ה'סייעתא דשמיא' לפסוק טוב וישר כאשר אין את ההשפעה האלוקית מהמקדש. ולמרות שבטלו הארבע מיתות, שהרי אין המחלל שבת נהרג כי אין מי שידון אותו, וכן בשאר העבירות, מכל מקום 'דין ארבע מיתות' לא בטלו.

הא כיצד, כיצד מתקיים היום 'דין ארבע מיתות'? מבארת הגמ': **מי שנתחייב סקילה – או נופל מן הגג או היה דורסתו.** פירוש, יש שתי צורות איך לסקול, יש צורה אחת שזורקים את האדם מראש הגג, וצורה אחרת יש שזורקים עליו אבנים ורוגמים אותו, ושניהם חשובים סקילה. ולפיכך אמרו במשנה (סנהדרין מה, א) שהיוצא להיסקל היו זורקים אותו מגובה שתי קומות, ואם לא היה נהרג מהנפילה היו מוסיפים לזרוק עליו אבנים, הרי לנו שבשתי הצורות הללו מתקיימת מיתה 'סקילה'. וכאמור בפרשת מתן תורה: סקול יסקל או ירה יירה, אלו שתי הצורות האמורות. ולכן היום הדרך שמתקיים דין סקילה היא או ע"י שנופל מן הגג, או ע"י שחיה דורסתו שזה כעין קריחה באבנים – **מי שנתחייב שריפה – או נופל בדליקה או נחש מכלשו.** רשימה הנחש דומה היא לשריפה, שהרי הצורה איך שהיו מקיימים דין שריפה, זה לא היה שלקחו את החייב והכניסו אותו לתוך אש, אין דרך התורה בכך שהיא מיתה אכזרית מאוד, בו המיתה שבחרו הרשעים להרוג את רבי חנינא בן תרדיון, והתורה אמרה "ברור לו מיתה יפה". והצורה איך שהורגים אותו, אמרו בגמ' (סנהדרין נב, א) לוקחים שני חבלים וכורכים סביב צווארו [החבל הפנימי קשה, שעטפו אותו חבל בך בכדי שלא ישרוט אותו] וזה גורם לו לפתוח את פי, וכשפי פתוח יוצקים לתוכו עופרת ורותחת, והיא שורפת את אבריו מבפנים. ופעולת הארס גם היא אותו הדבר, שהארס יש בו חומר כימי שורף ומכלה, וכאשר הארס נכנס אל תוך גופו של האדם הוא מכלה אותו מבפנים [וכמו שאנו

כאלו עונשים נוראים, נופל מן הגג, נחש מכישו, ליסטים באים עליו וכו', כל זה בא לו לאדם כי מגיע לו העונש הזה, וכמו שאמר דוד "הוא השם אלוקינו בכל הארץ משפטיו" (תהילים קה, ז).

ודבר זה צריך לדעת, שגם כאשר אנו רואים אדם שעבר עבירה ונדמה לנו כאילו כביכול אין דין ואין דיין, הנה הוא ממשיך בדרכו ולא קורה לו מאומה, סופו של כל בעל עבירה לבוא על עונשו, וכמו שרואים במעשה המתואר בגמ' על שני האנשים שהוזמנו לפונדק אחד, כי הרי מעשה העבירה שהם עשו היה הרבה קודם לכן, והיה נדמה כאילו הרוצח במזיד נמלט מן הדין והנה הוא ממשיך בחייו כרגיל, וכן הרוצח בשוגג, אך הקב"ה לא שוכח דבר, והוא מביא אותם לפונדק אחד לקבל את עונשם.

והוא שאמר ירמיה: גדול העצה ורב העלילה אשר עניין פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, הקב"ה בונה עלילות מדוקדקות, בכדי לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו.

וזה מה שאמר הלל במשנה באבות (ב, ו): אף הוא ראה גולגלת אחת שצפה על פני המים אמר לה על דאטפת אטפוד וסוף מטיפיד יטופון. בא הלל ללמד אותנו בזה את ההסתכלות הנכונה על מאורע מחריד שכזה, אילו אנו היינו רואים גולגולת צפה על המים, לבטח מיד היינו מסתקרנים לבדוק ולשאול מה ארע כאן, מי הרג אותו ומדוע החליט לעשות כך. אבל הלל ראה כאן משהו אחר, הוא ראה כאן עונש שמים, הוא אמר אם אתה נהרגת לבטח נגזר עליך כך משמים בגלל שאתה מעצמן הרגת (וגם מבואר כאן ענין ה'מידה כנגד מידה' המבואר בסוטה ט, ב).

בשני בני אדם שהרגו את הנפש וכו' – כמה הערות ותמיהות בדברי הגמ'

במאמר שלמעלה הבאנו דברי הגמ' (מכות י, ב) על הפסוק "והאלוקים אינה לידו" – במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקדוש ברוך הוא מזמין לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונפל עליו והרגו, זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה. כלומר, שבסופו של יום נמצא שמי שהרג במזיד מקבל את עונשו ונהרג, וזה שהרג בשוגג אף הוא מקבל את עונשו וגולה. ויש להעמיד כאן כמה תמיהות, וכדלהלן.

• הרג שני אנשים בשוגג – חייב גלות אחת או שתי גלויות

א. ראשית, הנה אותו אחד שהרג בשוגג היה חייב לגלות, אלא שלא היינו יכולים לחייבו מחמת שלא היו עדים, וכעת כאשר נפל מן הסולם באותו פונדק, ראו אותו עדים ועכשיו אנו יכולים לחייבו גלות על ההרגה זו. ויש לתמוה, כיצד זה פותר את מה שהיה חייב גלות על ההריגה הראשונה? הרי הוא כבר היה חייב גלות מחמת מה שהרג קודם לכן, ומה שכעת אנו שולחים אותו לעיר מקלט לא על ההריגה הראשונה אנו מענישים אותו אלא על ההריגה של עכשיו, ומה עם העונש המגיע לו כבר קודם לכן?

ולכאורה יש לנו לפשוט מכאן מה שיש להסתפק ספק גדול, כיצד יהא הדין במי שהרג שתי נפשות בשוגג, האם הוא גולה פעם אחת על שניהם, או שהוא חייב בשתי גלויות, וממילא יגלה פעם אחת לעיר מקלט עד מות הכהן הגדול, וכאשר ימות הכהן יצטרך להישאר בגלות ולרצות בזה את עונשו על ההריגה השנייה. ולכאורה מסבירא היה נראה כהצד השני, שיהא חייב לגלות פעמיים, וכמו מי שאכל חלב ב' פעמים שהוא לוקה ב' פעמים, כך מי שהרג את הנפש בשוגג פעמיים יצטרך לגלות פעמיים.

וכן מצינו גם בעונש מיתה, שמי שעבר כמה עבירות הורגים אותו במיתה החמורה שהוא חייב בה, כגון אם חילל שבת והרג את הנפש, יהא נידון בסקילה שהיא מיתה חמורה מהרג, ואין אנו בודקים איזו עבירה עבר תחילה, האם תחילה נתחייב סקילה או תחילה נתחייב הרג, והטעם משום שבאמת הוא חייב פעמיים מיתה, הוא חייב סקילה על חילול שבת וחייב הרג על רציחה, אלא שאי אפשר להורגו פעמיים לכן אנו דנים אותו במיתה החמורה. וממילא בעונש גלות, שאנו יכולים לקיים בו את העונש הזה פעמיים, שיגלה פעם אחת עד מות הכהן הראשון, וימשיך לגלות לאחר מכן עד מות הכהן השני, לכאורה צריך היה להיות שנגלה ב' פעמים.

ואין לך לדחות ולומר ששונה דין גלות מדין מיתה ומלקות, לפי שמיתה ומלקות הם עונש על העבירה, מה שאין כן גלות אינו בא בתורה עונש אלא בתורה כפרה על ההריגה, וכיון שהוא כפרה אולי גלות אחת יכולה לכפר גם על שתי הריגות. זה אינו, ולהדיא אנו רואים בריש מסכת מכות שגלות באה בתורה עונש, שאמרו שם בגמ' על עדים שהעידו על אחד שחייב גלות ונמצאו זוממים, אינם גולים תחתיו, וילפי' לה מקרא ד'הוא ינוס' הוא ולא זוממין, ולמרות שאינם גולים מכל מקום חייבים מלקות. ואילו בהמשך אמרו שם גבי עדים שזממו לחייב כופר, שלמ"ד כופרא כפרה אין בהם דין עדים זוממין, ואפילו מלקות אינם מקבלים. ואם נאמר שגלות בא בתורת כפרה, היה צריך להיות הדין גם בזוממים לחייב גלות שלא יהא בהם תורת עדים זוממין, וע"כ שצריך הענין בגלות הוא עונש ולא כפרה.

ואם כן מצד כל הראיות הנ"ל הסבירא נוטה לומר שמי שהרג שתי נפשות יצטרך לגלות ב' פעמים. אכן מדברי הגמ' הנזכרים, שהקב"ה מזמנם לפונדק אחד כדי שכעת הוא יהרג בשוגג ויהיו לו עדים ונחייבו גלות, מכאן יש לנו להוכיח לא כן, שהרי אם באמת היה חייב שתי גלויות על שתי ההריגות שהרג, אין כאן פתרון במה שכעת יש עדים, שהרי סוף סוף על ההריגה הראשונה שהרג איננו מחייבים אותו גלות. אלא על כרחך מבואר בזה, שגם ההורג ב' אנשים חייב רק גלות אחת, וממילא כיוון שכעת יש לנו עדים על ההריגה וסו"ס אנו שולחים אותו לגלות, בא הוא על עונשו גם על ההריגה הראשונה שהרג קודם לכן.

• גברא קטילא כל זמן שלא נגמר דינו

ב. וראיתי בשפתי חכמים שעמד בקושיא זו, כיצד הגלות של ההריגה השנייה מועילה גם להריגה הראשונה שהרג. ותירץ, שמה שכעת הוא נפל מן הסולם מצד האמת אינו חייב על זה גלות, כי הרי הוא הרג את אותו אחד שקודם לכן הרג במזיד, ומי שהרג במזיד הרי דינו להיהרג, וממילא יש לו דין של 'גברא קטילא', וכאשר כעת הוא הרג אותו בשוגג אינו חייב על זה גלות. ואמנם אנו לא יודעים את החשבון הזה, שהרי אנו לא יודעים שהוא הרג תחילה את הנפש במזיד, ולכן אנו נחייב אותו גלות על הפעם הזו, אבל מצד האמת הוא פטור מגלות על הפעם השנייה והגלות שהוא גולה כעת מועילה לו על ההריגה הראשונה שהרג.

ודבריו תמוהים ביותר, כיצד ניתן לומר שיש לו דין של 'גברא קטילא', הרי לא היה גמר דין בעניינו לחייבו מיתה, והכלל הוא ש'גברא קטילא' הוא רק משעת גמר דין, רק אחרי שבית דין פסקו את דינו למיתה רק מאותה שעה ואילך אין דינו כחי, ומי שהורג אותו פטור, אבל כל זמן שלא פסקו את דינו, גם אחרי שעבר את העבירה, אין לו דין של גברא קטילא.

ראיה ברורה לדבר יש להביא מדברי הגמ' (מכות ה, א): אמר רבא באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש, ובאו שנים ואמרו עמנו היתם בחד בשבתא, אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש, ולא עוד, אלא אפילו אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש - נהרגין, דבעידנא דקא מסהדי, גברא לאו בר קטלא הוא. כלומר, עדים העידו עדות שקר על אחד שהרג את חברו ביום ראשון, ובאו עדים והזימום אבל העידו שביום

שישי הוא הרג את הנפש, אותם עדים זוממים נהרגים עליו. ולמרות שכעת מתברר שהוא באמת חייב מיתה, והוא חייב מיתה על רציחה שעשה קודם הזמן שהעידו עליו, מכל מקום אין לו דין של 'גברא קטילא', והעדים זממו להרוג אדם חי. ורק אם היו זוממים על אדם שכבר נגמר דינו למיתה, רק אז היו פטורים. נמצא ברור להדיא, שאין דין של 'גברא קטילא' על אחד שעבר עבירה רק אחרי שכבר נגמר דינו למיתה, אבל כל זמן שלא נגמר דינו חייבים על הריגתו.

ומעתה דברי השפתי חכמים תמוהים ביותר, מה בכך שאותו נהרג היה חייב מיתה מחמת מה שקודם לכן רצה את הנפש, הרי לא העמדנו אותו לדין על הרציחה הזו וודאי שלא נגמר דינו למיתה, ומה שייך לפטור את ההורגו מגלות.

קושיא כעין זו התקשיתי טובא גם על מה שמסופר בגמ' (ב"מ פג, ב) על רבי אלעזר ברבי שמעון, שפגש את הממונה לתפוס גנבים, ושאל אותו כיצד אתה מזהה את הגנבים וכיצד אתה מצליח במלאכתך? הבה ואתן לך עצה מה לעשות: תלך בבוקר למקומות ששותים בהם שיכר, ותבדוק האם אתה רואה שם אנשים ששותים ומתנמנמים תוך כדי השתייה, ואם תמצא אחד כזה תברר עליו מה טיבו, אם תמצא שהוא תלמיד חכם אין לך לחשוש בו במאמה, כי הסיבה שהוא עיף היא מחמת שהקדים להחכים לתלמודו, וכן אם הוא פועל אין לך לחשוש בו כי הקדים למלאכתו, אך אם אינו לא תלמיד חכם ולא פועל דע לך שגנב הוא. שמעו בבית המלוכה על עצתו של רבי אלעזר, ואמרו "קריינא דאגרתא אינו להוי פרונקא" ומינו אותו להיות לוכד הגנבים. והוא אכן התחיל במלאכתו בצורה הזו והיה מצליח לתפוס גנבים הרבה, עד ששלח לו רבי יהושע בן קרחה "עד מתי אתה מוסר עמו של אלוקינו להריגה", לפי ששם היו הורגים את הגנבים, וכך היה שם דין ודברים, עד שבסוף אמרו שם בגמ' על אחד הגנבים שנהרגו: אל ירע בעיניך שהוא רבנו בעלז נערה המאורסה ביום הכיפורים, כלומר שהיה מגיע לו מיתה כבר על זה שהוא רבנו באו על נערה המאורסה ביום הכיפורים.

וזו תמוה מאוד, ומה בכך שבאו על נערה המאורסה, הרי לא דנו אותם בבית דין ולא נגמר דינם להריגה, ויתכן שגם לא היה להם עדים והתראה, אם כן הרי יש להם דין של יהודי רגיל שחייבים על הריגתו, ועדיין לא מובן כיצד מסר אותם רבי אלעזר למלכות להריגה.

• מדוע הנרצח מקבל מיתה חמורה ממה שמגיע לו בדין

ג. עוד יש להקשות בדברי הגמ' הנ"ל, מה שאמרו שם שהרצח במזיד נענש בכך שהוא יושב תחת הסולם ונהרג למוות בעת נפילת חברו עליו. ויש לתמוה, שהרי מה שהוא חייב עונש מיתה זה על כך שהרג את הנפש במזיד, ועל זה מגיע לו מיתה בהרג, והעונש שהוא מקבל בפועל זה עונש סקילה, שהרי מה שחברו נופל עליו זה מוות של סקילה, שכידוע יש שתי צורות של סקילה, האחד שזורקים את האדם והשני שזורקים עליו אבנים [וכנאמר בקרא "סקול יסקל או ירה יירה"], וממילא אותו אדם שישב תחת הסולם ומת מנפילתו של חברו עליו, הרי זה ממש סקילה, ומדוע מגיע לו העונש הזה? הלא לא מגיע לו אלא הרג, וסקילה חמורה מהרג.

וכעין זה הקשתה הגמ' (סנהדרין לו, ב) במעשה המובא שם על מה שסיפר רבי שמעון בן שטח, שראה אדם אחד שרץ אחר חברו ונכנסו שניהם לתוך חורבה, והוא נכנס אחריהם, עד שהספיק להיכנס ראה את הנרצח מפרפר וגוסס ואת חברו מחזיק בידו סייף מטפסת דם, "אמרתי לו: רשע, מי הרגו לזה, אני או אתה? אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי שהרי התורה אמרה על פי שנים עדים יומת המת, היודע מחשבות יפרע מאותו האיש על שהרג את חברו. אמרו, לא זו משם עד שבא נחש והכישו ומת". ומקשה על כך הגמ', מדוע נענש בהכשת נחש, הרי הוא חייב מיתה על רציחה ודינו בהרג, ואילו הכשת נחש היא שריפה [וכמו שנתבאר במאמר שלמעלה], ומדוע נענש במיתה חמורה ממה שמגיע לו. עונה הגמ': ההוא חטא אחרייתו היה ביה, כלומר שבאמת מצד עונש הרציחה לא היה מגיע לו שימות בהכשת נחש, אלא שהיה לו חטא אחר שהיה חייב עליו שריפה, ועל כן נהרג בהכשת נחש.

וקושיא זו שהקשתה שם הגמ' צריכה להיעמד גם על דברי הגמ' במכות הנזכרים, מדוע אותו רוצח נהרג בנפילת חברו עליו מהסולם, הרי זו מיתה של סקילה והוא אינו חייב אלא מיתה של הרג. ואין לנו ליישב ולומר גם פה את אותו תירוץ שהיה לו חטא אחר, כגון שחילל שבת, ולכן היה חייב סקילה. דאם כן, מה הוצרכה הגמ' לומר שהנהרג הזה רצה את הנפש, אפשר לומר בפשטות שהוא נהרג כעת משום שהיה בידו איזה שהוא עוון המחייבו סקילה, שהרי גם כעת מוכרחים אנו להעמיד שהיה לו עוון סקילה בידו. אלא על כרחך לא מדובר דווקא באופן שהיה לו עוד עוון בידו, וא"כ שבה התמיהה מדוע נענש בסקילה, והעונש שלו אינו אלא הרג, וצריך עיון.

איסור 'לא תרצח' בגוי

"מכה איש ומת מות יומת" (שמות כא, יב), מכאן לומדים שהרצח דינו במיתה. ועוד פסוק נאמר בזה: "וכי יזיד איש על רעהו להרגו נפש מעם מזבחי תקחנו למות" (שם, יד), ומפסוק זה נלמד שדווקא מי שהורג ישראל חייב מיתה, שנאמר 'רעהו', אבל ההורג גוי אינו חייב מיתה. ושמעתי ממור' מרן הגרא"מ שך זצ"ל שלחלכה אין איסור להרוג גוי, ולא נאמר לאו ד'לא תרצח' אלא על הריגת יהודי.

אכן יש מקום לפקפק בזה, כי הרי המיעוט של 'רעהו' לא נאמר באיסור אלא בעונש, ואולי כל מה שנתמעט גוי הוא רק שאם הרג גוי אינו חייב מיתה, ולעולם יש איסור 'לא תרצח' גם על הורג נכרי. דוגמא לדבר מצינו בהריגת עובדים, שגם זה נתמעט מהמקרא האמור "להרגו נפש", שרק מי שהורג נפש חייב מיתה אבל מי שהורג עובר אינו חייב מיתה, ומכל מקום כתבו התוס' (סנהדרין נט, א ד"ה ליכא) שיש איסור בזה, והביאו ראיה לזה שהרי בגמ' שם אמרו שכן נהגו על העובדים, וכיון שעובד כוכבים נהרג על זה ודאי יש איסור גם לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולבן נוח אסור עיי"ש. הרי לנו, שהעובדים שהתמעטו בפסוק זה לא התמעטו אלא מעונש מיתה, אבל לגבי הלאו ד'לא תרצח' אין שום מיעוט [וממילא יש לדעת שהפלת עובר זה איסור דאורייתא של 'לא תרצח']. ואם כן יש לומר דהוא הדין גבי מיעוט דרציחת נכרי, שלא נתמעט אלא מעונש מיתה, אבל עדיין יש איסור גם בהריגת גוי.

הודעה חשובה

ניתן להשיג את הספר 'עטה אור' – כתובות (פרקים: האשה שנתארמלה, ואלו נערות) בטל' 052-7602449
כמו"כ התקבלה תרומה עבור כמות מוגבלת של ספרים לישיבות העוסקים במסכת זו

הגיליון נודב לע"נ רבי מסעוד בן שמחה ביטון זצ"ל
נלב"ע כ"ח שבט תשס"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר
טל' 054-8520936
או דרך נדרים פלוס בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות
הטל' 03-7630585 'שלושה 6465

נייתן לזיוון לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת
"קול יהודי מרוקו" 0747962335 שלושה 2-2-2 שומעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 20:15
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

מחני נא מספרך

יותר משיכאב לאדם על מציאותו, יכאב לו על אי מציאותו. על זה שהוא לא נראה כיהודי, לא ניכר בתלמיד חכם. ודווקא משום כך היעדר שמו של משה מפרשת תצוה, היא הביטוי הכי נפלא לגדולתו

וְמָה יש בה באותה אמירה 'מחני נא', קללת חכם שמוכרחת לבוא או שמא ברית כרותה לשפתים המוכרחת להתקיים. מה היה הצורך למחות את שמו בדווקא מהפרשה.

אם בידינו ניתן הדבר, היינו מפארים את שמו יותר ויותר. היינו מציבים את שמו בראש כל פרשה, הלא זה האיש משה שסיכן עצמו בשביל סירחונם של אחרים, אין לך אם רחמניה מזו. מה מצא המקום להעלים את שמו?!

חזונו של זית מוכחת עליו

הפרי שהכי נחשב בשבעת המינים, הוא הזית. התורה הקדימה אותו גם לענבים וגם לתמרים. יש מחזות בהן ישאלו ויתעסקו ב'למה'. יתנו הסברים מלומדים על כך שהוא נפוץ ועמיד יותר, ידונו על סוגי זנים וייחורים עתיקים ויסירו דעתם מהעיקר.

בבית מדרשנו גורסים שקודם כל כי התורה אמרה, זו הסיבה שהזית קודם, מפני שהתורה אמרה. אחר כך מתבוננים למה התורה אמרה, ואז מגיעים הסברים שחזונו של זית מוכחת עליו (ב"מ כא:). בשונה מתאנה שעם נפילתה נמאסת, הזית נותר בעינו גם לאחר נפילה, ואדרבה, זו היא מסיקתו. מתוך מלמול ונפילה.

היופי בזית הוא בזה ששומר על מראהו וצביונו. לא משנה באיזה בויץ ועפר הוא נופל, עדיין נותר הזית בשם זית. הוא לא נמאס כתאנה.

בן מלך, גדל בנימוסי מלכים, בכל מקום שבו יתגלגל בעתיד, יישמרו בו הגינונים. פעמים די במבט עין חשוף לראות זאת, לפעמים אחרי עשר דקות. אבל זה קיים, זה נמצא.

ואין בן מלך אלא להודיע ולהיוודע לכל אדם. חזונו מוכיחה עליו.

שמו של משה נעדר מפרשת תצוה, לאורך כל הפרשה. למרות שבכל התורה כולה, מאז לידתו בפרשת שמות, ועד הסתלקותו בפרשת וזאת הברכה, שמו נזכר תמיד. כאן, בפרשת תצוה, נעדר שמו.

ומילדותינו למדנו את הסיבה שלימד רבינו הרא"ש (בפירושו על התורה בשם הר"ר הן אשכנזי ז"ל), 'לפי שמושה אמר לפני הקב"ה על מחילת העגל דבר רע, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ואמרו רז"ל קללת חכם אפילו על תנאי היא באה, אמר הקב"ה אעשה לך לפני משורת הדין ואמחה אותך מהספר אשר כתבתי, כלומר מסדר ואתה תצוה שכתבתי לפני כי תשא'.

ידענו גם את הרמז של דורשי הרשומות (עוד יוסף חי ריש פרשת כי תשא) אודות הפרשה העשרים, היא פרשת תצוה, וממילא מחני נא מספרך, מחקה את שם משה רבינו בפרשה העשרים. גם הרמז שמקובל בשם הגאון מוילנא על יום הולדתו ופטירתו שיחולו בדרך כלל בתקופת קריאת פרשת תצוה.

עד כאן הרמזים והדרשות. מכאן ואילך מה שאנו צריכים להבין כאן, כי אכן הפרשה הזו אומרת דרשוני.

דווקא בפרשת המשכן היה שם משה צריך להיזכר

ראשית, למה דווקא פרשת תצוה נבחרה למקום בו לא ייזכר שמו של משה. אדרבה, פרשת תצוה באה לכפר על עוון העגל, הקמת המשכן בא ככפרה. דווקא שם היה צריך להיות מוזכר שוב ושוב שמו של משה שהציל את עמו מכליון והביא להם את הפתרון.

והקשה יותר. אם מתייצב משה לפני הקדוש ברוך הוא ודורש למחות את שמו למען עם ישראל, האין מן הראוי כי נגדל את שמו יותר? האין מן הראוי שנציב אותו במקום עליון ונאצל יותר? האמנם ראוי לאל אמת להעניש את משה על לא עוול בכפו, רק משום שביקש להגן על בניו של מקום?

נין אהרן איך לשפחה ינשא. בת יוכבד איך לעבד תנשא

המעשה ידוע, וראוי לדרשו. בנו ובתו של רבי ישמעאל כהן גדול נשבו לשני אדונים. ביקשו לזווגם זה לזו והכניסום לחדר אחד. בכו כל הלילה, זה בכה איך כהן בן של כהן גדול ישא שפחה, וזו בוכה איך בתו של הכהן הגדול תנשא לעבד.

משחאיר היום, הכירו האחים זה בזה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצתה נשמתן (גישן נה).

כל הלילה הם בוכים, ולא מתים מרוב בכי. רק בבוקר, כאשר האח מגלה בפנית החדר את אחותו, או אז געו בבכי גדול יותר שמוטט אותם. מהבכי השני יצאה נשמתם. מה התחדש בבכי השני כל כך?

ומסתבר שהבכי השני הוא עצום יותר, נוגע ללב יותר.

הבכי הראשון היה על המצב שנקלעו אליו. הבן אומר אל לבו, כיצד השפחה הבויה הזו רוצה שאשאנה לאשה, כלום כל כך התרחקתי עד שלא ניכר בי שאני בן של כהן גדול, כל כך רחוק אני מבית אבא, עד שנמחק ממני שריד של כהונה?!

אחותו, בוכה כיוצא בו. איך העבד הזה לא רואה בי שאני בת כהן גדול. עד כמה רחוקה אני, ועל זה בכתה.

משחאיר היום, הכתה בהם הכנה חדשה, כואבת שבעתיים. הלא אחותי הייתה עמי, אחותי בתו של כהן גדול, איך אני לא הצלחתי לראות את מעלתה. איך אני בת הכהן, לא הצלחתי לראות את שאחי ניצב בכותל הנגדי, איך לא אחותי מהמצב שלו!

על דא ודאי קא בכינא!

והבכי הזה נמשך לחיי היום יום. השברון לב הזה נוגע לכל אחד למעשה, איך לא מרגישים בי שאני טרוד בהוויות אבוי ורבא מבוקר ועד ערב, איך האישיות שלי לא מקרינה את עבודת השם כלפי חוץ!

מבלול הופעה של תלמיד חכם מקיפה מלגו ומלבר. בתלבושת ובנימוסים, בגינוני עדינות הנפש ובחוסם של חסד, בסגנון השירה ובסגנון התספורת. אם אינך ניכר כתלמיד חכם, על דא קא בכינא!

אותם מים ראשונים שהאכילו בשר חזיר (יומא פג:), אותו יהודי שהאכילו בשר חזיר בגלל שלא נמל ידיו ומושום כך חשבוהו לאינו יהודי, לא היה אמור לכאוב כל כך. הוא ידע שנכנס למסעדת טרפה, ידע שיש חשש שיאכילוהו טרפה, כנראה הירדרר כל כך עד שאכילת נבלות וטרפות לא מקהה את חושיו, במודע ישב לאכול את החזיר.

אז על מה עמדו שערותיו?

מה שהכה בו זו התדמית. ובכן, המראה שלי כבר לא מסמן אותי כיהודי, החנווני לא הבחין בי שאני יהודי, על דא ודאי קא בכינא!

לך דומיה תהילה

ואולי בגלל כל זאת, הפרשה שהכי מקשרת ונוגעת במשה רבינו, היא הפרשה שלא מזכירה את שמו. הכל נוכח אליו, ואתה תצוה. ואתה הקרב. ואתה תדבר. ושמת. ועשית. והלבשת. הכל כלפי משה, למרות שלא הוא עשה אלא אחיו הכהנים.

מצד אחד שמו לא נזכר ומצד שני, הוא הכי נגלה והכי נוכח בת. לא רק שלא העלמנו אותו, אלא שמנו אותו במקום הכי בולט.

הנוכחות של האדם היא לא בעצם הזכרת שמו, אלא בעצם היותו הוא. מנהל מוסד לא נחרט באותיות שחורות בחזית בנייני מוסדותיו, המקום הזה שמור לגדיבים. שמו אולי לא מופיע כלל, אבל כולם יודעים שאלה המוסדות של פלוני, הוא לא צריך איזכור שם.

המקום של אדם בעולם, הוא לא בהזכרת שמו. אין צורך בזה.

המקום שלך הוא ברושם הנושב ממך, בעצם הנוכחות שלך. במה שפעלת בעולמו של הקדוש ברוך הוא. במה שעשית או לא עשית את מה שמצפים ממך.

לא צריך ששמן יתנוסס, צריך שמעשך יתנוססו!

הוצאות הגליון נתרמו השבוע
ע"י הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
להצלחתו ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת הרב הגאון
רבי יוסף בן מרדכי בוקסבוים זצ"ל
מייסד ומנהל מכון ירושלים
נלב"ע י באדר ה'תשס"ז
ת. נ. צ. ב. ה.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להעדרות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

פרשת תצוה

טעם ריבוי הצרות והיסורים שבדור שלנו

בעזרת ה' יתברך נראה לעיין ולהתבונן בפרשת השבוע, פרשת תצוה.

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד.

מה הכוונה כתית למאור? - פירש רש"י: הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים כדי שלא יהיה בו שמרים. היו לוקחים את הזית וחובטים וכותשים אותו במכתשת, ובמכה הזו היתה יוצאת טיפה ראשונה של שמן, ואת זה היו לוקחים לשמן למאור. לאחר מכן היו לוקחים את הזיתים ומכניסים אותן בריחים וטוחנן. והשמן הזה שיוצא מהזית בריחים, פסול למאור, מפני שלמאור צריך שמן זך ונקי שאין בו שמרים, אבל כן היו לוקחים את השמן הזה ומשתמשים בו למנחות, שהרי כל המנחות היו באות בלולות בשמן והם לא היו צריכות דוקא את הטיפה הראשונה, שנאמר 'כתית למאור' ולא כתית למנחות.

על דרשה זו של רבותינו שאמרו 'כתית למאור ולא כתית למנחות' נאמרו הרבה דרושים ופירושים, והרבה לימודי מוסר הוציאו מזה.

אחד הביאורים שמבארים במה שאמרו רבותינו 'כתית למאור ולא כתית למנחות', כי כל אחד עובר במשך החיים תקופות לא פשוטות, ותמיד באים על האדם תלאות שונות ומשונות. פעם זה יכול להיות בענינים הכלכליים, כאשר הפרנסה של האדם היא דחוקה והוא כבר לא מצליח להתפרנס בכבוד, ופעם זה יכול להיות בעניני הבריאות, כאשר קודם הרגיש טוב והיה בריא וחזק, ועכשיו הוא אינו מרגיש טוב, הוא חלש ומתעייף מהר, סובל מכאבים פה ושם, וכיוצא בזה.

הצור תמים פעלו צדיק וישר הוא' (דברים לב, ד). כל צרה וכל תלאה באה לאדם עם חשבון מן השמים, והכל בא בצדק ובישור. וכתב רבינו יונה שאדם היה צריך להיות שמח ביסורים שלו כמוצא שלל רב, מפני שהם מכפרים את עוונותיו ומקלים ממנו הרבה עונשי שמים לעולם הבא. וכך פירש הסטייפלער זצ"ל את דברי הגמרא בברכות, שאמורא שאל את חבירו 'חביבין עליך יסוריך' והוא ענה לו 'לא הן ולא שכרן'. ביאר הסטייפלער: 'לא הן', לכתחילה אנחנו לא רוצים יסורים כיון שקשה לעבוד את ה' יתברך כשיש יסורים. אדם שיש לו דוחק הפרנסה או שיש לו בעיות בבריאות, קשה לו ללמוד ולעסוק בתורה ותפילה כהוגן. אך עם כל זה, בשמים יש את החשבון הנכון והמדויק, ולפעמים צריכים לבוא על האדם יסורים כדי לכפר על עוונותיו ולזכך אותו לעולם הבא, ואם הם כבר באו על האדם - 'לא שכרן', אל תמיר אותם ואל תחליף אותם בשום שכר שבעולם.

ובפרט רבים היסורים בדור שלנו שהוא 'דור המידוק'. וכך שמעתי מהגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל ששאל בשם החפץ חיים [ומצאתי את הדברים במאמר 'ציפית לישועה' שכתב החפץ חיים], מדוע בדור שלנו יש כל כך הרבה לחץ וכל כך הרבה דחק ויסורים, שכל יום קללתו מרובה מחבירו, ואין לך אדם שאין לו טרדות ותלאות שונות ומשונות.

והשיב החפץ חיים שהענין יתבאר על פי משל. מעשה היה בסוחר שפרנסתו היתה כדרך הסוחרים, והיה נוהג ללכת אל הסיטונאי הגדול ולקנות ממנו כמות גדולה של סחורה בזול, ואחר כך היה מוכר בחנות שלו את הסחורה ביוקר גדול יותר, ואת ההפרש היה מרוויח לעצמו ובוה מתפרנס. אמנם כשהיה הסוחר מגיע אל הספק הראשי ומבקש לקנות כמות גדולה, לא תמיד היה לו את כל הסכום לשלם מיד, ולפיכך היה

אומר לסיטונאי, 'חלק מן התשלום אתן לך עכשיו במזומן, וחלק תתן לי עליו אשראי, וכשבוע חודשיים אגמור למכור את הסחורה בחנות, אשלם לך את יתרת החוב'.

הסיטונאי תמיד הסכים, כיון שאלו הם כללי המסחר וכך נוהגים בכל המקומות, ובפרט אחרי שכבר הכיר את הסוחר הזה וידע שאפשר לסמוך עליו. וכך היה במשך שנים על גבי שנים, שהסוחר הזה היה מגיע אל הסיטונאי לקנות סחורה, חלק משלם במקום במזומן ועל החלק השני היה מבקש מהסיטונאי שיתן לו אותו בהקפה, ובעוד כמה חודשים ישלם אותו. פעם אחת הגיע הסוחר כמנהגו אל הסיטונאי, לקנות סחורה. הוא מוציא את הרשימה ומבקש שיביאו לו כך וכך מוצרים, ואחרי שגמרו והביאו לו את כל הסחורה שביקש, עשה לו הסיטונאי את החשבון ואמר לו כמה עליו לשלם. הוציא הסוחר מכיסו חלק מן התשלום במזומן והניח על השולחן, ואמר 'את יתרת התשלום אשלם בעוד חודשיים, אחרי שאגמור למכור את הסחורה'. להפתעתו, הסיטונאי אומר לו: 'הפעם אני לא יכול לתת לך סחורה בהקפה, ואני רוצה את כל התשלום במזומן עד הפרטה האחרונה'. הסוחר התפלא, 'מה קרה? וכי אי פעם רימית אותך? וכי השקש' שלי חזרו? הלא כבר עשרות בשנים אני קונה ממך סחורה ותמיד אני נותן לך חלק במזומן וחלק אתה זוקף עלי בחוב, ולמה עכשיו אתה רוצה את כל התשלום עד הפרטה האחרונה מיד?!

אמר לו הסיטונאי: 'פשוט. אני מתכנן לסגור את העסק שלי בעוד שבוע, ולעלות לארץ ישראל. לכן אין לי אפשרות לתת לך סחורה בהקפה, מפני שבוע חודשיים אני כבר לא אהיה כאן. לכן אני רוצה שתשלם לי את כל מה שמגיע לי עכשיו במזומן'.

אמר החפץ חיים זצ"ל, כך הוא גם בעניננו. בדורות הראשונים כאשר עשו ישראל מה שעשו ולא הלכו בדרך הישרה, אמר הקב"ה, חלק מהחוב שלהם אגבה מהם עכשיו, וחלק נוסף אגבה מהדורות הבאים. וכך היה במשך כל השנים כולם כאשר ישראל לא עשו את רצון ה', היו באים על כל אחד מישראל אי אלו צרות ויסורים ובוזה היו פורעים לו חלק מהעוונות, ואת החלק הנוסף היו זוקפים בחוב, לדורות הבאים. וגם בדור שבא לאחר מכן, שגם אז לא היו כולם צדיקים וישרים, חלק מהחוב פרעו הם בעצמם, וחלק התגלגל לדורות הבאים. וכך במשך כל הדורות, חלק פרעו הם בעצמם, וחלק התגלגל הלאה לדורות הבאים.

אבל עכשיו, אמר החפץ חיים, אנחנו נמצאים בערב הגאולה. עכשיו סוגרים את העסק, וכשסוגרים את העסק אי אפשר עוד לתת בהקפה וצריכים לשלם את כל החוב מיד ובמזומן. זו הסיבה שבדור שלנו, דרא בתראה, יש כל כך הרבה צרות ומצוקות שונות ומשונות. אנחנו לא יכולים לדעת בדיוק מתי תהיה הגאולה, באיזה יום ובאיזה שעה, אבל כולי עלמא לא פליגי שאנחנו נמצאים ברגעים האחרונים קודם הגאולה, כמו שאנחנו יכולים לראות ולהבין מריבוי הצרות וריבוי הנסיונות, ומהמלחמה הנוראה הנטשת על כל דבר שבקדושה בדור הזה.

אך עם כל זה, למרות ריבוי הכתית' - ריבוי הצרות והתלאות שעוברות על ראשנו, מכל מקום תפקידו של הכתית הזה הוא להיות 'למאור', התכלית של כל היסורים הללו הוא להאיר לאדם, להביא אותו לידי כך שיוסיף בעבודת ה', שיוסיף שקידה על שקידתו, ויפשפש וימשמש יותר במעשיו. 'ולא כתית למנחות', אין המטרה של היסורים שאדם יאמר 'יש לי כל כך הרבה יסורים, אני לא יכול ללמוד ולא יכול לקיים מצוות, אלך לי לנוח'. ואדרבה, עכשיו שיש ריבוי של הצרות והתלאות מפני היותנו ערב הגאולה

כמו שאמר החפץ חיים, על אדם להתאזר בעוז ובגבורה ולהתאמץ במשנה תוקף לעסוק בתורה.

אין משה רבינו חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה

ויתירה מזו, רק על ידי עסק התורה, תבוא הגאולה. וכך לימד אותנו קדוש ה' רבי חיים בן עטר זצ"ל בחיבורו 'אור החיים' על הפרשה שלנו, שרק באמצעות ריבוי בעסק התורה נוכל להביא את הגאולה.

האור החיים שואל, הלא זאת ידוע שכלל ישראל עברו ארבע גלויות, ועכשיו אנחנו נמצאים בגלות הרביעית, גלות אדום. ורבותינו בזרז הקדוש ביארו שמכל גלות וגלות יצאו ישראל בזכות מישהו אחר. מגלות מצרים נגאלו ישראל בזכות אברהם אבינו, מהגלות השנייה נגאלו ישראל בזכות יצחק אבינו, והגלות האחרונה, הגלות שאנחנו נמצאים בה עכשיו שהיא עמוקה כההוה, וכבר קרוב לאלפים שנה עברו מאז חורבן בית המקדש, ומאז כלל ישראל הלך מדחי אל דחי, מפוזר ומפורד בכל העולם כולו, עם גירושים, פרעות, פוגרומים וצרות רבות אין סוף, ועל כולנה השואה האיומה שהיתה בדור האחרון, ודם ישראל נשפך כנהרות. בזכות מי נגאל מהגלות השחורה הזו? – בזכות משה רבינו.

אם כך שהגלות שלנו תלויה בזכותו של משה רבינו, ואומר האור החיים הקדוש, מתעוררת כאן שאלה גדולה. הלא משה רבינו נקרא 'רעיא מהימנא' – הרועה הנאמן, שכל חשקו וכל רצונו הוא לדאוג לעדר שלו, וכל מנחתו להיטיב לישראל. ורבותינו אמרו בתנחומא (סוף פרשת ואתחנן) 'אמר משה, מאה כמשה ימותו ואל תאבד נפש אחת מישראל'. ובגמרא במנחות (סא.) אמרו 'משה רבינו אוהב ישראל היה'. ואכן אנחנו רואים את אהבתו של משה לישראל מהרגע הראשון ועד הרגע האחרון, קודם פטירתו. מהרגע הראשון – בזמן שמשה רבינו גודל בביתו של פרעה, ולכאורה לא חסר לו שום דבר. הוא גודל כמו נסיך בבית המלך, יש לו את כל מה שצריך ואין לו שום דאגה וטרדה. ויותר מזה, הוא אמור להיות יורש העצר של פרעה, ולהיות מלך אחריו. מה היה מצופה ממנו? – לכאורה, לצאת לשיט תענוגות עם היאכטה בגילוס, לעשות ציד תנינים וכדומה... ועם כל זה, מה הוא עושה? – יוצא אל אחיו, אל בני ישראל השבורים והרצוצים, ומסייע להם בעבודת הפרך בגופו, ואומר להם 'מי יתן מותי תחתך', ונתן עיניו ולבו להיות מצטער בצרתן של ישראל.

ובאמת זו היתה הסיבה שמשה רבינו נבחר להיות הרועה של כלל ישראל, בגלל מסירותו לאחיו. ואכן במשך כל השנים הללו שמשה רבינו מנהיג את ישראל, בכל פעם שעם ישראל עושה מה שעושה וחוטא, משה רבינו עומד בפרץ להשיב חמתו של ה' מהשחית. כך היה במעשה העגל שמשה רבינו עומד ובוכה ומעורר רחמי שמים בכל מה שיכול, מביא לעזרתו את האבות הקדושים, וטוען כל טענה שיכול לטעון, שיהיה חילול ה' וכיוצא, כמו שאמרו רבותינו (ברכות לב.). וכך היה גם במעשה המרגלים שהיה חרון אף ה' גדול, ושוב עומד משה רבינו ומחלה את פני ה' שישלח לישראל. כך גם במעשה קרח וכך בכל הנסיגות שניסו ישראל במדבר, תמיד עומד משה רבינו במסירות נפש של ממש ודואג לישראל.

אם כך, ואומר האור החיים הקדוש, יש להקשות, וכי משה רבינו, שהשבוע הזה ב' אדר יום פטירתו, לא רואה מה עובר על בית ישראל? הוא, שכל כך היה מסור לישראל, שנקרא 'רעיא מהימנא' ומסר את נפשו בעבור ישראל ארבעים שנה, לא שת את לבו לכל הסבל, הצרות והרדיפות שעוברות עלינו? כל כך הרבה אלמנות ויתומים יש! לא אכפת לו מהם? חס ושלום. אין ספק שאבותינו רואים את הסבל שאנחנו עוברים, ורבותינו אמרו בזרז הקדוש שאבותינו עומדים בשמים ומתפללים עלינו. ואם כן, למה הוא לא בא לגאול אותנו? הרי הגלות הזו תלויה בזכותו של משה רבינו! הוא זה שיכול לבוא ולהוציא אותנו מן הגלות השחורה הזו, ולמה אינו מגיע?

וכך לשונו של האור החיים הקדוש: יתבאר הכתוב על דרך מאמר רבותינו הובא בזרז חדש (פרשת בראשית ח.), ארבע גלויות גלו ישראל וכל אחד מהם נגאלו בזכות אחד. גלות ראשונה נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, גלות שנייה בזכות יצחק אבינו, גלות שלישית בזכות יעקב וגלות רביעית תלוי בזכות משה רבינו ע"ה. ואם כן שהגלות הרביעית היא בזכות משה, משה שאוהבן של ישראל היה, איך לא בא לגאול אותנו ולהוציא אותנו מהחושך הגדול בו אנחנו נמצאים?

והתשובה, אומר האור החיים הקדוש, ולזה, פירוש, מחמת הדבר הזה נתארכה הגלות, הרי אנחנו עומדים ושואלים, 'משה, היכן אתה? מדוע אינך בא לגאול את ישראל? אך לזה התארכה הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה רבינו חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה.

הדברים האלו נוקבים את הלב עד בית חללו. 'אין משה רבינו חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה', אומר האור החיים. לא כתוב כאן שמשה רבינו לא יכול לגאול את ישראל, ובדאי אם היה רוצה היה יכול לגאול אותנו, אבל הוא לא חפץ ולא רוצה לגאול את ישראל כשהם בטלים מן התורה. כאשר היה מעשה העגל, עמד משה רבינו בתפילה ובתחנונים עבור ישראל והושיע אותם. כשהיה חטא המרגלים ושאר הנסיגות שניסו ישראל, עמד משה רבינו ואמר 'מוטב יבוא החץ בי, ואל יפגע במי מישראל', והעביר את רוע הגזירה. אבל כשיש ביטול תורה? – 'אדעתא דהכי לא קבילת עלי'. בזה, אומר משה רבינו, אני לא מעוניין. אם יש את עסק התורה ביד ישראל, מיד יבוא משה, שהוא מנחיל התורה לישראל. אבל אם ישראל מבטלים את התורה, אין משה רבינו רוצה לבוא לגאול את ישראל.

וזה שרמז הפסוק, ממשיך האור החיים – באמרו 'אתה תצוה את בני ישראל, כמו שאמר בספר תהלים (צא, יא) 'כי מלאכיו יצווה לך', כלומר לשון שילוח, שכאשר ישראל יעסקו בתורה אז 'אתה תצוה את אל בני ישראל' ותבוא לגאלם, או על דרך אמרם ז"ל 'אין צו אלא מלכות' כי הוא ימלוך עלינו לעתיד לבוא, אבל תנאי יש בדבר שישראל יעסקו בתורה, וזה הוא אמרו 'ויקחו אליך שמן זית זך', ירמזו אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה מאירה לעולם.

הגאולה תלויה בעסק התורה

אנחנו לא מתייאשים מהגאולה חלילה, וכולנו מצפים ומייחלים לגאולה השלימה במהרה. עלינו לדעת, שבנו תלוי הדבר. המשפט הזה של האור החיים הקדוש צריך להיות לנגד עינינו כל הזמן 'אין משה רבינו חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה', ואם אתה רוצה להיות מועיל ועוזר לבית ישראל, ואין לך עזרה גדולה מזו לקרב את הגאולה, בוא ותרבה בעסק התורה. תקים שיעור תורה, תבוא לשיעור תורה, ותוסיף קביעות לתורה. זה מה שביא לנו את הגאולה התלויה במשה רבינו, וזה מה שישלך מאתנו את החרב ואת כל הצרות כולם.

רבי נסים גאון כותב שתקופת הגבואה היתה בישראל משך אלף שנה, מאז שהוקם המשכן בשנת ב' אלפים תמ"ח ועד שנפטר הנביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי. מלאכי הוא עזרא, והוא הנביא האחרון שהתנבא לישראל, וכך מסיים הנביא מלאכי את דבריו האחרונים אל ישראל, בפסוק האחרון החותם את תקופת החזון לבית ישראל (מלאכי ג, כב): "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", לא כתוב אליהו אלא אליה, ופירש רש"י (סוף פרשת בחקתי) שזו"ו זה נטל יעקב אבינו למשכון מאלהו הנביא עד שיבוא לבשר לישראל על הגאולה, וזהו שאמר "זכור את בריתי יעקוב", יעקב לא נאמר אלא יעקוב, מלא וא"ו. ואם כן נמצא, שהנביא כאן מתנבא על בואו של אליהו הנביא לבשר לנו על הגאולה האחרונה והשלמה.

ובפסוק אחד קודם לכן (מלאכי ג, כב) מתנבא הנביא ואומר במה בואו של אליהו תלוי: "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותך בחורב", אם תזכרו את התורה שנתתי לכם על ידי משה, תלמדו ותעסקו בתורה, אזי "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא". ורבינו החפץ חיים זיע"א דייק מלשון הכתוב שאמר "הנה אנכי שולח" ולא אמר "הנה אנכי אשלח", כי מיד בזמן שישראל יקבלו על עצמם את התורה ויעסקו בה כראוי, בו ברגע כבר שולח הקב"ה את אליהו הנביא ומבשר לנו על הגאולה, בלי שהות כלל. אבל אם חלילה לישראל מתרשלים מעסק התורה, אם הם שוכחים ואינם מקיימים את הציווי הזה של "זכרו תורת משה עבדי", אזי אין משה רבינו חפץ לגאול בטלנים מן התורה. ואין זה רק עונש, אלא הענין הוא שאם כלל ישראל לא עוסקים בתורה, אין למי ולמה להביא את הגאול. לפיכך, עלינו לדעת ולזכור שבכל תוספת של תורה, בכל חיזוק בעסק התורה, הן באיכות והן בכמות, אנחנו מקרבים את הגאולה השלימה, ומה רב חלקו ומה עצום שכרו של מי שיש לו חלק בגאולה, וה' יהיה בעזרתו.

פרשת תצוה תשפ"ב

מישבי התורה

הליכות חיים

בס"ד

הטעה לקוחות בכמות הסחורה

שאלה

יהודי הסוחר במוצרי ניילון וכלים חד פעמיים בארה"ב, נהג במשך שלש שנים לחסר מכל מארז שמכר חמישה אחוזים מהכמות שמצוינת במעטפת השקית. כלומר, מארז שמצוין עליו שמכיל מאה שקיות או מאה צלחות חד פעמיות, הכיל בפועל רק תשעים וחמישה פריטים, כשהוא בטוח שאף אדם לא יספור את תכולתן.

לפני שנתיים חזר הסוחר בתשובה, ונודע לו חומרת מעשהו. בעצת רבו החליט מעתה להוסיף מכאן ואילך ללא הגבלת זמן, בכל מארז שמוכר, חמישה אחוזים נוספים מעבר למצוין במעטפת השקית.

והנה לאחרונה, ארגון צרכני מטעם ממשלת ארה"ב בדק את החברות השונות שמוכרות מוצרים חד פעמיים, והתברר להם, שכמחצית מהחברות מטעות את הלקוחות ומספקות פחות ממה שמצוין במעטפת השקית, והשאר מספקים כמו שהתחייבו. ורק החברה של אותו בעל תשובה מוסיפה חמישה אחוזים על כל מוצריה. בעקבות כך, קיבל הסוחר מהשלטונות פרס כספי גדול, וכן הוחלט בארגון שבחמש השנים הקרובות ייקנו את כל התצרוכת הממשלתית של מוצרים חד פעמיים רק מהחברה שלו. בנוסף, עקב הפרסום הרב למעשהו בתקשורת הכללית, נוספו לחברה הזמנות במאות אחוזים נוספים.

לאור האמור שואל הסוחר כדלהלן:

- א. האם במעשהו להוסיף בחינם עוד חמישה אחוזים יש איסור של "לא תחנם", מאחר והרוב המוחלט של הקונים הינם גויים?
- ב. האם מותר לו ליהנות מההטבות הממשלתיות, ומהאנשים הפרטיים, מאחר וברור שאם היו יודעים את הסיבה האמיתית למעשהו, הוא לא היה מקבלם?

תשובה

- א. הוראת רבו של הסוחר היתה נכונה. ובנידון שלו אין בהוספת הסחורה בשיעור חמישה אחוזים ללא קבלת תמורה משום האיסור של "לא תחנם", למרות שרוב הנהנים מכך הינם גויים.1
- ב. מותר לסוחר לכתחילה ליהנות מכל ההטבות שקיבל מהממשלה או מהיחידים, ואינו צריך לפרסם מה גרם לו לנהוג להוסיף סחורה בחינם.2

מקורות

מקור איסור התורה למכור לגוי במידות מעוותות

1. כתב הרמב"ם בהל' גניבה (ג, ח) וכן פסק השו"ע חו"מ (ס"ו רלא, א) וז"ל: המודד או שוקל חסר לחבירו או אפילו לעכו"ם - עובר בלאו "לא תעשו עוול במידה, במשקל, ובמסורה ע"כ. מבואר, שישנו איסור תורה לעשות עוול במידות ובמשקל אפילו לגוי. והנה בפשטות

סיבת האיסור גם לגוי הינה - כי בלאו הזה לא נאמר בתורה שנאסר רק לעמיתך או לעמך כמו שכתוב בלאו של אונאה "לא תונו איש את עמיתו". נמצא שהתורה הקפידה לאסור עשיית עוול במכירת סחורה אפילו לגוי. והסמ"ע שם (ס"ק א) כתב לבאר, מכיוון שהגוי סמך על נאמנותו של הישראל שימכור לו כדין - לכן אסור לרמות אותו ע"כ.

אמנם בבאר הגולה שם (ס"ק ב) כתב בשם הרב המגיד, שהאיסור נובע מאיסור גזל. ומאחר והרמב"ם והשו"ע בחו"מ (ס"ו שמה, ב ובס"ו שנט, א) כתבו שהלאוים "לא תגנובו" ו"לא תגזול", נאמרו גם כשגונב ממון מהגוי, לפיכך גם כשנותן לגוי פחות סחורה מהכמות שסוכם שמשלם עבורה - דינו כגנב, שנאסר מהתורה גם כשגונב מהגוי. כמו כן נלע"ד שבנידון דנן יש איסור עשה נוסף שנקרא "וחישב עם קונוהו", שמבואר בגמ' בב"ק (ק"ג-): שהוא נאמר גם כשמוכר לגוי, וע"ש בים של שלמה (פ"ג, ס"ו ב). לפיכך לאור האמור, ודאי שמעשהו של הסוחר בנידון דנן בשלש השנים שקיבל כסף מהגוי ומכר לו פחות סחורה ממה שהגיע לו - נאסר מהתורה, ואפילו אם כל הקונים ממנו היו גויים בלבד.

והנה בנידון דומה היה מי שרצה לטעון, שאין חיוב לסוחר להוסיף עוד סחורה מכאן ואילך. מאחר ולדעת הנתיבות (ס"ו שמה"ח ס"ק א) למרות שאסור לגנוב מגוי, אולם אם גנב ממנו - אין חיוב להשיב לו את גניבתו, כי הפסוק "והשיב את הגזילה" נאמר רק אם גונב מיהודי. לפיכך אם יוסיף עוד סחורה בחינם לגוי ללא קבלת תמורה, הוא יעבור בלאו של "לא תחנם" דהיינו, שהתורה אסרה לתת לגוי מתנות חינם, עד כאן מה שרצו לטעון. ולענ"ד לא שייך לומר כן בנידון כעין נידון דנן, מהסיבות כדלהלן.

סיבת החיוב גם לנתיבות להשיב לגוי מה שנעשק ממנו

והנה ביחס לדעת הנתיבות, הרי גם הנתיבות שם כותב באמצע דבריו וז"ל: ועל כורחך שחיוב ההשבה אינו אלא מדרבנן ע"כ. כלומר, גם לנתיבות ישנו חיוב מדרבנן להשיב לגוי מה שגנבו ממנו, ולדעתו רק מהתורה לא התחייב הגולן בעשה של "והשיב את הגזילה". לפיכך מאחר ומטרת הסוחר לצאת ידי חובת השבת הגזילה - שגם לנתיבות חייבוהו חכמים להשיב, לכן טוב עושה בזה שמוסיף עוד חמישה אחוז סחורה ללא קבלת תמורה, כדי שיוכל להשיב במשך הזמן לכל הגויים שקנו ממנו מה שחייב להם. ומבואר בגמ' עבודה זרה (כ.) שנפסקה בשו"ע יו"ד (ס"ו קנא, יא), ובספר החינוך (מצוה תכו) שאיסור "לא תחנם" נאמר רק כאשר נותן מתנה סתם לגוי ללא כל סיבה, משא"כ בנידון דנן הוא עושה זאת כדי להשיב את גנבתו מהגויים שגנב מהם. ואע"פ שכתוצאה מכך ייהנו גם גויים נוספים שרק עתה החלו לקנות ממנו, ולהם הרי לא מגיע שיקבלו ממנו מתנות בחינם, אולם מכיוון שעושה זאת לא למענם אלא לקיים את חיובו, ואין לו אפשרות אחרת להשיב לכל הגויים שעשקם, לפיכך מעשהו נחשב כנעשה לתועלת ולא כדי לתת מתנות חינם לגויים. ומבואר בגמ', ובמפרשי השו"ע, שאם ישנה סיבה כל שהיא לצורך ההוספה לגוי, כבר אין בכך את הלאו של "לא תחנם". וכ"ש שבנידון דנן זוהי סיבה חשובה, כי רק באופן הזה יוכל לקיים את חיובו של השבת הגזילה שגם לנתיבות מחויב מדרבנן לקיימו.

סיבה נוספת לחייב את הסוחר להוסיף חמישה אחוזים

כמו כן מאחר ובין הקונים הרבים שעשק במשך שלש השנים ישנם גם יהודים, ולהם הרי לכל הדעות הוא מחויב מהתורה להשיב את הגזילה. ומאחר ואינו מכירם, ואין באפשרותו להשיב להם באופן נפרד מה שגזל מהם, אלא אם יוסיף מכאן ואילך חמישה אחוזים נוספים בסחורתו, שאז סביר להניח שהם או יורשיהם יקבלו בחזרה מה שנעשק מהם. ומאחר ולא בטוח שאותם יהודים יקנו במשך שלש השנים הבאות בדיוק את אותה כמות סחורה שקנו קודם, לכן טוב עושה הסוחר שמוסיף לסחורתו חמישה אחוזים עד תום הזמן שמסתבר שכל מי שנעשק ממנו קיבל כבר את העושק בחזרה.

לאור האמור, מאחר ובגלל ההשבה ליהודים הוא מחויב להוסיף בסחורתו, לכן אין איסור שכתוצאה מכך ייהנו גם גויים מהמעשה. כי כאמור האיסור של "לא תחנם" הינו רק כשנותן מתנה לגוי ללא סיבה מוצדקת, משא"כ בנידון דנן (מלבד הטעם שנאמר לעיל) - כוונתו להשיב את הגזל ליהודים, ואין לו אפשרות יעילה יותר כדי להשיב ליהודים את עושקם מבלי שיוסיף בסחורתו מתנת חנם בשווי העושק, לפיכך ודאי שמותר גם לכתחילה לסוחר להוסיף חמישה אחוזים מסחורתו.

דעות באחרונים שאינם מסכימים עם הנתיבות

כמו כן ביחס לחידושו של הנתיבות, שאין חיוב השבת הגזילה לגונב מהגוי, מבואר בשו"ת אגרות משה חו"מ (ח"א סי' פב) שדחה את דברי הנתיבות, מאחר ופשוט שגם מהתורה חייבים להשיב ליהודי או לגוי כסף שנמצא אצל היהודי, אם הוא נלקח שלא כדין, ואפילו באופנים שהלוקח לא עבר על איסור גזל, ולשם כך לא צריך את הפסוק והשיב את הגזילה. ומבואר בב"ק (קק.) שהחידוש של הפסוק "והשיב" נועד, כדי לחייב את הגנב אם החפץ אבד או נלקח ממנו מחמת אונס. ורק אם ממונו של הגוי הגיע ליהודי בהיתר, כמו אם מצא אבידת גוי ברחוב, שרק ליהודי חייבה התורה לעשות עמו חסד ולהשיב לו את אבידתו, משא"כ לגוי שמהתורה לא נצטוונו לכך, לפיכך יכול להשאיר את אבידת הגוי ברשותו. ולפי"ז פשיטא שבנידון השאלה דנן, מכיוון שממון הגוי הגיע אליו באיסור - לכן חייב הסוחר גם מהתורה לעשות כל שביכולתו להשיב את הגניבה, והעושק שעשק מהגויים שקנו את סחורתו.

כמו כן יש שטוענים על דברי הנתיבות, מכיוון שגם הגונב מהגוי עובר על איסור "לא תגנובו", ומאחר והעשה של "והשיב את הגזילה" נועד מעיקרא ע"י התורה כדי לעקור את הלאו הנ"ל. דהיינו הלאו הזה גדרו - לאו הניתק לעשה, ולכן מי שעבר על הלאו הזה - לא לוקה, כי יכול לעקרו ע"י קיום העשה ולהשיב את הגזילה. לפיכך גם הגונב מהגוי הרי חייב לעקור את הלאו שעבר, ודבר זה ניתן רק ע"י שיקיים את העשה והשיב את הגזילה, כי כאמור לצורך כך חייבה התורה בעשה הזה. ולכן למסקנה גם הגונב מהגוי חייב מהתורה להשיב לו את גניבתו.

וניתן להביא לכך כעין ראיה מהמבואר בבאר הגולה חו"מ (סי' רלא, ס"ק ב) לגבי יהודי שמדד מזידה חסרה לגוי כשמכר לו תמרים, ואח"כ קנה בכסף שקיבל מהגוי שמן והניחו בכד מעור, ולפתע נקרע העור וכל השמן שבכד נשפך לקרקע. והביא בשם התנא דבי אליהו, שכשהסוחר סיפר זאת לאליהו הנביא, השיב לו אליהו: ברוך המקום שאין לפניו משוא פנים, הכתוב אומר "לא תעשוק את רעך ולא תגזול" וגזל עכו"ם - גזל ע"כ. א"כ רואים שהקב"ה רוצה ששייבו לגוי מה שעשקו וגזלו ממנו שלא כדין, כמו שרוצה ששייבו למי שגזל מיהודי. ובשני המקרים הוא מעניש באופן שווה, מאחר והלאו

של גזל נאמר כלפי שניהם ג"כ באופן שווה. ולכן כל זמן שהעושק מהגוי לא ישיב לגוי את עושקו - יפסידו לו משמייים את הממון שגזל. ועיין ג"כ בבאר הגולה חו"מ (סי' שמח ס"ק ה) כעין האמור כאן.

2. אע"פ שהוספת הסחורה מעבר למה שמצוין במעטפת האריזה נעשתה ע"י הסוחר כדי לצאת את חיובי השבת הגזילה שהצטווה מהתורה או מחז"ל, אולם מאחר וע"פ חוקי הגויים אינו מחויב לעשות כך, א"כ מבחינתם מה שמוסיף בסחורה - הינו אכן מעבר לחיובו. ולכן אין מניעה מצדו לקבל את הפרס ושאר ההטבות מהממשלה או מהיחידים.

ואע"פ שאסור לגנוב גם את דעתו של הגוי כמבואר בחולין (דצ.), ונפסק בשו"ע חו"מ (סי' רכח, ו), אולם בנידון דנן הסוחר היהודי לא אמר מאומה לגויים, אלא הם מעצמם ספרו את כמות הסחורה ששם באריזות ומצאו שיש שם חמישה אחוזים יותר, וזוהי אכן המציאות, א"כ אין כאן מצדו גניבת דעת הגוי. ובפרט שהסוחר לא התחייב מעולם לספר להם מה מניעיו, וכיצד נהג בעבר.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

הוראות מעשיות ממידותיו הנשגבות של משה רבינו

בעל הטורים בתחילת הפרשה כותב שאע"פ שמיום לידת משה רבינו בפר' שמות עד סוף ספר דברים, אין פרשה בתורה שלא הוזכר בה שמו, בכל זאת בפר' תצווה לא הוזכר שמו של משה רבינו. מכיוון שקימ"ל שקללת חכם אפילו על תנאי מתקיימת, ומאחר ומשה אמר לקב"ה לאחר חטא העגל (לב, לב) "ואם אין - מחיני נא מספרך אשר כתבת", לכן דבריו התקיימו בפרשה זו. וכדבריו כתוב גם בדעת זקנים מבעלי התוס' בפר' כי תשא (לב, לב). ומובא בשם הגר"ז ז"ל, שפ' תצווה נבחרה, מאחר וברוב השנים היא סמוכה ליום לידת ופטירת משה רבינו שחל ב' באדר.

והנה אע"פ שאין לנו הבנה בגדולותו של משה רבינו, אולם היות והרמב"ם בהל' תשובה (ה, ב) כתב וז"ל: כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם... ואין מי שיכפהו או יגזור עליו לאחת משתי הדרכים, אלא הכל תלוי בו בלבד וכו'. לפיכך מאחר והרמב"ם הורה לנו שאנו צריכים ללמוד מצדקותו של משה רבינו - ננסה להביא בס"ד גרגרים ממידותיו הנאצלות של משה רבינו, כפי שמוזכרים בתורה בתוספת דברי חז"ל. ולוואי שנזכה ללמוד מהם ולהתעלות בזכותם.

צדקתו ויושרו המופלא של עמרם אבי משה רבינו

נתחיל בס"ד מהמבואר בגמ' בסוטה (יב.) מה גרם ללידת משה. וז"ל הגמ' שם: כתוב בשמות (ב, א) "וילך איש מבית לוי, ויקח את בת לוי". להיכן הלך? אמר רב יהודה בר זבינא, שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה, כיון שאמר פרעה הרשע "כל הבן הילוד [מהעבריים] היאורה תשליכוהו, וכל הבת תחיון" אמר עמרם, לשווא אנו עמלים, מאחר ואת הזכרים שייולדו לנו - המצריים יהרגו אותם, עמד וגירש את אשתו יוכבד. ומיד עמדו כל בני ישראל וגירשו את נשותיהם.

אמרה לו בתו מרים שהייתה בת חמש שנים - אבא, גזרתך קשה יותר משל פרעה משלש סיבות: א - פרעה גזר רק על הזכרים, ומחמתך גם נקבות לא ייוולדו. ב - גזרת פרעה חלה רק בעולם הזה, ומחמתך אם לא ייוולדו הילדים, ממילא לא יזכו לבוא לעולם הבא,

משא"כ אם היו נולדים ואח"כ מתים - הם היו זוכים לבוא לעולם הבא וע"ש ברש"י. ג. פרעה הינו רשע, ולכן גזרתו ספק אם תתקיים. אולם אתה צדיק, וגזרתך ודאי שתתקיים. ושמע עמרם לדברי בתו, וקידש מחדש את יוכבד שגרשה, ומחמת זה כל בני ישראל קידשו מחדש את נשותיהם מהעבר, וכתוצאה מנשואיהם החדשים של עמרם ויוכבד, נולד להם משה רבינו.

והנה כשמתבוננים על מעשהו של עמרם אבי משה שהחזיר את אשתו, בגלל טענותיה של ילדה בת חמש שנים, אי אפשר שלא להתפעם מגדולתו המופלאה במידת האמת שמעבר להשגת אנוש. שהרי עמרם היה הגדול בדורו ומנהיג הדור, ועיני כל ישראל היו נשואות אליו ולמעשיו. ולכן מיד כשגירש את אשתו בגלל הסיבה שהכריע בדעתו שכך צריך לעשות ע"פ הדין - כל עם ישראל נהגו כך, אע"פ שעמרם לא אמר להם לגרש את נשותיהם. נמצא שכולם ראו בו מורה דרכם, וכעת אם הוא משנה את דעתו בגלל ילדה בת חמש - הרי אין לך בזיון גדול מכך. והעם יכול להסיק מכך, שחסר לעמרם בשיקול דעתו, והינו פזיז במעשיו, וממילא הוא יאבד את סמכותו וחשיבותו בעיני העם. ולמרות זאת יראת השמים של עמרם, וגדלותו הנשגבה במידת האמת, הכריעו אצלו להקריב את כבודו ומעמדו, ולהודות ברבים שטעה, ובתו הקטנה בת החמש היא הצודקת ולא הוא. ואכן בגלל מעשהו של עמרם שדומה במהותו לעקידת יצחק הפרטית שלו - זכה שנולד לו משה רבינו מהנשואים החדשים עם יוכבד.

צדקתו וישרו המופלא של משה רבינו

והנה תכונה נשגבה זו ירש משה מאביו עמרם מעת לידתו, והיא נהפכה כחלק בלתי נפרד מנשמתו וממהותו. ולאור זאת נבין בס"ד את הנהגתו המופלאה של משה כפי שכתובה בחומש ויקרא פ' שמייני (יט-כ). שלאחר שמשו הוכיח את אלעזר ואיתמר בני אהרן, למה לא אכלו את החטאת במקום קדוש, והשיב לו אהרן על טענותיו, כתוב שם: "וישמע משה - ויטב בעיניו" ע"כ. ופי' רש"י - הודה ולא בוש ואמר - שמעתי ושכחתי ע"כ. והוסיפו על כך שם בתרגום יונתן ב"ע, ובתרגום ירושלמי וז"ל: כיוון ששמע משה וראה שטעה - הוציא כרוז בכל מחנה ישראל: נעלמה ממני ההלכה, ושכחתי אותה, ואהרן אחי לימד אותי וע"ש.

ולכאורה על פרסום הטעות ברבים בכל ישראל, הרי משה לא נצטווה על כך, ועשה כך מדעתו. והרי כתוצאה מכך יכול להיגרם נזק בלתי הפיך, כי העם יאמרו אולי ישנן הלכות נוספות שמשו טעה בהן או ששכחם. והרי כל התורה שיש לנו מלבד שתי הדברות הראשונות ששמענו מהקב"ה, הכל אנו יודעים ממה שמשו אמר לנו שכך הקב"ה לימדו, וא"כ אולי ישנן הלכות נוספות שמשו טען בהן? ויתכן שמחמת סיבה זו יש למשה את ההיתר "עת לעשות לה" - הפרו תורתך", ועדיף למשה לא לפרסם את טעותו ברבים? ובפרט שכתוצאה מכך הוא עלול גם לאבד את מנהיגותו וסמכותו בעם ישראל, וכפי שטען קרח, שמשו בדה מלבו חלק מהמצוות, והקב"ה לא אמר לו אותם וכו'.

והנה למרות כל האמור, הלך משה בדרכי עמרם אביו, ולא חש מאומה לכבודו ולביזיון הרב שייגרם לו או חלילה לקיום המצוות שהורה לנו לעשותן. מאחר וידע, שאם דבקים באמת - לעולם לא מפסידים מחמת זה, למרות הבושה הגדולה שיש באותה שעה למודה על האמת ברבים שטעה. וזהו רצון הקב"ה שהוא אמת, וגם שמו, תורתו וחזותו - אמת, וכך הוא רוצה שגם אנו נהגה ונלך בדרכי האמת.

ההוראה המעשית ממידת ישרו של משה רבינו

וממילא לאור דברי הרמב"ם שעלינו ללמוד מצדקתו של משה רבינו הלכה ולמעשה. לפיכך עלינו להפנים, שאם יתברר לנו שטעינו בין אם בסברה הלכתית, בהבנה או בהוראה מעשית, ובין אם בהנהגה עם ילדינו, תלמידינו או עם החברים, והתברר לנו - שהם צדקו ולא אנחנו. או שחשדנו בכשרים, ואפילו כשהטעות נודעה לנו ע"י ילדינו הקטן או תלמיד צעיר שהראה למלמד שטעה, למרות הבושה הגדולה שקיימת כשנודה על האמת, ובפרט כשהדבר נעשה ברבים ובפני ציבור תלמידים או שומעי לקחנו, לימדנו עמרם ובנו משה רבינו - שחובה להודות על האמת, ואסור להתייחס למחשבת פיגול, שאם נודה במעמד הזה על טעותנו, אנו נאבד את מעמדנו וסמכותנו בעיני ילדינו או תלמידינו או הכפופים אלינו בעבודה או במקומות אחרים. וכך רצון הקב"ה שנעשה, ואשרי מי שיעמוד בניסיון הקשה הזה.

ברייחה ממחלוקת, גם כשבטוחים בצדקתנו, ולמרות שכך גם ההלכה

נוסיף עוד מעלה אחת מני רבות ממידותיו המופלאות של משה רבינו, שהרמב"ם הורה לנו הלכה ולמעשה, לפחות לנסות לאמץ משהו מכך. מבואר בפר' שמות, שמשו נצטווה ע"י הקב"ה ללכת למצרים לדבר עם פרעה שישלח את בני ישראל לחירות. ומכאן ואילך כל מה שעשה והורה משה לבני ישראל - הכל נעשה על פי ציווי הבורא ית"ש, והשכינה דיברה מתוך גרונו. נמצא שמשו ידע שהוא צודק במאה אחוז בכל הוראותיו לעם ישראל, כי השכינה הקדו' היא אמרה זאת מתוך גרונו. ולמרות זאת דתן ואבירם הרשעים חלקו עליו בפרהסיא, ועוד במצרים הטיחו בו ביוזנות ושקרים, שכל דבריו הוא בודה מעצמו מחמת רצונו לשלוט על ישראל, וה' לא ציווה אותו על כך. ולכן כל מה שמשו אמר לעשות - הם בכוונה ולעיני כולם לא קיימו. וזאת אע"פ שבמתן תורה גם הם שמעו שהקב"ה אומר למשה: "ואתה פה עמוד עמדי". וגם במחלוקת קרח הם הצטרפו אליו אע"פ שידעו שמעמדם לא ישתנה גם אם קרח ינהיג את העם במקום משה. ולמרות הכל כתוב בפר' קרח (יט, ב) "וישלח משה לקרוא לדתן ואבירם" ופי' רש"י: מכאן - שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום, אלא שהם עמדו ברשותם ע"כ.

כלומר, לימדנו משה רבינו הוראה למעשה, אפילו כשהאדם יודע שהוא צודק, ויש לו מסמכים ועדים שמאמתים את טענותיו, ולמרות זאת אנשים אחרים מנסים כל הזמן לריב עמו ולנשל את זכויותיו מסיבות שלדעתו נובעות מרשע, גזל, וצרות עין. בכל זאת למרות הקושי הגדול שיש לו, כשם שמשו רבינו עשה כל מאמץ להשכיך שלום ולברוח ממחלוקת, כך גם עליו לעשות כל מאמץ אפשרי כדי להשכיך שלום ולמנוע מחלוקת בכל דרך שהיא. ואפילו אם לצורך השלום יצטרך לוותר. ולמרות שידע שהוא הצודק גם עפ"י ההלכה. וכפי שמשו ידע בוודאות שהוא הצודק במחלוקת עם דתן ואבירם, ולא חס על כבודו, והלך אליהם מיוזמתו כדי להשכיך שלום.

ואפילו אם לא יצליח לעשות שלום מוחלט, בכל זאת עליו לעשות כל מאמץ כדי למנוע את המחלוקת, שזה הדבר הגרוע ביותר. ואם האדם לא מצליח לבדו למנוע את המחלוקת, והוויכוח ביניהם הינו בדבר ממוני - יפנה לבית הדין לצורך בירור הדין, כדי שיכריעו ביניהם את ההלכה. אולם עליו להימנע בביה"ד ומחוצה לו, לפגוע בדבריו בבעל דינו, אלא יטען את טענותיו הענייניות בלבד, ויקבל באהבה את פסק הדין, והעיקר להימנע בכל מחיר ממחלוקת ומדיבורים אסורים ופוגעניים בזולת.

מענייני החידוק

גליון 45 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

שמירת הלשון ועוד ספרים על בין אדם לחבירו הוא דווקא משום שבא משבט הכהנים שכוחם הוא הבאת שלום בין אדם לחבירו כמו שאומר התנא באבות הוי מתלמידיו של אהרן הכהן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

יבואר עוד דברי הגר"א בהא דלא מוזכר שמו של משה בפרשת תצווה

ידוע כמה מהלכים ליישב מדוע לא מוזכר שמו של משה בפרשת השבוע, וידוע דברי הגר"א שכתב דבסופי תיבות של משה דהינו מם שין והא ביחד הן ק"א פסוקים ובפרשת תצווה יש ק"א פסוקים ובודאי שאם שמו של משה היה מוזכר בפרשת ואתה תצווה דהיינו וידבר ה' אל משה לאמר ואתה תצווה ועוד כמה פעמים היה יותר מק"א פסוקים ונמצא דע"י שלא הוזכר בפרשת השבוע שמו של משה בגלוי קיבל משה את כל הפרשה בנסתר דהיינו ק"א פסוקים ומזה רואים שכל כוחו של משה זה דווקא בהסתר, וידוע מה שכתבו הספרים שז' אדר יוצא תמיד בפרשת תצווה שזהו יום מיתתו של משה ודווקא פרשה זו מרמזת לנו דגם אחרי פטירת משה בגלוי נשאר הכוח של משה בכל דור ודור כמו שאומרים משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. והראני הגאון ר' ברכיה שינקר שליט"א את דברי הדעת זקנים מבעלי התוס' בפרשת וזאת הברכה שבשעה שבא הקב"ה ליטול נשמתו של משה אמר לה הקב"ה קצבתי לך ק"כ שנה והגיע זמנך לצאת מן העולם והנשמה אמרה לקב"ה שאינה חפצה לצאת מגוף טהור שאין בו רימה ותולעה מעולם ולא נראו עליו זבובים ולא היה צר עין ואיני רוצה לצאת ממנו עד שהקב"ה נשק לה והוציאה ממשה רבנו ומזה רואים שכל כוחו של משה זה ממת הענוה שיש לו ובורח מן הכבוד והיה לו עין טובה ובזה זכה להיות מנהיגם של ישראל כמו שמבואר במשך חכמה בפרשת נח שכל כוחו של משה זה מחמת של וירא בסבלותם וסיכן עצמו עבור כאב של יהודי שמוכה ובזה זכה להיות מנהיגם של ישראל. וידוע מה שכתב בספר תומר דבורה בתו"ד והנה עיקר הענוה שלא ימצא בעצמו ערך כלל אלא יחשוב שהוא אין וכמאמר העניו דהיינו משה ונחנו מה עד שיהיה בעיניו הבריה השפלה שבכל הנבראים ובזוי ומאוס מאד וכתב עוד שצריך האדם לכבד את כל הנבראים ואם מבזה אותם חס ושלום נוגע בכבוד יוצרם ויכניס אהבת בני אדם בלבו ואפילו הרשעים כאילו היה אחיו ובזה רואים את דברי

יבואר כוחו של אהרן הכהן גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים

בתחילת פרשת ואתה תצווה בפרשת המנורה כתוב יערוך אותו אהרן ובניו, ובפרק כ"ח פסוק א' מבואר ענין הקרבת אהרן ובניו ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך, והעירני ידידי הר"ר נחום גרונד שליט"א מ"ט פרשת בגדי כהונה לא נאמרה לפני מעשה המנורה הרי גם מעשה המנורה זה דין באהרן ובניו. וידוע דיש מחלוקת ראשונים אם הדלקת המנורה היא עבודה או לא עבודה, [יעוין בגמ' פסחים ובתמורה י"ד] ובביאור הדבר נראה דידוע דברי הרמב"ן בפרשת בהעלותך דהביא את דברי רש"י שראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה א"ל הקב"ה חיך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק וכו', והרמב"ן כתב שעיקר מה שמרומז בפרשת בהעלותך זה ענין של חנוכת בית חשמונאי והוסיף הרמב"ן בשם המדרש תנחומא שהקרבת כ"ז שבית המקדש קיים הן נוהגין אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו ורמז בזה ברכת כהנים ונרות חנוכת בית חשמונאי שזה קיים אף לאחר החורבן עיי"ש. וידוע דעיקר המנורה זה מרומז על תורה שבע"פ ונתחדש בזה דאע"ג דכהנים אע"ג היכא שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, זה רק כלפי עבודת ביהמ"ק אבל בחנוכת בית חשמונאי וברכת כהנים יש להם כוח עצמי שבא מחמת המידות שיש לאהרן הכהן שאוהב שלום ורודף שלום ובני אהרן שהם חשמונאי ובניו זכו להיות אלו שהחזירו עטרה ליושנה בתקופת חנוכה שרצו לעקור את התורה והכל בא ע"י מידת השלום שיש למשפ' הכהונה, וידוע דגם פרשת נגעים שייכת לאהרן הכהן ובניו, ושמעתי לומר בזה דעוון נגעים הוא מחמת עוון לשה"ר והתורה אמרה שכשאדם מקבל עונש הנגעים מחמת הפירוד צריך לילך אצל אהרן הכהן שהוא עשה שלום כל ימיו בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו, וידוע מה שמובא במס' כלה שבזכות אהרן הכהן נולדו שמונים אלף ילדים שנולדו מחמת שעשה שלום, ולכן התורה פותחת בהדלקת המנורה קודם פרשת בגדי כהונה כנ"ל. ושמענו כמה פעמים ממו"ר ראש ישיבת פונביז מרן הגר"ד זצ"ל שאמר שבביתו של הכהן הגדול מרן הח"ח לא היה אפילו דלת ליכנס לשם וכל הרוצה ליכנס היה נכנס ומ"מ אנשים פחדו ליכנס לביתו שאם ח"ו היה נשמע מפיהם אפילו אבק לשה"ר זה היה כמו חילול שבת, ומזה רואים שהח"ח שחיבר את כל הספרים של

משקיע ברפואה וברגע אחד אומרים לי שהכל זה הקב"ה ובעם ישראל מייחסים את הכל גם את ההצלחה וגם ההיפך להקב"ה שאומרים באני מאמין וכו' כנ"ל.

יבואר עוד בכוחה של התורה שהיא חיותם של ישראל

שמעתי מידידי הרה"ג ר' יהודה פולק שליט"א שהביא בשם מרן הגר"מ גיפטר זצ"ל את דברי הגמ' בברכות בדף ס"א שרבי עקיבא היה מקהיל קהילות רבים ועוסק בתורה והביא את המשל עם השועל שאמר לדגים שברחו בתוך הים מפני הרשתות שמביאין שם לצוד אותם והציע להם שיצאו לחוץ ויגורו יחד ואמרו הדגים ומה במקום חיותנו במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה וחיזק הגר"מ גיפטר שאנשים נמצאים בביהמ"ד ולומדים תורה ומפתים אותם לצאת לחוץ ורואים בחוץ הרבה עוה"ז וחושבים שעיקר החיות הוא בחוץ אבל האמת שעיקר החיות של אדם זה בכותלי ביהמ"ד ואף שנראה כלפי חוץ ההיפך אבל האמת האמיתי מה שדוד המלך אמר שבת בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' וכו' וכמה צריך להתחזק ולחזק את עמלי התורה שהם נזר הבריאה ואשרי מי שזוכה לכך כמו שכתוב בכלי יקר בפרשת השבוע שבקדש הקדשים היו לוחות העדות ומ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים ותראה שכל הבא למקום ההוא יראה עין בעין כי שם ה' נקרא עליו וידוע באחד שבא לפני מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל ואמר לו שהוא רוצה לעזוב את הכולל מחמת פרנסה שהוא התחייב בכתובה ואמר לו מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל שהוא חייב לצאת להתפרנס ואח"כ אמר שאדם זה לא רואה שארון נושא את נושאו וכמה ניסים רואים כל העמלי תורה בימינו בענין הפרנסה ובודאי שאם לימוד בכולל היה סתירה לחיוב כתובה לא היו כל גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א מחזקים את כל הכוללים ולא משנה כמה מקבלים לחודש וכולם מעודדים את האברכים לשבת בבית ה' ואם זה היה חוב כמו הלואה שיש חיוב פרעון ח"ו לא היו מחזקים את הכוללים ומזה רואים שאדרבה ע"י הכוללים מקיימים את פריעת החוב של כתובה כמו שכתוב בט"ז בריש אבן העזר שטועות הנשים שבעליהן לומדים תורה זה רק בשביל עוה"ב אלא עיקר העמל בתורה יש גם עוה"ז וגם עוה"ב שנאמר כי היא חייך אשריך בעולם הזה וטוב לך בעוה"ב וכתב ע"ז הט"ז שנפק"מ שאפילו שאסרו להתחתן עם בת ע"ה שנאמר ארור שוכב עם בהמה אבל אם היא יודעת את דברי הט"ז מותר להתחתן עמה.

האגרת הרמב"ן שחיזק ביסוד ההצלחה של בנ"א בכוח מידת הענוה לברוח מן הכעס ועי"ז מגיעים למידת הענוה שהיא מדה טובה ועי"ז מובטח שבזכות זה תצליח בכל דרכיך וביום שתקראנה יענוך מן השמים ומזה רואים שעיקר ההצלחה של בנ"א זה בין אדם לחבירו והעיקר זה מידת הענוה כנ"ל.

יבואר דברי האוה"ח בפרשת השבוע שעיקר הגאולה האחרונה תלוי בעסק התורה

יעוין באוה"ח בפרשת השבוע שחיזק מאד בענין גאולה האחרונה שזה תלוי במשה רבנו, והטעם באריכות הגלות הוא מחמת שלא עוסקים בתורה ומש"ה משה אין חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה וזה מרומז בויקחו לי שמן זית זך ורמוז בזה התורה שנמשלה לשמן מה שמן מאיר לעולם כן התורה מאירה לעולם, ומחזק בענין לימוד תורה לשמה בלי שמרים שהם לקנתר או להתגדל, ועוד חיזק מה שכתוב כתית שצריך לחזק את ענין עמל התורה כמו שכתוב אדם כי ימות באוהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, וידוע דברי הגמ' בשבת דף כ"ב על מה שכתוב מחוץ לפרוכת העדות שהמנורה עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בעולם דהיינו נר מערבי וידוע המעשה שבאו תלמידיו של מרן הגר"י הוטנר זצ"ל ואמרו לו שיש כ"כ הרבה חיזוק ב"שה"ק ומדוע אין פרסום בחוץ על השטייגען בתורה ומידות והביא להם את דברי הגמ' הנ"ל שהמנורה זה עדות לכל באי עולם אע"פ שהמנורה היה בין האולם ולמזבח ולא היה אפשר להיכנס שם מ"מ כיון שבפנים יש חיזוק זה עדות לכל באי עולם ובזה רואים דכל הס"ד של הצלחה בתורה זה רק ע"י שמתחזקים מבפנים ועי"ז זוכים שעדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל וכמה פעמים שמעתי ממו"ר הגאון רבי אבא ברמן זצ"ל שתמיד שנכנסו למרן הח"ח בחורים עם כשרונות גדולים אמר להם שכל ההצלחה זה מה שפחות להתעסק עם פרסום וכמה שיותר צנועים יש יותר הצלחה וזה עיקר כוחו של משה שהאיש משה עניו מאד וידוע שבכל ההגדה של פסח לא מוזכר שמו של משה אף שכל הניסים נעשו על ידו מ"מ לא ייחס אל עצמו כלום אלא הכל שייך להקב"ה כמו שאומרים באני מאמין שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים וכמה חיזוק צריך בזה לא לייחס לעצמנו כלום כמו שסיפרנו שהרבנית מבעלז ע"ה שהיתה צריכה לעבור טיפול רפואי אמרה לרופא שאם הוא לא יצליח שלא יהיה לו עגמ"נ שהכל הוא בא מאת הקב"ה והיה בזה הרבה קידוש ה' וכשאמרה לו שגם אם הוא יצליח זה הכל מאת ה' נכנס לכעס ואמר כ"כ הרבה שנים אני

**לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו
שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה
בן שרה ומשפחתו**

**לזכות ידידנו הרב משה והרב רפאל חסן
להצלחה בכל העניינים
ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל**

מחשביב לשון

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגודה ובמוסר

עורך: הרב שלמה רוזנשטיין

נושא השבוע:
חגירת אבנט בתפלה
המקור בפרשה:
ואלה הבגדים וכו'
ואבנט (כח, ד)

פרשת תצוה

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עקרי העניין

חגירת אבנט בתפלה,

א מקור העניין באבנט אצל כה"ג. שמות (פרשת תצוה) פרק כח פסוק ד, ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי: וברש"י שם, ואבנט - היא חגורה על הכתונת. והגאון האדר"ת כתב בספרו זכר למקדש, אבנט בתפילה זכר לאבנט מבגדי הכהונה.

ב גדר הדין של לבישת אבנט. בגמ' שבת דף י"ע"א, מתקיף לה רב ששת: טריחותא למיסר המייניה? ועוד: ליקו הכי וליצלי! - משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. כ' בשולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צא סעיף ב, צריך לאזור אזור בשעת התפלה, אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון (עמוס ד, יב) אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים. הגה: ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דשבת והרא"ש פרק הירואה והגהות מיימוני פ"ה מהלכות תפלה). והיינו כמו שכתבו הראשונים אבנט של מכנסיים ראה במדרכי במסכת שבת אות רכ"ו, ובתוס' שם דף י', וכו' להדיא בשו"ע הרב, דבאבנט של מכנסיים אין יוצאין הענין של הכון דבעינן אזור דוקא שהוא למעלה מבגדיו, והטעם עיין בסידור צלותא דאברהם (בדיני ברכת אזור ישראל בגבורה) משום דאבנט אין בו חשיבות ואזור יש בו חשיבות וכדי לקיים הכון בעינן אזור שיש בו חשיבות (ועי' כף החיים אות ח').

ג האם ההלכה דהכון נאמרה בכל גווני. דעת רבינו ירוחם דדוקא מי שהולך כל היום בחגורה צריך לחגור גם בשעת התפלה, אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפלה אין צריך לחגור, הו"ד בב"י ובמג"א,

וע"ז סומכין רבים שאין לובשין חגורה בשעת התפלה, אבל במגן גיבורים (הו"ד גם במשנה ברורה) כתב דמדת חסידות לחגור גם למי שהולך כל היום בלא חגורה, ועי' גם בנימוקי או"ח שכתב דרבינו ירוחם כמעט יחיד הוא בזה, וכן בשו"ת תורת יקותיאל (מהדו"ק סימן כ"ט) כתב דרוב ראשונים פליגי על רבינו ירוחם, וע"כ ודאי טוב להחמיר ללבוש חגורה בשעת התפלה אף במקומות שאין הולכין בחגורה כל היום, וכן מנהג חסידים ואנשי מעשה להקפיד בזה, ובתורת יקותיאל שם מביא עובדא מרבו הערוגות הבשם שראה לאחד מתלמידיו אחר חתונתו שאינו אזור בחגורה, ולא הניחו לעמוד ולהתפלל, רק ציווה עליו שתיכף ומיד קודם התפלה ילך ויקנה לו חגורה.

ד הכון באבנט מיוחד לתפילה. בספר נמוקי או"ח להרה"ק ממונקטש זצ"ל (ס"א צא) כותב, דזקינ' הגה"ק מהרצ"ה זי"ע בעל הבני יששכר והגה"ק הדברי חיים זי"ע לבשו החגורה המיוחדת לתפלה רק בעת התפלה, וכתב טעמים משום דכדי לקיים הכון ראוי לחגור עצמו בחגורה מיוחדת לצורך התפלה, ואם ילבשו החגורה כל היום אז לא יקיימו הכון עיין שם, ולפי זה החגורה התפור או תחוב על הבעקישע והולכין בו כל היום כנהוג, אין מקיימין בו הכון, דלא חגרו בו כדי להתפלל, אמנם לפי הנראה לא נהגו הני צדיקים וקדושים כי אם מצד מדת חסידות יתירה, דמן הדין סגי באותו חגורה שהלכו בו כל היום, דכן משמע בגמ' במסכת שבת דף י' דאמרינן מאימתי התחלת סעודה (שלא יצטרך להפסיק להתפלל) משיתיר חגורו, ופריך הגמ' ליקו הכי וליצלי, ומשני משום הכון לקראת אלקיך ישראל, משמע מזה דאי לאו שכבר התיר החגורה שפיר דמי להתפלל הכי, אף על גב דלא לבש החגורה לשם תפלה.

ה רק בתפילת שמו"ע. בשו"ע (שם) מבואר דיסוד תקנת אזור בתפילה הוא רק בתפילת י"ח. אבל

מין שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

לבישת אבנט לתפלה בזמנינו

שאלה: האם צריך ללבוש גרטייל בתפלה בזמנינו, או לא. תשובה: עי' מ"ב סי' צ"א ס"ק ד' בשם מגן גיבורים. [א.ה. כתב השו"ע (סי' צ"א ס"ב) צריך לאזור אזור בשעת התפלה אפי' יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה משום הכון וכו', עכ"ל. וכתב המ"ב (ס"ק ד') ויש אומרים עוד דדוקא מי שרגיל כל היום בחגורה, אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה, גם בשעת תפילה אין צריך לחגור, ומיהו מדת חסידות אף בכה"ג (מגן גיבורים), עכ"ל. ולפ"ז בזמנינו שאין הולכים כל היום עם חגור (נוסף לחגורה הרגילה) אין חיוב מעיקר הדין, רק מדת חסידות ללבוש חגור.] (דולה ומשקה)

מנהג החזו"א

הי' לו חגורה מחוברת לבגדו והי' חוגרה לתפלה, עי' מ"ב סי' צ"א ס"ק ד'. וי"א שבסוף ימיו לבש לתפלה גם גארטל חוץ מהחגורה. (רשימת הוראות החזו"א בכת"י רבינו, דעת נוטה)

באיזה חלק בתפלה

שאלה: מתי הוא עיקר הזמן של לבישת גרטייל, האם רק בשמו"ע או בכל התפילה כולה. תשובה: עיקר הקפידא על שמו"ע. שאלה: מי שלא לבש גרטייל לפני שמו"ע ונזכר באמצע שמו"ע, האם מותר לו עכשיו באמצע שמו"ע ללבוש גרטייל. תשובה: מותר. (דולה ומשקה)

במעיל קצר

שאלה: יש מי שאומר [א.ה. עי' במאמר הגר"מ שטרנבוך בעלון זה] שכל מה שצריך ללבוש גרטייל זה רק על "מעיל ארוך" דבזה הוי נוי, אבל במעיל קצר אין ענין דלא מוסיף נוי, האם זה אמת. תשובה: לא שמעתי. (דולה ומשקה)

תפר החגורה לבגד

יש לעיין אם יתפור את החגורה בבגד, האם יועיל מה שחוגר עצמו בה לפני התפילה וכעין שמצוי בקיטל, שהחגורה תפורת מאחוריו ובשעה שהולך עמו קושרה, ועי' בסידור הרוקח (ברכות השחר) שמברך אזור ישראל בגבורה שזה על האזור שלובש במותניו "שמדביק" האזור עליו בזמן התפלה. ושאלתי למו"ר הגר"ח ק"ש שליט"א והיקל בזה. ועי' בארחות רבינו (ח"ג הוספות ב') (מאיר עוז ח"ט)

עובי האבנט

דעת מו"ר שיכול לעשות גארטייל משרוך של נעל [כל שאינו מלוכלך אלא מראהו כחוט רגיל, שהרי יש לקשט את המצוות בתכלית היופי], ובסי' ל"ב ל"ז דייקנו כן בביה"ל, עיי"ש. ולמו"ר יש גארטייל דק מאוד [בערך 2-1 ס"מ], אבל אמר לי שאין ראוי לעשות מחוט כל דהוא. [ואבנט של כה"ג אע"פ שצריך להיות מו' חוטים מ"מ אפילו בחוט אחד כשר לדעת הרמב"ם (שם י"ד), אך לדעת רש"י (זבחים י"ח ב' ועי' מ"ל"מ) פסול חוט אחד, והשיעור שיש לתת בראשית הגז הוא בכדי שיהיה אפשר לעשות מזה אבנט כמבואר בחולין קלח]. ועי' בארחות רבינו (ח"ג הוספות או"ח ג') שאי"צ שתהיה החגורה רחבה. (מאיר עוז ח"ט)

'חגירת אבנט בתפלה'

הרמב"ם בהלכות תפלה כותב: 'שמונה דברים צריך המתפלל להיזהר בהן ולעשותן' ואלו הם עמידה ונכח המקדש ותיקון הגוף ותיקון המלבושים ותיקון המקום והשווית הקול והכריעה וההשתחויה'. כל זה, בתפילת שמונה עשרה בה ישנם דינים מיוחדים יותר מאשר בקריאת שמע.

ה'ערוך השולחן' מביא 'מפני שבתפלה הוי כעומד לפני המלך צריך שיהיה מלובש כראוי ומטעם זה אמרו בגמ' בשבת: 'רבה בר ר"ה רמי פוזמקי ומצלי' 'מפרש רש"י' נותן אנפילות חשובים ברגליו משום שנאמר 'הכון לקראת אלוך' ישראל'.

המחבר בשו"ע הלכות תפלה כותב: 'צריך לאזור אזור בשעת התפלה אפילו יש לו אבנט שאין ליבו רואה את הערוה משום 'הכון'. 'המשנה ברורה' מביא: 'דאף על גב דבלשון תורה פרוש אבנט הוא החגורה כדכתיב ובאבנט בד יחגור מכל מקום בלשון חכמים לפעמים קוראים המכנסים אבנט'. וכתב 'המשנה ברורה': 'מיהו מדת חסידות אף בכהאי גוונא'.

ב'תשובות והנהגות' כתב: 'ונראה שיסוד החיוב 'הכון לקראת אלקיך' והיינו שכבוד למלך כן. והיינו בבגדים באבנט כמו ב'חלטל' ובגדים ארוכים כמוהו שנהגו ללבוש בחגורה, מהדרין כן בתפלה'.

ה'חינוך' כותב בטעם לבישת בגדי כהונה: 'משרשי המצווה היסוד הקבוע לנו כי האדם נפעל לפי פעולותיו ואחריהם מחשבותיו וכוונותיו'. כדי שכל מחשבתו וכוונתו של הכהן תהיה אל העבודה 'ראוי להתלבש בגדים מיוחדים אליה, שכשיסתכל בכל מקום שבגופו מייד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי הוא עובד'.

עד כדי כך גדולה חשיבותם של בגדי כהונה שיש בהם כוח סגולי לכפרת עוונותיהם של ישראל. הגמ' בזבחים מביאה 'הכותונת מכפרת על שפיכות דמים, המכנסיים על גילוי עריות, המצנפת על גסות הרוח, האבנט על הרהורי הלב, החושן על הדינים, האפוד על עבודה זרה, המעיל על לשון הרע והציץ על עזות פנים'.

על הפסוק 'ועשית בגדי קודש לאהרון אחיך לכבוד ולתפארת' כותב הנצי"ב ב'העמק דבר' שהיות ונדרש מאהרן הכהן שיקדש את עצמו ויתנהג בחסידות ובפרישות, נבדל מכלל ישראל. היה צורך ליצור איזה דבר שיאפשר לבריות לדעת ולהבין שאהרן הכהן חשוב ונכבד ושהוא נמצא במעלה יותר גבוה מהם. לכן, מסיבה זו ניתנו לו 'בגדי קודש' כדי שיהיה 'לכבוד ולתפארת'. שייבנו מזה כי חפץ ד' ביקור.

הבגדים המיוחדים והחשובים שניתנו לאהרן הכהן ולכוהנים הגדולים שאחריו, הם העושים את הכהן הגדול 'לכבוד ולתפארת' בעיני כל ישראל. זה דבר מיוחד לכהן גדול. מה שאין כן אצל כהן הדיוט, שם רק המגבעת היא 'לכבוד ולתפארת'. היא זו שמייחדת אותו משאר ישראל.

הבגדים עושים את האדם. בלי בגדים, כהן לא יכול לעבוד. 'בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם'. עבודת כהן בלי בגדי כהונה נחשבת כעבודת זר שעבודתו פסולה. 'ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לו' תפקידם של הבגדים הוא להבדיל את הכהן משאר העם הם היוצרים את הפרישות ואת הקדושה.

הבגד עושה את האדם. הבגד מקטלג אותך. מזהה אותך, משייך אותך. צא וראה. צבע הכיפה וסוג החומר ממנה היא עשויה מזהה ומשייך את הנושא אותה, ירצה או לא ירצה, להשקפות ולאורחות חיים ידועות.

הבגדים לא רק קובעים את ההתייחסות אליך. הם גם משפיעים על התנהגותו של מי שלובש אותם. אנחנו רואים ומרגישים את הדבר בחוש. בגדים מבטאים מצב רוח ובגדים יוצרים מצב רוח.

הבגדים בהם האדם לבוש מכתבים לו את אופי התנהגותו. יש דברים שלא נרשה לעצמנו לעשות כשאנו לבושים כבני תורה. מי שלובש חולצת טריקו ומכנסי שלשת רבעי מבטא איזו שהיא פריקת עול. הוא מכריז עכשיו אני בחופש עכשיו אני חופשי.

בן ישיבה היוצא לרחוב ללא מגבעת וחליפה, אינו דומה לחברו המקפיד לצאת לרחוב דווקא עם 'מאני דרבנן'. הוא ירשה לעצמו לזלזל מעט בשפתו, להסתובב במקומות שחברו אינו מסתובב ולקנות בחנויות שחברו לא יכנס לתוכן.

לבושו המיוחד של בן תורה קובע בנפשו ומזכיר לו בכל רגע את מעמדו. את היותו חייל בלגיון של מלך. מרומם ומחשיב אותו, מבדיל ומקדש אותו ומהווה גורם של מחסום בפני החטא. כך כותב הרמ"א בסעיף הראשון של ה'שולחן ערוך': 'שויתי ד' לנגדי תמיד' הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני הא' כי אין ישיבת אדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול'. 'כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו'.

נקפיד על לבושנו כבני תורה כדי שלבושנו יזכיר לנו תמיד שכל מחשבתנו וכוונתנו תהיה לעבודתו יתברך. כדי שתמיד, בכל מקום ובכל מצב יזכירו ויקראו לנו 'דע לפני מי אתה עומד'.

שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה מאחר שיש לו מכנסים ע"כ, והיינו דהענין של הכון לאזור בחגורה אינו אלא בתפלת י"ח, ומקורו בר"ן והגהות מיימוני כהובא בב"י, אמנם חסידים ואנשי מעשה נוהגין לאזור בחגורה גם לשאר תפלות ובקשות, וגם לפני כל דבר מצוה, ועי' שו"ת מנחת יצחק (ח"ה סימן מ"א) שמבאר דאע"ג דמדינא דוקא לתפלת י"ח צריך חגורה, אעפ"כ יש מעליותא גם לשאר התפילות ולכל מצוה, דהענין של חגורה כתב בלבוש דכשחוגר אזור במתניו נראה הוא עומד יותר זריז משהוא בלא חגורה, כדמצינו בנ"ך בכמה מקומות דהחגורה מורה על זריזות וגבורה, וע"כ בודאי יש מעליותא לזה בכל דבר מצוה.

[ו] עוד ביישוב המנהג בזמנינו. ראה בשו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק ז - הלכות תפילה הערה יג, שכ' יש לעיין במה שכתב בשו"ע, צריך לאזור אזור בשעת התפילה, אפילו יש לו אבנט שאין ליבו רואה את הערוה, משום הכון, אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים. והנה לא מצינו מי שיחגור בגדו העליון בחגורה, מלבד החסידים שנוהגים כן. וכו' והדבר צריך ביאור. - ונראה בטעם הדבר, שלא נאמר דין זה, לשים אזור על גבי הבגד מבחוץ בשעת התפילה ולא סגי באבנט של המכנסים שמפסיק בין לבו לערוה, אלא בזמנם דוקא, שבגדיהם היו כעין חלוק, ולא היו מונחים בהידוק על הגוף, אלא מרווחים, והאדם היה נראה בהם מרושל, ולכן משום הכון היה צריך לקושרם בחגורה, כדי שיהיו מהודקים וראויים לתפילה, משא"כ לבוש שלנו היום, שכבר מונח ומהודק שפיר על הגוף, אין צורך בחגורה, והוא טעם נכון שלא להצריך בימינו חגורה על הבגד העליון. ולפ"ז אלו שגם היום הולכים עם לבוש כעין של פעם, נכון הוא שיאזרו אזור בשעת התפילה עכ"ד. כתב בספר נחלת צבי שמי שלובש חליפה קצרה אין שום עניין שילבש אבנט-גארטל בתפילה, אולם באמת נראה להוכיח שאין בכך שום תחילת מקור ואפילו מידת חסידות אין כאן דהנה בעיקר החיוב של הכון כתב רש"י התנאה לפניו היינו דכל ענין זה שיהא חגור בשעת התפילה אינו אלא משום שע"י זה נראה יותר נאה, וזה לכאורה אינו שייך רק בחליפה ארוכה שחוגר באמצעה אבל בבגד קצר אין זה מוסיף נוי שחוגר בה ואין רגילות כן ואדרבא מגרע הוא מהנוי, ואכן מסתבר שמי שלובש טיש בעקעטשע או חלט שיש בו חגורה יתכן שבאמת יהא חייב לאזור החגורה לתפילה אבל הא מיהת בחליפה קצרה לכאורה נראה שאין בו ענין לחגור אבנט לתפילה עכ"ד.

[ז] מידת חסידות ללבוש אבנט-גארטל. בארחות רבינו מהסטיפלער (ח"א אות קצ), כתב מו"ר חוגר גארטעל אבנט על בגדו לתפלה, בשבת בדרך כלל מו"ר חוגר את הגארטעל לאחר אמירת הודו לד' כל"ח, ובחול כשעומד לב"ש או בויברך דוד, ולפעמים ראיתיו בחול חוגר סמוך לישתבח.

ומ"מ יש לזכור מש"כ בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ב סימן עו) אבל מדת חסידות עכ"פ איכא, מ"מ ודאי לא שייך לדחות בשביל זה שום דבר אף לא זריזות למצוה אחרת ולא לדחות תפלה בצבור בשביל זה וכ"ש שלא לעבור זמן התפלה בשביל זה.

הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

ראש הישיבה הגדולה בית שמש וראב"ד ירושלים

חגירת אבנט לתפילה

בש"ע צ"א (ס"ק ב') מפורש שצריך חגורה לתפלה אף מי שיש לו אבנט במכנסים, משום הכון, ותמוה הדבר שרוב בית ישראל לא נהגו בחגורה לתפלה, וכן הספרדים לא נהגו ללבוש במיוחד לתפלה חגורה, ואמנם בב"י בשם רבינו ירוחם רמ"א מפורש דהיינו אם הולך כל היום בחגורה, אבל אם אינו הולך כל היום לא צריך, אבל במ"ב מביא שמ"מ מדת חסידות גם בזה ללבוש, וצ"ב שלא נהגו כן.

ונראה שכיון שיסוד החיוב הוא משום "הכון לקראת אלקיך", והיינו שכבוד למלך כן, עי' ברמב"ם פ"ה מתפילה ה"ב, לכן היינו דוקא בבגדים שהאבנט נוי כמו ב"חלטל" ובגדים ארוכים כמוהו שנהגו ללבוש בחגורה מהדרין כן בתפלה, אבל בבגדים דלא שייך בהם הידור עם אזור, שלא לובשים כלל עם אזור, לכאורה אין בזה הכנה וכבוד ללבוש לתפלה חגורה ואין בזה חיוב.

ולפי זה אלו שלא לובשים כלל בגד המתהדר בחגורה גם מדת חסידות אין, ששייך רק אם הבגד מתהדר בכך דוקא כמו בזמננו, ובזה מיושב מה שהשמיט הרמב"ם להאי דינא המפורש בשבת דף ט' ע"ב, ולמשנ"ת א"ש דכיון שהר"מ הביא שם בפ"ה ה"ב חובת תיקון המלבושים "כיצד מתקן מלבושיו תחילה" ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוה לד' בהדרת קדש וכו', שוב א"ש שגם דין זה בכלל, שהכל כפי מנהג מקומו אם רגילים ללבוש לבוש כזה הרי הוא בכלל חובת תיקון מלבושו.

אמנם נראה בזה דבר חדש דנוכחתי שדוקא הלובושים חגורה בבוקר לתפלה, לפעמים כשיש להם תפילין של יד אין מקיימין הכון, שמצד אחד לובשים חגורה, אבל מצד שני כיון שאין יד שמאל עם התפילין נכנסת להשרוול של המעיל, אז הבתי ידים מונחים חציים על הכתף, ואין זה דרך כבוד שייכנסו אל המלך, וחייבים מדין הכון ללבוש הבגד עליון (חליפה) כדרכו בבתי ידים לפניו ועם הכפתורים סגורים, ואז הוספת החגורה מדת חסידות, אבל ללבוש הבגד גופא כדרך עראי שאין נכנסין למלך, והיינו שמונח עליו בלי שיכניס היד לבית הזרוע כלל, ורובא דרובא הנהגין להתפלל בחגורה בבוקר מלובשים כן, ובזה גופא ביטלו מצות הכון, ואם כן אין קיום מצות הכון אף שלבוש אז בחגורה, ויש לתמוה שלא העירו בזה, שבקל יכולים לתקן ולקיים מצוה זאת כהלכתה. (והלובושין בלא חגורה, אף אם לא מכניסים היד להשרוול, לכה"פ מניחים על הכתף, אבל הרוצים לחגור מעבירין המעיל מתחת לכתף השמאלי, ובזה יותר גרע).

והנה בארצות רוסיה וליטא המון העם מהפרושים לא נהגו בחגורה, אבל אצל הגדולים יש שהקפידו לתפלה בחגורה, וכן נהג רבינו החזו"א זצ"ל, ופירש שיש בזה מדת חסידות וכמבואר בפשטות המ"ב, וכל אחד כפי מנהגו נוהג.

אמנם האמת שיש לפרש שבחגורה המיוחדת לתפלה מתהדר בכך גופא, זהו טעם חסידים ואנשי מעשה שמדקדקין מאד בזה, ואין להם ח"ו להניח מנהגם בכך, שגם בבגד שאין החגורה מהדר הבגד, מה שמתלבש עצמו במיוחד לתפלה אף בחגורה מראה בכך חשיבות התפלה שמכין עצמו בלבישת חגורה, ואם כן שייך לכל אחד כשלבוש חגורה לתפלה יש לו כעין בגד מיוחד לתפלה, זהו גופא הכנה ומצוה מן המובחר, ובלבד שלא יבוא להקל אחר הנחת תפילין ללבוש הבגד עליון עראי, ולהתפלל אז כן לפני המלך, שאינו ראוי כן וכמ"ש לעיל, (ולפי זה מובן מה ששמעתי מאחד מגדולי ליטא זצ"ל שנהג ללבוש חגורה והקפיד ללבושו בחוץ על החליפה גלוי דוקא, ופירש טעמו שמתהדר לפני המלך בלבוש מיוחד לתפלה והיינו בחוץ דוקא).

(תשובות והנהגות ח"א סי' סט)

במעשה דרשב"י בדין היכון לקר"ש ולתפילה

איתא בשבת לג: במעשה דרבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בר"ש, דהוו משלחי מנייהו [פשוטו בגדיהם], והוו יתבי עד צואריהו בחלא, כולי יומא גרסי, בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו, והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו.

בתוס' שבת [דף יא. ד"ה כגון] נתקשו במה דתניא דרשב"י ובנו היו מתפללין, והרי תניא שם חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה, אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רשב"י וחבריו שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו מפסיקין לקר"ש ולתפילה, ומעתה קשה למה רשב"י היה מתפלל, הרי רשב"י וחבריו שתורתן אומנותן פטורין מן התפילה.

בתוס' תירצו וז"ל, ההוא מצלי היינו קר"ש, ע"כ, והיינו דבאמת לא הפסיק לתפילה, אלא שהפסיק לקר"ש שחובתה מה"ת, וכמו שאמרו בשבת שם שמפסיקין לקר"ש, והקשה הצ"ח למה קר"ש נקרא 'צלוי'.

ותירוץ התוס' קשה, דהנה בעידן צלוחא 'לבשו מיכסו', ופי' המהרש"א עפ"י ההיא דשבת [דף י. שצריך לחגור חגורו בשעת תפילה, מדין היכון לקראת אלהיך, ופרש"י וז"ל, התנאה לפניו, [דאין לומר שהוא מדינא דלבו רואה את הערוה, דמה"ט צריך לאזור חגור (ברכות כד:), דא"כ אף בשעת תורה צריך, וע"כ דכיסוי החול בקרקע סגי כדפרש"י], ומעתה דברי תוס' דמצלי היינו קר"ש ק' דבקר"ש אין דין היכון, וצ"ע.

וצריך לדחוק בדעת התוס', דבאמת גם בקר"ש יש דין היכון, וכבר דנו האחרונים להכריח כן מדברי התוס' בשבת [דף ט: ד"ה למ"ד], שכתבו שצריך ללבוש חגורה משום קר"ש, והרי ע"כ מיייר שאין לבו רואה את הערוה ע"ש ובר"ן, אכן כ"ז נוחא רק אם באמת יש דין קבלת עול מלכות שמים בקר"ש, אכן אם נימא דעיקר מצוות קריאת שמע אינה אלא לצורך שינון ות"ת, א"כ ודאי אין דין היכון, ופלפלתי בזה לקמן.

בברכי יוסף [א"ח סי' ע'] וברש"ש במו"ק הקשו על התוס' [דרשב"י הפסיק מתורתו כדי לקרות קר"ש], מהמפורש בירושלמי [פ"א ה"ב] וז"ל, רבי יוחנן בשם רשב"י כגון אנו שעוסקים בת"ת אפילו לקר"ש אין אנו מפסיקין, הרי להדיא דרשב"י גופיה אמר שאינו מפסיק לא לתפילה ולא לקר"ש, ופליג על ברייתא דשבת שם, ושוב קשה מה שכתבו בתוס' ד'בעידן צלוי' היינו שהיה מפסיק מתורתו כדי לקרות קר"ש, וצ"ע.

ובתוס' מו"ק [דף ט: ד"ה כאן] כתבו דרשב"י לא הפסיק לקר"ש, והגרע"א בגליוה"ש הקשה ע"ז דהלא מפורש בשבת [דף יא.] דכגון רשב"י וחבריו מפסיקין לקר"ש, וברש"ש תירץ דהלא בירושלמי מפורש דרשב"י גופיה ס"ל דאין מפסיקין לקר"ש, וההיא ברייתא דשבת שם [ומובא גם בירושלמי] פליג על רשב"י, אכן מעתה דברי התוס' בשבת [דרשב"י הפסיק לקר"ש] צ"ע דהא רשב"י גופיה ס"ל דאין מפסיקין לקר"ש. ובפי' לבעל החרדים על הירושלמי נקט דבאמת פסוק ראשון קרא, אך אין נראה כן מסתימת הדברים.

ותירצו החיד"א בברכי יוסף וברש"ש שם, דאף דמעיקר הדין ס"ל לרשב"י דאין מפסיקין כדי לקרות קר"ש, מ"מ נהג כדעת חכמים דמפסיקין, וצ"ע בגדר פלוגתת רשב"י והברייתא האם צריך להפסיק לקר"ש.

בצל"ח ברכות [דף כא.] נתפלא על תירוץ התוס' בשבת הנ"ל, דהלא לשון 'צלוי' לא תיכון על קר"ש, [וכן עי' רע"א בתוס' בברכות (דף טו. ד"ה אמאן)], ותירץ דכוונת התוס' שהיה קורא קר"ש בברכותיה, ולכן נקרא צלוי. ואף דמן הדין שרשב"י נפטר גם מברכות קר"ש שהמה מדרבנן, י"ל דדעת התוס' כדעת הר"מ דחובת תפילה כל יום היא מדאורייתא, וע"כ הוצרך להתפלל פעם אחת ביום לקיום מצות תפילה, וזה נתקיים ע"י ברכות קר"ש, עכ"ל הצ"ח.

אכן דברי הצ"ח לעניותי צ"ב, למה נדחקו בתוס' להעמידו בברכות קר"ש, והו"ל בפשוטו יותר שהיה מתפלל כל יום תפילה קצרה לקיים חובתו מה"ת, גם עיקר דברי הצ"ח דמקיים מצות תפילה בברכות קר"ש צ"ע כמש"נ לעיל, ובפשוטו יש לומר על דרכו דאף שמי שתורתו אומנותו פטור מן התפילה, מ"מ בשאר כל מצוות דרבנן הוא חייב, ולכן ע"כ ברך ברכות קר"ש, וכן על שאר המצוות בירך לפניו, ויש לדון, אכן באמת לשון התוס' נראה דעצם קריאת שמע נקרא 'צלוי' [ולא מצד ברכותיה], ויעוין בחבצלת השרון עניני שבועות עניני רבי שמעון בן יוחאי שהאריך ליישב כל זה.

בגדים הראויים לתפילה

מקור הדין

מובא בגמ' ברכות ד"ל ע"ב "השתחוּו לה' בהדרת קודש, אימא לך בהדרת קודש כי הא דרב יהודה הוא מציין נפשיה והדר מצלי", ומפרש רש"י "מקשט עצמו בבגדיו", ונראה דעת רש"י שהוא מדין הכון כפי שמובא בגמ' שבת ד"י "לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי, אמר הכון לקראת אלוך ישראל" וכתב רש"י (שם) "הכון התנאה לפניו במצוות", וזה הפירוש מקשט עצמו.

מובא בשו"ע או"ח סימן צ"ח ס"ד "התפילה היא במקום הקרבן, ולכן צריך להזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ולא יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים וכו', וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפילה כמו בגדי כהונה אלא שאין כל אדם יכול לבדו על זה, ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפילה משום נקיות" (עי' בטור או"ח סימן צ"ח). בביאור הגר"א (שם) ציין דברי הגמ' ברכות ל' ע"ב "רב יהודה מציין נפשיה (מקשט בבגדיו) והדר מצלי. וכן דברי הגמ' שבת קי"ד ע"א "מנין לשינוי בגדים מהתורה שנאמר 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים' (ויקרא פ"ו פסוק ד') 'תנא למדה תורה דרך ארץ בגדים שבשל בהם קדירה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו', דהיינו שלא יעשה עבודת הקרבנות בבגדים שהרים בהם את הקרן, שלא יבוא כן האדם בבגדים המטונפים לראות את פני המלך, 'כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק' (אסתר פ"ד).

כמו"כ מובא בגמ' שבת ד"י ע"א "רבא בר הונא דמי פוזמקי. ומצלי אמר הכון לקראת וכו'", ומפרש רש"י בד"ה רמי פוזמקי שנותן אנפלאות חשובות ברגליו" אולם התוס' (שם) הוכיחו מגמ' זו דאסור להתפלל יחף. היוצא מדבריהם שחולקים על רש"י שפירש שהגמ' בא ללמדנו שצריך ללבוש בגד חשוב ואפילו אינו יחף מ"מ שדין ללבוש בגדים חשובים עליו מדין הכון. וכדברי התוס' משמע מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ה מהלכות תפילה ה"ה "ולא יעמוד באפונדתו ולא ברגלים מגולות אלא כדרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי רגלים", משמע שלמד בדברי התוס' דהיינו שלא ילך יחף כאותם אנשים שעומדים בפני הגדולים ברגלים מגולות, ואין זה כפירוש רש"י שמדובר בחשיבות נוספת שילבש בגדי כבוד.

בחידושי המאירי בשבת ד"י ע"ב כתב וז"ל "המתפלל ראוי לעמוד באימה וביראה ובהכנעת הלב, ועם כל זה ראוי לו לציין עצמו בבגדים נאים ובטלית נאה שנאמר 'הכון לקראת אלוך', ובשעת הצרות מ"מ ראוי לו להפליג בהכנעה הרבה כמי שהוא מכיר בעצמו שהוא נזוף", ומשמע מדבריו דאף שאדם צריך שיהיו לו בגדים נאים בשעת התפילה, מ"מ בשעת הצרות ראוי להפליג בהכנעה רבה יותר ולא ללבוש בגדים נאים דצריך להרגיש שהוא נזוף. הטור בסימן צ"ח כתב "ראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפילה דומיא דבגדי כהונה", משמע מדבריו דמלבד מה שבתפילה הוא כעומד לפני המלך, מטעם זה יש לו ללבוש מלבושים נאים, יש בזה עוד גדר מחמת שהוא כעומד עבודה במקדש, וכמו הכהן העובד עבודה במקדש היה לו בגדי כהונה, כך המתפלל ראוי לו ללבוש בגדים נאים. וזה מש"כ הטור שילבש בגדים נאים לתפילה כמו הכהן שהכהן לובש בשעת עבודתו בבגדי כהונה. וכפי שכתב הרמב"ן על בגדי כהונה "לכבוד ולתפארת", היינו שיעשו בגדי קודש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם". וכ"כ ברבינו בחיי (שם) "שיהא משמש בהם לכבוד ולתפארת כלומר לכבוד ה' השוכן בתוכם", ונמצא דבגדי כהונה הוא לכבוד השכינה. ויש להוסיף שהרי הקב"ה מצוי בבית הכנסת כמובא בגמ' ברכות ד"ו ולכן ראוי ללבוש בגדים נאים בשעת התפילה הוא לכבוד השכינה דכשמתפלל הוא כמקריב קרבן.

מובא בפרשת וישלח שיעקב ציוה את משפחתו "הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלותיכם", וכתב באבן עזרא (שם) "מהמקום הזה נלמד כל ישראל כאשר ילך להתפלל למקום קבוע להיות גופו נקי ומלבושיו נקיים". והוא כדברי הגמ' בשבת קי"ג ע"א מנין לשינוי בגדים מן התורה שנאמר "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" (ויקרא ו' ד') ומפרש רש"י "שהוא דרך כבוד לפני המקום". ודלא כמו שפירש הכלי יקר (שם) שפירש "תסירו את ההרהורים הרעים מקרבכם. ומש"כ החליפו שמלותיכם" תיקון המעשים הרעים, כי המלבוש כינוי אל המעשים הרעים כמש"כ "בכל עת יהיו בגדי לבנים" (קהלת ט'). בס' אורח נאמן בסימן צ"ח כתב להסביר מדוע הגמ' לא הביאה מקור להחלפת בגדים כמו שכתב באבן עזרא, ותיירץ דמיעקב אין הוכחה דחשש על בגדי עבודה זרה כמו שפירש"י (שם), אך האבן עזרא למד כדברי הרמב"ן דבני יעקב לא נשתמשו בע"ז ומשמיה עד שנבטלה והותרה להם, ויעקב ציוה להחליף הבגדים לטהרת הקדש לתפלה. [מן הראוי לציין שהמשנ"ב בסימן צ"א בס"ק י"א כתב דאין להתפלל בחלוק ביתי או בחלוק שינה (פיג'מה). אולם מי שהוא חולה ח"ו יכול להתפלל בבגד שינה ובנעלי בית]. דנו פוסקי זמנינו האם מותר להתפלל בתחפושת

בפורים? בשו"ת שבט הלוי כרך י' סימן י"ח התיר זאת, וכן פסק בשו"ת משנת יוסף חיי"ג סימן רנ"ד אולם כ"ז כגון שאשכנזי לובש בגד של תימנים או להיפך. אבל אם מתפלל עם פרצוף משונה אין להתפלל בזה.

לבישת כפפות בתפילה

וכתב בשו"ת ישכיל עבדי ח"ז השמטות סי' א' בנידון ש"ץ שלובש חולצה של חצי שרוול האם מותר להיות ש"ץ, וכתב שלא יכול להיות ש"ץ דמלבד ענין כבוד הציבור אין ראוי גם משום כבוד המקום, שהרי כתוב "ומקדשי תיראו" (ויקרא יט), מקום השראת השכינה, שהוא כעומד לפני המלך ובפרט אם הוא ש"ץ שהוא בבחינת פרקליט לציבור. וכך משמע ברמב"ם בפ"ה מהל' תפילה ה"ה. ובפרט דאין דרך לעמוד לפני גדולים בחולצה של חצי שרוול אלא לובשים מעיל שלא יתראו ידיו וזרועותיו, וכל שכן לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

מלשון השו"ע שכתוב שיהיו לו מלבושים לש"צ כמו בגדי כהונה, כתבו האחרונים דה"ה לפי"ז שאסור להתפלל בבתי ידים (כפפות), והמקור לזה הוא מדברי הגמ' פסחים (ב"ז ע"ב) "צא מכאן יששכר שמכבד עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה". וכתב רש"י דכיון שהיה לובש בתי ידים נחשב לדרך בזיון. ועי' בפתחי תשובה (יו"ד סי' רע"א סק"ט) דמביא בשם מהר"ם פריבינצאל דאין לכתוב ס"ת בבתי ידים אף שרשאי האצבעות בהבתי ידים חתוכים וגם הקור גדול כי אינו כבוד לס"ת. וכבר כתב הב"ח ריש סי' צ"א וז"ל: "ומקצתן לובשים בתי ידים שקורים הנטשק"ש (כפפות) ועומדים בתפילה, ומהר"ר יעקב פולק ז"ל קרא עליהם המקרא הזה "אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תנידני" (תהלים לו). המג"א והא"ר והפמ"ג כתבו לציין להלכה דברי הב"ח, וא"כ לא רק ש"ץ העובר לפני התיבה אלא כל אחד מהמתפללים אין להם ללבוש בתי ידים בתפילה, על אחת כמה וכמה הש"ץ שהוא כפרקליט הציבור אין ראוי לו ללבוש כפפות בעודו מתפלל ומוציא את הציבור. (עי' שו"ת נטע שורק סי' ה').

לבישת אבנט בתפילה

מובא בשו"ע (או"ח סימן צ"א ס"ב) "צריך לאזור אזור בשעת התפילה, אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון (עמוס ד', י"ב), אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים". וכתב המג"א (ס"ק א') בשם רבינו ירוחם, שמי שהולך כל היום בלא חגורה, אינו צריך לאזור בשעת התפילה. ובמ"ב (ס"ק ד') אחר שהביא דברי המג"א, כתב דיש מידת חסידות ללבוש אבנט אפילו בכה"ג שאין דרכו ללבושו כל היום.

ויש לברר ולעין מה הטעם שאין הכל מקפידים בזה ללבוש אבנט בשעה שמתפללים. והנה מקור הסוגיא הוא במס' שבת (ד"ט ע"ב) אמר אביי הני חברין בבליא למאן דאמר תפלת ערבית רשות, כיון דשרא ליה המייניה (פתחו החלוק כדי לאכול) לא מטרחינן ליה, ולמאן דאמר חובה מטרחינן ליה וכו', מתקיף לה רב ששת טריחותא למיסר המייניה, ועוד ליקו הכי וליצלי, ומשני משום שנאמר "הכון לקראת אלוך ישראל". וכתבו בתוס', שמכאן ראה שצריך לאזור חלציו כשמתפלל, אבל הביאו שהמחזור ויטרי מפרש הטעם דבעינן אזור, כדי שלא יהא לבו רואה את הערוה, ואם כן היינו דוקא להן שלא היה להם מכנסים, לכך היו לאזור בשעת תפילה, אבל כיום שיש לנו אבנט במכנסים אין אנו צריכים לאזור, ולפי"ז אין כל ענין בלבישת הגרטל שהיום כולם לובשים בגד תחתון ומכנסיים ולכן אין בית מיחוש מצד לבו רואה את הערוה. בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן ס"ט כתב שכל דין הכון היינו הכנה לתפילה מדין חשיבות, שדרך חשיבות הוא לתקן עצמו לאזור אזור, אבל כל זה דוקא היכא שיש לו צורת אבנט שנותן לו חשיבות, אבל אם לובש גרטל מבחוץ אין זה חשיבות לחגור בזה (עי' שו"ת משנה הלכות חלק ט"ו סימן נ' ובשו"ת באר שרים חלק יו"ד סימן נ"ו).

הנושאים הבאים:

כי תשא- קידוש ידים ורגלים,
ורחצו ידיהם ורגליהם (ל, כא)

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

תצוה תשפ"ב ♦ גליון תס"ו

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

בר"ן (חולין פרק גיד הנשה) דגם לענין דבר שאינו מתכוון ליכא פטור היכא שנהנה.

ג. הצעת הגמרא בחולין

הנה איתא בגמרא חולין (ס"ז א') אמר רב הונא לא ליטפי אינש שיכרא [לא ישפוך אדם ויסגן שכר העשוי מתמרים שמצוין בהם תולעים] בצבייתא [דרך עצים קטנים המשמשים בתור מסננת] באורתא [בלילה] דילמא פריש לעיל מצבייתא [שמה תפרוש התולעת למעלה מהעצים] וחדר נפל לכסא [ואחר כך תפול התולעת לכוס] ועובר משום שרץ השורץ על הארץ [כיון שרחשה והלכה התולעת קצת על הקשין נעשית היא שרץ הארץ].

ופירש רש"י (שם ד"ה באורתא) שאם תפול תולעת על העצים לא יראנו מחמת החושך, ומשם תפול על הכלי, ולמחר כשיראנו יהא סבור שלא יצתה מן השכר לקשין ותולעת המים מותרת.

ולכאורה צריך עיון הא מצי רש"י למימר בפשוטו שמא לא יראה התולעת בתוך המים ויאכלנה, ואמאי הוצרך לפרש שיראה התולעת רק יחשוב שהיא תולעת המים.

ד. להאמור מיושב בפשיטות

הנה עמד בזה בתשובות שיבת ציון (להגאון בן הונדעביהודה, ס"י כ"ח) ותיירץ דהא הוה דבר שאינו מתכוין, וכמו דאמרינן (כלאים פ"ט מ"ה) מוכרי כסות מוכרין כדרךן ובלבד שלא יתכנו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. [וכוונתו כדעת הסוברים דאף בפסיק רישיה לשעבר, כל דלא הוה ודאי שרי, עיין בבאור הלכה ס"י שט"ז סע' ג].

אבל באכילת איסור אע"פ דבעלמא לא שייך לדון מדין דבר שאינו מתכוין מכיון דהרי נהנה, אבל בתולעים כיון דטעמם פגום וכדעת הדרכי משה הוה דבר שאינו מתכוון ומותר.

ולכן הוצרך רש"י לומר שיראנה אך סבור שמותרת ואם כן הוה מתעסק.

[נהנה אם הוה אמרינן דלא כהגרע"א אלא דמתעסק לא הוה עבירה, אם כן יש לומר דאף אם ספק פסיק רישיה לשעבר אסור, הכא שרי מפאת מתעסק. ובזה נימא דמשום דטעמו פגום לא הוה נהנה. אבל תיקשי על רש"י דאם כן שרי אף ברואה התולעת דכיון שסובר שהוא היתר הוה מתעסק].

אמנם לדברינו הנ"ל דלענין דבר שאינו מתכוון מותר גם בנהנה, אם כן מיושבים דברי רש"י בפשוטו אף אם אין טעם התולעים פגום דמכל מקום אם אינו רואה התולעת מותר משום דבר שאינו מתכוון.

מתעסק יהא אינו מתכוון

הנה יש לשאול אמאי מתעסק הוה איסור (לדעת הגרע"א קמא ס"י ח') הא הוה דבר שאינו מתכוין ואין כאן פסיק רישיה.

א. פלוגת הגרע"א ומקור חיים במתעסק

הנה פליגי הגרע"א ומקור חיים בדין מתעסק, דהגרע"א (קמא ס"י ח') כתב דמתעסק הוה עבירה ורק פטור מקרבן, אבל הביא הגרע"א דהמקור חיים (ס"י ת"ל) כתב דמתעסק הוה היתרא אף לענין הלאו, ולא חשיב מעשה עבירה כלל.

מעתה קושיא הנ"ל היינו רק לדעת הגרע"א, אמנם לדעת המקור חיים הרי באמת מתעסק הוה היתרא.

דבר שאינו מתכוין

ואלה הפגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשכץ מצנפת ואבנט (פ"ח ד')

הנה באבנט היה כלאים, וכתב בחתם סופר (יו"ד ס"י ס"ט) שלבישת בגדי כהונה לצורך עבודה אין בה איסור כלאים כלל, דהנה איתא במשנה בכלאים (פ"ט מ"ה) שכל שאינו מתכוין לשם הנאת לבישה שרי דהוה דבר שאינו מתכוון, ומהאי טעמא מותר למוכרי כסות ללבוש כלאים, אם כן יש לומר דכל כהן שלובש בגדי כהונה לצורך עבודה אין בזה איסור כלאים כלל. ולפי זה נמצא דכהן שפיגל הקרבן ועבודתו פסולה אינו לוקה משום כלאים על לבישת האבנט. [א"ה. וכך כתב בעולת שלמה בדעת תוספות במנחות מ' ב' ד"ה תכלת. אמנם עיין בגמרא ערכין ג' ב'].
ונביא כמה נידונים בדינא דדבר שאינו מתכוין:

אינו מתכוון בנהנה

הנה אמרינן (סנהדרין ס"ב ב') דאע"פ דבעלמא מתעסק פטור, אמנם בחלבים ובעריות, חייב מכיון שנהנה.

ויש לדון מהו לענין הא דאמרינן בעלמא דדבר שאינו מתכוון מותר, מהו באופן שנהנה:

א. שרי גם אם נהנה

הנה לכאורה נראה לדון דשריותא דדבר שאינו מתכוין הוה אף היכא שכן נהנה, וראיה לזה דהנה כתב הגרע"א (קמא ס"י ח') דפטורא דמתעסק הוה רק מקרבן אבל איסורא דאורייתא מיהא איתא.

וכתב דלכאורה ראיה מהא דאמרינן (ברכות י"ט ב') המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק, וקיימא לן (ושולחן ערוך יו"ד ס"י ש"ג סע' א') דאם אינו יודע שיש כלאים ואחר רואהו צריך להגיד לו אפילו בשוק לפשוטו. ותיקשי אמאי צריך להפרישו, הא כיון דאינו יודע שבגדו כלאים, הוי מתעסק וליכא איסור דאורייתא ומותר משום כבוד הבריות, אלא על כרחך שמעינן דמתעסק הוי גם כן איסור דאורייתא אלא דלא חייבה תורה קרבן עליו.

אך דחה הגרע"א דשאני התם בכלאים שכן נהנה, דהרי האיסור דכלאים הוה הנאת חימום, והוי כמו חלבים ועריות דמתעסק חייב דהרי נהנה.

מעתה הרי אמרינן (כלאים שם) דאיסור כלאים מותר בדבר שאינו מתכוין, ולהגרע"א איסור כלאים חשיב נהנה, אם כן חזינן מהכא דפטורא דדבר שאינו מתכוין היכא דלא הוה פסיק רישיה היינו אף היכא דנהנה. ואע"ג דבמתעסק מחייבין בקרבן היכא שכן נהנה, אך היכא דלא הוה פסיק רישיה קיימא שריותא דדבר שאינו מתכוין.

ב. פלוגתא בנהנה באינו מתכוון

הנה ראיתי דכתב בפני יהושע בסוגיא דפסחים (כ"ה ב') לדבר פשוט דהא דשכן נהנה אסור בחלבים ועריות, היינו רק לענין מתעסק, אבל לא לענין דבר שאינו מתכוין. וזה כדברינו.

אך בקובץ שיעורים בהאי סוגיא (פסחים אות קט"ז) מביא שכתב

למשמש בבגדיו, דאיירי שאינו יודע אם יש אצלו חפץ, בזה ודאי לא נחוש שמא יש אצלו חפץ ושמה ישכח שהוא שבת, דהרי אפילו בכרמלית לא גורו בזה, רק שם החשש פשוט שמא ישא החפץ ביסור ברשות הרבים].

ספק אם יבטל המעשה

הנה יש לדון בעוד כמה נידונים בדינא הנ"ל דפסיק רישיה לשעבר:

חדא, מהו באופן דהמעשה שלו הוא ודאי מלאכה, רק ספק אם אחר כך ימנע ויבטל המלאכה, כגון שיקח הקדירה מהאש:

א. חיישינן שמא ישכח

הנה קיימא לן (ושולחן ערוך סי' ש"ח סעי' י"ד) שמותר ליתן קיתון של מים כנגד האש להפיג צנתו, ובלבד שיניח רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היד סולדת בו, דמדאורייתא אינו חייב בבישול אלא רק במאכל בכבד דרוסאי ובמשקין ביד סולדת, ואסרו חכמים אפילו להניח בו שעה קטנה כדי שתפיג צנתו, דהרי יכול להתבשל שם וחיישינן שמא ישכח.

ב. מוכיח מהכא לענין פסק רישיה לשעבר

מעתה הקשה בחלקת יואב הרי כיון דדעתו שלא להניחו עד שיתחמם, אם כן אף אם ישכח ויתחמם, הוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה דהרי שמא יקחנו קודם שיתבשל.

אלא חזינו דהמעשה שלו מתחילה שהניחו אצל המהדורה הוה פסיק רישיה, אע"י דהוה ספק אם יקחנו לפני שיתבשל, ואם כן כתב בחלקת יואב דהוא הדין בנידון הסי' חשיב פסיק רישיה.

ג. לחלק

אך לכאורה יש לחלק דהכא חשבינן ליה כודאי דהרי צריך פעולה למנוע ולהסירו מהאש, משא"כ בגוונא דהסי' דהמעשה מצד עצמו הוא ספק.

ספק אם יהא איכפת ליה

תו יש לדון מהו באופן שמתקן כלי, רק ספק אם יהא איכפת ליה מהתיקון ואז יהא מלאכה, האם הוה דבר שאינו מתכוין:

א. ספק אם יירש הקרקע

הנה אמרינן (שבת ק"ג א') בקוצר בארעא דלאו דיליה ומיפא הקרקע דשרינן מפאת דהוה פסיק רישיה דלא איכפת ליה והוה מלאכה שאינה צריכה לגופה.

ויש לעיין מהו היכא דמסופק אם יירש הקרקע ואז הא נחא ליה, מי חשיבא ספק פסיק רישיה ואסירא להחולקים על הסי', או דילמא זה דמי לספק בעתיד ולכולי עלמא הוה דבר שאינו מתכוין.

[א"י. נראה דהסברא דהצד הראשון, דאע"פ דלכאורה הוה ספק רק בעתיד אם יירש הקרקע ויהא נחא ליה, אמנם בעצם כבר עכשיו יש תיקון, רק הספק אם יהא איכפת ליה מהאי תיקון].

ב. אית ליה הושענא אחריתי

הנה יש למילף מהא דאמרינן (סוכה ל"ג ב') דלרבי אליעזר ברבי שמעון ממעטין הענבים מהדסים ביום טוב כדי להכשירם להמצוה, ואמרינן בגמרא דלא דהוה תיקון מנה ביום טוב, מכיון דאיירי כגון שלקטן לאכילה, ודבר שאין מתכוין מותר, ולא הוה פסיק רישיה מכיון דאיירי דאית ליה הושענא אחריתי.

ופירשו בתוספות בכתובות (ו' א' ד"ה האי) דמכיון דאית ליה הושענא אחריתי אם כן שמא לא יצטרך לה ונמצא שלא תיקון כלי, והלכך לאו פסיק רישיה הוא.

חזינו דבספק אם התיקון דעכשיו הוא תיקון, לא הוה פסיק רישיה. מיהו אין ראיה לשאר הפירושים בסוגיא דסוכה (ע"י בתוספות בסוכה וכתובות שם).

האם צריך למחות בו

תו יש לדון מהו בסוגר תיבה ואינו יודע שיש בתוכו זבוב, אבל אין ידענין שיש שם זבוב, האם צורך למחות בו.

א. לא צריך למחות

הנה לכאורה יש לדון דלא צריך למחות, דהרי אי נמצא דצריך למחות מכיון דאין ידענין דהוה פסיק רישיה, אם כן אף כשיש

ב. פסיק רישיה לשעבר

הנה בפסיק רישיה לשעבר, כגון לסגור תיבת הזבובים ויש ספק אם יש זבוב בתוך התיבה ויצוד אותו, דעת ה"י (סי' שט"ז סק"ג) להתיר מפאת דהוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה, אמנם הגרע"א (ו"ד סי' פ"ז סעי' ו' בהג"ה) דן לאסור מכיון דהוה ספק פסיק רישיה, דהספק הוא על העבר והיינו על עצם הנעילה אם יש בזה מעשה צידה, ואם כן הוה כשאר ספיקא דאורייתא. [ובביאור הלכה (שם סעי' ג' ד"ה ולכן) האריך וכתב דברמב"ן במלחמות (שבת פ"ג י"ט ב' בדפי הרי"ף) ראיה כה"ט לקולא, דהרי דן לענין מצרף שנותן מים קרים לכלי דלא הוה פסיק רישיה דדילמא כבר היה מצורף מקודם לכן].

מעתה קושיין הנ"ל היינו דוקא להסוברים דאף בספק לשעבר לא הוה פסיק רישיה, אמנם אם הוה ספק פסיק רישיה אם כן אתי שפיר דאסור.

ג. פעולה אחת

אלא יש לדון ליישב, דדבר שאינו מתכוין הוא בעושה פעולת אחת וגרמת פעולה שניה, משא"כ במתעסק יש רק פעולה אחת קמן, כגון בנתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר דלאביי חייב, הרי אם הוא מחובר הקציצה היא קצירה.

עוד כתב רבינו במקום אחר, בפשוטו שאני גוונא דהגרע"א דכוונה איכא דרצונו לחתוך וממילא לא שייך לומר שאינו מתכוין, משא"כ בכגון תיבת הזבובים דאין לו נפקותא אם יש זבוב. אך לפי זה יתחדש שאם חותך דבר וספק אם מחובר או תלוש לא יהא לו שריותא דדבר שאינו מתכוין.

חייב אדם למשמש בבגדיו

הנה אמרינן (שבת י"ב א') חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשכה שמא ישכח ויצא. [ואמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת].

והקשה בחלקת יואב (או"ח סי' ה') הרי איירי שישכח שיש לו חפץ בכיסו, ואם כן הוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה.

א. פסיק רישיה לשעבר

הנה בפשוטו הא דשרינן דבר שאינו מתכוין כשאינו פסיק רישיה, איירי באופן שספק אם הפעולה שעושה יהא מלאכה האסורה בשבת. ודנו בפוסקים מהו בלשעבר, והיינו שהספק אינו על הפעולה אם יעשה מלאכה, אלא הספק על המציאות שלפניו, כגון בסוגר תיבה וספק אם יש שם זבוב.

וכתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' שט"ז סעי' ג' ד"ה ולכן) להוכיח מרמב"ן במלחמות (שבת פ"ג י"ט ב' בדפי הרי"ף) דזה נמי הוה בכלל דבר שאינו מתכוין. חזינו דדין פסיק רישיה הוא כשלעושה ידוע שזה פסיק רישיה, אבל אם הוא מסופק, חשיבא אינו מתכוין, אף אם האמת שזה פסיק רישיה.

אך בחלקת יואב אייתי מהאמור ראייה גדולה לא כך, דהרי חזינו דכיון שידוע שיש ספק שמא יש אצלו חפץ כל זמן שלא משמש בבגדיו אם כן הוה פסיק רישיה וחייב. חזינו דבכהאי גוונא דהוה ספק פסיק רישיה לשעבר לא הוה דבר שאינו מתכוין.

[תו אייתי ראיה מהכא לדינא דהגרע"א דמתעסק הוה איסור אלא רק פטור מקרבן, דהרי אף אם ישכח הוה רק מתעסק, אלא על כרחך דהוי עבירה].

ב. לחלק אם יודע לכולם

אלא אם כן נחלק בין דבר שאינו ידוע ובין דבר הידוע לכל ונשכח ממנו, דנימא דדברי הפוסקים הנ"ל איירי דוקא באופן דהוה דבר שאינו ידוע, ובכהאי גוונא אמרינן דלא הוה פסיק רישיה, אמנם באופן דהוה דבר הידוע לכל ורק נשכח ממנו, כגון בשכח חפץ בכיסו, בכהאי גוונא נימא דבאמת הוה פסיק רישיה. וצריך תלמוד.

ג. בסוף יזכור אתה המחט

אבל באמת הא בלאו הכי תיקשי דאף אם ישכח לא הוה מלאכת מחשבת, [כמו דאמרינן בגמרא בבא קמא (כ"ו ב') היתה אבן מונחת לו בחיקו והכיר בה ושכחה ועמד ונפלה, לענין שבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה], אלא הרי תירצו תוספות (שבת י"א א' ד"ה שמא) דחיישינן שמא ישכח את המחט להצניעו עד שיהיה שבת ולבסוף כשיזכור את המחט ישכח שהוא שבת ויצא. ואם כן אינה ראיה.

[א"י. אמנם בחלקת יואב כתב לחלק, דדברי התוספות שייך רק שם דאיירי שמוציא המחט בודאי, ולכך חיישינן שישכח מהשבת, אבל בכגון דינא דצריך

לו ספק אמאי שרינן הרי לצד דיש זבוב קא עבר.

ב. לחלק

אולי חילוקא איכא בין היכא דמסופק ובין היכא דנתברר, דרק במסופק אמרינן דלא הוה פסיק רישיה, אמנם בנתברר באמת הוה פסיק רישיה.

ג. שהה בספק איסור דרבנן

[הנה חזינן דבספק דרבנן דשרינן, כגון בשהה באמצע שמונה עשרה כדי לגמור את כולה, דחזור רק אם שהה מחמת שהיה אסור לו להתפלל, אם היה במצב של ספק איסור דרבנן, אמרינן דיכול להמשיך להתפלל דספק איסור דרבנן לקולא, אבל אם אחר כך נתברר שבאמת היה איסור הא צריך לחזור. וצריך עיון אם שייך לכאן].

אחד מכמה פעולות

הנה יש לעיין בעושה כמה פעולות בזה אחר זה וחד מינייהו הוה פסיק רישיה, האם אסרינן לכולהו.

א. פלוגתא

הנה ראיתי באבני נזר [אה"ע סי' רמ"ז ס"ק ג'] דפשיטא ליה להיתר. אך מדברי המשנה ברורה [סי' שכ"ח ס"ק קנ"א] איכא למילף לאיסור. [דהרי כתב דאין להניח פתילה בפי הטבעת משום דאידי דממשמש שם כמה פעמים להכניס ולהוציא קרוב לודאי שישיר השער שם].

ולעני"ד מתשובות הריב"ש [סי' שצ"ד] מבואר כהמשנה ברורה, דהרי כתב דבאשוי גומות וכן בסורק בנזיר דאסרינן משום פסיק רישיה איירי שישה גומות או ישיר נימא רק באחת מהפעולות. ואם כן ודאי נקטינן כהריב"ש וסייעתו.

ב. כמה אופנים בהאי נידון

הנה בזריקה רפואית רגילה דלא הוה פסיק רישיה שיצא דם, שרינן מפאת דבר שאינו מתכוין, ובזריקה לוריד אסרינן מפאת שפסיק רישיה שיצא דם והוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל היכא דצריך ליתן ג' זריקות בג' מקומות ובאחד מהם יש ורד ולא ידענו איזה, לדברי המשנה ברורה יהא אסור. [וזה אף אם נימא כהט"ז דגם בספק לשעבר לא הוה פסיק רישיה].

וכן לפי זה במאכל שיש עליו אותיות דהוה פסיק רישיה דמחיקה, ואינו יודע בשעת אכילתו באיזה מקום יש אותיות כגון שאוכל בחשיכה, נמי מיתסר משום פסיק רישיה.

וכן לפי זה אין להתיר לילך לפני דלת שבהליכתו יש אור וכשהולך נדלק האור, ואף היכא דאין ידוע מתי מפעיל האור ואף היכא שהאורות מתחלפים.

ג. חלק במוצאי שבת

דע דנראה דלהמשנה ברורה [וכתבנו שכן מבואר בריב"ש] אם חלק מהפעולות בשבת וחלק במוצאי שבת, יש להתיר, דמה שעושה בשבת לא הוה פסיק רישיה.

ולא דמי לאינו מתכוין והוה פסיק רישיה אלא שספק אם יהא בשבת או לאחר השבת מחמת פעולה אחת, כגון בזורק חץ ופסיק רישיה שיקצור פרי דרך הלוכו וספק אם בשבת או במוצאי שבת, דיש לומר דאסור, דשאני התם דהוה פסיק רישיה שיקצר ואם כן הקצירה מתייחסת אליו והספק בשבת או לאחר השבת, משא"כ בנידון דידן הפעולה שעושה בשבת ספק אם תבוא כלל למלאכה.

ד. לא ידעינן לאיזה תיבה

תו נפקא מינה בהאי נידון אי מצרפינן פעולות, דהנה להט"ז דבספק אם יש זבוב בתיבה שרי לסגור, מהו כשידעינן שנכנס זבוב, אך לא ידעינן לאיזה תיבה, אם שרי לסגור שתיהן בזה אחר זה.

והנה אם סגר אחת על מנת לסגור רק אחת ונמלך לסגור השנייה, בזה משמע דשרי, [וכך נקט בעמק שאלה להאמן מהורנטייפל זצ"ל חתנו של הדברי חיים זצ"ל, או"ח אות י"א בסוף חלק יו"ד], אבל יש לדון אם יהא שרי לסגור כל התיבות באופן שדעתו כן מתחילה.

ה. לומר לשני אנשים לסגור

הנה יש לעיין עוד, אם נימא דאסור לסגור כל התיבות, האם מותר לאדם לומר לשני בני אדם שכל אחד יסגור מגירה, מי נימא דמפאת איסור אמירה לעכו"ם שבות חשיבא כאיהו עבד ואם כן הוה כאיהו סגר ב' התיבות, או דימלא נימא דלכל אחד שרי ממילא שרי לומר לשניהם.

אמנם אם נימא דאין איסור אמירה לעכו"ם שבות היכא

דהוי רק פסיק רישיה, ליכא לכל הנידון. [ועיין במשנה ברורה סי' רמ"ג ס"ק צ"ט, וסי' רנ"ט ס"ק כ"א, וסי' רע"ז ס"ק ט"ו, וסי' של"ז ס"ק י"].

חשבינן כולו כחדא

הנה צריך ביאור בעיקר דינא דהמשנה ברורה הנ"ל [וכמו שהוכחנו מהריב"ש כדבריו], הרי בפעולה האחרונה יש להקל וכן בזו שלפניה, ואם כן אמאי נאסור תרוייהו.

א. חשבינן כולו כחדא

הנה צריך לומר דחשבינן לכולהו כחדא כיון שדעתו מתחילה היתה כן.

ב. פסיק רישיה לשעבר

הנה בשלמא אם נימא דבספק פסיק רישיה לשעבר יש לאסור, אם כן יש לאסור הפעולה האחרונה, אך אם נימא להתיר, הדבר צריך ביאור, ובאמת באבני נזר [שם] דהתיר כתב משום דגם בספק לשעבר דיינינן דלא הוה פסיק רישיה. ויש לעיין.

ג. ספק דאורייתא לקולא

הנה יש לעיין בהאי דינא דבעושה כמה פעולות בזה אחר זה וחד מינייהו הוה פסיק רישיה דלא שרינן, מכל מקום הא כל פעולה דהוה ספק תיקון הרי אף אם היה מכוין לתקן היתה שרי, לשיטת הרמב"ם [פי"ט הל' טומאת מת ה"יב, פ"י הל' כלאים הל' כ"ז] דספק דאורייתא מן התורה לקולא, ואם כן אמאי אסירא שניהם בזה אחר זה.

אך לא קשה, דאנן קיימינן להחולקים על הרמב"ם והספיקות אסורות מן התורה, והלכך לעשות כל פעולה אסור מדאורייתא בתורת ספק ולא ילקה, אבל אם יעשה כל הפעולות הוה אסור בתורת ודאי מן התורה וגם ילקה.

וגם להרמב"ם יש נפקא מינה דבלאו האי דינא דאסרינן לעשות כמה פעולות אם אחד מהם יעשה מלאכה, הוה שרינן אף מדרבנן דאין כאן פסיק רישיה, והרי בעלמא מפאת עצם האיסור דהפעולות הא ודאי דאסירא למיעבד תרתי דסתרי מדרבנן מיהת.

ד. מותר בזה אחר זה

הנה יש לדון בשני פעולות היכא דכל אחד שרי, ואחד משניהם ודאי אסור, האם אמרינן דאסור למיעבד תרוייהו בזה אחר זה, מכיון דממה נפשך קא עביד איסורא. וכן מתבאר מדברי המהרי"ט [יו"ד ח"ב סי' א'].
אבל בחידושי הרי"ם [תשובות יו"ד סי' טו] ומהר"ם שיק [או"ח סי' קמ"א ד"ה ובה] כתבו דמן התורה שרי, דכיון דכל אחד מותר בפני עצמו, מותר לעשות שניהם בזה אחר זה, דמה איכפת לגבי השני מה שעשה קודם הראשון, דממה נפשך אם הראשון אסירא, הא לא יאסר השתא בהשני, ואם מותר הראשון והשני אסור, היינו אף אם לא עשה הראשון. [ועיין מה שהבאנו בזה בגליון פרשת חקת תשע"ה].

מעתה תיקשי מאי שנא מהך דריב"ש ומשנה ברורה דאמרינן דאע"פ דכל פעולה שרי אמנם ב' הפעולות ביחד אסור. ואולי יש לחלק דהיכא דאין האיסור עצמי אלא מפאת פסיק רישיה גרע טפי, דחשבינן לכולהו פעולה אחת שתביא להפסיק רישיה. תו יש לדון ליישב, דיש לעיין בהך דחידושי הרי"ם אם יש לחלק בין נמלך ובין בדעתו מתחילה למיעבד הכי, ואם נחלק הכי ונימא דשרי רק באין דעתו מתחילה, אם כן הרי הך דאסרינן פסיק רישיה בכמה פעולות איירי בדעתו מתחילה. וצריך תלמוד.

לא ידעינן מקום הריח

הנה אמרינן בגמרא פסחים (כ"ה ב') דהנאה הבאה לאדם בכל כרחו שרי, והיינו אליבא דרבי שמעון דדבר שאינו מתכוין מותר. [ואע"ג דאפשר, דקיימא לן דרבי שמעון הוה גס באפשר, וללישנא בתרא אף לר' יהודה דאירי בלא אפשר ויהא מותר אפילו במכוין].

וכתבו תוספות (שם ד"ה לא) דכד שרינן בלא קא מכוין, היינו דוקא באופן דלא הוה פסיק רישיה.

וצריך ביאור אמאי לא הוה פסיק רישיה, הרי איירי שהולך בדרך שיש שם ריח של איסור הנאה.

ובפשוטו מתפרש דאין ידוע אם הרוח תביא אליו את הריח.

[אך לפי זה הספק אם למקום היכן שנמצא הריח הרוח את הריח, ואם כן תליא

במה שיש לדון לקמן באות ג', אך יש לומר דמספקינן שמא בשעה שמגיע הרוח טרם הגיעה ולאחר שיעמוד תביא הרוח, ואם כן אינו פסיק רישיה. אך ברא"ש איתא דלא הוה פסיק רישיה מפאת דיסתום נחיריו. ולכאורה יש לדון באופן אחר, דנהי דיש כאן ריח בדרך, אבל לא ידעינן בדיוק מקומו איו, ולגבי כל מקום הוה ספק, ומשום הכי לא הוה פסיק רישיה.

א. תליא בספק פסיק רישיה לשעבר
הנה יש לדון דתליא בפלוגתת הנ"ל דהט"ז והגרע"א בספק פסיק רישיה לשעבר, דהכי נמי איכא ספק אם בדרך שילך כבר יש שם הריח.

ב. האם הספק על העתיד
תו יש לומר דאתי שפיר אף להגרע"א החולק על הט"ז, כיון דהאיסור רק על ידי הכניסה למקום שיש איסור הנאה, נוכחו שכתב בחפץ חיים הל' להיר, כלל ו' סעי' ה' בבאר מים חיים בהג"ה, אם כן הוה ספק על העתיד. אך אינו ברור, ונפקא מינה בזה בבגד ספק שעטנז והוה פסיק רישיה

על ההנאה, אם מותר ללבוש. ובפשוטו יהא אסור. והרי הגרע"א (שם) כתב דאסור לחתות באופן דמספקינן אם יש בלוע דבשר בחלב, אע"ג דהתם נמי הנידון על העתיד, חזינן דספק על ההווה דמשפיע על העתיד אסרינן אם נימא דלא כהט"ז. ומכל מקום להט"ז יהא אפשר ליישב הכי דמייירי שיש גם רוח ולא ידעינן היכן.

ג. באיזה מקום בדרך ודאי יש הריח
אלא דתליא בנידון הנ"ל היכא דידעינן שיש זבוב במגירה אחת ולא ידעינן באיזה מגירה, אם מותר לסגור, ואם סוגרים לשתיהן על ידי פעולה אחת ודאי אסירא, אלא הנידון מהו בזה אחר זה. ולמה שהבאנו מהמשנה ברורה דבכחאי גוונא אסור, אם כן ליכא לבאר כהנ"ל, דהרי אע"פ דאינו יודע היכן הריח, מכל מקום ודאי באיזה מקום בדרך איכא הריח ואם כן גם להט"ז הוה פסיק רישיה.

ענינים שונים (א)

ביאה ה"ו) וחזון איש (יו"ד סי' ק"ג סק"א) וישועות ישראל (סי' ל"ד) דמזיד לספק הוה רק שוגג, והוכיחו כך מהירושלמי בתרומות (פ"ו ה"א). אם כן בנידון דידן חייב חטאת.

אך הגרע"א (יו"ד סי' ט"ז על הש"ך סק"ז, בענין אותו ואת בנו) סבירא ליה דבידוע שהוא ספק הוה מזיד, ואם כן לא יביא קרבן.

ג. באו לאלתר

הנה אם בשעה שבריר חשב לצורך לאחר זמן, ואחר כך נמלך ואכל לאלתר, דן בתשובות רב פעלים (ח"א או"ח סי' י"ב) דלא תיקן חטאו, דאין על זה שם דרך אכילה מכיון דזה נקבע במחשבתו בעת המלאכה.

[ואם ברר לאחר זמן מפאת טעות, שסבר שיש לו מאכל אחר לעכשיו, ואחר כך נתברר שאין לו, לכאורה נראה דדמי לדינא דרב פעלים, דהרי מכל מקום מחשבתו היתה שלא לאכול אלא לברור].

אמנם בנידון דידן דהיה מסופק אם יבואו אורחים דקא עביד איסור מספק ואחר כך באו האורחים לאלתר, יש לדון דאינו כן, דהכא לא נימא דמחשבתו הראשונה קיימת, אלא נתברר למפרע דקא עביד היתירא. וצריך תלמוד.

ענינים שונים (ב)

אף כשהגיע זמן התפילה, אבל הכא יש לומר דחמיר מכיון דהוה חלק מסעודה.

מעתה אם נימא כן, הנה נימא ליה שיברך ברכת המזון ואחר כך יאכל שאר המאכלים בברכה לפניה ולאחריה, ואין כאן ברכה שאינה צריכה.

ודבר זה הוא דין פלא, אך לכאורה הכי הוא לדינא, והוא חידושא רבנא.

ענינים שונים (ג)

שלשה.

והנה לענין התרת נדרים דמתירים אפילו בקרובים, מבואר בשולחן ערוך (יו"ד סי' רל"ד סעי' נ"ז) דמכל מקום אין הבעל יכול להצטרף עם שנים להתיר נדרי אשתו בלשון התרה, [כאשר אין לו נגיעה], דאינו מצטרף דאשתו כגופו.

שוב שאלתי להג"ר משה שאול קליין שליט"א ואמר שהבעל מצטרף.

סעודה לפני מנחה

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' רל"ב סעי' ב') דסעודה גדולה קודם מנחה גדולה אסירא, וכן סעודה קטנה קודם מנחה קטנה, ובהגיע זמן מנחה קטנה צריך להפסיק הסעודה.

ויש לעיין מהו במשך ידו מן הפת ורוצה לאכול רק שאר מאכלים. הנה אע"פ דבעלמא שרינן לאכול שאר מאכלים קודם מנחה ומעריב

הטבת חלום

הנה אמרינן בגמרא ברכות (נ"ה ב') דין הטבת חלום, שהרואה חלום ונפשו עגומה עליו, ייטיבנו בפני שלשה ולימא באפיייהו חלמא טבא חזאי, ולימרו אינהו טבא הוא וטבא ליהוי וכו'. וכך וקיימא לן (שולחן ערוך או"ח סי' ר"ב סעי' א').

ויש לעיין באשה שחלמה אם יכול בעלה להצטרף עם עוד שנים, דהרי דילמא אינו יכול להצטרף משום דאשתו כגופו ונמצא דאין כאן

לעילוי נשמת

הצדקנית המופלגת

מרת חנה ב"ר אברהם הם זצ"ל
נלב"ע ליל שב"ק פ' יתרו כ' שבט תשפ"ב
תנצב"ה

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד
בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו
היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה
מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה
פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים
באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן,
ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

בעזה"י
ניתן לקבל
את
הגיליון מידי
שבוע במייל:
L5703949
@gmail.com

התיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 312
אדר תשס"ב

מוקד העירובין
באורן הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

הקרפף מהרחוב, כי אין גדר לפניו, [והשיפוע פחות משיעור תל המתלקט], ולכן הוציאו חצי מהרחוב מהעירוב, כלומר השתמשו בגדר שבין שני הנתכים לשמש מחיצה לאורך הרחוב, וסגרו בהתחלה ובסוף את אחד הנתכים יחד עם הקרפף. במקרה זה צריך שהציבור המקפיד על עירוב שכונתי, ידע שברחוב הזה צריך לעבור בנתיב השני, ולא בנתיב הראשון הקרוב לקרפף.

בעירוב שאנו עוסקים בו כעת, יש מקום אחד שהיינו צריכים להבדיל אותו ע"י עמודי עירוב שהתקינו בשבוע האחרון, והם נמצאים אחרי שפת המדרכה. אבל בקטע השני יש לפני השטח המשופע קיר בגובה מטר לאורך רוב הקרפף, שמבדיל בינו לבין הרחוב, ואז כמעט שאין בעיה, כי הקרפף יהיה אסור בפני עצמו [ובלא"ה אין שום סיבה שמישהו יכנס אליו]. אבל בשני מקומות הקיר היה נמוך מ"ט פחים, באורך כעשרים מטרים. והפתרון היה להעמיד עמודים ולעשות צורת הפתח להשלים את ההיקף המבדיל את העירוב מהקרפף.

פתרון לקשירת החוט על קיר ללא קידוח

במקביל לעבודות בהקמת עירובים ובשיפוץ בהשקעה טובה וחזקה, אשר דורשת משאבים של תקציבים, ומשאבים של עובדים נבחרים שיוצעים את השילוב בין עבודה מקצועית לכשרות הלכתית. יש גם מקרים שבהם צריכים להשתמש בפתרונות זמניים מאולתרים, וגם בהם צריך בקיאות רבה לעשות אותם כדון. נביא כאן מעט מהדברים, כדי להוסיף לקוראים היקרים עוד ידיעות חשובות.

פתרון לקשור את החוט לאבן ולהניח על הקיר

המשלבות ידע הלכתי עם ידע טכני. דוגמא אחת שהיתה בבני ברק, כאשר אחד מהבודקים של שכונה במרכז העיר, עבר ובדק את העירוב שלו ביום שישי, והגיע למקום שנמצא באמצע בנייה, שהגדר נשברה, והיתה פירצה גדולה כעשרה מטרים. הוא קרא לבדוק העירוב שיעשה שם צורת

הפתח במהירות לפני שבת, כיון שזה פוסל לו את כל העירוב. העובדים הגיעו וקשרו חוט על הקיר, וחברו לחי לפניו, והשלימו את העירוב. אך מכיון שהשעה היתה סמוך לשבת וגם היה נראה כדבר שאמור לעמוד לזמן קצר, לא עשו חור מעל הקיר עבור קשירת החוט, אלא העבירו את החוט על הקיר וקשרו אותו מאחורי הקיר לענף של עץ, וכך הוא עמד על הקיר ללא אפשרות לזוז לצד. לאחר כמה שבועות התקשר שוב הבודק ואמר שהשליכו שם עוד פסולת של קרשים מהבניה, והחוט נפל, וגם הענף נכרת, כעת אין לו אפשרות לחבר את החוט במקום הראוי מעל הלחי.

לימוד פתרונות פרקטיים וכשרים ויעוץ בזמן הקריטי

במקרה זה אמרנו לו שדבר כזה הוא צריך ללמוד להסתדר לכד, למצוא פתרונות יצירתיים לעשיית עירוב, זה חלק בלתי נפרד מהתפקיד ומהלימוד הנרכש בעבודת הקודש שלנו. הוא הציע רעיונות והמשיב דן איתו בכשרותם וביעילותם, עד שהמשיב יעץ לו פתרון קל, לקחת אבן כבידה, לקשור את החוט סביב לה, ולהניח אותה מעל הקיר באופן שהחוט שיוצא ממנה עובר במקום המתאים. בצורה כזו החוט יהיה מתוח היטב, בלי לקדוח ובלי אזיקונים וכדומה, רק צריך להתאים את משקל האבן ביחס לאורך החוט ומשקלו, שהאבן תעמוד בלחץ המתיחה ברמה שהחוט לא יתנודד ברוח. אך לא צריך חוזק יותר מכך מצד ההלכה [אם לא כדי שיעמוד לטווח ארוך]. וכמ"ש השו"ע (סי' שס"ב סי"א) שהקנה שעל גבן אין צריך חוזק שראוי להעמיד דלת, אלא אפילו גמי מועיל.

הבודק הרים אבן גדולה מערימת הפסולת, קשר את החוט, העמיד על הקיר ודחף אותה כדי שהחוט יהיה מתוח, וסיים תוך דקות בודדות. הוא התפעל מאוד מהעצה הפרקטית והמהירה, ואמר שצריך ללמד אותה לאחרים, כי מסתמא יש עוד רבים שמסתבכים עם פתרונות, והפתרון הזה יכול לעזור להם מאוד.

הקמת עירוב שכונתי לחיבור השכונות בבית שמש ג' וד'

בתוך מגוון הדברים שמתקדמים בס"ד ע"י מוקד העירוב, עסקנו בשבועיים האחרונים בהקמת העירוב השכונתי בשכונת רמת בית שמש ד' 1. כפי שהבאנו בעלון לפני חודשיים היתה התעוררות רבה בשכונה להרחיב את העירוב, ולהוסיף בו לחיים כנהוג בעירובים שכונתיים, ובמיוחד לעשות חיבור בין שכונה ד' לשכונה ג', שהרבה מהתושבים הולכים מידי שבת לידידים שלהם וקרובי משפחה, ומטלטלים עגלות וחפצים רבים, למרות שבמקום הזה יש רק את העירוב הכללי שמטעם הרבנות, ואין עירוב שכונתי וגם לא עירוב כללי של הבד"ץ. אלא שהתושבים היקרים אינם מודעים למצב, וגם הצורך שלהם ללכת ולטלטל ממקום למקום הוא גדול מאוד.

כמו כן עשינו חשבון, שגם לענין תחום שבת יש בזה נפק"מ גדולה, כיון שאין רצף בין השכונות, ואז יוצא שמי שהולך משכונה לשכונה, מותר ללכת רק עד המקום שמסתיים האלפיים אמה, אפילו שזה מסתיים באמצע השכונה, כמ"ש בשו"ע (סי' שצ"ט ס"ז) בעיר שיש באמצע הפסק בלי בתי מגורים בשטח של רק קמ"א אמה ושליש [שהם בסה"כ 68/81 מטר], וכבר כל חלק צריך למנות אלפיים לבדו מסוף הגוש שלו. הדברים התפרסמו בשכונה, וגרמו להתעוררות גדולה.

האברכים פנו למוקד העירוב שיעשה תכנית מסודרת להקמת עירוב, מה מספר העמודים הנצרך, ומה מספר הלחיים, היכן ראוי להעמיד אותם, ואיזה מקום נחשב קרפף שצריך להוציא אותו, ובאיזה צורה נקיף אותו. האם להגדיל את

התקנת העירוב לטלטול בין השכונות בבית שמש

העירוב יותר, או שזה יכלול חששות ותקלות. יחד עם האחראים עברנו על כל הפרטים, ואז המגבית יצאה לדרך עם היעד שנקבע.

תושבי השכונה נרתמו לתרום למען הקמת העירוב, והגיעו לסכום מכובד אך לא לכל הסכום הנדרש. כמו כן הצטרף לכך העלאת המחירים שמתפרצת בשוק בתקופה האחרונה, ומחירי הברזל קפצו לפני כמה חודשים בשלושים אחוז, ולכן גם הקמת עירוב כיום היא יקרה יותר. מוקד העירוב בא לסייע גם במקרה זה, לדאוג לעשיית העירוב במחיר מוזל, בנוסף להשקעה הגדולה ברמת הכשרות, שתהיה עם כל ההלכות והחומרות שמקפידים בעירובי השכונות. וכאמור כעת נמצאים אנו בשלבים מתקדמים מאוד לקראת סיום החיבור בין השכונות.

דין קרפף במורד תלול שישותלים בו צמחי נוי

בהקמת העירוב התעוררה שאלה הלכתית בשני מקומות, שיש מורד תלול שנוצר מחמת ההפרש של הגובה בין הרחובות, כפי שמצוי בעיר שבנויה על הר, שבין הרחוב התחתון לרחוב העליון יש קטע של כעשרה מטרים שהקרע משופעת מאוד ולא משתמשים בה. בעיר בית שמש מנצלים חלק מהקטעים האלו, לעשות פרחים וצמחים לנוי לאורך השכונה. וכאן השאלה האם שטח זה נחשב קרפף, כיון שאף אדם לא יעבור בו, או שמא זה חלק מתשמישי העיר שיש

קרפף בשטח תלול בתוך השכונה, וכשיש בו פרחים

חלקים שמשמשים לנוי. אמנם כאן מטרת הנוי מגיעה רק אחרי שהשטח אינו ראוי לשימוש, אבל בכל זאת בסופו של דבר זה משמש לנוי. שאלה זו היתה גם בתוך שכונת רמת בית שמש ג' ברחוב יחזקאל, והכריעו הרבנים שיש להוציא את השטח מהעירוב. ויש להאריך במקורות לדון זה, ואכמ"ל. במקום הנ"ל ברמה ג', יש בעיה טכנית להבדיל את

ערימת קרשים של פסולת בניה מתחת ההוט

במקרה זה היתה עוד שאלה שהתעוררה לו בשבוע אחר, אחרי שהצוה"פ עמדה כמה שבועות, שפכו עוד פסולת שהגיעה לגובה י' טפחים, וא"כ הוא עורר שהרי זו מחיצה תחת צורת הפתח, שמקפידים בעירובים השכונתיים שהיא פוסלת את הפתח. אלא שכלל בדינו שאם יש מכונית או מכולה של פסולת בניה וכדומה, אין חשש לכשרות העירוב, משום שדבר זמני אינו פוסל, [כפי שלומדים מדברי החזו"א סי' ע"א ס"ק י"ג]. והביאור בזה, כיון שהבעיה במחיצה היא משום שגורמת להגדיר את המקום מחולק לשנים, והפתח מחולק לשני מקומות שכל אחד רק חצי פתח, א"כ כשמדובר בחפץ שמונח באופן זמני, הוא לא מגדיר את המקום כמחולק, אלא כדבר שמונח בתוך הפתח. וא"כ לגבי הקרשים ההם שמונחים בשטח הבניה עד שיפנו אותם, הורו הרבנים שהדין תלוי אם הם מונחים לזמן קצר אינם פוסלים, ואם הם מונחים לזמן ארוך, נחשבים כדבר קבוע ויש להחמיר שהם פוסלים.

הפתרון ההלכתי למקרים אלו, לעשות שלא יהיה לערימה דין מחיצה, ומספיק לשנות את הקטע שעובר תחת החוט [ברוחב ג' או ד' טפחים תחת החוט ולפני החוט]. ואז המקום של הפתח אינו מחולק, וכיצד עושים שהיא לא תהיה מחיצה, כגון להוציא כמה קרשים ולמעט את הגובה מי' טפחים, [ומחמירים גם את שיעור רח"ן]. כמו כן אפשר להזיז מעט קרשים לעשות שהערימה תעלה בהדרגה, שלא יהיה בה קטע זקוף לגובה בתוך ד' אמות [כשיעור תל המתלקט], ואם גם זה קשה, אפשר לעשות רק מדרגה באמצע, ברוחב ד' טפחים, שלא יהיה זקוף י' טפחים ברצף, ואז אין לערימה דין מחיצה [ע"פ הרמ"א בסי' שני"ח ס"ב, אך דין זה תלוי במחלוקת, שלדעת החזו"א המדרגה מבטלת את המחיצה, ולדעת הביאור הלכה (סי' שס"ב ס"ב ד"ה שעשה) יש אופנים שהמדרגה לא מבטלת את המחיצה].

מתרחבים, אברכים חדשים משתלבים בעבודת הקודש

בשורה משמחת יוצאת בשבועות אלו, למאות האברכים שלמדו במסגרת שיעורי העירובין למעשה, בעקבות הביקוש הגדול ההולך וגדל לבדיקת העירוב במתחמים שהשייכות והסמינרים שוכרים לשבת, ואין ביכולת הצוות הקיים כעת להספיק לתת מענה לכולם, לאור זאת אנו מרחיבים בס"ד את הצוות המקצועי של מוקד העירוב, ומכניסים עוד אברכים שילכו לבדוק ולפקח על הכשרות, ויקימו עירובים מהודרים כראוי לציבור יראי ה'.

על מנת לשאת בתפקיד זה, נבחרו מספר אברכים שהשקיעו מאוד בלימוד השיעורים וההלכות, וקיבלו תעודות לאחר שערכו את המבחנים, ומעבר לכך באו ועשו שימוש בשטח בבדיקת עירובים ברחבי הארץ יחד עם הבקאים הגדולים, וראו ושמעו מהם איך בודקים ועל מה מתעכבים, ורכשו ידע מקצועי והלכתי כאחד ברמה גבוהה מאוד. גם הרבנים שנפגשו איתם וגם המומחים ממקומות שונים, ציינו לנו את ההבנה החזקה והברורה שרכשו לומדי השיעורים, ויודעים לשים לב לפרטים ולשייך אותם לנושא הנכון. לאחר השקעה זו, רבים מהלומדים כבר משמשים כבודקי עירובים בשכונות רבות, וכעת אנו זוכים להרחיב את הפעילות ולהכניס אותם לפעול גם בתוך המערכת של מוקד העירוב, לדאוג למתחמים וליושבים אחרים. אנו מודים לה' על הזכות הגדולה, להיות לעזר לציבור היקר שמבקש את שמירת השבת ובהידור, ומתפללים להצליח לזכות עוד אלפי יהודים, ושהביקוש יגדל עוד ועוד, ומלאה הארץ דעה את ה'.

האם הברזלים שסביב לעמודי החשמל מפסיקים בין הלחי להוט ביום שישי הקודם, ערב שבת פרשת משפטים, שהיה לאחר ירידת השלג, היינו צריכים להקים עירוב באחד מהישובים הסמוכים לירושלים, לצורך שבת חתן של משפחה חשובה ממדיעין עילית במקרה זה לא היה אפשרי להקים את העירוב מוקדם, כי ביום חמישי עדיין לא היה ניתן להגיע אל המקום, מחמת השלג שכיסה את הרחובות. שלחנו שני אברכים מומחים שהשתתפו הרבה פעמים בבדיקת עירוב ובהקמת עירוב, הם קיבלו ממוקד העירוב את הרכב הקטן שמצוייד בלחיים וחוטים ומיכשור מתאים למגוון סוגי העבודות של העירובים, ויצאו ביום שישי בבוקר מוקדם אל השטח. הם בחנו את האפשרויות, הוציאו את הכלים, ועשו את העירוב במשך כמה שעות כדי שיהיה עירוב טוב, ובס"ד סיימו את המלאכה וחזרו לביתם בשמחה, על הזכות שעלתה בידם.

באחד מהמקומות הם היו צריכים לקשור את החוט לעמוד חשמל שיש סביבו ברזלים דקים בולטים, שחברת החשמל עושה כדי שלא יטפסו על העמוד, אבל לצורך העירוב היו חייבים לקשור את החוט בגובה שמעל הברזלים, כי אם החוט יהיה נמוך, הוא יקרע עוד לפני שבת מכל אוטובוס או משאית שתעבור שם. אבל כדי לא להסתכן, וגם שלא יהיו תלונות מהעוברים ושבים שיאמרו שעושים דברים מסוכנים, לכן למדנו טכניקה קלה לקשירת החוט בלי לטפס כלל, אלא מחברים לקצה החוט דבר כבד

כגון מברג או צבת וכדו', ומרימים אותו עם המוט הטלסקופי של העירוב שנפתח לגובה חמשה מטרים, משחילים את המברג באחד מהרווחים שבין הברזלים שבאמצע העמוד, והחוט נופל ומשתלשל מהצד השני, ואז תופסים את הקצה ומותחים את החוט עד שמתייצב.

אבל האברכים שעסקו בשטח הסתפקו האם הברזלים שעל העמוד לא יפסיקו ויבדילו בין הלחי לחוט, והרי מבואר במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שאם יש דבר המפסיק בין הלחי לחוט הוא פוסל. אלא שהמשנ"ב דיבר על גג המפסיק, משא"כ כאן אין גג ממש, אלא דבר קטן ודק, ומסתבר שאינו עושה הפסק כלל. אמנם בשיעורים הבאנו שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה לאסור גם במקרה שאירע שהיה ככל חשמל שחור [שעביו כארבעה ס"מ] שעמד בדיוק בין הלחי לחוט, כיון שהוא מפסיק את חיבור הלחי לחוט. ומרן הגר"ש קרליץ זצ"ל אמר שרק בשיעור טפח ומעלה חשוב להפסיק, ולא כל דבר קטן. ולפ"ז לדעת הגר"ק זצ"ל דאי שאין בעיה אם הברזלים שבצידי עמוד החשמל יהיו בנקודה שבין הלחי לחוט. אבל גם לדעת הגר"ש"א בדרך כלל לא יהיה בדיוק בנקודה

שבין הלחי לחוט ולא תהיה בעיה. וגם אם יהיה מכוון כנגד, יש לדון אם גם בשיעור כזה שעביו רק סנטימטר היה מן מחמיר. האברך קיבל את ההוראות, ומדד עם המכשיר המיוחד של הבקבוק והמחט, לראות היכן המקום הטוב להעמיד את הלחי כהלכה.

הפירצה שברוחב עמוד החשמל עצמו

לאחר שהסתדר בקשירת החוט והלחי במקום המתאים, היתה לו בעיה שיש פירצה מהעמוד חשמל עד הקיד של החצר שהיא גבול העירוב. לצורך זה העמיד את פח הירוק של השכן, והצמיד אותו לרווח שבין העמוד לגדר. אך עדיין הוא שם לב שיש את הרווח שבעמוד החשמל עצמו, כי הפסים האלכסוניים שיש בעמודי החשמל, רחוקים זה מזה יותר מג' טפחים ואין לבדל ביניהם. ואע"פ שהעמוד מרובה על הפרוץ, מ"מ כתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) שבפירצה הסמוכה לעמוד של צורת הפתח, יש להחמיר לסגור אותה במחיצה, אפילו שיש עומד מרובה ע"ש. לפיכך הוא הסתובב באזור ומצא חתיכת קרש וקשר אותה באמצע העמוד, שע"י"ז יש לבדל מצד לצד, ואין פירצה כלל.

מפה חדשה לשכונת בית וגן בירושלים

בעקבות מה שכתבנו בגיליון הקודם, על הפרויקט הנפלא של עריכת מפות העירובים השכונות, קיבלנו פניות מהרבה אנשים ששואלים מדוע לא עושים מפה גם לשכונה שלהם, הרי התועלת בזה רבה מאוד. יש לציין שהדברים נעשים בתיאום עם האחראים בשכונה, ועל כן ההמלצה היא לדרבן את האחראי בשכונה שיפנה למוקד העירוב לקבל את השירות חינם ללא עלות. בשבוע זה הסתיימה עריכת מפה נוספת, לשכונת בית וגן בירושלים, כולל חלוקה לכמה עירובים פנימיים שיש בשכונה, עם מספרי הטלפון של האחראים בשכונה, למי שמעוניין לברר פרטים נוספים, או להודיע על דירות של מומרים וכדומה.

עירובין זה לזה

לכל האברכים היקרים שלמדו באחד מהמחזורים של שיעורי העירובין למעשה, הננו מתכבדים להזמיןכם לטול חלק בתכנית החדשה לשבועות הקרובים, על מנת לזכות את הרבים למשך כל שנת תשפ"ב ואולי יותר.

לקראת התכנית, ייערך כינוס מרכזי להסבר פרטי התכנית

הכינוס יתקיים בעז"ה בחודש זה, פרשת ויקהל, לסדר "ויצא משה ויעבירו קול במחנה וכו'" שממנו לומדים איסור הוצאה. השתתפות של כל אחד חשובה לנו

נא להירשם מראש, כדי שנדע להיערך בהתאם. לתועלת המשתתפים יתקיימו שני כינוסים, בבני ברק ובירושלים. פרטים נוספים יימסרו למשתתפים בקו העידכונים של השיעורים. במקרה של תקלה, ניתן לפנות למוקד הראשי.

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ישראל, וכל המתפלל בבית הכנסת כאילו מביא הגאולה, לכן אמרו בגמרא (ברכות ח, א) "אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני". והנה המתפלל בבית הכנסת מראה בעצמו שיש לו דביקות לשכינה ונכסף לבית אמו, אבל זה שאינו בא לבית הכנסת הוא בן כסיל תוגת אמו ומתרחק מן השכינה והשכינה מתרחקת ממנו, ולכן אין תפלתו נשמעת.

ואמרת בזה פירוש הפסוק (ישעיה ג, א) "כה אמר ה' איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה, או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו, הן בעונותיכם נמכרתם, ובפשעיהם שלחה אמכם, מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה, הקצור קצרה ידי מפדות, ואם אין בי כה להושיע". והנה חז"ל (ברכות ו) דרשו, 'כיון שבא הקב"ה לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה מיד הוא כועס שנא' 'מדוע באתי ואין איש' כו'. והנה צריך להבין לפי זה קישור הדברים, למה דכתיב לעיל 'איזה ספר כריתות כו', מדוע באתי כו'.

ונראה, כי הלא באמת אנחנו פשענו ומרינו, ומפני חטאינו גלינו מארצנו ולמעננו גלתה השכינה להגן עלינו שלא נשתקע בקליפות ולהיות לנו לעץ חיים להחזיק בה, ולהיות לנו בטחון שבדאי נצא מהגלות שלא נתייאש מהגאולה, וכן ברבות הזמן המר והארוך הזה, בגלות החל הזה ושכלו כל הקיצין מצאו המינים מקום לומר, כי ח"ו אבדה לנצח תקותנו.

והנה אנחנו רואים שעכ"פ לא עשה עמנו כלה בגלותינו, ופלא גדול איך יש לנו קיום, ובפרט בימים הקדמונים כי בהא נחתו ובהא סלקו לגרשנו ולעקר שרשנו והקב"ה מצילנו מידם, גדלה התמיה ממ"נ, אם אנחנו אהובים למקום ורחמי מרובים, למה לא יגאל אותנו מהגלות לגמרי, לחסות בצלו בארץ הקדושה ארץ אשר ה' דורש אותה תמיד, ואם ח"ו שונא אותנו בעונותינו א"כ מהפלא איך מגין עלינו אף גם זאת בהיותנו בארץ אויבנו, אלא שהגלות הוא בסיבתנו ובשביל תלת מילין מתעכבין בגלות, וחד הוא "דמהדרי אפייהו משכינתא", והנה אין לך היפוך פנים משכינה כזה שיש לו בית הכנסת בעירו משכן השכינה ואינו נכנס לתוכו להתפלל, והנה ת"ל כבר אכשור מקצת דרי בזה. אבל עדיין לא כולם ומכאן והלאה תראו כל אחד להשכים לבתי הכנסת, ובזה ירבו ימיכם וימי בניכם שהוא סגולה לאריכות ימים.

בירורי הלכה

לכל מקום 'אוצר החכמה', או להרבות בספרים חשובים שהדרך להשתמש בהם ואינם מצויים אצל כל אחד ויכול מדינא לכפות ע"ז ואף שהיחיד אינו משתמש בו, מיהו הוא מחויב בית הכנסת, וכל שהוא חייב בחיובי בית הכנסת ממילא אף חייב בחיובי אוצרה"ס, דהרי אין אפשרות באופן הרגיל שיהיה לו את הספרים, מיהו אם יש בית מדרש אחר באותה שכונה שיש בה ריבוי ספרים או אוצר החכמה, יש לדון דבזה אי אפשר לכפות את לומדי בית המדרש השני לקנות, דכשם שכתב הסמ"ע דכל שאפשר לשאול הספרים זמ"ז אין כופין זא"ז, כן נמי אם אפשר לו לילך לבית המדרש השני ולהשתמש בספרים, ממילא אין צורך שיהיה דוקא בבית המדרש זה, ולא יכפו זה את זה, מיהו אם אין באותה שכונה אוצר גדול וכדו' לכאורה יש דין כפיה לבנות ולהרחיב את ספריית האוצר הספרים או לרכוש אוצר החכמה לשימוש הציבור.

הדרים בארעיות במקומם, אם יש לחייבם בחיובי הוצאות בית הכנסת בשו"ע ק"נ ס"א כופין בני העיר לבנות בית הכנסת, וכן החזקתו, ובדק הבית הנצרך (כמבואר בערוה"ש שם), ויסוד האי חיובא, הוא מחמת שתשמישו בדבר מחשיבו להיות שותף בדבר, ומחויבי השותפים חייב לשלם, וכמבואר הכל בשו"ע חו"מ ס' קסג. ויש לעיין בגדר 'שותף', וגדר 'אורח', דזה פשוט דאורח בעיר לא נעשה

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מהצל"ח (דרושי הצל"ח דרוש ו') בעניין מעלת התפילה בבית הכנסת וז"ל:

הנה העיקר קדושת המקום והבית הכנסת הוא מקום משכן השכינה, 'ואהיה להם למקדש מעט' אלו בתי כנסיות שבחוץ לארץ, ואמרו חז"ל (תענית ח') "אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת", וכבר אמרתי שאם האדם מתפלל בביהכ"נ אף אם בא לו מחשבה זרה ומבלבל תפלתו - התפילה היא במקום קרב ונקראת עבודה דוגמת הקרבן כדכתיב 'ולעבדו בכל לבבכם' ואמרו חז"ל, איזה עבודה שבלב זה תפלה, וא"כ אחר כוונת הלב הן הן הדברים, ואם לבו בל עמו הוה כמו מחשב מחשבת חוץ בקרבן והוא פסולי המוקדשין.

והנה אמרו בגמרא (זבחים מג, א) שיש פסולי מוקדשין שאם עלו לא ירדו, ויש שגם עם עלו ירדו, וזה הכלל "כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו, וכל שאין פסולו בקודש אין הקודש מקבלו". וכשאדם מתפלל בבית הכנסת שהוא מקום קדוש, אף אם בא איזה מחשבת חוץ נקרא "פסולו בקודש" והקודש מקבלו, אבל כשמתפלל חוץ לבית הכנסת אין פסולו בקודש ואין הקודש מקבלו.

והטעם נראה לי, דהנה מלך שבא ובאו בני המדינה לקבל פניו במנחה, וכל איש הביא מנחה להיכל המלך, ויש מהם שוטים ששלחו להמלך שישלח עבדיו לביתם ויקבלו מהם המנחה, והנה תוך המנחות ההם נמצאו כמה זיופים שבכלי כסף ההם כספם היה לסיגים, יש מהם שעירבו במזיד ויש מהם שנתערבו בשגגה, אך שלמראית העין היה נראה ככסף, ומזויף מתוכו. והנה המלך הזה היה מלך אדיר ושליט גדול ועשיר מופלג, ואוצרותיו מלאים בסף וזהב לרוב ויצא דת המלך: שאלו שהביאו המנחה לביתו לא דקדקו אחריהם אפילו המזויפים, כי כלום צריך הוא לכספם, וכלום עשו אלא לכבודו ולעשות כבוד למלך, והרי עשו כבוד כי למעלה נראה כסף. אבל אלו ששלחו להמלך שישלח משרתיו לביתם ליקח המנחה, הכי זה כבוד המלך?! אלא ודאי שדימו שהמלך ממון חסר, וצריך לעושרם אם כן רע עשו שנתנו לאוצר המלך כסף סיגים.

והנמשל מבואר מעצמו, ובפרט בגלות הזה שהשכינה בגלות, ואין מקום מנוחת השכינה בגלות כי אם בבית הכנסת שיש בו מעין קדושת ארץ

בכפיית בני העיר לעשות אוצר הספרים

והנה יל"ע דכתב השו"ע ס' ק"ג דכופין לבנות בית הכנסת, וכופין אף לקנות להם ס"ת נביאים וכתובים, ובמשנ"ב שם סק"ג הוסיף דדוקא בימיהם שלא ניתן לכתוב רק תורה ונביאים וכתובים אבל עכשיו מחויבים גם לקנות ספרי תלמוד ופירושיהם ללמד בהם לקטנים ולגדולים (מ"א). והוא מקור דיש כפייה על אוצר הספרים, ולקנות לבית המדרש ספרים שימושיים, מיהו עיין עוד במשנ"ב שם והביא מהסמ"ע בחו"מ קסג סק"א דבמקומות שהספרים מצויים אין כופין לקנות ספרים רק ס"ת, דהרי יכולים לשאול אצל אנשי העיר, והיינו דכל דין הכפייה על ספרים הוא משום שהדבר הכרחי ואינו בנמצא, אבל ספרים המצויים בינינו וכמו ספרי ש"ס ומשנ"ב וחומשים לכאורה האידנא אי אפשר לכפות דמצוי לכל אחד בביתו ואין צריך שיהיה בבית הכנסת.

ומיהו יש לדון בספרים שפחות נפוצים אצל כולם, ויש מייעוט אנשים שיש בידם, דלכאורה כתב הסמ"ע דכיון שאפשר לשאול זה מזה, ממילא אין דין כפיה בביהכ"נ, ושוב ראיתי בספר 'צדקה ומשפט' להרב בלוי זצ"ל, וכתב לעורר עוד, דיש לומר דדוקא בזמנם שהספרים לא היו מצויים, כך היה דרך הלימוד שמשאילים ספרים זמ"ז, אולם האידנא דאין דרך להשאיל ספרים יש לומר דהדר הדין דכופים זה אזה שיהיה בבית הכנסת. ולפ"ז לכאורה הוי מקור נאמן שיש לדאוג ולכפות את בני העיר, להמציא

רק זמן קבוע שיש לחייבם לפי הנאתן בזמן זה. ומאחר שקשה לאמוד זה הסך שיכולין לתבוע מהן בדינא צריך להתפשר עם כל אחד מהם, עיי"ש, ולפ"ז נהי דא"א לכופם להשתתף בבנין בית הכנסת, מיהו בהוצאת בדק הבית של בית הכנסת, יש לחייבם כשיעור הנאתם, מיהו בזה תליא בפועל בשימושם, ואם משתמשים שם רק פעמים בודדות, א"א להטיל עליהם חיוב של כל השנה, משא"כ את שהוא מבני העיר, כופים אותם לשלם כל הוצאות בדק הבית, ואפילו משתמש שם פעמים ספורות בשנה, דהא הוא שותף ועל כל השותפים להחזיק את המקום.

ולפ"ז יש לעיין באברכים הדרים תקופת מה, בסמוך להוריהם ביחידות דיור וכד', אף שדרים יותר מ"ב חודש, מיהו אין זה קביעות מקום אצלם, אלא יש לדון כשהייה מחמת אונס, דהוא דר שם עד שתתרגל אשתו בעבודה, או עד שהדירה שלו במקום אחר תהיה מוכנה, (ואולי יש לחלק בין אלו להנ"ל).

וכן נמי י"ל לדינא, דמצוי בהרבה בתי מדרש, דיש כוללים הנמצאים שם במשך היום, והלומדים שם אינם מתושבי המקום, באופן שאינם נידונים כ"בני העיר", וממילא א"א לחייבם על החזקת ובדק הבית של בתי הכנסת, דחיוב זה נופל על בני העיר, ואלו כלפי בית הכנסת אינם בני העיר אלא כאורחים, מיהו לפי המבואר באגרו"מ פשוט שיש להפיל עליהם החיוב של החזקת בית הכנסת כשיעור שנהנים משם, וכן להפיל עליהם החיוב של אוצר הספרים והחזקתו, כשיעור שנהנים ממנו, ואפילו אם מתחילה לא גבו מהם כתב השו"ע חו"מ סי' קסג סעי' ב', מי ששהה בעיר שנים רבות ולא תבעו ממנו מס, לא הוי מחילה, ולכשיתבעו ממנו צריך לתת למפרע, ונראה דהוא בין לחיוב בני העיר, ובין לחיוב משתמשי העיר, דכל שלא היתה מחילה חייבים לשלם מדינא, ולהשתתף בהוצאות הנזקקות לשימוש ביהכ"נ ולא להוצאות הנזקקות להעמדת קביעות ביהכ"נ.

קוראים כותבים

עובדא שנחרטה בזכרוננו, ביום אחד בהיותי ילד התלוויתי עימו לתפילה, היתה קבוצת ילדים בביהמ"ד כנראה שהתפללו כבר ודיברו ביניהם בשעת הקדיש והיה מעט בקול, אבי זצ"ל לא אמר להם מאומה רק ניגש לארון ספרים והוציא משנ"ב ופתח כמדומה בסי' נ"ו והראה להם היכן שמובא בשם הספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר שהיו פניו מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו ובברכת מגן אבות וביתגדל, ובספר מטה משה סי' תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נתראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש, אפי' להרהר בד"ת אסור כשהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכוון הרבה בעניית הקדיש, ומיד כשפתח לפניו הספר הלך משם כדי שלא לביישם. אני נשארת לראות מה תהיה תגובתם, וראיתי שהם הבינו שאבי צודק ופסקו מיד מלדבר ושתקו כיאה לכבוד התפילה. בברכה ובהערכה על פועלכם. שנזכה שיתקיים בנו "כי מכבדי אכבד". א. פ. ב"ב

סיפור השבוע

את דברי הרמב"ם, שהתשובה המעולה ביותר היא באותו ניסיון ובאותו מקום, כדי שיתקן האדם את החטא במקום שהיה מקלקל, ולכן יש מעלה יתרה בתיקון שיעשה האיש דווקא במקומו הקבוע. כאשר אדם מדבר בבית הכנסת הוא כביכול מבזה את השכינה ר"ל, וכן מעכב את תפילותיהם של האחרים שלא יעלו, וע"י כך מונע מהם ישועות ברוחניות ובגשמיות, וחוסם את הברכה מלרדת. אם כן, התיקון הוא שיכבד ויקדש את השכינה במקומו, בין אותם מתפללים.

האברך שמע וקיבל, ועל אף הקושי העצום שבדבר לא הפיל דבר מכל אשר הורה לו הרב, ובעת התפילה היה מרמוז לחבריו לשתוק. כאשר נשאל, "מה זה? הנהגה חדשה - צדקות חדשה?", השיב ב רמיזות שפתיים "מ... מ..." צחקו חבריו, "וכי בהמה אתה, שהינך מדבר בלשון מה... מה...?" אך הוא קיבל את הביזיונות בשתיקה. עד שחביריו הבינו שקרה אצלו שינוי לכבד את התפילה ולנהוג בקדושת ביהכ"נ, ואף חביריו התחילו להשתנות לטובה.

ואכן, ה' היה בעזרו, ובאופן פלאי זוכה במשפט, ולא הוצרך להעתיק את מקום מגוריו מביתו לתא הכלא, אפילו לא ליום אחד. (כבוד בית ה')

חלק מבני העיר להיות מחוייב בכל תשמישי המקום, דאין הוא 'שותף', אלא 'אורח' בתשמישי המקום בבית הכנסת, ובמקוה ובבית חתנות, וא"א לחיבו, ועיין בשו"ע חו"מ סי' קסג סעי' ב', דכל שהוא גר י"ב חודש חשיב קבוע ולא ארעאי וחשיב בתשמישי בני העיר, וכתב שם הרמ"א דלאו דוקא כל שדר שם י"ב חודש, אלא כל שבא אדעתא דלדור שם י"ב חודש נעשה כבני העיר, וכן נמי אפילו אם דר שם בשכירות יותר מ"ב חודש צידד הרמ"א דחשיב 'בן העיר', וממילא מחוייב להשתתף, דנעשה שותף ולא אורח.

והנה כתב עוד דהא דמהני אם דר שם י"ב חודש היינו שנתעכב שלא מחמת אונס, אבל אם נתעכב מחמת אונס כגון שחלה או כיוצ"ב פטור, ויסודו דנהי דנתעכב שם יותר מ"ב חודש, מיהו אין זה אדעתא דקביעות מקום, אלא מחמת האונס.

וראיתי דבר חדש באגרות משה חלק חו"מ א סי' מ' ושם דן באברכים שדרים ב' או ג' שנים באזור הישיבה בה למדו ואין מטרתם לקבוע מקום דירתם שם, דיש לדון דהוא כדר יותר מ"ב חודש מחמת אונס, דכיון שלא מכל אחד זוכה אדם ללמוד, ממילא יש לחשבו כאונס ולא חשיב כתושב קבע, עיי"ש, ומינה אף יש ללמוד דאלו הנישאים ודרים ביחידות דיור בסמוך לבית הוריהם, כשנה שנתיים, עד שיתרגלו בעבודה, לכאורה הוי כאונס דלא חשיב תושב קבע, ועיין. וממילא כל אלו א"א לכופם לכל דיני בני העיר, דלא חשיבי בני העיר אלא אורחים בעיר.

אולם עיי"ש באגרו"מ והוסיף שם, דמ"מ וודאי בדברים שנהנים מזה כמו מקוה וכדומה יש לחייבם כפי ערך ההנאה דיהיה להם בשנים שיהיו שם, וכדאיאת בתוספתא שהביא הנ"י בדף ז' דביש לו בית ואינו דר שם אף שאינו כאנשי העיר מ"מ לדברים שהם תועלת ביתו יש לחייבו, (וכ"ה הוא בשו"ע חו"מ קסג שם), וממילא שמעינן גם לאלו שיושבים בעיר

לכבוד העלון המיוחד מזכי הרבים בכבוד בתי מקדש מעט. ייש"כ על כל פעלכם. ברצוני לשתף אתכם בסיפור שמאוד חיזק אותי על הגאון רבי יוסף צקוני זצ"ל שהיה מתלמידי הגאון הגדול רבי מאיר גריינמן שליט"א שבידלט"א. במשך תקופה מסוימת הוא היה נשאר אחרי התפילות ולומד בספר ח"ח. וכשנשאל למה נשאר ללמוד דוקא מיד אחרי התפילה? השיב, שאחרי התפילה עלול להיות נסיון של שיחה בטילה בביהכ"נ, כיון שנפגשים יחד עם עוד אנשים ביציאה מביהכ"נ, ואמר שבדרך כלל זה לוקח כמה דקות, ועל כן עשה לעצמו קביעות ללמוד בהלכות ח"ח ובדר"כ אח"כ אין נסיון.

וברצוני להוסיף על מה שינקתי מאבי זצ"ל שנלב"ע בבחרותי, בשנות בחרותו זכה להסתופף בצילו של מרן הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצוק"ל. הוא היה זהיר מאוד בעניני הדיבור הן זהירות גדולה מלדבר דיבורים אסורים כלשונו"ר ח"ו או שקר, והן נזהר מאוד מלדבר ח"ו אפי' איזה שיחה קלה בתוך ביהמ"ד דבר שנחקק לי היטב והיוותה לי דוגמא אישית. כשהיו ניגשים אליי לדבר עימו בביהכ"נ, אפי' אם היה איש נכבד היה מסמך עם האצבע שנצא החוצה ושם נדבר (שהרי הקב"ה יותר נכבד כמוכן). וזכורני

סיפר מזכה הרבים הרב גרינוולד שליט"א, בעיר מונסי דר אחד מאנשי שלומנו, שהסתבך קשות עם החוק, והיה נתון במצב משפטי סבוך מאוד, עד כי היה חשש כבד ששימוהו מאחורי סורג ובריח למשך שנים רבות. בצר לו, פנה האיש אל רבו ושפך את ליבו לפניו, מה יהיה עליו ועל משפחתו?

ענהו הרב, "יש בידי מפתח מופלא, שיכול להועיל לך שלא תצטרך לעבור מדירתך אל תא הכלא הצר, שרוצים להכין עבורך. המפתח הזה הוא שתקבל על עצמך להשתיק את המתפללים שמשוחחים בשעת התפילה, אבל שים לב, עליך לעשות זאת ממקומך הרגיל, בלי לשנות אפילו ספסל בביהכ"נ, דווקא מן השולחן שלידו התפללת עד עתה, בין חבריך ומכריך". כאשר שמע זאת האיש, הוא נרתע ושאל את הרב, "מדוע אני חייב לעשות זאת דווקא ממקומי? הרי יחשבוני לאחד שירד מדעתו, ויטוהו ב", "מה זה, שנית כיון באמצע החיים? היית מגדולי הדברנים, ועכשיו אתה משתיק אחרים?!"

הרב לא הרפה, והסביר לו כי דווקא בזכות ההקפדה על נושא חשוב זה, ב"תיבול" של ביוזיונות יזכה להיחלץ ממצבו המסובך. עוד הזכיר לו הרב

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

גליון זה נתגבר ע"י
ח.ב.מ.
לע"נ רבינו האבני נור זי"ע יא"צ י"א
אדר
להצלחה בכ"ע

פרשת תצוה תשפ"ב גליון פ"ז שנה ג'

מליצי יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוי הכריז:
נצטונו מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך בפינו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נדר בכל יום
על כל אלה שיעיניו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
ושצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא. וכל הלומד
בספרי יזכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למגן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארח צבי להנהיג מקו"ץ גלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אבה"ע סימן קכ"ב) וז"ל:
אם היה מעיק בדבריי מעט
עיון היה מריוח לו טובה
הרבה.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי
אחיה לו למליץ. וכ"כ הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא
רבה מן שמאי ועיניכם
תראנה בניו ובני בנים
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

לע"נ הרה"ג ר' דניאל פרוסטיץ ב"ר בנימין וואלף זצ"ל נלב"ע ו' אדר

ואתה הקרב אליך. במדרש רבה: הלא הוא דכתיב "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני", כשאמר הקב"ה למשה "ואתה הקרב אליך", הרע לו, אמר לו הקב"ה: תורה היתה לי ונתתיה לך, שאלולי היא אבדתי עולמי, ע"כ. ואינו מובן מדוע כאן הרע למשה באהרן, שהרי כאשר שלח אותו הקב"ה לגאול את ישראל, לא רצה להיות השליח, ואמר "שלח נא ביד תשלח", ונתכוון לאהרן שהיה רגיל הקב"ה לשלחו, ומדוע כאן הרע לו.

ויש לומר, דמשה רבינו לא רצה להיות השליח של הקב"ה לישראל, כי רצה שהקב"ה בעצמו יגאל אותם, ואז הגאולה תהיה לתמידות, ואם השליחות היא רק לבשר על הגאולה, זהו תפקידו של אליהו הנביא שיבשר על הגאולה. אמנם הקב"ה לא רצה לגאלם בעצמו, כי אם היה גואל אותם בעצמו ואח"כ היו חוטאים, לא היה לשונאיהם של ישראל תקומה ח"ו. והנה עתה כאשר ראה משה שלכהונה הוא ממנה את אהרן, הרע לו, כי חשב שאם בעצמו היה הולך לגאול את ישראל והכהונה היתה שייכת אליו, היה זכותו מגין עליהם ולא היו חוטאים.

והשיב לו הקב"ה: "תורה היתה לי ונתתיה לך", שהיית צריך להרגיש בכך ולהתחרט על זה בעת מתן תורה כאשר ראית שבאתי עליהם בכח, וחשבו שלא היו יכולים לסבול את עולי, וביקשו ממך שאתה תאמר להם את הדברות, כי אם ישראל היו שומעים את הדברות מפי הקב"ה, לא היה שולט בהם יצה"ר.

אבל באמת הטעם שהקב"ה סיבב שבני יבקשו שמשא יאמר הדברות, כי אם היו שומעים מפי הקב"ה ואח"כ חוטאים מבלי היצה"ר, לא היתה להם תקומה ח"ו. וזה פירוש המשך המדרש "שאלולי היא אבדתי עולמי", דהיינו שאלולי הנתנה שבאה על ידך, הייתי מאבד עולמי אם בני ישראל היו חוטאים, נמצא שטובתם היתה שלא אני יגאל אותם, ולא אני יאמר להם את הדברות.

משנכנס אדר מרבין בשמחה. כתיב "מלחמה לה' בעמלק מדר דר", הטעם שכתוב "דר דר" חסרי ווא', לרמוז על הנצחון שהיה בכח שתי חודשי אדר, לכן נכתב "דר" לרמוז על "אדר", כי משה בחר למלחמה עם עמלק אנשים שנולדו באדר שני, שבשנה שיש שתי אדרים עיקר המזל של החודש הוא באדר ראשון, ובאדר שני אין לו מזל, והנולדים בחודש שאין בו מזל אין שולט בהם כישוף, לכן אלו האנשים שנבחרו לנצח את המלחמה עם עמלק, היו אלו שנולדו באדר שני, שלא ישלוט בהם כישוף של עמלק. נמצא שעיקר הנס היה בשביל שהחודש נחלק לשנים, ולכן עושים שתי פורים ושמיחים גם באדר ראשון וגם באדר שני, ולכן נקרא "פורים" לשון רבים, דהיינו שעושים פעמיים את היום טוב, ולכן ראוי להרבות קצת בשמחה אף בחודש אדר ראשון מטעם זה.

לע"נ הרה"ג ר' מנחם מענדל ווייס ז"ל הרה"ג ר' יעקב לאנדא זצ"ל יא"צ ד' אדר

את האורים ואת התומים. הנה השבטים הם נגד י"ב מזלות, שהם יסודן ותוקפן של עולם כדאיתא במדרש (ב"ר ק' ט'), והנה הסדר של שבעה כוכבי לכת הן: שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, והנה בשבטי י"ה יש ג"כ בחינות אלו לעומת הכוכבים, וא"כ לפי הסדר

שבתי צדק מאדים, נמצא לוי במאדים. וכן באמת לוי מסטרא דגבורה ומזל מאדים.

אבל אהרן קדוש ה', אחז במידת החסד היפך מידתו שהוא ממידת מאדים וסטרא דגבורה, ואחז צדיק דרכו במידת החסד. ולהיות שמידת מאדים היא מעוררת הקנאה גם כן, לזאת אמר משה "שלח נא ביד תשלח", ופירש"י שלא רצה ליטול גדולה יותר מאהרן אחיו, כי משרשו של אהרן ראוי לו מידת הקנאה שהוא דרגא דשמעון ולוי.

ובזו יובן שאמר הכתוב "תומין ואורין לאיש חסידך", כי סיפר הכתוב שבזכות שעשה היפך מידתו, כמו שאיתא במדרש (שמו"ר יז ג) הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים, והם אבני אפוד למספר שבטי י"ה שהם נגד המזלות, לכן זכה שיתבטל מישראל כח המזל בשעה ששואלים מאורים ותומים, דאם ישמרו דרך ה', אז יתבטל מהם כח המזל.

ולכן נשא על לבו אבנים טובות, דשורשם מושפעים במזלות כנודע, ואולם הוא לבש אורים ותומים שעליהם שמות של השבטים ששולטים על המזלות. דמיון שאחז צדיק דרכו לעשות היפך מידתו המזלית, לכן זכה לאורים ותומים שהם הוראה ג"כ על משפטי הכוכבים והוראתם מול שבטי בני ישראל שהם שולטים על המזלות. (קומץ המנחה שופטים).

את האורים ואת התומים. אמרו בגיטין (דף סח:), דשלמה המלך לא ידע היכן נמצא השמיר, והביא שידה ושידתין, וכפאם יחד ביסורים, כדי שיגלו לו היכן היא השמיר, ואמרו לו דאשמדאי מלך השדים יודע היכן נמצא השמיר. ואשמדאי אמר לשלמה המלך, דהשמיר נמצא אצל שר הים, ושר הים מסר השמיר לתרנגול הבר. וכתבו התוס' שם וז"ל: שלמה הביא שידה, כי לא רצו לשאול באורים ותומים כשיכולין לשאול ע"י דבר אחר, עכ"ל.

סיפור

שמעתי מידידי ר' אהרן ע"ה, שאחות הרה"ק מורנו הרב רבי מענדל מקאצק זצ"ל, "ביילא" שמה, והיתה גרה בטומשוב, והיו לה שני בנים אחד שמו "סיני", והשני "משה לייב", והבן השני לא הלך בדרך טוב ונתפקר עד שרצה להמיר דתו רח"ל, וע"י כמה השתדלויות עלה בידי אמו שתסע עמו לקאצק, ובבואה לפני אחיה הקאצקער זי"ע, סיפרה לו מר נפשה ובכתה לפניו שיושיעה. השיב לה שיהא עמו בקאצק זמן מה, ובכל יום יכנס אליו פנימה. גם הקאצקער ביקש את גיסו החידושי הרי"מ שילמוד עם בן אחותו לפחות מעט בכל ימי היותו שמה.

פעם אחת שלח הקאצקער לקרותו שלא בזמן שהיה קבוע לו בכל יום לכניסה, ואמר לו: משה לייב! יש לך אכסניה טובה בכאן, אכילה ושתיה וכל מה שאתה מבקש, ואינך שם על לב שישנו בורא עולם! והרים עיניו הקדושים והביט עליו מעט, אח"כ הראה בידו הקדושה, והבין משמשו ר' פייוויל והוליק את משה לייב החוצה.

אמנם נתפלא מאד עקב רוח אחרת היתה עליו, כי נעשה מטורף רח"ל. וכשמוע אמו מזה, באתה בצעקה ובבכיה לאחיה הק' וטענה: מדוע עשית אותו למשוגע. ובראותה כי לא פעלה אצלו מאומה, אמרה לאחיה הק' שיתן לה מעות כדי שתוכל לנסוע עמו להשר שלום מבעלזא.

והשיב לה בזה הלשון: אמנם הרה"ק מבעלזא נברא להושיע את בני ישראל, ומושיעם, ויכול להושיעם, (ובנוסח אחרת שמעתי שאמר: אמנם הרה"ק מבעלזא הוא בעל הבית שבעולם, ומה שרצה לעשות בעולם עושה), אבל לו - לא יוכל להושיע. ואם את תפעלי אצלו שיאמר בכל יום לפחות ג' דברי קדושה, אני מרפא אותו תיכף. זכות הצדיקים יעמוד לנו ולכל בני ישראל אמן כן יהי רצון. (בן לאשרי ח"ג).

אבל לכאורה יש לתרץ באופן אחר, דאורים ותומים אינם מייעצין כיצד לעשות, רק משיבין הן או לאו, אם יצליחו או לא, אבל ליתן עצה איך לעשות, לא מצינו בשום מלחמה. וא"כ אף אם היו משיבין האורים ותומים שהוא אצל שרו של ים, לא יבינו איך להשיגו, משא"כ אשמדאי שאמר להם שהשר של ים מסרו לתרנגול ברא, ונתחכמו איך להשיגו, אבל אם היו אורים ותומים משיבים שהוא אצל שרו של ים, לא היה עולה על דעתם לשואלו אם מסרו לאחר, וכי האי גונא אפשר שהיה תשובה, אבל בזה שכבשוהו השידה הוכרח לברר דבריו, שאילו לא אמר רק שהוא אצל שר של ים, ולא יוכלו להשיגו, היו מענים אותו ביסורים יותר. (גרש ירחים שם).

לקח פר אחד בן בקר. ב' במסורה, הכא, ואידך, "לקח בגדו כי ערב זר". אפשר כי משה רבינו נדחה מן הכהונה בשביל הערב רב אשר העלה, וגרמו מכשול לישראל, ולזה "לקח פר אחד בן בקר" לאהרן, כי אהרן "לקח בגדו" והיינו בגדי כהונה ממש רבינו בשביל "כי ערב זר" הוא הערב רב.

הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחודש לחודש שנים עשר הוא חודש אדר. הכוונה, כי חודש אדר הוא היה מסוגל לפורענות, כאשר חשב המן שהחודש הזה היה מסוגל להרע לישראל, [כדאמרו חז"ל (מגילה יג:): כיון שנפל פור בחודש אדר, שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה]. ולזה בא הכפל "לחודש שנים עשר הוא חודש אדר", שבתחילה היה [חודש אדר] מסוגל להרע, רק כאשר עשו תשובה אז נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב. וכנודע שבתחילה היה החודש מסוגל להרע שהיה בו צירוף הוי"ה מהופכת, כנרמז בס"ת "וכל זה איננו שוה לוי", ואח"כ נתהפך לטובה הוי"ה כסדרו "יבוא המלך והמן חיוס" שמורה על חסד.

לכבוד מערכת מליצי יושר

אחדשה"ט בהוקרה ובערצה רבה, נא לפרסם את דברי.

הנה זה שתי שנים בערך שהפסקתי לראות ברכה חנונית, לא היו לי קונים כמעט, הייתי פנוי כל היום ללמוד ולעסוק בצרכי ציבור, אבל לא הרוחתי כלל. בזכותי הרבה ממון לפרסם את חנותי במקומות שונים, אבל לא קיבלתי כמעט שום קונה. בשנה שעברה לא פרסמתי עוד כלל את חנותי כי זה היה להביל ולריק. ואינה ה' לידי הגליון שלכם, ואמרתי לעצמי "בזכותי כבר סכום רב לפרסומת, ולא הועיל כלל, אולי כדאי לקיים צוואת הצדיקים ולזכות לברכתם ולהבטחתם".

וכך עשיתי ונדבתי להדפסת ולהפצת הגליון כמה שבועות, ואז פתאום בלי שום השתדלות קיבלתי טלפון ממגיד אחד, ואמר לי "שמעתי מידיך פב"פ אודות חנותך, ושייבה לפני הרבה את יושר לבבך וגקי כפיך, והחלטתי להתחיל לקנות מכאן ואילך מחנותך". ומיום ההוא והלאה התחלתי להרויח פי כמה ממה שהרוחתי בשנים הטובות, כן יעזור ה' להבא בזכות הצדיקים מליצי יושר.

שכרם וזכותם אין לשער

א.א.ש. לייקראד

לע"נ הר"ק ישיעי מושיקאט ב"ר יעקב משה זצ"ל יא"צ ה' אדר

שמן זית וזך כתית למאור. ואמרו במנחות (פז): זך כתית למאור, ואין זך כתית למנחות. ונראה הטעם, דמנחות באשר שהם באים לכפרה, לכן אינו מזיק מעט הפסולת, כי הנצרך לכפרה בהכרח עדיין אינו מנוקה מפסולת, וכמוהו כן קרבנו. (שם משמואל).

שיעור של איסור סיכה משמן המשחה. אמרו בכריתות (דף ו:): בנוגע שמן המשחה: וכמה יסוך ויהא חייב, ר' מאיר אומר כל שהוא, ר' יהודה אומר כזית. ר' מאיר סבר "על בשר אדם לא ייסך" כתיב, וכתיב "ואשר יתן ממנו על זר", מה סיכה כל שהוא, אף נתינה כל שהוא. ור' יהודה סבר ילפינן נתינה דעל זר מנתינה דעלמא, מה נתינה דעלמא כזית, אף נתינה דעל זר כזית. ופירש"י דר' יהודה סובר דגמרינן מנתינה של תרומה דהוי בכזית, דזר שאכל כזית תרומה בשוגג חייב להוסיף חומש, כדכתיב "ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמשתיו עליו ונתן לכהן את הקודש", דצריך ליתן כזית שאכל לכהן.

והקשה האבני נזר (ח"מ סימן קמ"ד) וז"ל: בהא דאינו חייב בנתינת שמן המשחה רק בכזית, דיליף נתינה מנתינה דעלמא, ופירש"י מנתינה דתרומה דכתיב "כי יאכל" ואכילה בכזית, וכ"כ התוס' (פסחים לב: ד"ה ואין). וקשה לי, התיינח למ"ד "לפי מדה משלם" [דצריך לשלם גודל המדה שאכל], אז כיון שאכל כזית צריך לשלם כזית. אך למ"ד "לפי דמים משלם" [דמשלם לפי השויות שאכל], הרי יכול לשלם פחות מכזית ששוה כמו הכזית שאכל, דאם משלם מן היפה על הרעה, יוכל לשלם אף חלק עשירי מכזית, כגון דמשלם יין יפה ששוה אלפים מין רע. ואין לומר דר' יהודה סובר לפי מדה משלם, דא"כ יקשה על הרמב"ם שפסק (סוף פ"ו מה' תרומות) לפי דמים משלם, ופסק ג"כ דבעי כזית.

ואין לומר דאם אכל כזית ושילם פחות מכזית לא יצא, כיון שאכל דבר שיכול לקיים בו מצוות אכילת תרומה ועבודה, ושילם פחות מכזית שאינו יכול לקיים בו מצוות אכילת תרומה ועבודה. דזה אינו, דהרי האוכל תרומה טהורה ושילם חולין טמאים מדאורייתא יצא, אף שתורמה טמאה חזי רק להסקה, כל שכן זה שעכ"פ חצי שיעור אכילה יש בו וחזי לאצטורופי. ולפי דעתי היה נראה דמסוגיא זו מוכח דלפי מדה משלם, עכ"ל וע"ש עוד.

ובסימן קמ"ה כתב האבני נזר וז"ל: ואם באנו לדחוק לתרץ, היה נראה לומר דכיון דמשלם דמי הכזית שאכל, הוי כאילו שילם הכזית שלם, דמה לי הן מה לי דמיהן, והא חזינן דמתכפר בזה, עכ"ל. וכונתו דגם לפי המ"ד "לפי דמים משלם", צריך באמת לשלם גודל המדה שאכל, והיינו דאם אכל כזית צריך לשלם כזית, רק המ"ד שאמר "לפי דמים משלם" סובר, דאם משלם דמי הכזית שאכל, הוי כאילו שילם כזית שלם.

אמירה לגוי. ז"ל האבני נזר (או"ח סימן מ"ג אות ו'): באמירה לגוי יש שני איסורים. (א) משום "ודבר דבר", כמ"ש רש"י (ע"ז טו.) וז"ל: ומה שישיראל אסור לומר לגוי "עשה לי כך", הוא משום "ודבר דבר", דאפילו דיבור אסור. (ב) משום שהגוי נעשה שלוחו של ישראל, וכמ"ש רש"י (שבת קנג.). והנה לטעם הראשון, אפילו אומר לו בשבת לעשות אחר השבת אסור, אך כשאומר לו בערב שבת לעשות בשבת, אזיל טעם הראשון. אך משום טעם השני אסור בזה, וכשאומר בשבת לעשות לאחר השבת אסור רק מטעם הראשון, וכשאומר בשבת לעשות בשבת יש שני הטעמים.

לקנות מערב שבת באופן שיחול בשבת. הסתפק בשו"ת רעק"א (קמא סי' קנ"ט) אם מותר למכור או לקנות מערב שבת באופן שיחול הקנין בשבת, ורוצה להוכיח מהא דהובא במג"א (סי' של"ט סק"ח) בחל פדיון הבן

ראשית כל תודה מעומק הלב על הגליון שאני מקבל באימעיל כל שבוע ביום ראשון, יתן ה' לכם יכולת וכח להמשיך ככה עוד רבות בשנים. הנה לאחר משך זמן שעסקתי בהפצת הגליון במקום מגורי – הדפסת כמה עותקים בכל שבוע, ולחלקם במשך השבוע, כדי להמשיך רפואה לזוגתי שתחי', ב"ה היא נתרפאה לגמרי, והמחלה לא השאיר ב"ה שום רושם ושיריים, אלא כחלום יעוף.

והנה עכשיו גמרתי שידוך עם בני נ"יו, שידוך המתאים מאד לו, וזה אחר חמש שנים של צער ותלאה שעבר עלי ועל משפחתי ועל בני.

ברור אצלי דחמשה צדיקים אלו, לא רק שפעלו בשמים לבטל הגזירה, אלא גם טענו לפני הב"ד של מעלה, דאחר שסבלתי כל כך, צריך אני גם לקבל ישועה ולמצוא שידוך לבני.

[כמדומה לי ששמעתי פעם מימרא "אחר צרה בא ישועה גם לשאר דברים"].

תודה בלי שיעור

ח.ש. שיקאגו

תגובת המערכת

המקור דאחר צרה בא ישועה, הוא פסוק במשלי (ג:יב): "כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וקָבַץ את בן ירצה". דכמו שאב אחר שמוכיח ומייסר בנו, מרצהו ומפייסו, כך הקב"ה מפייסו בדברים טובים, וכדפירש"י וז"ל: שרוצה בבנו להטיב לו ויפייסוהו לאחר שמכהו בשבט, עכ"ל. והנצי"ב (אוצרות הנצי"ב, ערך יסורים) כתב, דכיון דהקב"ה לאחר ששולח לאדם יסורים, מרחם עליו, לכן עת רצון הוא בשעה שמקבל יסורים לבקש כל משאלותיו, עכ"ד.

ובנועם אליעזר (תפילת שחרית, ברכת רפאינו) כתב דזה הכוונה שאמרה אסתר "רוח הצלה יעמוד במקום אחר", דלא רק דיהיה לכלל ישראל "הצלה" המצויה, אלא גם "רוח" בדברים אחרים, וכמו שאכן היתה "רוח" של קבלת התורה מאהבה. וזה שמתפללים בברכת רפאינו "הרשענו ונרשענו", כי לאחר הרפואה, בא גם ישועה בדברים אחרים.

בשבת שאינו יכול ליתן המעות להכהן מערב שבת ויחול הקנין בשבת, משום דכיצד יעשה עם הברכות והסעודה. הרי דלולי הברכות והסעודה היה מותר לפדות ע"י נתינת מעות לכהן בע"ש שיחול הפדיון בשבת, הרי מבואר דמותר.

וכתב האבני נזר (או"ח סי' נ"א אות א') וז"ל: מה שהקשה דמאי שנא מכל המלאכות שמותר לפעול מבעוד יום שתיעשה המלאכה בשבת, [וא"כ פשוט דמותר למכור בערב שבת באופן שיחול הקנין בשבת, ומדוע נסתפק רעק"א]. חילוק גדול יש, דבכל המלאכות – המלאכות נעשית מאליהם בשבת, ואין צריך עוד אל האדם, שאפי' מת האדם טרם נעשה המלאכה, תיעשה המלאכה. אבל בקנין, הרי הקנין נעשה בשבת מחמת האדם, שאם מת או מכר לאחר, קנין הראשון בטל. וכיון שהקנין נעשה מכח האדם בשבת, יש לומר דחשוב עושה הקנין בשבת. ואף שלא עשה בשבת, יש לומר כמו העושה תמורה חשיב מעשה, דהואיל בדיבורו אתעביד מעשה חשיב עושה מעשה, הכא נמי הואיל מחמתו נעשה מעשה הקנין, חשיב עושה מעשה.

לע"נ צאדקל בת טויבא אשת ר' בנימין זאב וואזנער, יא"צ ז' אדר

ואתה תצוה. במדרש רבה כאן איתא: היה אדם נכנס לבית המקדש מלא עונות ומקריב קרבן ומתכפר לו, אין לך שמחה גדולה מזו, ע"כ. והקשה בביכורי אביב על לשון המדרש "עונות", ד"עון" היינו מזיד, ועל מזיד אינו מועיל קרבן.

ויש ליישב על פי דברי הרמב"ם שאין לך שוגג שלא קדמו מזיד, רק שלא נתן לב לעשות תשובה אז והאלקים אינה לידו שוגג מעין זה כדי שיתן אל לבו לשוב מובן מזה דאם שב בתשובה על המזיד ומביא קרבן על השוגג שאירע לו עכשיו הקב"ה מוחל ומכפר לו על שניהם דהא לכונה זו אינה לידו השוגג וממילא יוצא בכפרה גם על העונות וזה ברור.

וזה הדבר אשר תעשה להם. במדרש רבה כאן איתא: הדא הוא דכתיב (הושע י"ד) "קחו עמכם דברים", לפי שישיראל אומרים: רבון העולם הנשיאים חוטאים ומביאים קרבן

ומתכפר להם, משיח חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו, אנו אין לנו קרבן. אמר להם: ואם כל עדת ישראל ישגו וגו'. אומרים ישראל: עניינם אנו ואין לנו להביא קרבנות. אמר להם הקב"ה: דברים אני מבקש, שנאמר "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", ואני מוחל על כל עונותיכם, ואין דברים אלא דברי תורה שנאמר (דברים א') "אלה הדברים אשר דבר משה". אמרו לו: אין אנו יודעין. אמר להם: בכך והתפללו לפני ואני מקבל, ע"כ. הנה כל דברי המדרש בבאן צריכין ביאור ארוך כשיזכנו השי"ת, עתה אזכיר רק מה שקשה להבין מה שאמרו "עניינם אנו ואין לנו לביא קרבנות", והלא אמרו רז"ל (ירושלמי גיטין פ"ג סוף ה"ז) "ציבור לא מיעני".

א לא מצאתי ברמב"ם, רק באלשיך (ויקרא פ"ד) וז"ל: אם יחטא איש שוגג, אין זה כי אם שנפשו לא טובה היא מאיזה עון שעשה תחלה, ואותה עבירה דומה לו זאת. והוא כי אשר אין בידו עון אשר חטא אין שוגג בא על ידו, כי הוא יתברך אפילו בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמם לא כל שכן. והוא מאמר הכתוב (שמואל א, ב ט) רגלי חסידיו שמור, והוא מאמר רבי מאיר (אבות פרק ו' בשנה א) על העוסק בתורה לשמה ומרחקתו מן החטא. וזהו מה שראוי לאמר, הוא נפש כי תחטא בשגגה, מהיכן נמשכה לו תקלה זו, הלא הוא מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה, כי אשר כבר עשה אחת מהנה, גם לו תבא תקלת שגגה זו מתחת ידו.

לכבוד העורך של הגליון מליצי יושר

קודם כל תודה רב על גליון המפואר שמקבל אני מידי שבוע בשבוע באימעייל.

לומד אני במאנסי בכולל צהרם הלכות תערוכות, ועלה על השלחן של האברכים פלפול לברר מהו כוונת האבני נזר (יו"ד סימן פ"ד אות ג') שכתב בנוגע ביטול בששים, וז"ל: רש"י סובר דאפ"ל ביותר מששים אינו פוסק הטעם, והוי טעם גמור, עכ"ל. דמה כוונתו, דאם כוונתו כפשוטו דאינו פוסק הטעם והוי טעם גמור, א"כ מדוע מותר.

נא לכתוב לי תשובה. תודה למפרע
מרדכי בערגער - מאנסי

תגובת המערכת

יש לחקור ביסוד גדר ביטול בששים, אם ענינו לבטל מציאות הטעם, דלאחר ששים ליכא במציאות עוד טעם של האיסור. או שהוא שיעור בהלכות דין ביטול איסור טעם, וכמו שמצינו שיעור ביטול איסור ברוב, או תרומה במאה, ועולה במאות, הכי נמי איסור טעם צריך שיעור ביטול בששים.

וכוונת האבני נזר הוא דרש"י סובר דאין ביטול בששים לבטל מציאות הטעם, דאפשר דירגש הטעם אף בששים, אלא שהתורה התירה הך טעם ע"י ביטול בששים.

כ"כ ביד המלך (פס"ו מאכ"א הכ"ב) וז"ל: מין בשאינו מינו היכי דאין מרגישים טעם האיסור, אין ההיתר מטעם ביטול כלל, רק דע"י ריבוי טעם היתר כל כך נגד האיסור, נאבד מן האיסור תבניתו ומראיתו וטעמו הראשון שהיה לו, וממילא פקע איסורא מיניה, דדין הוא כאילו אין זה כלל דבר זה שאסרו התורה. ואף באיסור בעין אם היה לנו איזה תחבולה להסיר טעמו ותבניתו של האיסור ולהשיב לה טעם ותבנית של דבר המותר, היה גם איסור בעין הותר ע"י כך.
כך מתבאר מדברי הגר"ח (פ"ד מאכ"א ה"ו ד"ה ונראה, ופי"ג מתרומות ה"ט ד"ה אלא).

עוד הקשה בביכורי אביב, למה לא אמר להם הקב"ה תיכף "בכו והתפללו לפני". וקושיא זה נראה לענ"ד לתרץ, על פי מה שכתבתי במקום אחר, דענין הברכות שרצה יצחק לברך את יעקב דוקא ע"י בכיה, היה כדי לקשרו בעולם שלמעלה מהשגת האדם, ושם אין מגיע שום קטרוג, והוא סוד אומרים (חגיגה ה:) דבבתי בראי עוז וחדוה במקומו, ולשם מגיע עבודת האדם, ובבתי גואי בכיה, וכמו שכתוב (ירמיה יג:יז) "במסתרים תבכה נפשי", דמקום יש לו להקב"ה ו"מסתרים" שמו, ע"ש.

אמנם אין יכולים לבא לשם כי אם כשמבינים שאין לו באמת שום אופן ישועה טבעית, ומוכרח לבקש חסדו יתברך ולבכות לפניו מעומקא דליבא, ולכן לא אמר להם "בכו והתפללו לפני" עד שהבינו שאין להם אפשרות אחרת.

לענ"ד ר' יהודה ב"ר מאיר דאב"צ לא"צ אדר

ועשית מזבח מקטר קטורת. קשה דמדוע לא נכתב מזבח קטורת עם שאר כלי המשכן בפרשת תרומה, אלא נכתב בנפרד בפרשת תצוה, וכן צ"ב מדוע נכתב הכיור בפרשת כי תשא, ולא בפרשת תרומה עם שאר הכלים.

ו"ל דשני כלים אלו אין מעכבים, דמזבח שנוקד מקטירין קטורת במקומו (זבחים נט.), וכן קידוש ידים ורגלים כשר גם בשאר כלי שרת (שם כב.), לכן נכתבו בנפרד משאר הכלים שמעכבים את העבודה.

וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתים. לכאורה למה חזר וכתב "אחת בשנה יכפר עליו לדרתים". ויש לפרש הקרא הכי: "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים", דפעם אחת בשנה הוא בקביעות חובה בזמן קבוע היינו ביום הכפורים. אבל במקרה משכחת שזורקים על מזבח הזהב כגון מפר העלם דבר של הכהן המשיח ומפר העלם דבר של צבור (עיין באבן

עזרא והרשב"ם). אבל החילוק הוא, דעל פר העלם דבר של הכהן המשיח ופר העלם דבר של צבור, נותנים רק על קרנותיו, אבל לא על טהרו של המזבח. וזה שכלל הכתוב "אחת בשנה יכפר עליו לדרתים", דלפינן מ"עליו" שנותנים על טהרו של מזבח הזהב, וזה "רק אחת בשנה לדרתים", כי אפילו במקרה אין נותנים יותר מיום הכפורים, כי מדם הפר של העלם דבר של הכהן המשיח והדם מפר העלם דבר של צבור נותנים רק על קרנותיו, אבל לא על טהרו של המזבח.

בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא. מצינו בש"ס פעמים רבות הבדל בין סוגי אנשים: בעלי מקרא בעלי משנה ובעלי גמרא. צריך לדעת שאין הכוונה ב"בעלי מקרא" שהם לומדים רק מקרא, אלא גם כשהם לומדים משנה וגמרא, הם לומדים ברמה של "בעלי מקרא" - בקריאה בעלמא. ולעומת זאת "בעלי גמרא", גם כשהם לומדים מקרא, הם לומדים ברמה גבוהה של בעלי גמרא.

בשורה טובה!
אפשר להשיג הספרים
בקודש חזיתך - שמורות עיני,
ליקוטים נפלאים על עניני שמירת עינים.
גם אפשר להשיג ספרים אלו כפורטט קטן.
מחיר מיוחד לפנהלים ולחנכים.
718-871-6718

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות

אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!
געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

איר קענט באשטעלען פאר שבת באווארפען-שבע ברכות-בר מצוה

א ספעציעלע גלייז מיט די נאמען פון די בעלי שמהא אירופעריקס
אין דאס פארטיילען ביי די שמהא!

אין די זכות פון די צדיקים וועט נוסף ווערען שטענדיג

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרכת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- א תנח וירש וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער יעושה פריוואט, בנאמנות, קאנפידענצענעל
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעגעבענקייט, מיט כוונה, במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיטות די שטיין בלייבט אין דעם אריווען פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין, ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט איר וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקען. שהוא עת רצון להתפלל. כדי איר זאלט קענען מיט זאנען די תפילה.
- די תנח גייט אליין צום ציון און מתפלל, נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (המקובל מהישגח משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע חשב און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מ'קען איר אפגעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מ'קען באשטעלען אפאר שטייטער כדי מזל עס לייעגן ביי אסאך צדיקים.

דוקא איר דעם מ'בלייבט אפון פון מכן דורות ישרים וועט מען ווי עס ווערט מ'זיט די ווערטער פון אריה"ק אויפן הארץ יכפר הלב (אניגערען זיין הארץ צו אידענטישן), שיתפרד לבו לשמים לטובה (ס'ישישט די גאנצע מענטש), ונראה פלאר (זעסט מען וואונדער), מ'קען עס געבען פון מעשה.

פאר פרטים רופט-טקסט מכן דורות ישרים

917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

אוצה החידושים והדעות לפרשת תצוה

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

הלימוד מבגדי כהונה לתפילה

חידה: מה לומדים מבגדי כונה לתפילה?

תשובה: הגאון האדר"ת כתב בספרו זכר למקדש, אבנט בתפילה זכר לאבנט מבגדי הכהונה.

נתינת צדקה עבור נפטרים-הרמז

חידה: היכן מרומז בפרשה שיש עניין ליתן צדקה עבור הנפטרים, והאם זה מועיל גם לרשעים שייתנו צדקה בעבור נשמתם.

תשובה: ראה מה שהביא הב"י מהרוקח וז"ל הרוקח (הלכות יום הכיפורים סימן ריז): ומה שפוסקין צדקה עבור המתים ביום הכפורים ולא ביום טוב יש להם אסמכתא שכתוב בסוף פרש' ואתה תצוה הכפורים אחת בשנה יכפר וסמך ליה ונתנו איש כופר נפשו ליי' בזמן שיתן לכפר' הנפש. ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו אלא השם בוחן לבות החיים והמתים אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה ואם היה עני אותו המת אך לבו בטוב והיה נותן אם היה לו אז תועיל לו קצת כי החי יכול לבקש להקל דין המת כדוד על אבישלו וכו' יוחנן על אחר לכשאמות אפסוק עשן מקברו אבל אם נתן בעבור רשע אין מועיל. ונותנין לכבוד המתים שהצדיקים מליצים על צאצאיהם.

וז"ל המשנה ברורה (סימן תרכא סעיף ו): כשנודרין בעבור דאמרינן אלו היה חי היה נותן ג"כ צדקה [ואפילו אם היה עני היה טהור לב ורוצה ליתן] אבל בעבור רשע אינו מועיל [מ"א וש"פ] ואם התודה קודם מותו י"ל דיש לו כפרה וכצדיק חשוב [פמ"ג] ומסתברא דאם הבן נותן בעד אביו בכל גווי מועיל להקל דינו דברא מזכה אבא:

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קכה : ט"ז ס"ק ה', ומהני לנשמותיהם. אבל אם נותן בעבור רשע אינו מועיל, עיין בס' ראשון לציון לבעל אוהחה"ק שכתב דוקא שהי' רשע לאותו דבר ר"ל לנתינת צדקה אבל רשע לשאר דברים י"ל דמועיל ומייתי עובדא בענין רוח שנכנס לבתולה וגילה שיועיל לזכות נשמתו אם יתנו שמן למאור לבית הכנסת יע"ש.

וכתב בספר חסידים (סימן תש) אם יש נכרי שעשה טובות ליהודים יכולים לבקש להקב"ה שיקל בדינו וכן יכולים לבקש על מומר שעשה טובה ליהודים וכן אמר ר' יוחנן על חרבונא זכור לטוב לפי שדבר על המן. אבל נכרי רע וכן מומר רע אין לבקש עליו ויצחק אמר על עשו יוחן רשע (ישעי' כ"ו י') והשיב לו בל למד צדק (שם). ודוד שבקש על אבשלום להצילו מדינה של גיהנם כי גרמה של דוד היה אם לא חטא בדבר אוריה לא היה אבשלום חוטא. וגר המבקש על אביו ועל אמו לא יועיל להקל מדינם. ואם אביו ואמו של צדיק החטיאו את הרבים אפי' לבן אין לבקש להיטיב לנשמתו דכתיב (משלי י' ז') ושם רשעים ירקב.

חידה: בזכות מי תהיה הגאולה, ומדוע אינו חפץ לגאול בטלנים מן התורה, והיכן כל זה מרומז בפרשה.

תשובה: ע' אור החיים (פרק כז פסוק כ) וז"ל "ובדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (ת.) כי ד' גליות של ישראל כל אחת מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה, וזה הוא שרמז הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל, על דרך כי מלאכיו יצוה".

אין ממנין שררה על הציבור פחות משנים

חידה:

1. מה המקור (מפרשתינו) שאין ממנין שררה על הציבור פחות משנים.

2. ומה הדין כשאחד מהגבאים נסתלק האם ממילא בטל מינויו של השני או שלא.

תשובה: והם יקחו - ת"ר אין עושין שררות על הציבור פחות משנים, מנא הני מילי, א"ר נחמן, דאמר קרא והם יקחו את הזהב [ב"ב ח' ב':] וכן הוא בירושלמי שקלים פ"ה ה"ב.

כתב תש' הרשב"א ח"ג סימן רצ"ז וסימן תי"ז גזברין או גבאין ונאמנים שממנים הקהל אפילו ימות אחד מהם או ילך למדינת הים הנשארים נוהגים מינוים.

חידה: במה דומים תפילין לחושן שלבש הכה"ג, ומדוע.

תשובה: בספר רביד זהב, על ההפסוק הנאמר אצל החושן רבוע, אית למידק ממשמע שנאמר זרת ארכו וזרת רחבו איני יודע שהוא רבוע לפי שכ' בספר התרומה הל' תפילין סימן ר"י בשם שימושא רבא דתפילין והחושן לכוונה אחת עולה, שכתב שיש בהן י"ב תפירות

כנגד י"ב שבטים ואולי קבלה היה לשימוש רבא ג"ש דכתיב לזכרון בשניהם, ומה כאן ריבוע אף תפילין מרובעת ע"כ כתוב רבוע לאפנויי ואע"ג דתפילין מרובעת הלמ"מ שבת כח: רמיזא באורייתא וכו'.

חידה: מה עוד היה בחצר המשכן מלבד הדברים המפורשים בפסוקים.

תשובה. מרן הגרי"ז שאל חידה זו, והשיב מקוה דהרי כתוב בקרא (ד) וְאֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּנָיו תִּקְרִיב אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְיִרְחֲצוּ אֹתָם בַּמַּיִם: - והיינו אחר שיקרבו למשכן אז ירחצו וע"כ שהיה שם מקוה.

מצות הדלקת נרות שבת לנשים

חידה. היכן רמזו בפרשתנו שמצוות הדלקת נרות שבת שייך לנשים.

תשובה: כתב הבעל הטורים פרק כז פסוק כ תצוה. בגימטריא נשים צוה. רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת:

עיין שבת כה כ לא ב ובפסיקתא פ' אמור למה נסמכה פרשת הנרות למועדים ללמדך דברי רבותינו שאמרו הדלקת נר בשבת מצוה לפיכך נסמכה למצות שבתות ומועדי ה' עכ"ל, אע"פ שמעיקר הדין אין הבדל בין איש לאשה בחובת הדלקת נר בשבת מ"מ הנשים מוזהרות בו יותר כדאיתא במדרש מפני שכבתה נרו של עולם פירוש גרמה מיתה לאדם הראשון, והרמב"ם ז"ל נתן טעם לדבר מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית טור או"ח ר"ס רס"ג, ויל"פ כי רמז הבעל הטורים כאן נמשך ג"כ על מש"כ להלן נר תמיד בגי' בשבת, ומכאן הרמז גם להדלקת נר לנשים חובה בשבת, ועיין בשל"ה מסכת שבת דף צו ב ונראה בעיני להדליק הנרות בשמן דווקא ולא כמו שנהגו במקצת מקומות להדליק בנרות

שעוה או חלב ורמז לדבר ואתה תצוה ויקחו אליך שמן תיבת תצוה יתירה כתב בעה"ט בגי' נשים ואמר ויקחו שמן וכו' עיי"ש שהאר"י

בביאור

השיטות, ובתוס' רע"א למשניות שבת פ"ב מ"ז דייק מל' המשנה מדלא תנא סתם ובנר כמו דתני בחלה רצה לרמז למה דאיתא בתקו"ז שבעה"ב יתקן את הנרות ואשתו תדליק משו"ה תני ובהדלקת הנר שרק ההדלקה עליה משא"כ התקנת הנרות ועיין שבת כט א תוד"ה רבא בתו"ד ונ"ל דבחנם נהגו אנשים להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מהובחת וכו' עיי"ש והנה נקטו ג"כ אנשים אבל ברא"ש שם סי' יח ונוהגות הנשים, ולפי רמז רבינו יש להוסיף כי המשך הפסוק בני ישראל ויקחו אליך היינו דמ"מ התיקון עליהם רמ"א.

והרב גמלאיל רבינוביץ כתב לנו ונראה להוסיף ולרמז בס"ד שהנה שמעתי מכ"ק אדמו"ר מקערטשניף שליט"א שאמר "תצוה", ר"ת "צ'עקת ה'דל ת'קשיב ו'תושיע". וביאר לפי דרכו בקודש. עכד"ק. ודפח"ח. - ולפי הבעל הטורים הנ"ל יש לבאר רמז זה שבהדלקת הנרות שנשים מדליקות בערב שבת כידוע שזה זמן רצון גדול לתפילתם, ולכן רמז במילת "תצוה", ר"ת "צ'עקת ה'דל ת'קשיב ו'תושיע", ש"תצוה", גם בגימטריא "נשים צוה", להדלקת הנר, וכנ"ל, שבזמן שמדליקים הנרות בערב שבת יצעקו אל הקב"ה, ויושיעם לכל צרכיהם. והבן.

ואגב, הסתפקתי פעם אם גם בהדלקת נרות בערב שבת יש ההידור שיהיה השמן ראוי "לאכילה", כמו בנרות חנוכה שיש הידור בזה, ולבעל הטורים הנ"ל יש קצת ראייה שיש ענין, שהרי כתוב כאן "שמן זית זך", וזה כולל הרמז להדלקת נרות בערב שבת, וכנ"ל, ודו"ק היטב. ואכמ"ל.

סגולה. מנה לפחות ה' סגולות שיש באמירת פרשת הקטורת.

תשובה. בתרגום שיר השירים (פ"ד פ"ו) עה"פ עד שיפוח וגו' שהיא מצילה מן הפרענות ומכל המזיקים, ובזוהר פרשת ויקהל כתב דהאומר פרשת קטורת בכוונה יהיה לו חלק בעולם הזה ולעולם הבא, ויתרחק ממנו המות ומכל העולם, וינצל מכל הדינים שיש בעולם, ומכל דברים רעים, ומדינה של גיהנם, וינצל גם מעול שעבוד המלכות הזרה. ועוד איתא בזוהר שהאומרו לא ינזק כל אותו היום והס"א אינו יכולה לשלוט עליו. ומציל מן הכשופים ומכל מיני פגעים, ומהרהורים רעים וינצל מן המות. והקורא את הקטורת הוא סגולה לעשירות וכמש"כ בשו"ת נו"ב (מהדו"ק או"ח סי' י) שבזמנינו האומרה מעשיר כמו המקטיר שהיה מתעשר. ועיין עוד בספר סגולות ישראל שמאר"י הרבה בסגולות אמירת פרשת הקטורת. (וכמה יש להקפיד בזה בשנים הללו שהרי ידוע סגולת פיטום הקטורת לעצור מגפות- ועכשיו בימים הללו בכל העולם מגיפות הולכות ובאות).

מה עדיף לכבוד שבת בגד יטן או חדש וקצר-והפטיטות לכך מבגדי כהונה.

יש לעיין. אחד מהאחרונים נשאל מאדם שיש לו בגד לשבת חדש, אך הוא קצר מעט עליו ואינו כמידתו, ורוב העולם אינם לובשים בגד קצר כזה, אך ימצא קצת בני אדם שלובשים בגד קצר כזה, ויש לו עוד בגד אחר של שבת שהוא כמידתו ממש, אך הוא ישן, איזה מהם עדיף ללבושו לכבוד שבת, כי יש אומרים לו החדש עדיף ואע"פ שהוא קצר מעט, ויש אומרים לו הישן עדיף משום שהוא כמידתו-מהיכן בבגדי כהונה ניתן לפשוט ספק זה.

תשובה. ראה בשו"ת תורה לשמה סימן צ"ט שדן בזה ופסק שם שילבש את הבגד שהוא כמידתו והוא המוכרח לכבוד שבת ואע"פ

שהוא ישן, כי בגד קצר הוא יותר גרוע, והביא לזה ראייה מהרמב"ם (פ"ח מכלי המקדש ה"ד ומקורו בזבחים דף יח) שכתב: בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים, שנאמר לכבוד ולתפארת, היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה, היו משוחקין (ישנים) או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמידתו ועבד עבודתו כשרה. מוכח שבגדים קצרים יותר גרועים מבגדים ישנים, שבישנים עבודתו כשרה בדיעבד, ובקצרים עבודתו פסולה.

צ"ע. האם היו מכבסים את הבגדי כהונה כשהיו מתלכלכים?

תשובה. (עי' ר"מ פ"ח מכלי המקדש ה"ה), דעת הח"ח בליקוטי הלכות (זבחים נ"ב. מדפי הספר) דכשר, אמנם העין יצחק (או"ח ס"ז סק"ז) כתב דפסול לבגדי כהונה [ו"ל "ומש"כ כת"ר לחלק דמעיל שאני. לא נהירא לי לחלק כן מסברא בעלמא. והעיקר הוא דלפי שיטת הירושלמי דהובא במל"מ פ' ח' ה' כלי המקדש ה' ה' דאף מבלאי מכנסי כה"ג מדליקין הנרות שבפנים א"כ ה"ה בהמעיל ואין לחלק בזה. אך הא לדינא פסק הרמב"ם דבגדי כה"ג שבלו גונזין אותן. ע"כ אין לנו להאריך במה שאינו לדינא. ומן סוגיא דזבחים (דף צ"ה) הנ"ל במה דאמרו מעיל שנטמא מכניסו בפחות משלוש על שלוש ומכבסו שנא' לא יקרע מוכח מזה דבגדי כהונה שכבסן פסולין בדיעבד ודלא כמו שכתבתי לעיל. והוא דהא כבר נתבאר דבגדי כהונה המקורעין פסולין אף בדיעבד א"כ לפ"ז יש להקשות דלמה לי להש"ס לומר גבי מעיל שנטמא דמכניסו בפחות ומכבסו ולא קורעו משום שנא' לא יקרע הא אף אם הי' מותר לקורעו הי' הדין נותן להדר אחר עצה להכניסו בפחות ומכבסו ולא לקורעו משום דאם הי' קורעו אז לא חזי לעבודה כלל דהא כיון דנקרע פסול לעבודה משא"כ כ"ז דלא קרעו אף דמכבסו יהי' חזי לעבודה עכ"פ בדיעבד. וע"כ מוכח מזה דאחר שכבסן פסולין אף בדיעבד משום דמכבסין גריעי מן משוחקין כן מוכח לכאורה והדברים ארוכין], ועי' בדרך חכמה על הר"מ שם ס"ק ל"ג ובצה"ל שם.

חידה. איזה דין היה בבגדי כהונה שדומה לתפילין?

תשובה. עי' ברש"י ר"פ ז' דיומא ובמפרש (תמיד כ"ז), ומב' בדבריהם דאסור להפיח בבגדי כהונה, ועי' בית הלוי (ח"א ס"ה אות ט"ז) [ו"ל "ומש"ה אף על גב דאסרו להשתין בתפילין משום גזרה דשמא יפיח בהן מ"מ בבגדי כהונה י"ל דלא חששו לזה כלל דאע"ג דגם בבגדי כהונה אסור להפיח בהן וכמו דמוכח ביומא דף ס"ט לא היו ישנים בבגדי קודש ומדקדק מינה שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי ש"מ ניתנו ליהנות בהן ופרש"י דשינה אסור שמא יפיח בהן מ"מ לא דמיא איסורא דידהו לתפילין דבתפילין דקדושתן חמורה גזרו גם שלא להשתין שמא יפיח דהוי איסור גמור אבל בבגדי כהונה דלא הוי רק משום גנאי לבגדי קודש לא גזרו כלל וכו', ובודאי נראה דכל בגדי כהונה לבד מציץ לא חמירא קדושתן מתפילין של יד ורק בתחילה דהוי ס"ד ביומא דף ס"ט דרצה הגמרא לדקדק מהא דקתני לא היו ישנים בבגדי קודש שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי דניתנו ליהנות בהן וכן מדקדק שם מהא דקתני בסיפא אלא פושטן ומקפלן תחת ראשיהן היינו מוכרחין לומר דהא דהוי אסורין לישן בהם הוי משום חשש הפחה דאסור בבגדי כהונה אבל לפי המסקנא ביומא שם דמסיק דלא ניתנו ליהנות בהן רק במקדש אבל לא במדינה א"כ הא חזינן דלא ניתנו ליהנות בהן רק דרך עבודתן וא"כ הא ודאי י"ל דשינה אף על גב דהוי בהר הבית מ"מ לא עדיפא מהילוך דמדינה כיון דלא הוי דרך עבודה ושוב נוכל לומר דהא דאסרה המשנה לישן בהם הוי משום דאז אסור ליהנות בהם אבל הפחה לא אסור בהם כלל"].

חידה. איזה נס היה בבגדי הכהונה, ביחס למידת הבגדים?

תשובה. עי' מה שכתב בתפארת יהונתן [ו"ל "וגם הכבוד בבגדים האלו הוא כי הבגדים צריכין להיות מכוון למדת הכהן לא קצרים ולא ארוכים והכהן הנמשח בשמן המשחה נתגדל וא"כ מתחלה כשעשו בגדים לכה"ג איך אפשר לכוון מדתו כשיהי' אח"כ נתגדל ע"י שמן המשחה אמנם באמת מתחלה גם הבגדים נמשחים וגם הם הגדילו"].

שאלה. האם הכהן לבש כיפה מתחת למצנפת?

תשובה. עי' מה שכתב הפ"ג (א"א ס"ב סק"ו) [ו"ל "וכן הוא ביומא כ"ה [ע"א] ותוספות ד"ה והא בעינן, כוונתו דלמא נטל מצנפת של א' ועדיין לבוש כובע קטנה כמו שאנו], ומבואר בדבריו דהכהן לבש כיפה, וצ"ע הא הוי יתור בגדים, ועי' שבט הלוי (ח"א ס"ד) ודברי יציב (או"ח סי' ס').

חידה. איזה נס היה אצל הכהנים בבית המקדש (לגבי קור וחום)?

תשובה. כתב רבנו בחיי "ופלא גדול היה בכהנים המקריבים קרבנות בכל יום, שלא היה גופם לבוש אלא הכתנת לבדה שהיא חלוק והם סובלים הקור בימות הגשמים ולא היו מתים, ועל כן אמרו רז"ל: (שקלים ה', א') שמעמידין על הכהנים ממונה אחד לבקר אותם ולרפא תחלואיהם, לפי שהיו רובם חולים מחולי בני מעים מפני שהיה עבודתם בכל ימות השנה בחלוק לבד בשעת עבודה, ועוד שהיו עומדים תמיד על הרצפה והם יחפי רגל".

חיבור לטהרה

מבול יום
הרה"ג נחום אהרן נשר שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

דרכי מוהר

הלכות נדה
הרה"ג רבי מרדכי דוד אלברמן שליט"א

חיבור לטהרה

מבול יום

דרכי מוהר

הלכות נדה

חידושים וביאורים ממסודרים על סדר המשניות

בס"ד יקרא כגביר ואילו אנכי ענין, כי המחלוקת גפכה אלוהים
דבש חלב, ככלן פנים פנחמדיס, אשר ילך וילך פיה מלא חל
ביא מדגשן. וצ"ל מקר, וישר שכל, דברו אכ חר. וכן חגה פליא
חיבור גבול אפרה. מלא פטנא דאבשניא נאשכא לא כלא, וגיחא יין
חדש. כנש פרגל כנפך, אבניאך קן במלואי סדר דגל בין צמח
ארכים. מלא גבול דבשך, כל אשר יטל ממנו בקצב פטמ, ואלו
ענין ויאלר ראוי אור. ואין ספק אשר בו גלגל גבול אבני
דגל אשר ישימו מלא במסכא לא יפיר שפך די בידך יצא,
אפסבי גבול חילויס אגרה ואלגדה. ואלפיו מילונאך פחוצה.
די בהעתקת לשון הסכמתו של הגאון הגדול רבי חזקיהו יוסף
שרייבר שליט"א המובא לעיל, בכדי להתרשם משמחת ויקרת
חיבת החיבור ומחברו, הרה"ג רבי נחום אהרן נשר שליט"א
והיבורו 'חיבור לטהרה' על מסכת מבול יום, חידושים וביאורים
מסודרים על סדר המשניות.
על חיבור זה כאמור הסכים הגאון הנ"ל, ועמו הגאון רבי מאיר צבי
ברגמן שליט"א ראש ישיבת רשב"י. הגאון רבי דוד כהן שליט"א
ראש ישיבת חברון, אבי המחבר רבם של בני התורה בעיר פתח
תקוה הרב אפרים ינון נשר שליט"א, וחמיו הרב דוד פולומון
שליט"א ראש כולל דברי אליהו.

בוודאי חוגי טהרות בכלל
ובמסכת מבול יום בפרט ימצאו
דברי חפץ בספר הנכבד הזה,
יפוצו מעיינותיו חוצה ויתקבלו
דבריו בחבה בבית המדרש.

שורש הדברים עד הכרעת ההלכה – בבהירות

בס"ד יצא לאור עולם ספר חדש על הלכות נדה, ובשם "דרכי מוהר" יקרא.
על אף שכבר יצאו חיבורים רבים על הלכות אלו, ספר זה מצא מקום
להתגדר בו, והוא מציע מהלך חדש וייחודי, בכך שהוא משלב ביד אומן
סיכום של שיטות הראשונים והאחרונים לפי סדר השו"ע בנתינת דגש
לעולה לדינא, לצד ליקוט של פסקי דינים מפוסקי דורנו.

הספר ערוך ומסודר בשפה ברורה ונעימה על ידי המחבר – הרה"ג מרדכי
דוד אלברמן שליט"א – מחשובי אברכי ישיבת מיר ירושלים – אשר
הצליח במוב מעם ודעת לערוך סידור הלכות מקיף מדויק ומאיר עיניים,
כאשר בתחילה מובאים שורשן של ההלכות והשתלשלותן מהש"ס,
הראשונים והאחרונים.

הספר שווה לכל נפש, הן למי שהתעוררה אצלו איזו שאלה למעשה,
שיכול למצוא בו בקלות – בעזרת מפתח הענינים המפורט שבסוף הספר
– כל פרט ופרט במקומו, יחד עם דעת גדולי הפוסקים בנושא, כגון דעת
הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הגר"ש אלישיב זצ"ל,
הגר"ש וואזנר זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל ועוד, וכן את דעות פוסקי ספרד.

מאידך, הספר מתאים גם כן לדופקים על שערי הלימוד הרוצים לצפות
במבט אחד בשיטות הפוסקים השונים בנושא מסוים. ובנוסף על כל סעיף
וסעיף בשו"ע מובאים כל הפרטים ופרטי פרטים הנמצאים בראשונים
ואחרונים ועיקרי הסברות והחילוקים למעשה בקיצור נמרץ, ועוד הנימוקים
ועיקרי הראיות של כל שיטה ושיטה בתמצות בהערות השוליים. ועל
כולנה הקפיד הרב המחבר להביא על כל דבר ודבר את מקורו.

ולכן יש במלאכה זו תועלת רבה אף למי שלמד את הסוגיות בעיון ורוצה
לחזור על לימודו, ולהיות במוח שלא דילג על ענינים חשובים. והוא הולם
גם במיוחד למי שמתכוון לעבור מבחני סמיכה וכדומה.

הספר מעומד בהסכמות רבות מאת גדולי הפוסקים. והלא המה רבנים
הגאונים רבי ישראל גנס שליט"א, רבי אשר וייס שליט"א, רבי שמאי גרוס
שליט"א ועוד.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
או אצל המחבר (ירושלים) 054-8463791

להשיג בחנויות הספרים. הפצה: יפה נוף
וכן אצל הרב המחבר במל' 054-8462985
או במייל alberman26@gmail.com

תורת ההשתדלות

בענייני אמונה וביטחון והשתדלות

מפי הגאון הגדול רבי גבריאל יוסף לוי שליט"א ראש ישיבת באר התורה וחבר נשיאות 'השתדלות'

השתדלות בחינוך הילדים

תחושת הכרת הטוב עמוקה כלפי הוריהם על כל מה שהם העניקו להם. וממילא גם, שבמידה והדבר יתאפשר, הילדים ישמחו להקל מן העול הרובץ על ההורים בעקבות נישואי הילדים.

מצוות החינוך מצווה מרכזית

חינוך הבנים והבנות היא אחת המצוות המרכזיות ביותר בחיי היהודי. חובת האב והאם לחנך את בניהם ובנותיהם לתורה, אמונה, יראת שמיים ואהבת ה', הרי היא מצווה התופסת מקום מרכזי בכלל החיובים של עבודת האדם בעולמו. כן רואים אנו, שאברהם אבינו ע"ה, פרסם את אמונת ה' בעולם, עד כדי 'שנתקבצו אליו אלפים ורבבות' כלשון הרמב"ם (עבודה זרה פ"א ה"ג). הוא נזרק בשל אמונתו לכבשן האש באור כשדים, ועמד בניסיונות רבים. אברהם אבינו אף העיד על עצמו, כי על ידו נעשה ה' כביכול 'אלוקי השמים ואלוקי הארץ', וכלשון רש"י על הפסוק (בראשית כד, ז) "ה' אלוקי השמים אשר לקחתני מבית אבי" - "עכשיו הוא 'אלוקי השמים ואלוקי הארץ', שהרגלתי בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי, היה 'אלוקי השמים' ולא 'אלוקי הארץ', שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ. ועם זאת, לפני הפיכת סדום ועמורה, כאשר הקב"ה אמר "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה" (שם יח, יז) לא הזכיר הקב"ה את כל פעולותיו הכבירות הנזכרות של אברהם אבינו, אלא רק את מעלתו כמחנך של בניו ובני ביתו: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט..." (שם פסוק יט). ויש ללמוד מכאן, כמה מרכזית וחשובה היא מצוות החינוך, שמתוך כל מעלותיו של אברהם אבינו, רק בזכותה נאמר 'למען ידעתיו' שפירושו: אני אוהב אותו. וכאן המקום לעורר, שיש לנו גם ללמוד מאברהם אבינו, שאף אדם המסור בכל נפשו להרבצת תורה, קירוב רחוקים או שאר התעסקויות חשובות בענייני הכלל - כל אלה צריכים להיות במעלה שנייה אחרי התפקיד הראשון אשר

אחת ההשתדלויות אשר קשורה במידה מסוימת גם לחיתון הילדים, היא ההשתדלות לחנך אותם בצורה נכונה משחר נעוריהם, ובהעמדת הבית על יסודות נכונים.

חינוך לכיבוד הורים והכרת הטוב על ההורים לחנך את ילדיהם, בתבונה ובהשכל, על-פי השקפת התורה. עליהם ללמד אותם, שעל הילדים לכבד את הוריהם ולקיים מצוות כיבוד אב ואם. חינוך שכזה יועיל, שבבוא היום, בעת שהילדים יגיעו לפרק השידוכים, הם ידעו בצורה פשוטה וברורה, כי ההורים אינם 'חייבים' להם מאום, וכי כל מה שהם מקבלים מהם אינו אלא מתנה שהם מעניקים להם.

בן שיתחנך כראוי, שמה שהוא מקבל מהוריו אינו מובן מאליו, ממילא יכיר טובה להוריו, וירצה להקל מעליהם ככל יכולתו כל עול. ולכן אם יהיה בידו ביום מן הימים להסיר מעליהם כליל את עול תשלומי המשכנתא ושאר החזרי החובות הנובעים מחמת נישואיו, או אפילו מחמת נישואי אחיו, הוא יזדרז לעשות זאת בשמחה.

לשאוף להיות 'חי נושא את עצמו'

ולמעשה, צורת האדם השלמה היא היותו 'צלם אלוקים'. ככזה שאיפתו הטבעית צריכה להיות אחד שנותן ומעניק לזולתו, ולא להפך, להיות אוכל לחם חסד. הבושה לקבל מן הזולת מוטבעת בעצם הבריאה. וכמבואר בדברי הירושלמי (ערלה פ"א ה"ג) המובאים בתוספות (קידושין לו, ב ד"ה כל מצוה): "האי מאן דאכיל מחבריה, בהית לאסתכולי ביה" - כלומר, מי שאוכל משל חברו, מתבייש להסתכל בפניו.

כל עוד שאדם הינו ילד או נער סמוך על שלחן אביו, מנהגו של עולם שהוא יקבל את כל צרכיו מההורים. ואולם חינוך בריא וטוב אמור לטעת בלב הילדים את הרצון הבריא, לא להמשיך לנצח את המצב של 'סמוך על שלחן אביו', אלא שבבוא היום, לפרוש כנפיים ולהתחיל להיות עצמאים, בבחינת 'חי נושא את עצמו'.

חינוך ברוח זו, ממילא יביא לידי כך, שהילדים ירכשו

מוטל עליו הוא ניהול ביתו - 'למען אשר יצווה את בניו ואת בני ביתו אחריו'.

מצוות החינוך היא מצווה גדולה מאד. כי הרי כל צורת העמדת הבריאה היא כך, שהאב מחנך את בנו. העברת התורה נעשית במסורת של 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וכו' וכל אב צריך לדאוג להעברת התורה והמסורה לבניו אשר יעבירו אותה לבניהם. זאת ועוד, כל יסוד אמונתנו הוא מעמד הר סיני, אשר עובר מדור לדור מאב לבן.

ובאמת שיש להאריך הרבה בעניין מצוות החינוך, אשר הינה מן היסודות של קיום היהדות, ועוד חזון למועד.

'השתדלות' בחינוך לעומת 'השתדלות' בפרנסה

באשר לצרכיו הגשמיים של האדם, מאז שאדם הראשון נטרד מגן עדן, נגזר עליו ועל בניו אחריו כי עליהם לעשות השתדלויות עבור פרנסתם וצרכיהם הגשמיים. והיות ומדובר בקנס שעל האדם לפרוע, אין להפריז בכך, ואין לאדם לנקוט בהשתדלויות מעבר למה שהוא חייב. וגם אם ישתדל, הדבר כמובן לא יועיל לו כמאמר הרמב"ן (בראשית לז, טו): 'כי הגזירה אמת והחריצות שקר'.

לעומת זאת כאשר מדובר במצוות, כאשר אדם צריך לדוגמא להשיג אתרוג כדי לקיים מצוות נטילת לולב בחג הסוכות, או תפילין, לא מוטל עליו רק 'להשתדל' בדבר, אלא עליו להתאמץ ככל יכולתו, לכתת רגליו, להסכים לשלם מחירים גבוהים ולעשות כל טעדיק להשיג אתרוג ותפילין. כי בשונה מפרנסה, באשר למצוות, החיוב אינו רק 'להשתדל', אלא מכלל החיוב של האדם לקיים מצוות, גם להשתדל להשיג. ואין זו כהשתדלות לפרנסה שהיא רק בגדר 'קנס' על האדם, אלא בכלל עבודת ה' והחיוב לקיים מצוות.

ולגבי מצוות חינוך, היות ומדובר במצווה, הרי שלכאורה לא די 'להשתדל' במצווה זו. אולם בעוד שכאשר מוטל על האדם לאכול כזית מצה, אם הוא ינקוט בפעולות המתאימות הוא יקיים את המצווה כראוי, לגבי מצוות חינוך המציאות היא, כידוע, שאין לאדם אפשרות ויכולת מאשר 'להשתדל' לחנך, מבלי יכולת לשלוט על התוצאות.

מלאכת החינוך דורשת דיוק, עדינות ומחשבה. מצד אחד יש צורך להציב גבולות ולקיים מצוות תוכחה, מאידך לחץ יתר מזיק. ועל דרך דברי הרמב"ם בשמונה פרקים (פרק ד) ובביאורו על המשנה (אבות ב, א) "רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו אדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" אודות החיוב של האדם לנהוג בדרך ממוצעת במידות.

ולמעשה, כפי שרואים אנו בחוש, ללא סיעתא דשמיא, גם החינוך המעולה ביותר לא מניב את התוצאות הרצויות. והיות ואין פעולות מסוימות אשר ניתן להצביע עליהן, שמי שיעשה כך וכך ילדיו יהיו מחונכים, נמצא אפוא שלא נותר לאדם כי אם להשתדל בחינוך ילדיו ותו לא. ואם כן, לכאורה, החובה לחנך דומה לחובה להשתדל בפרנסה, שכן בשני אלה החיוב הוא רק לעשות השתדלות, ולא מעבר לכך.

אלא שבאמת, יש הבדל גדול בין שני הדברים. חובת ההשתדלות לעניין פרנסה אינה מעבר למינימום הנצרך אשר יהיה בגדר 'השתדלות', כאשר מעבר לכך על האדם לבטוח בה' שיזמין לו את פרנסתו, בבחינת "יהי חסדך כאשר יחלנו לך" (תהלים לג, כב) שכל שאדם מייחל לה' ובוטח בו, כך באותה מדה מקבל הוא חסד מאתו יתברך. אולם לגבי מצוות חינוך, החובה המוטלת על האדם היא ברמת מקסימום. אלא שמכל מקום, גם לאחר שאדם עושה

ככל יכולתו בענייני חינוך ילדיו, עדיין עליו לזכור שהתורה צאת אינן בידו, ועל דרך דברי הגמרא (נדה עב, א) 'הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו'.

ההשתדלות המחויבת

יש אנשים הסבורים בטעות, כאילו ההשתדלות בחינוך ילדיהם מסתכמת בכך שילדיהם לומדים בחיידר טוב, ישיבה למצוינים או סמינר נחשב. לפי מחשבתם, ברגע שהאב מוסר את בנו ל'שומרים' טובים, ממילא מוסרת ממנו 'חובת השמירה' מילדיו, ומכאן ואילך חובת החינוך עוברת אל הצוות החינוכי.

ומעשה שהיה, במשיג של אחת הישיבות הגדולות, שכאשר ביקש לשוחח עם אביו של אחד הבחורים, אדם תלמיד חכם, אודות התנהגויות מסוימות של בנו, אמר לו האב: "ידידי היקר, אני יודע שיש קשיים עם בני. שבע עשרה שנה שאני מתמודד עם הבעיות האלה. עכשיו הגיע תורכם... אני מבקש שבחמש השנים הקרובות תמלאו את התפקיד המוטל עליכם ותטפלו כראוי בבני, מבלי לערב אותי בנושא..." ועל דרך זו מספרים ראשי-ישיבות ורמ"ם, שכאשר הם מגיעים לחתונת תלמיד, הם צריכים לשאול מיהו אב החתן. כי למרות שהחתן למד אצלם כמה שנים, האב מעולם לא נכנס לישיבה להתעניין במצבו של בנו.

לעומת זאת, סיפר מי שהיה נהגו של הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, שבכל פעם שהזדמן להם להגיע למרכז הארץ, היה הגר"ס סר לישיבת אור ישראל לצעירים בפתח-תקווה, שם למד בנו, הגאון רבי חיים זצ"ל, כדי לדבר עם ראש הישיבה הגר"י ניימן זצ"ל אודות בנו. וכשיה שואל אותו הגר"י ניימן, "מדוע הינך טורח לבוא הנה, האם אתה לא סומך עליו שאני דואג לבנך כראוי?" היה משיב לו הגר"ס: "ר' יעקב, שים לבך מה קורה לאחר שאני מגיע לביקור. וכי הדבר לא גורם לך להתייחס יותר לבני..."

לעתים חוששים הורים, שהרמ"ם עמוסים מדי ולא מוצאים פנאי לשיחות טלפון של התעניינות מצד ההורים. אולם האמת היא, שבדרך כלל, למרות העומס המוטל על כתפי העוסקים במלאכת הקודש של החינוך, בכל זאת הם מעוניינים לדבר עם ההורים. ומה גם, שלא יזיק עם באותה הזדמנות, ההורים לא ישכחו להשחיל מילה או שתיים של הכרת הטוב, כלפי הצוות החינוכי המשקיע בילדם. ניתן לומר בכאב, שבחלק מן המקרים, ההורים לא מקיימים אפילו עשירית מהחיוב של 'למען אשר יצווה' בהשתדלות בחינוך ילדיהם.

ואף שנכון שאין חיוב על האב לעשות את כל הנצרך לחינוך ילדיו בעצמו, ובהחלט ניתן לסמוך על השלוחים הנאמנים העושים מלאכתם נאמנה במוסדות הקודש שהם יעשו את העבודה, עדיין, ישנם דברים בשדה החינוך, שאין תחליף למה שאבא יכול לעשות. וככל שהאב מתרשל מכך, הוא לא יוכל לומר: אני את שלי עשיתי והשתדלתי מספיק בחינוך ילדי, מכאן ולהבא הכל בידי שמיים...

שליחת ילד למוסד טוב, ברור שהיא בכלל חובת ההשתדלות בחינוך הילדים, אבל בזה לבד לא יוצא אדם ידי חובת חינוך.

גם כאשר שולחים ילד למוסד טוב, תמיד מוטל על ההורים לפקח על כך הנעשה עם הילד בכל שעות היממה, לרבות השעות שהוא נמצא בין כתלי התלמוד תורה, הישיבה, בית הספר או הסמינר. אלא שכמובן, שיש לעשות זאת בטוב טעם ושכל, מבלי לתת תחושה של חוסר אמון בצוות - דבר הגורם לתוצאה הפוכה. ובכל פעם יש לשקול שכר מצווה כנגד הפסדה.

(המשך יבוא א"ה. נכתב ע"י הרב א.פ.)

יו"ל על-ידי עמותת כלכלה נבונה * מתוך עלון 'השתדלות' המכיל תוכן רב מעשי ומועיל עבור הורים המשיאים או עומדים להשיא ילדים

לקבלת העלון במייל יש לשלוח בקשה לכתובת: cn580718682@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תצוה תשפ"ב

ריח ניחוח של עבודת ה'

ניחוח מתוק

מבין הכלים הרבים שהיו במשכן, אחד המיוחדים שבהם היה מזבח הזהב, שמוקם מול קדש הקדשים, ועליו נצטוו אהרן להקטיר את קטורת הסמים בכל יום, וכפי שאומר הפסוק בפרשתנו, "וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקֶּטֶר קֶטֶר... וְנִתְּתָה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל אֹרֶן הָעֵדֻת לִפְנֵי הַכְּפֹרֶת... וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֹן קֶטֶר סָמִים בְּבֹקֶר (שמות ל, א-ו).

כמובן שאיני מתיימר להבין את סודותיה של הקטורת, אולם זאת כן אוכל לעשות, לצטט את דברי הרמב"ם בענין. הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה) מבאר את מצוות הקטרת הקטורת כך. הוא מסביר שדרך בני אדם לחוש רוממות מיוחדת כאשר הם מריחים ניחוח מתוק ומיוחד, ורצונו של הקב"ה היה, שמיד עם כניסתם אל המקום המיוחד לעבודת הבורא, ירגישו הכל הערכה והערצה למקום זה.

זהו ענין הקטורת לפי הרמב"ם - הקב"ה חפץ שריחים הנעים של סממני הקטורת יגיעו אל אפך, ויעבירו אל המוח את המסר: "איזה גישמאק! כאן הוא המקום המתוק יותר בעולם! כאן אני רוצה להיות ולהישאר!" הדבר דומה למי שנכנס אל תוך חנות פרחים, וניחוחם המתוק של הפרחים מגרה את חוש הריח שלו - זה מענג! אתה מרגיש הערכה מסוימת למקום הזה; אתה אוהב את חנות הפרחים הזו.

מעודדים תחרות

הגמרא במסכת בבא קמא (פב, א) אומרת, שכאשר עזרא עלה לארץ ישראל, הוא תיקן כמה תקנות, ואחת מהן היתה, "שיהיו רוכלין מחזירין בעיירות". ופירש רש"י, "רוכלין - מביאים בשמים לנשים להתקשט בהם. מחזירין בעיירות - ולא יוכלו בני העיירות לעכב עליהם". כלומר, על אף שעל פי דין אסור לרוכל לבא ולהציע את מרכולתו בעיר שיש מתושביה שכבר מוכרים מוצר זה, תיקן עזרא שהרוכלים המוכרים

מוצרים אלו יוחרגו מדין זה, ויותר להם לבוא ולמכור את מרכולתם בכל עיר ועיר.

ולכאורה הדבר נראה די תמוה; מה כל כך חשוב בתמרוקים אלו? הרי עזרא לא תיקן תקנה דומה עבור מוכרי סת"ם. במה נתייחדו בשמים אלו?

אמנם הענין הוא כך. כל אדם יודע, שברגע שהוא מתחתן, כל חלומותיו נגזים. מיד לאחר החופה מתחילים החיים האמיתיים, ובחיים האמיתיים תמיד ישנם מהמורות בדרך. עזרא ידע שקיימת סכנה, שברגע שיחלו המהמורות, האדם עלול לאבד מעט מהערכתו לרעייתו. למעשה זו סכנה גדולה ביותר, שכן האמת היא שאין בעולם דבר חשוב יותר מרעייתו של האדם.

להעריך ולהעריך

מהו הדבר הכי יקר-ערך בבית? המזוזות? ספרי הקודש? לא, רעייתך היא הדבר החשוב ביותר! נניח שפורצת שריפה בבית חלילה, והמזוזות עלולות להישרף, או שכל ספרי הקודש עלולים להישרף. יתכן ואפילו יש לכם ספר תורה בבית? אין זה משנה כלל וכלל - אסור בשום אופן לכבות את האש בשבת. אבל נניח שרעייתך נמצאת בבית? אתה חייב לכבות את השריפה כדי להציל את חייה! אין בבית דבר חשוב יותר מאשר האשה.

ולכן, מצופה מכל אדם להתייחס לאשתו כאל הדבר החשוב ביותר בבית - בעל טוב מביט על רעייתו בהערצה ובהערכה בלתי פוסקות. אבל מה אפשר לעשות? לעתים האיש הוא בעל ראש קשה, אדם שאינו חושב ומפעיל את ראשו. עזרא הסופר הבין זאת - הוא הבין את המסר שאנו לומדים מהקטורת, שמוחו של האדם מושפע מדברים שטחיים כגון ריח, והוא הבין שרצון ה' הוא שהאדם יזכור תמיד את חשיבותה של רעייתו, וכדי שהבשמים יהיו זמינים תמיד עבור הנשים הצדקניות, הרוכלים קיבלו מרחב פעולה מיוחד שלא ניתן לאף אחד אחר.

המסר של הקטורת

וכאן אנו חוזרים למשכן. ניחוחה הנפלא של קטורת הסמים, המוקטרת אל מול פני ארון הברית, נועד כדי ליצור תחושת הערצה מיוחדת למקום שכל כולו מוקדש לעבודת ה'. היתה זו תערובת נדירה של תבלינים ייחודיים, וברגע שהאדם נכנס אל בית האלקים, הריח המופלא חדר אל נשמתו וגרם לו להרגיש שזהו מקום חשוב. הניחוח המענג השתלט על האדם וטבע בנפשו אהבה וכבוד לבית ה', ורומם את עבודת ה' בעיני האדם.

למדים אנו מכאן יסוד חשוב ומיוחד: הקב"ה לא הסתמך רק על שכלו של האדם, שיבין מעצמו שעבודת בית המקדש היא הדבר המתוק ביותר בעולם - לא ולא; הוא עורר את התחושה הזו בכך שיצר בבית המקדש ריח טוב ונעים! דבר זה אמור להוות עבורנו שיעור חשוב ביותר. עלינו ללמוד מדרכי הבורא, ו"להקטיר קטורת" בפני כל מה שקשור לתורת ה'.

מאדירים את הרשע

התורה מלמדת אותנו כאן יסוד חשוב ביותר, שעלינו לדאוג שלדברים הטובים בעולם הזה יהיה ריח נעים וטוב. בקרב אומות העולם, זה תמיד היה הפוך. מאז ומעולם, הם דאגו שלדברים הבלתי חשובים יהיה ניחוח נעים. היו להם קירקסאות מפוארות, אצטדיוני רֶשֶׁע, אליהם היו נוהרים אלפים כדי לחזות במחזה ה"מרהיב" של בני אדם המושלכים לאריות. עבורם, לזה היה ניחוח מתוק; זו היתה ה"תרבות" המוערכת על ידי האצולה הרומאית. בני המשפחה היו נאספים יחד כדי לחוות כמה שעות של תרבות טובה. הם היו יושבים בצהרי יום ראשון וצופים בהנאה במחזות הנוראיים הללו.

לגויים של ימינו יש גם כן דברים דומים. אנשים מגיעים כדי לצפות ב"תחרויות", שכל כולן אלימות נוראית. מלבד זאת, הם מאדירים את כל הדברים הבלתי חשובים - פריצות, ספורט, מוזיקה, סרטים - כולם מיופים על ידי הרחוב שבחוץ, בו בזמן שכל הדברים שבאמת חשובים - מזולזלים על ידם. היצר הרע עסוק בניסיון לזלזל, להקטין ולמזער את חשיבותו של כל דבר טוב בעולם הזה. אל נא תזלזלו בכוחו של היצר הרע! הוא הכח החזק ביותר בעולם! זו הסיבה שהעולם כולו מביט בעין שלילית על ציבור היראים. על הרשעים תמיד יש לימוד זכות, אולם ריחם של החרדים לדבר ה' תמיד מובאש בעיני העולם. וככל שהוא חרדי יותר, כך הוא גרוע יותר.

השכונות הטובות ביותר באמריקה

זכורני שהיה פעם יהודי, שהיה ממנהיגי וועדת "איפא"ק" (שדולה פרו-ישראלית בקונגרס האמריקני), הוא היה הנשיא או המנכ"ל שלהם, ופעם הוציא הצהרה, לפיה הוא מעולם לא נסע לברוקלין כי הוא אינו אוהב להיות בקרבת היהודים החרדים, שמהם נודף ריח בלתי נעים לטענתו. עיתון ה"ניו יורק טיימס" אהב את זה, והדפיס את הדברים פעמיים.

למען האמת, היצר הרע עובד קשה גם בקרב יהודים חרדים, ולצערי הרב, הוא מצליח בכך. לכן אנחנו שומעים לפעמים יהודים חרדים הלועגים לחרדים אחרים; הם לועגים לכל דרך בעבודת ה' אותה הם חושבים לקיצונית מדי.

היה פעם יהודי שומר תורה ומצוות, תשוב מדינת ווירג'יניה, שהתקשר אלי לאחר שחזר הביתה מביקור בשכונת בורו פארק שבברוקלין. הוא אמר לי, "אני כל כך שמח לשוב הביתה! בורו פארק מדי עמוסה בחרדים; הם כל כך קיצוניים! וכולם שם מרמים את הממשלה וחיים על קצבאות". אמרתי לו, "האם שמת לב מה אמרת עכשיו? כך אתה מדבר על אנשינו הטובים ביותר?! אתה עושה פשע נורא! אתה מדבר על האנשים הטובים ביותר באמריקה". בשכונת בורו פארק יש רחובות שלמים של יהודים שומרי תורה ומצוות. ליד כל דלת יש מזוזה. ובפנים - הבתים מלאים בילדים! בתים מלאים בקדושה, כל בית הוא בית מקדש של ממש! אני אומר שבכל בית יש ריח של קטורת! איני מגזים - יש בו ניחוח מתקתק ונעים.

יופי אמיתי

זהו הלימוד מהקטורת. אנחנו מריחים ניחוח מתוק בדברי התורה, ועלינו לאזור חלצינו ולעמוד כנגד היצר הרע מבלי לפחד לומר את האמת, וליצור ניחוח מתוק סביב כל מה שקשור לה' ולתורתו. כל דבר שיש לו קשר לעבודת ה', הוא יפה בעינינו. כל מה שקשור לעם ישראל - כמובן שכוונתי לעם התורה, שומרי התורה - כל מה שקשור לעבודת ה', הוא יפה ונעים. כמובן, כל דבר "יהודי" שאינו שייך להשי"ת, אינו יהודי. גם אם זה נמצא בארץ ישראל, אם זה לא של ה', אם זה לא תורה, אין בזה יופי. אבל כל מה ששייך לקב"ה - מצוותיו, תורתו, ודרכיו - כולן יפות.

וזה היופי היחיד שאנחנו מכירים בו - בעינינו אין דבר יפה יותר מיהודי השומר את מצוות התורה; וככל שהוא יותר אדוק, כך הוא יפה יותר. באידיש אומרים "א' שיינער איד", שתרגומו המילולי הוא "יהודי יפה", אולם

מצליחים במטרתם בחיים - הם בונים משכן עבור השכינה!

בימינו ישנם אנשים המזלזלים בזה. הם חושבים, מילא אם ה"שווער" קונה לך רכב ומשלם עבור דירה נחמדה, בסדר, למה לא להיות אברך כולל על חשבוננו? אבל לחיות בפשטות שכזו? רבים הם האנשים שחיים כאלו אינם עושים עליהם כל רושם. אבל זו טעות. אברכים אלו יחד עם נשותיהם, המוותרים על הנאות העולם עבור חיים נעלים שכאלו - עליהם גאוותנו!

כמובן, בעודם חיים בין הגויים, יהודים רבים מאבדים את נקודת המבט הזו; הם מפתחים סלידה מהשקפות יהודיות, משום שכל הדברים הטובים, מתועבים על ידי הסביבה בה אנו חיים. וזה משפיע גם עלינו - ללא ספק. ולכן חשוב מאוד, בכל זמן, לזכור את מצות הקטורת, שמלמדת אותנו לרומם ולהאחזק על העולם כולו את כל הדברים הטובים, ולהפיץ לכל עבר את ריחם הנעים.

תכנית לחיים

אם מקבלים אנו על עצמינו לקחת ברצינות את המשימה הזו, ללמוד מהקטורת את המוטל עלינו - לרומם את קרנה של עבודת ה' בעיני העולם כולו - ובהחלט עלינו לקחת זאת ברצינות - כדאי לנו מאוד להאזין בקשב רב לדבריו של רבינו יונה בענין זה.

וכה כותב רבינו יונה בשערי תשובה (השער השלישי מאמר קמח): "כי הדבר ידוע אשר מדרכי קידוש השי"ת, להודיע בכל מבטא שפתים וכל אשר ירמזון עינים ובכל הנהגה ופועל ידים, כי יסוד לנפש האדם וצבי עדיו, והטוב והעיקר והתועלת והיקר אשר בו עבודת השי"ת ויראתו ותורתו".

רבינו יונה מלמד אותנו שיש לנו תפקיד חשוב ביותר - לא רק תפקיד אלא תכנית לחיים, אותה עלינו להוציא אל הפועל, תוך שימוש בכל הכוחות הקיימים בנו: להודיע לכל - לאחרים כמו גם לעצמנו, שהיופי המושלם ביותר הקיים בעולם נמצא בכל מה שקשור לקב"ה. במילים אחרות, מצופה ממנו לשמש כ"סוכני תעמולה" עבור השי"ת.

תעמולה סובייטית

אני זוכר כשהאימפריה הסובייטית עוד הייתה קיימת, התגוררו באמריקה אלפי מרגלים רוסיים. ומה היה תפקידם? היה להם תפקיד אחד בלבד - להפיץ תעמולה לטובת אמא רוסיה. היה עליהם להתערב בין האנשים, ולהשמיע דברי שבח בעד רוסיה.

אין הכוונה לאדם בעל מראה חיצוני מרשים, אלא ליהודי ירא שמים. עבורנו, כל יהודי טוב הוא יפה, ואם הוא אינו שומר מצוות, הוא אינו יפה. הוא נכה. יש בו משהו מוזר. אבל יהודי טוב? אין דבר יותר יפה ממנו!

יופיו של בן ישיבה

הנה לנו בחור ישיבה. מהי גישתך כלפיו? מה אתה חושב כשאתה רואה אותו? אתה סובל אותו, זה הכל. יתכן שאתה אפילו חושב לפעמים שאתה נעלה יותר ממנו. אולי אתה חושב שהוא טיפש. הוא לא יודע כלום על העולם הגדול, הוא לא איש מעשי.

תשכח מהמחשבות המטופשות הללו! הגמרא אומרת שיום יבוא, "ומלאה הארץ דעה", אנשים יבחינו באמת - לא רק שהם יבחינו בו, הם יריחו אותו: "אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון" (ברכות מג, ב). יבוא יום שבו אנשים יראו בני ישיבה, בחורי חמד שאינם חוטאים - הם נוהגים בקדושה, ולא מכירים סרטים ולא שחקני ספורט - וכאשר יראו אותם, ירגישו באוויר את ריח הבושם הנפלא, כמו משב רוח נעים הנושב מעצי הלבנון! אם הגמרא אומרת כך, פירושו של דבר הוא שזו האמת! וכך מצופה מאיתנו לחשוב כבר כעת. כשאתה רואה בחור ישיבה, עליך לייצר בדעתך את ניחוחם הנעים של עצי הלבנון.

אם אתה עושה כן - אשריך!

הריח המתוק ביותר בעולם הוא של אברכי המשי היקרים. הם צעירים, חסרי אמצעים וחסרי כח השפעה, אולם הם מסורים ללימוד התורה הקדושה. אנשים היושבים מבוקר עד ערב בבית המדרש, מהם עולה הניחוח הנעים ביותר. וכך גם לגבי נשותיהם! נערה צעירה, מלאה בשאיפה אמיתית לבנות בית של תורה, נישאת לבן ישיבה, שאומר לה מראש, "אין לי שום כסף, אז נצטרך לגור במרתף בבורו פארק - בקצה בורו פארק, בשכונה היספאנית. והמרתף גם לא יהיה כל כך נקי; בבניינים הללו שורצים כל מיני מרעין בישין. אבל שכר הדירה שם הוא הזול ביותר שיכולתי להשיג, ואני רוצה לשבת וללמוד". והיא אומרת, "אני בפנים - זה מה שאני רוצה!"

וכך הם עוברים למאורה הקטנה הזו; זה כל מה שזה, מאורה! לא קל להם שם. כל האוכל חייב להיות מכוסה; אחרת, יגיעו אליהם העכברים. בכל ערב הם מניחים מלכודות עכברים, ובכל בוקר היא מרססת את פינות החדר בתרסיס נגד תיקנים. אבל הם חיים באושר; הם

חשבת על כך פעם? אתה הולך לבית הכנסת שלש פעמים ביום כדי לדבר עם הבורא יתברך! הלא דבר הוא! "אה!" תוכל לומר כאשר אתה חוזר ממעריב, "איזה עונג הוא לדבר עם ה' - אין תענוג כזה!"

אני זוכר שכאשר הייתי ילד קטן, שמעתי פעם יהודי מבוגר אומר: "איזה מעריב 'גישמאק' התפללתי זה עתה!" אינני יכול לשכוח את זה. הייתי אז בן עשר, ולמדתי באותו ערב שאפשר להתפלל מעריב מתוק. אם מתפללים נכון, זה יכול להיות תענוג אמיתי.

תעמולה בשלחן השבת

על האדם מוטל לחשוב תמיד מה הוא יכול לומר לבני ביתו. בכל פעם שיש לך הזדמנות, תאמר מילה טובה על חסדי ה' שחווים בעולם הזה, על התורה ועל מצוותיה. תנסה תמיד למצוא מילים שיגרמו לבני משפחתך להעריך את לומדי התורה ואת מצוותיה. אינך צריך להיות למדן גדול כדי לשוחח על יקרותן וחשיבותן של המצוות, ולגרום לבני משפחתך להתרשם עד כמה חשוב להיות עובד ה'. כל מה שאתה צריך זה רק להבין את תפקידך, להיות תעמולן של השי"ת, ואז נושאי השיחה בביתך הופכים לחלק מהתכנית שלך. אל תחשוב שהם לא מקשיבים! הדברים חוזרים ומחלחים אל תוך דעתם לעולם ועד.

כמובן שכשיושבים עם המשפחה בשלחן השבת או אפילו ביום חול, זוהי הזדמנות נהדרת. תכין מראש כמה מילים; תדבר על כמה שזה חשוב להתפלל בכוונה. תדבר על חשיבות לימוד התורה - רומם את תורתו של השי"ת עד לשמי השמים! תדבר אתם על מעמד הר סיני, אותו אירוע אדיר שבו דיבר השי"ת אל עם שלם. "אנחנו העם היחיד בהיסטוריה העולמית שה' דיבר אתם!" דבר על כך שוב ושוב.

מפעם לפעם תדבר על יפיה ותפארתה של עבודת ה'! על היופי שבצניעות, ועל הגדולה שבאהבת כל אחד ואחד מישראל. דבר על יפיה של שמירת הלשון, עד כמה חשוב להיות למדן, ועל גודל החובה לציית לכל מילה של השי"ת בכל תחום שהוא. אלו הם נושאי השיחה בבית יהודי הנאמן להשי"ת. זהו בית שבו עדיין בוערת אש הקטורת בכל יום, אל מול פני קדש הקדשים.

בשבחם של ילדי ישראל

גם כשאתה מדבר על ענייני עסקים במשרד, תזרוק מדי פעם איזו מילה טובה על עבודת ה'. אגב אורחא תזכיר, "הלכתי אתמול לאסוף את בני מה'חידר" - כמה נחמד היה לראות את הילדים הנפלאים הללו. תענוג לראות איך שהם מתנהגים." כשחולפות על פניך בנות

פעם עמדתי בתור בסניף הדואר, ובעודי ממתין לתורי, ראיתי שם אדם האוחז בידו שלט שבו נכתב, "הסוף לנשק הגרעיני! אומרים לא למלחמה נגד רוסיה!" הוא ביקש מאנשים לחתום על עצומה הדורשת מארה"ב להפסיק לייצר נשק גרעיני! "אנחנו מבזבזים את כספנו על נשק", כך פנה אלי ואמר, "כאשר ביכולתנו להאכיל אנשים בכסף הזה, כפי שעושים ברוסיה". הוא סיפר לי סיפורים כיצד ברוסיה כולם שבעים ומאושרים.

הם היו פרוסים בכל מקום! ובכל פעם שהם יכלו, בכל הזדמנות, הם זרקו מילה טובה בעד הקומוניזם. בחדשות, בקמפוסים של המכללות, במשרדי הממשלה, הם היו שם כדי לומר דברי תהילה ושבח על הקומוניזם - זה היה תפקידם.

תעמולה כשרה

להבדיל אלף אלפי הבדלות, זה התפקיד שלנו בעולם הזה! אלא שבמקום להיות סוכנים של שקר, במקום להפיץ תעמולה עבור אידיאלים ריקים, רבינו יונה מלמד אותנו שכל יהודי צריך להרגיש שהוא סוכן של הקב"ה, שנשלח לעולם הזה כדי לדבר; עליו לראות את עצמו כתעמולן של האמת, שמחפש תמיד הזדמנויות לדבר על כל מה שקשור אל השי"ת.

זו תוכנית לחיים עבור כל יהודי. אינך חייב להיות דרשן או מרצה מקצועי; מדובר בתפקיד השווה לכל נפש - כל איש ואשה, כל בחור ובחורה, אם רק יתנו את דעתם לענין, יכולים להפוך את הדיבור בעד ה' יתברך למשימת חייהם. גם נערים ונערות צעירים, אם הם חכמים, יכולים למצוא דרכים כיצד להפיץ את התעמולה בין חבריהם. חבריך אינם צריכים לדעת ששמעת את השיחה הזו, הם לא יידעו שאתה פועל על פי תכניתו של רבינו יונה, אבל אתה תמשיך לטפטף רעיונות ומושגים של תעמולה עבור השי"ת.

נניח שאתה הולך כעת למקום כלשהו, אולי לחתונה או לאיזה מפגש משפחתי, הכן את עצמך מראש. "כעת אני הולך לנצל את ההזדמנות שיש לי, כדי לעשות תעמולה למען כבוד עבודת ה'. אספר על הישיבה בה ביקרתי אתמול, שבה לומדים מאות בחורי חמד, או על ספר חדש שראיתי, המלא בחידושי תורה נפלאים". בכל פעם תוכל לבחור נושא אחר.

תפילה מתוקה

כאשר אתה יושב יחד עם רעייתך לארוחת ערב, תגיד איזו מילה טובה בשבח המצוות. תאמר לה שחשבת על מצוה מסוימת, כמה שהיא נהדרת. "המצווה הזו היא באמת משהו!" כך תאמר. תשבח את התפילה!

חשש "חדש". העובדה שיהודים הגיע לשכונת וויליאמסבורג והחלו כעת לייצר מוצרים כשרים ולייצא אותם אל העולם כולו - הוא קידוש ה' אדיר. אל נא תחשבו שדבר קטן הוא. אמנם הם עושים זאת מתוך כוונה עסקית, אך העסק המוטל עלינו הוא להפיץ את זה, כחלק מהתעמולה למעו ה' יתברך.

השכר הגדול

מפאת חשיבותה העצומה של התכנית הזו בעיניו של הקב"ה, השכר שנקבל על הוצאתה אל הפועל, גם הוא גדול ועצום. הסכיתו ושמעו את המשך דבריו של רבינו יונה שם: "ויזכה בזה, בהגיון לבו ומבטא שפתיו, בלא יגיעה ופועל כפים, זכות גדולה עד שמים" - אם תהפוך את התכנית הזו לחלק מעבודת החיים שלך, אם תנצל את ימך להקטיר קטורת ריחנית על מזבח עבודת ה' וכל הקשור אליה, תזכה, ללא כל עמל גופני - על ידי דיבור בלבד - לשכר שהוא גדול כל כך, שמגיע עד השמים.

מי שמרומם את עם ישראל לגובהי מרומים, שכרו גם הוא יהיה מהמקומות המרוממים ביותר. עד כדי כך חשובה היא משימת החיים הזו!

כאשר אדם גדול כמו רבינו יונה מציע לנו הצעה שכזו, "ויזכה... בלא יגיעה ופועל כפים, זכות גדולה עד שמים" - הרי שזו הצעה שאי אפשר לסרב לה. ולא רק שאסור להו לסרב לה, אלא שעלינו לאחוז בה בשתי ידינו, חזק ככל האפשר! שכן כפי שלמדנו, בפנינו כאן עומדת אחת ההזדמנויות הגדולות והנפלאות ביותר בעולם הזה - לרומם ולפאר את הערכים החשובים לנו.

אמרו צדיק כי טוב

אחד מאותם ערכים חשובים שעלינו לדבר בשבחם הם האנשים החשובים. וכך מלמד אותנו ישעיהו הנביא (ג, י): "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב". יש המפרשים ש"אמרו" הוא מלשון אמירה, וזה בוודאי בכלל כוונת הפסוק, אולם למעשה יש כאן דבר הרבה יותר גדול. "אמרו צדיק" פירושו "שבחו ורוממו את הצדיק", מלשון "אֵת ה' הָאֱמָרָת הַיּוֹם" (דברים כו, יז) [עי' מצודת ציון שהוא לשון מושאל מ"בְּרֹאשׁ אֱמִיר" (שם יז, ו), שפירושו בראש צמרת העץ]. אם כן, פירוש הפסוק הוא "אמרו צדיק" - רוממו את הצדיק עד לשמי שמים, "כי טוב" - כי זהו הדבר הטוב לעשות בעולם הזה. לא רק שהצדיק הוא

בית יעקב, נצל את ההזדמנות להקטיר קטורת: "אה! ברוך ה'! בנות חרדיות צנועות!"

אנחנו גאים בבנות אלו; עליהם תפארתנו ותהילתנו! אסור להחמיץ שום הזדמנות לרומם את קרנן עד השמים. אנחנו משתבחים בנוער שלנו! בכל העולם כולו אין כמו ילדי וילדות ישראל שומרי התורה והמצוות. לכן אסור לנו לשמור את הדברים לעצמנו, להיפך, עלינו לדבר על כך תמיד; עלינו למצוא כמה שיותר דרכים ואמצעים כדי להפיץ את התעמולה הזו לעולם, לספר להם על גדולתם של ילדי ישראל.

להבדיל, הבנים והבנות הלומדים בבתי הספר הקתוליים - הם אמנם טובים יותר מאלו שבבתי הספר הציבוריים, אבל בכל זאת, אין מה להשוות כלל וכלל! יש להם מושגים אחרים לגמרי של דרך ארץ - ללא שום השוואה!

אנחנו חיים חיים הגונים - הגויים מדברים על הגינות, אבל למעשה, ישנו רק גוי אחד בארץ, יש רק אומה הגונה אחת ויחידה, ואלו הם היהודים שומרי התורה והמצוות.

משאיות של קידוש ה'

אנחנו אומה של אנשים מיוחדים במינם; כל יהודי ירא שמים הוא אבן חן, יהלום יקר-ערך, ומחובתנו לדבר על כך. הם בוודאי לא ידברו על זה; אל תחכו שהגויים יקטירו קטורת ויגמרו עלינו את ההלל; זה התפקיד שלנו בעולם הזה.

עלינו לחפש תירוצים לדבר על כך. אתה הולך ברחוב יחד עם אשתך וילדיך, תפנה אליהם ותאמר, "כמה נפלא הדבר לראות משאית גדולה - שאורכה כחצי רחוב - נוסעת בכביש שकेל דופנה מתנוסס הכיתוב ענק: 'חלב ישראל!' ספר לאנשים סביבך כמה שזה יפה. לפני זמן לא רב, לא ניתן היה להשיג חלב ישראל באמריקה. לאחר שחזרתי לארה"ב מאירופה, פעם בחודש היה מגיע איכר יהודי, שהביא לנו חלב מהפרה שלו. החלב אף פעם לא היה טרי, ותמיד היה זה חלב מלא. אבל היום, "מהדרין - חלב ישראל" כתוב באותיות גדולות על גבי המשאית. ספר לילדך כמה שזה מרגש אותך.

והנה, מיד מאחוריה, מגיעה משאית נוספת, עליה כתוב "קמח", הנושאת קמח מתבואה של "ישן", ללא

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

זו של "אמרו צדיק" - לרומם ולהאדיר את מעלותיו של רבם הצדיק.

מי שאינו מצליח להגיע לכלל הסכמה מיהו צדיק, יוכל לחזור כמה דורות אחורה. אין ספק שאפשר לבוא לכלל הסכמה על גדולי הדורות. כולם מודים שה"שפת אמת" היה ענק בתורה. כולם נהנים מספריו, ואנחנו גם סומכים עליו להלכה. לפני שנים לא רבות זכינו לרבינו ישראל סלנטר - שהיה צדיק עצום! אין על כך כל שאלה. מכל עבר יש לנו גדולים רבים! ספרדים, אשכנזים, ליטאים וחסידים - מכל העדות והחוגים! אז מדוע שלא נדבר בשבחם?

לך עוד יותר אחורה! אביי ורבא! ספר לאנשים עד כמה אנחנו אוהבים את רבא; אה! רבא הוא חיינו! אנחנו אוהבים את אביי; אנחנו אוהבים את כל האמוראים! את רבה ורב יוסף, את רב יהודה ואת רב חסדא. עלינו לאהוב אותם, ולדבר אודותם בכבוד הגדול ביותר.

נושאים לשיחה

לעתים מתקשר אלי בחור שמתחיל שידוכים, כדי לשאול אותי על איזה נושאים כדאי לשוחח בפגישה הראשונה. אני אומר, "אמרו צדיק" - דברו על גדולי ישראל! בוודאי שעליך לדבר על גדולי ישראל. מדוע צריך לדבר על ביל קלינטון?! נושאי השיחה שלנו צריכים להיות על גדולי ישראל, לא על פוליטיקאים. ככל האפשר, עלינו לדבר דברי שבח ותהילה כלפי צדיקים וכלפי כל דבר טוב.

אני חושב שהשכינה תשרה על החתן והכלה אם הם מדברים על גדולי ישראל, על צדיקים ותלמידי חכמים. היא מאזינה לסיפוריו אודות גדולי ישראל. הוא אומר, "ראש הישיבה שלי הוא אדם גדול! הוא למדן ובעל מידות טובות! והמשגיח שלי בישיבה - צדיק של ממש!" והיא משבחת באזניו את הסמינר שלה ואת הצדקניות שבונות את האמהות העתידיות של עם ישראל. אל תחשבו שזה טיפשי - זו הדרך לדבר; לייפות את כל הדברים שיפים בעיני ה'. "אמרו צדיק!" רוממו את הצדיקים! כך אנו בונים את חיי הנצח שלנו - סביב יופיו המיוחד של עם ישראל.

הכל חייבים

עלי לציין כאן נקודה חשובה. ב"אמרו צדיק" נכללת החובה לשבח כל יהודי הנאמן לה' ולתורתו. "צדיק" אין פירושו דוקא אדמו"ר שיש לו חסידים; לא צריך להיות "בעל מופת" כדי להחשב צדיק. כל איש או אשה שומרי תורה ומצוות הם צדיקים - וכמו שאומר הפסוק "עֲמֵךְ

טוב, אלא אתה גם כן טוב, משום שבכך שאתה מאמיר ומשבח את הצדיק, אתה ממלא את תפקידך הגדול בעולם הזה.

האם אתה מקדיש זמן כדי לשבח את הצדיקים? לא?! אם כן, אינך ממלא את התפקיד היקר הזה שהוטל על כתפך. עלינו לדבר על הצדיקים, לספר עד כמה הם גדולים וחשובים! עלינו ליידע את העולם על כך. חובה עלינו לשבחם ולרומם את קרנם בעיני העולם.

באזני מי צריך לשבח אותם? באזני כל מי שמוכן להקשיב; ילדיך, אשתך, שכניך. כשמישהו מזכיר בפניך ראש ישיבה מסוים, התגובה צריכה להיות, "אי אי אי! איזה צדיק הוא!" אם מישהו מזכיר את הגאון רבי אברהם פאם; "אי! הוא כזה צדיק; צדיק ועניו". הגר"ש בירנבוים - הו, צדיק גדול! הוא מקדש את כל האזור. הגאון רבי אהרן שכטר; צדיק של ממש.

עלינו לשמוח מאוד כאשר השמות הללו מוזכרים, כי הם נותנים לנו הזדמנות להרעיף עליהם שבחים, ולקיים את הפסוק "אמרו צדיק" - לרומם את הצדיקים. אין צורך לחכות עד לאחר פטירתם, "זְכֹר צְדִיק לְבִרְכָּה" (משלי י, ז) אין פירושו רק לאחר מיתתו של הצדיק, אלא עוד בחי חיותו, "זכר צדיק" - כאשר מזכירים את הצדיק, "לברכה" - יש לברכו ולספר בשבחו.

בשבחם של גדולי ישראל

יש כל כך הרבה מה לומר על ראשי הישיבות שליט"א. אה! הוא ראש ישיבה, אדם קדוש וטהור, שיחיה לאורך ימים ושנים. תדבר על כל ראשי הישיבות - ראש ישיבת רבינו חיים ברלין, ישיבת תורה ודעת, ישיבת מיר - כל הישיבות כולם. תזכיר אותם מפעם לפעם ותדבר בשבחם. כמובן שעליך להיזהר מלהזכיר אותם בנוכחותם של הליצים, שיאמרו, "כן, אבל...", ואז הם מזכירים כל מיני התנגדויות ולשון הרע. אבל אם אתה מדבר עם אנשים הגונים, אל תחסוך במילים בשבחם של הצדיקים.

תן לאנשים שעמם אתה בא במגע, להבין שאנחנו מכבדים ומעריצים את גדולי ישראל. חשוב מאוד שגדולי ישראל יכובדו על ידי בני אומתנו, ורבינו יונה ערב לך שזכותך גדולה עד השמים! אם אתה מרומם את הטוב שבעולם, הקב"ה ירומם אותך.

לכן אני אומר שכאשר חסידים מתאספים יחד בשטיבל ומדברים בשבחו של האדמו"ר, זה דבר טוב מאוד! מצוין ממש! וכי למה לא? בכך הם מקיימים מצוה

כָּלֶם צְדִיקִים" (ישעיה ס, כא) – ולכן עלינו לדבר תמיד בהערצה אודות עם ישראל.

איש אשר ירקח כמוהו

ובכך מסביר הרמב"ם את הטעם לדין מיוחד במינו שמצינו בקטורת: "וְהִקְטִירְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם קֹדֶשׁ תְּהִיָּה לָךְ לֵה'. אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ" (שמות ל, לז-לח). אסור להכין את אותה התערובת כמו זו שהוקטרה בבית המקדש, ומי שעובר על איסור זה חייב כרת. חיוב כרת! על עצם העשייה, גם מבלי להקטיר אותה! מדוע עונשו של עוון זה גדול כל כך?

הרמב"ם מסביר שהטעם לאיסור זה הוא, מפני שהקב"ה חפץ שאת הניחוח המתוק הזה ניתן יהיה לחוש רק בהקשר לשכינה הקדושה. אסור שיריחו אותו באף מקום אחר, כי זהו הלימוד הגדול אותו אנו למדים מהקטורת; רק אנשים וערכים שקשורים להשי"ת, רק הם יפים בעינינו, ואותם בלבד אנו מעריצים. אותם ורק אותם. זהו אחד מתפקידיו המרכזיים והנהדרים ביותר של היהודי בעולם – לרומם ולפאר את עבודת הבורא יתברך כל ימיו, ולהפוך אותה לדבר המתוק והחשוב ביותר בעולם כולו!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מפיצים את התעמולה

השבוע, אעשה בלי נדר מאמץ מרוכז לדבר פעם אחת ביום בשבחם של הערכים הגדולים של התורה. בין אם זו מצוה, מידה טובה, צדיק או אחד משבחיו של עם ישראל, אתכן את יומי ואצור לעצמי הזדמנות לפתוח את פי ולהביא כבוד להשי"ת, על ידי הפיכתם של הדברים שחשובים לה', לדברים בעלי ריח מתוק בעולם הזה.

אמנם איני מצפה שחסיד סאטמר יפליג בשבחם של יהודי לייקווד... הוא מבחין ביתר קלות ביתרונות של בני קהילתו, ובאותה מדה, הליטאים אוהבים את הליטאים. אולם האמת היא, שמי שיקבל על עצמו את עבודת החיים הזו, ירומם וישבח את כל היהודים שומרי התורה. אל תגביל את עצמך! אני עצמי איני חסיד סאטמר, אבל אני יכול לספר הרבה דברים נפלאים על סאטמר. אני רואה את מעלותיהם ואת מה שעם ישראל הרוויח מהם; אני מבחין כיצד כלל ישראל כולו הושפע מקהילה גדולה ויקרה זו, שהחלה את צעדיה בארה"ב בשכונת וויליאמסבורג, ולאחר מכן התפשטה לשכונות אחרות. היתה לזה השפעה רבה מאוד, ורבים הם התיקונים שנולדו כתוצאה מכך; כאשר כ"ק האדמו"ר מסאטמר זיע"א הגיע לויליאמסבורג, החלה מהפכה של ממש באידישקייט.

ולכן עלינו לזכור שכל זה כלול בתכנית שלנו. בכל הזדמנות שהיא, דבר בכבודם ובתפארתם של ישראל; ספר בשבחי העם היהודי וייפה אותו ככל שתוכל.

אני יכול להמשיך ולדבר על הנושא הזה במשך שעות על גבי שעות, אך ברצוני לסיים כעת, ולכן נשוב לדברי המורה נבוכים אותם הזכרנו בתחילת דברינו. הרמב"ם לימד אותנו שמטרת הקטורת שהוקטרה בכל יום בבית המקדש היתה, להזכיר לנו תמיד שעבודת ה' היא הדבר המתוק ביותר בעולם כולו, ושאין ניחוח שישווה לניחוחו.

וארטים לפרשת השבוע

כז. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית. איתא במדרש שה"ש א. ד. שהקב"ה אמר את ב' דברות ראשונות אנכי ולא יהיה לך, וכשראו ישראל פרחו נשמות ואז הם פחדו ובקשו ממשה שהוא יאמר את שאר הדברות. ומוסיף המדרש שבגלל זה הפסידו ישראל שיש בהם שכחת התורה, ואילו היו שומעים הכל מה' לא היתה בהם שכחה. ולפי"ז רמז היטב בפסוק ה' אומר למשה ואתה תצוה את בני ישראל, והיינו אתה תצוה אותם את הדברות ולא אני אבל ויקחו שמן זית זך שכיוון שתשלטו בהם שכחה יזדקקו לשמן זית ששמן זית משיב את הזכרון. רבי יונתן איבשיץ.

כז. ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ומבאר רש"י להעלות מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאלוה. כך פירש רש"י כאן. ואילו בפרשת בהעלותך פירש עוד פירוש להעלות: שעשו מדרגות לפני המנורה כדי לעלות עליה הכהנים להדליק המנורה. וקשה למה רש"י כאן השמיט ד"ז? וי"ל, אומר רבי נפתלי מסלוצק, כיון דהמנורה היתה בגובה יח' טפחים והיינו כמטר שבעים בערך וזה גובה האדם, לכך בפרשת בהעלותך שהוא ציווי לכהנים לכל הדורות, הוצרכו מדרגה כדי להדליק את הנרות יפה. אבל כאן מדובר בציווי למשה (שהוא הדליק את הנרות בשבעת ימי המלוכה) שהיה בעצמו בגובה עשר אמות ולא הוצרך כלל למדרגה.

כז. ויקחו אליך שמן זית. הקשה בפנים יפות מדוע נאמר כאן שמן זית ואילו בשאר המקומות כגון במנחות ובמצורע לא נאמר אלא שמן סתם? ועוד מדוע נאמר שמן זית ולא שמן זיתים? וי"ל דהנה יש לחקור מהיכן היה לישראל שמן טהור במדבר הרי לא היו להם זיתים משלהם, אלא נראה שהביאו ממצרים או קנו מעכו"ם בדרך, וא"כ הוא שמן שבא מזיתים טמאים וממילא גם השמן טמא וכיצד השתמשו בו למנורה? אולם הר"ם מבואר בפסחים לג': שהשמן הבא מן הזית טמא רק באופן שהאדם סוחט בפעם אחת יותר מכביצה והיינו שתי זיתים. ונשמע מזה שהסוחט זית אחד בכל פעם אין השמן מקבל את טומאת הזית. ומעתה י"ל שמשום כך נאמר ויקחו אליך שמן זית זך כדי להזהיר את ישראל שיסחטו בכל פעם זית אחד כדי שהשמן לא יטמא. מתוקים מדבש.

כח. ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. מבואר שיש עניין שמשה ימנה את אהרן לכה"ג, וביאר הגר"י הטעם דהדבר תלוי במשה שהוא יהיה הממנה ולא הקב"ה י"ל דמבואר בתוס' שאין מעמידים כה"ג אלא ע"פ מלך, והרמב"ם כתב דבעינן ב"ד של שבעים ואחד למנות כה"ג, נמצא שלכך תלוי מינוי אהרן במשה שהיה לו דין מלך ודין ב"ד של שבעים ואחד.

כח. ג. ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד. וכו' ועשו בגדי קדש לאהרן ולבניו לכהנו לי. הגמ' בשבת לא. מספרת מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי ביהמ"ד ושמע קול סופר שאומר ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד: אמר: הללו למי? ענו לו לכהן גדול, אמר אלך ואתגיד כי שישיומי כה"ג. בא לשמא' ונזרק בא להלל וגו'. ולאחמ"כ הראה לו את הפסוק והזכר הקרב יומת. נשא הנכרי ק"ו והבין שאינו יכול לשמש. אומר רש"י שם שאותו סופר היה מלמד תינוקות. וצ"ב מנא ליה לרש"י הא ואת מי זה מעניין מה היה? וי"ל שהוקשה לרש"י א"כ אותו נכרי שמע רק את תחילת הפסוק ואלה הבגדים וגו' ולא שמע את סוף הפסוק ועשו בגדי קדש לאהרן ולבניו, ואם היה שומע זאת היה מבין שהבגדים הם רק לאהרן ובניו, שהרי אסור לעצור באמצע כמו שכתוב במגילה כב: שאסור לעצור באמצע פסוק? וע"ז מתרץ רש"י כהן היה מלמד תינוקות ואיתא שם במגילה שהותר להפסיק באמצע פסוק בשביל ללמד התינוקות.

כח. ו. ועשו את האפוד. הקשה בכלי יקר מה הטעם שבכולם נאמר ועשו, ואילו כאן נאמר ועשו? וי"ל לפי שאמרו חז"ל (ערכין טז.) שהאפוד בא לכפר על חטא העגל. ולמשה לא היה חלק בזה, לכך הוצרכו בני ישראל לעשות כי הם עבדו ע"ז.

כח. ח. וחשב האפוד כמעשהו ממנו יהיה. יש לומר, אומר רבי ברוך מגרליץ, שפסוק זה מרמז על הדין שמחשבת ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה. ואפוד הוא לכפרה על חטא העגל. וזמ"ש **וחשב האפוד כמעשהו** והיינו מחשבת הע"ז שעל זה מכפר האפוד יש לו דין כמעשהו.

כח ט. ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל. כאן בפסוק יש משמעות שהיה האומן מפתח בעצמו את שמות בני ישראל, וכן להלן פסוק יא כתב פתוחי חותם תפתח את שתי האבנים. ואילו באבני החושן לא נאמר שיפתח האומן את האבנים, וכל מה שנאמר בהם הוא שהיו האבנים מפותחות בפתוחי חותם, וראוי לעמוד על שינוי זה מדוע לא נאמר גם בחושן ופתחת: וי"ל, אומר רבי צבי פסח פרנק ע"פ הרמב"ן בתרומה כז, שבאבני החושן נאמר במלואותם שיהיו שלמות ולא חסרות, והיו חוקקים בהם ע"י הנחת השמיר והיה בוקע בהם בלי להחסיר בהם כלום. וד"ז נאמר רק באבני החושן שנאמר בהם במלואותם אבל לא באבני האפוד עכ"ד הרמב"ן. ולפי הנ"ל הכל כפתור ופרח, דאפוד נאמרה החקיקה בלשון תפתח ופתחת שבהם הפיתוח נעשה ע"י האדם כיוון שלא היו צריכות להיות שלמות, משא"כ אבני החושן שפיתוחם לא נעשה ע"י האדם, אלא ע"י שמיר שנעשה מאלו נאמר בהם שיהיו מפותחות.

כח כא. והאבנים תהינה על שמות בני ישראל שתיים עשרה על שמותם. מבואר בגמ' יומא עג. שכל אותיות הא"ב היו על אבני החושן, וכששאלו באורים ותומים היו האותיות מאירות לתשובה. ומקשה הגמ' הרי בשמות השבטים לא כתוב את האות צ, ומתרתת הגמ' שהיה שם גם את שמות האבות ובשם יצחק יש צ. ומקשה הגמ' מה עם האות ט שאין לא באבות, ולא בשבטים, ומתרגלין שכתוב שבטי ישרון ע"כ הגמ'. ותימה גדולה למה לא שאלו דבר ראשון על האות ט. דהוא לפני צ. וי"ל, מביא החת"ם, שיש במדרש שתי שיטות מה היה כתוב על האורים ותומים (מלבד השבטים שזה כתוב להדיא בפסוק). שיטה ראשונה סברה שכתוב שמות האבנים אדם פסדה וברקת וכו'. ושיטה שניה סברה שכתוב את האבות. והנה בתחילה הגמ' למדה שכתוב את שמות האבנים היינו אדם פסדה, וא"כ יש שם את האות ט. אך כשהגמ' תירצה שכתוב את שמות האבות א"כ חסר את האות ט. וע"ז תרצו שבטי קה.

כח לב. לא יקרע. הגמ' ביומא עב. לומדת מכאן שהמקרה בגדי כהונה לוקה. שנאמר לא יקרע. והקשה הרונטשובר הרי יש כבר פסוק אחר שממנו ילפינן שאסור לקרוע בגדי כהונה והוא 'לא תעשו כן לה' אלוהיכם? ותירץ שלא תעשו לא ילפינן דינא דגרים קריעה דשרי התם גרמא במחיקת שם (שבת קכ) והכא אסור מ'לא יקרע'.

כח. לג. ועשית על שוליו רמוני תכלת וגו' על שוליו סביב פעמונים זהב בתוכם סביב. היכן היו הפעמונים? הנה כאן התרגום אונקלוס אומר שהפעמונים היו בין הרימונים. ואילו בפרשת ויקהל לט כה אומר התרגום שהפעמונים היו בתוך הרימונים, ועו"ק דבתרגום יונתן בן עוזיאל ג"כ יש סתירה בין הפרשיות, דבפרשת תצווה כתב רבי יונתן שהיו 71 פעמונים, ואילו בפרשתנו כותב רבי יונתן שהיו 72 פעמונים (ויש שמכח קושיות אלו שינו הגרסאות עיין בפירוש יונתן). וי"ל, אומר ה"ב קדוש', דהציווי של פרשת תצווה נאמר לפני חטא העגל, ושם הציווי היה לעשות פעמון בין הרימונים וא"כ היו 71 רימונים ובין כל אחד לשני היה פעמון, אז יוצא בס"ה 71. משא"כ פרשת קרידי היה אחרי חטא העגל, א"כ לא היה אפשר לעשות את הפעמונים שהיו מזהב בחוץ, כי זה היה מזהב המקטרג, שמזכיר חטא העגל ואין קטגור נעשה סגור, ולכך הוצרכו להשים הפעמונים בתוך הרימונים והיו 72 פעמונים כמנין הרימונים.

כח לה. ונשמע קולו בבואו אל הקדוש. בתנ"ך מופיעה ג' פעמים המילה **ונשמע**. א. נעשה **ונשמע**. ב. **ונשמע** קולו. ג. **ונשמע** פתגם המלך. מבאר החיד"א את הקשר בין שלושתם. הנה בגמ' בשבת פח איתא שישראל יכולים לטעון שלא יקבלו עונש על העבירות כי הם היו אנוסים, כי כפה עליהם הר כניגית. ואומר שם הרשב"א שזה הכל עד שנכנסו לארץ, אך כשנכנסו לארץ ישראל בטלה טענת האונס, כי הקב"ה אמר להם איני נותן לכם את הארץ רק בתנאי לקבלת התורה והם נכנסו לארץ (ותלוייהו וזבין וזביניה וזביני). והנה כל זה ניחא רק כשהיו בארץ אך כשגלו והתבטל התנאי ממילא שוב חזרו להיות כאנוסים. וע"ז הדר קיבלוהו ברוצן בימי אחשורוש. וכך מפרש החיד"א את ג' הפסוקים הנ"ל: בתחילה אמרו נעשה ונשמע אך א"א להיענש ע"כ כי זה היה באונס, לכן יש את הונשמע קולו בבואו אל הקדוש היינו לארץ ישראל, ואם תאמר הרי גלו והתבטל התנאי וחזר להיות

פרשת תצוה תשפ"ב

אונס? ע"ז יש את ה'ונשמע' פתגם בימי אחשורוש שחזרו וקיבלו באהבה. בבעל הטורים הביא ביאור נוסף על העניין הזה של ג' פעמים ונשמע. הנה אמרו חז"ל במגילה ג': אמר רבה מקרא מגילה עדיף על עבודה בביהמ"ק ותלמוד תורה. כי על התורה כתוב נעשה ונשמע, וגם על עבודה כתוב ונשמע קולו. ומ"מ ונשמע פתגם המלך **כי רבה הוא**, והיינו קריאת המגילה רבה על הכל. ומרומז גם שירבה' הוא זה שאומר את הדין הזה.

כח לו. פתוחי חותם קודש לה'. הגאון אומר שיש כאן רמז למה דאיתא בגמ' ג' מפתחות בידו של הקב"ה: **חיה**. גשמים. **תחית** המתים. והוא מרומז כאן, פיתוחי היינו מפתח של **חתי"ם**, ר"ת **חיה תחיה** מטרם חס קודש לה' היינו ביד ה'.

כח לח. והיה על מצח אהרן וגו' והיה על מצחו לרצון להם לפני ה'. לשם מה נכתב פעמיים והיה על מצח אהרן? וי"ל דהנה ביומא ז' וברש"י שם איתא, שהציץ מרצה כשהוא על מצח אהרן בשעת הטומאה, והא וודאי שצריך שיהיה גם בשעת הריצוי, אלא שחידש שם רש"י שצריך שיהיה גם בשעת הטומאה, ולכן כתב הפסוק והיה על מצח אהרן ונשא עוון הקדשים והיינו שזה יהיה על מצחו בשעת עוון הקדשים, וגם 'והיה על מצחו לרצון תמיד' והיינו שיהיה בשעת הריצוי, שהוא שעת זריקת הדם.

כח לח. ונשא אהרן את עוון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל וגו' והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'. המילה לרצון כאן היא נראית לכא' שלא במקומה, כי לרצון שייך במצווה העולה לרצון, וכאן מייירי בכפרת עוון הקדשים, ומה שייך לרצון? מיישב הכתב סופר, דהנה מצונו סתירה דרש"י מביא ממנחות כה. שהציץ מכפר על קרבן שהוקרב בטומאה, ובזבחים פח: אמרו שהציץ מכפר על עזות מצח. וליישב הדברים נ"ל שכשהאדם עושה מצווה הבאה בעבירה, כגון שגול חיטים והפריש ע"ז חלה, אמרו רז"ל דא"ז מברך אלא מנאץ, כי הוא עז מצח שעמד לפני ה' לעשות מצווה, ועושה זאת ע"י איסור, וה"ה המקריב בטומאה עומד לפני ה' ומתחצף לגשת בפניו בטומאה, וע"ז אמרו חז"ל שהציץ מכפר על קרבן שהוקרב בטומאה שזה גופא עזות מצח. והנה העובר עבירה ומביא קרבן, אז הקרבן מוחק ומעביר את העבירה, אבל המביא קרבן על מצווה הבאה בעבירה, העבירה מסתלקת ונשארת המצווה שהיא עולה לפני ה' לרצון. וזה כוונת הפסוק, ונשא אהרן את עוון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל ויקריבו בטומאה, וזהו עזות מצח שניגש לפני ה' בחטא, והיה על מצחו תמיד, היינו שיבוא מצחו ויכפר על עוון מצח, ואז ילרצון להם לפני ה'. שהמצווה שנעשת בעבירה תעלה לרצון מפני שנמחקה העבירה ונשארה המצווה.

כט לג. ואם יוותר מבשר המילואים עד הבוקר ושרפת הנותר כי קודש הוא. המהרש"א בקידושין נו חידש שבשר קודש שנותר כיוון שחל עליו שם נותר בטלה קדושתו. ותמנה האחרונים מפסוק מפורש בפרשתנו שכתוב ושרפת הנותר כי קודש הוא? וי"ל דהנה יש להקשות כאן קושיה אדירה הרי כל שלמים נאכל לשני ימים ולילה וא"כ לא יתכן אף פעם שלמים בוקר השני שכבר יחשב נותר שהרי עדיין אפשר לאוכלו עוד יום ומדוע כאן כתוב ואם יוותר מבשר המילואים עד הבוקר ושרפת? וצ"ל שכל השלמים הם לשני ימים ולילה כי שלמים הם מקדשים קלים, אבל כאן מדובר בשלמי מילואים שמובא ברש"י פסוק לא שהם קדשי קדשים ולכך ביום השני הם נותר. לפי"ז י"ל שמה שכתוב כי קודש הוא זה לא הולך על בשר נותר שזה אכן לא קדוש, אלא כוונת הפסוק שאם תשאיל מדוע הנותר עד הבוקר ישרף הרי תמיד שלמים נאכלים לשני ימים, התשובה היא כי קודש הוא כיוון שזה בשר המילואים ומילואים יותר קדוש ואף הנותר שלו קדוש. מאת רי"א אלתר זצ"ל בנו הצעיר של הפני מנחם שנלב"ע בצעירותו.

בפרשת תצוה לא מוזכר שמו של משה בכל הפרשה. אלא ואתה תצוה כמה פעמים ללא שמו של משה. והטעם לכך, אומר הבעה"ט, בגלל שמשה אומר מחני נא מספרך וקוללת חכם אפי' על תנאי מתקיימת. ויש להוסיף ע"כ את דברי הגאון שזה יוצא תמיד בשבוע של ז' אדר שאז נפטר משה רבינו ומרמז על סילוקו. עוד יש להוסיף מחני נא מספרך, היינו מספר כ', ותצוה הוא פרשה כ' ע"פ סדר הפרשיות ומרומז במחני מספרך.

במעלות הקביעות:

בפרשתנו ויקחו אליך שמן זית זך להעלות נר תמיד. החפץ חיים מביא שעל מצוות הדלקת המנורה יש דגש על המילה תמיד. ואומר ע"כ החפץ חיים כל דבר שהוא נעשה בתמידות יש לו מעלה מיוחדת וכשאדם עושה את מעשיו בקביעות רוח של קדושה וטהרה נוראה שורה על הקביעות הזאת. בקביעות אדם מקבל מאה אחוזי רווח 100 אחוזי רווח ולא 30 אחוזים. לכן כל מי שיש לו שכל בקודקודו עליו לעשות כל מצווה בקביעות ובתמידות, דהיינו שהלימוד יהיה תמיד בזמן ובקביעות, התפילה ג"כ, וכן שאר קיום המצוות, ואז ירוויח שישגי את המקסימום של המצווה ויזכה בזה בס"ד מיוחדת. אם רוצים לדעת איך גדולי ישראל העפילו למדרגתם הגבוהה (מלבד מה שמסרו ע"כ את נפשם בקדושה ובטהרה ולש"ש) הס"ד הגדולה שלהם הגיעה מהקביעות שלהם בזה, זה שהם עשו את כל מעשיהם בקביעות זה מה שהשרה על מעשיהם רוח של קדושה וטהרה ורוממה אותם למעלתם הנשגבה. עוד עלינו לדעת שמעלה הזו של הקביעות היא לא שמורה לגדולי ישראל וליחדי סגולה בלבד, כל אדם מישראל יכול לבוא ולדבוק במידה הזאת. מעלת הקביעות מונחת בקרן זוית וכל הרצאה יכול לבוא וליטול. וכמו שכותב הח"ח שאדם המקיים מצווה בקביעות שורה עליו רוח קדושה וטהרה נוראה, **ובסוף ספר שם עולם כתב וז"ל:** במה שיקבע איזה זמן ביום לתורה זה אינו בכלל קבלת עול תורה, ורק שקשבע עצמו לזה בתמידות, ובספר יעלנו חסידים כתב וז"ל: וכדי שיהיה חשוב "קבע" צריך שאותה שעה שלומד, מינה לא יזוה לא יחליפנו ולא ימיר אותו, אם לא מחמת אונס גמור... ויזכה לרב טוב עכ"ל. **מובא בשם הנצי"ב:** איזהו מתמיד זה השומר בכל יום את שעות הלימוד שלו (10 וא 12 שעות כפי הענין), ואת אותן השעות הוא לומד בקביעות בכל יום. הסטיפלער היה אומר: כאשר בן תורה לומד בהתמדה יום יום בקביעות 10 12 שעות ליום (כפי הענין) במשך חמש שנים, מובטח לו שיגדל בס"ד גדול בתורה.

במצווה בקביעות מציגה מות ממוות. הגמ' מספרת שדוד המלך שאל לקב"ה מתי ימות ענה לו הריקס בשבת, מה עשה הוא קבל את לימודו בקביעות בשבת וכך כשיש קביעות אין שילטון למלאך המוות. מסופר על רבי אברהם יצחק טיקוצ'נינסקי שהיה מגדולי הרבנים בליטא, כמה שנים לאחר נישואיו חלתה אשתו הרבנית והוא נסע עמה לאיטליה לצרכי רפואתה, בתקופת שהותו שם הוא היה מוסר שיעור בכל יום בין השעות תשע לעשר בבוקר. הרבנית שכבה על ערש דווי שעותיה ספורות, והנה הגיעה השעה תשע בבוקר, אמרה הרבנית לבעלה יש לך כעת שיעור לך לשעור אני אחכה לך. איזו גבורת רוח של אישה צדקנית עוד מעט היא מסתלקת מהעולם אבל כעת יש לבעלה שיעור קבוע וחלילה לו להפסיד את הקביעות שלו, היא ידעה בברור שאם בעלה ילך למקום שבו לא יהיה למלאך המוות שליטה עליה והיא תמשיך להיות עוד שעה בחיים ואכן כך היה. הוא הלך לשיעור וכשהוא חזר עדיין הייתה נשמתה באפה, כי מקביעות לא מפסידים. ורק כשחזר עלתה נשמתה השמימה. לימים עלה בעלה הגדול לארץ וזכה להיות אחד מחשובי הרבנים בירושלים. בנו כיהן כמשגיח בישיבת סלבודקה.

אצל גדולי ישראל מצינו מאוד את מעלת הקביעות כמה השקיעו בזה מאמץ. מסופר על הרב מטשיבין שפעם עשה סעודה גדולה של סיום הש"ס, כולם התפלאו הלא הוא סיים עשרות פעמים את הש"ס ומעולם לא ערך סעודה? ענה הרב מטשיבין את הסיום הזה ערכתי מקביעות של 5 דקות בהפסקות הקצרות שהיו לי מפעם לפעם שבאופן קבוע הקפדתי ע"כ וע"ז אני עושה סיום. גם לרבי אלחנן וסרמן היה נוהג להגיע חמש דקות לפני התפלה והיה לו קביעות ללימוד מיוחד באותן חמש דקות ולעיתים תכופות היה עושה סיום על מה שהספיק ללמוד בזמנים אלו. **רבי חיים שמואלביץ** היה מפורסם בשקדנותו, היו לו כרגיל סדרים קבועים עם חברותות שונות במשך כל שעות היום. בליל שבת היתה לו קביעות שהיה גומר כל מסכת ביצה, וסדר הלימוד היה באופן זה שמיד אחרי תפלת ערבית היה מתחיל מתחילת המסכת (כדי לצלל זמן זה שעד הסעודה) ובתוך המסעודה ביני ובניי לא ממשקיע עד שהיה מסיים כל המסכת ועל כגון זה נאמר "בתבולות תעשה לך מלחמה". **מסופר על הח"ח** שהגיע לתחנת הרכבת כדי לנסוע ברכבת לוינא לחזק את חומות הדת בעיר. הרכבת הייתה אמורה לצאת בשעה 4 מרצף ד'. הח"ח היה זקן וחלוש ונשאו אותו לו כיסא גלגלים, ובשעה 4 הוא הגיע לרצף א'. הרציפים היו רחוקים זה מזה. ובדרך הטבע לא היה שום סיכוי שהחפץ חיים יגיע לרצף ד' בזמן ויספיק לעלות על הרכבת. והנה לפתע נראתה הרכבת עושה את דרכה לרצף א'... מסתבר שהרכבת ססתה ממסלולה ובמקום להגיע לרצף ד' הגיע בטעות לרצף א'. הנהג

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

היה נבון מאוד ואמר שדבר כזה לא קרה לו מעולם. למחרת היתה התנצלות בעיתון מטעם הנהלת הרכבת על השיבוש בנסיעה. ואמר על כך רבי חיים קניבסקי: שהס"ד המיוחדת באה בזכות הקביעות שהייתה לח"ח לנסוע למסעות חיוקב בזהירות השונות. כלומר, לא רק הח"ח יכול לזכות להנהגה שמימית מיוחדת, אלא כל אדם שיש לו קביעות, הקב"ה מסייע לו שיוכל לשמור על קביעותו. **פעם בחול המועד פסח,** רבי חיים מוולוז'נין חש בטוב והלך לנוח בשעות הבוקר. הוא התעורר בצהריים, זמן קצר לאחר שהסתיימה תפילת מנחה. ברגע הראשון הוא נבהל ונבעת, הרי הפסיד תפילה בציבור. אך כיוון שמסר נפשו על תפילה בציבור, ידע כי יזכה לס"ד ולא יפסיד את קביעותו. ואכן, דקות אחדות לאחר מכן התברר כי תשעה אנשים מקרב המתפללים טעו ואמרו בתפילה "משיב הרוח" ועליהם לשוב ולהתפלל... כך זכה לתפילת מנחה בציבור. ויש להוסיף את דברי החזו"א שמי שהתפלל וטעה זה לא ברכה לבטלה.

רבי אליהו דיסקין שהספדו על הרב אלישיב הזכיר את מעלת הקביעות שהיתה לו. רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל שהיה מרבה לשטוח לפניו שאלות חמורות בעניני גיטין ועגונות וכדו' (ידוע כמה קשר והערכה היה לרב אלישיב אליו) פעם כשהגיע רש"יש לרב אלישיב בבוקר [לפני שנים רבות, כשהיה טורח גדול בדרכים] אמר לו הרב בעניינותי ר' שלמה שמשון וכי אינך יודע שבתשע מתחיל הסדר שלנו. והתנצל על שאינו יכול להאריך אתו בדברי תורה אלא רק עד הפתח של אוהל שרה. רבותי, על איזה סדר מדובר, לא ישיבה ולא כולל, לבד בביהמ"ד. אבל זו הקביעות שהייתה לו לרב אלישיב, שזה חומה שאי אפשר להזיזה, מלבד בשאלות של פיקוח נפש. עוד סיפר הרב דיסקין זכורני שהרב למד בשיעור מסכת יומא למעלה משנה, וכשסיימו המסכת עשו בעזרת נשים סיום. וביקשו בני החבורה מהרב שישתף בסיום ובקושי תנצצה הרב לישב שם חמש דקות. ובאותה תקופה התקיים סיום מסכת כתובות מסדר דף מיר, רבי יצחק אזרחי היה מעודד בקבוצה זו. הרב השתתף בשמחת בר מצוה באולם סמוך, ואז ניגש אליו רבי יצחק אזרחי וביקשו שיכנס לסיום המסכת ואמר לרבינו שזה יהיה עידוד וחיוקב גדול לבחורים. הוא לא שאל אם זה עיון או בקיאות וכז', אלא שאל רק שאלה אחת, האם זה שיעור קבוע, כשנענה בחיוב הוסיף ושאל לא מדלגים שום יום! וכשנענה בחיוב אמר אי"כ אני נכנס.

רבי חיים קניבסקי תמיד אומר שמי שיש לו קביעות מובטח לו ס"ד שלא יהיו לו מפרעים ובזמן הקבוע הוא תמיד יוכל להגיע, רק מה שצריך זה למסור ע"כ את הנפש במשך תקופה ולא לפספס אף פעם, לאחמ"כ יהיה לו ס"ד אדירה. רבי חיים קניבסקי הבין ע"כ סיפור ואבי שליט"א אמר לי שזה היה עם רבי חיים בעצמו. רבי חיים היתה לו חברותא באופן קבוע בביתו בשעה 3 בצהריים כל יום בשעה חמישה לשלוש היה מגיע זבוב ומזמם לו באוזן ומעיר אותו. פעם רבי חיים שכב עמו חוס גבוה הזבוב כרגיל הגיע אך רבי חיים לא קם כי הוא היה עם חוס. מה שקרה מאז, הזבוב הפסיק להגיע. ורבי חיים בעצמו מקפיד יום יום על קביעותו הגדולה שהפסיק אדירים שא"א לתאר, כמות של מאות ואף אלפי דפים של תורה שהוא הורה בזה יום יום והכל בעיון ובעמל רב, וכן הוצאת עשרות ספרים, וכן תשובות רבות על מאות מכתבי תורה ביום, והסיבה שהוא מספיק למרות שבאופן הגיוני זה לא שייך. הוא תמיד אומר שכשיש קביעות יש ס"ד להספיק גם דברים שהם מחוץ לדרך הטבע.

סיפר רבי חיים קניבסקי שזוכר כשהיה בישיבה היה ישן בחדרו של רבי משה סולובייצ'יק, ורבי משה שהיה בחור מבוגר היה עוסק לפעמים בקירוב רחוקים, והדבר היה כרוך בטלטולים רבים, ופעמים היה שם לישיבה בשעה מאוחרת בלילה, עיניו מאד מחמת עבודתו הקשה, ומנהגו היה ללמוד כל יום דף גמ'. ואף בימים אלו כשהיה חוזר בשעות מאד מאוחרות בלילה היה מתיישב ליד הגמ', ומתוך נים ולא נים תיר ולא תיר היה לומד את הדף גמ'. ושאלו רבי חיים שהרי לא יצא לו מלימוד זה מתוך עייפות גדולה מאומה, ענה לו הלא יסוד גדול, שאת לימוד זה איננו לומד בשביל דף זה שלומד הוא עתה, אלא בשביל הדפים שיבואו למחרת ואח"כ, כיון שאם יום אחד יפסיד מלימודו ולא ילמד את קביעותו, שוב יבטל מקביעותו גם בימים הבאים ואחריי"כ יהיה כי זה כוחה של הקביעות, רק כשאין מחסירים ואף יום אחד.

עוד סיפר שבדידו הווה עובדא שביקש בחור מסוים ללמוד עמו בחברותא, והסכים לזה אולם התנה עמו תנאי שלא יחסיר מלימודם הקבוע אפי' פעם אחת, אולם הלה טען ואמר שכל חורף מידי שנה נופל הלא ממשכב ומרותק הוא למטות, ואי"כ אינו יכול להביט שלא יחסיר במהלך החורף. ואמר לו רבי חיים שאם מבטיח הוא שמלבד זאת לא יבטל אף פעם מקביעותו יכול הוא לערוב בעוד שלא יחלה כל החורף ויוכלו תמיד ללמוד, וכך הווה שהתחילו ללמוד בצוותא, ועברו חודשים והבחור נכחל באמת לא חלה עד שפ"א הגיע האדמו"ר מסאטמער לארץ ישראל,

והלה חפץ מאד לראותו, ולכן ביקש מרבי חיים שיוותרו על הלימוד הקבוע באופן חד פעמי, כיון שהוא מוכרח לראותו, ורבי חיים לא הסכים לזה, משום שקביעות זו קביעות ואין מוותרים אפי' על יום אחד בלבד. אמנם הלה לא עמד בנסיון והלך וויתר על קביעותם, ומיד למחרת נפל למשכב. ואמר רבי חיים שהדבר פשוט, דכל מה שעד עתה קיבל סייעתא דשמיא מיוחדת ולא חלה הוא רק בגלל שקיבל ע"ע"ו ללמוד בקביעות גמורה, אך כיון שפעם אחת ויתר על הקביעות תיכף ומיד חלה.

מעשה באברך ת"ח בירושלים עיה"ק שהיה מוסר שיעור בכל יום בערב בקביעות בשעה 9 והקפיד בכל כוחו שלא לבטל אף פעם מהקביעות שלו. היום אחד הוא נאנס לצאת מחוץ לעיר, ולאחר כל המאמצים הצליח לגמור לו העניינים בשעה 8 והיה נראה הדבר שביים זה לא יצליח להגיע לשיעור (מאחר והנסיעה עצמה לעיר אורכת כשעה, ועוד עשרים דקות לכל הפחות להגיע לשכונתו אשר בקצה העיר) ובעוד הוא ממתין בתחנה המהרהר במחשבתו על השיעור שהפסיד היום והנה זה פלא! והנה נעצר לידו בתחנה בעל רכב, יהודי בעל חסד נפלא וקורא לאותו אברך שלא הכירו להכנס למכונית. האברך נענה מיד לבקשת בעל הרכב מתוך תקוה אולי בכל אופן יצליח להגיע היום לקראת השיעור. במהלך הנסיעה סיפר הנהג לאברך שהוא מקפיד תמיד שלא לשב ריקם מחוץ לעיר עד עס רכבו אשר קיבל במתנה מהקב"ה ושואר שמע על כך שזוכה לקיים מצוה גמ"ח. במהלך הנסיעה נוכח האברך לדעת שבעל הרכב נוסע בכיוון אחר לקצה השני של העיר, כך שכפי הנראה לא יצליח להגיע היום לשיעור. צריך למסור, אעפ"כ ניסה את מזלו לשאול מהנהג מאחר והוא צריך למסור שיעור קבוע בכיוון אחר של העיר אולי יוסיף להטיב עמו להאריך קצת את הנסיעה לצורך מצוה דברים. הנהג נענה בשמחה לבקשה זו ואדרבה גדלה שמחתו שנתגלגלה זכות על ידו למנוע ביטול תורה דברים, כך שהאברך הצליח להגיע לשיעור כרגיל בשעה 9, והיה הדבר לאותו למדנו ממעשה זה שכאשר האדם עושה השתדלות קב"ה עוזר לו בכל מיני דרכים א"י למעלה מדרך הטבע. הדברים נלקטו מתוך שיחות אדמו"ר שליט"א ומתוך שיחות דודי רבי שלמה קניבסקי שליט"א.

היה יהודי בשם הרב גליק שהיתה לו חנות של טפטים מול איצקוביץ. מידי יום הוא היה נועל את החנות בשעה 7 והיה הולך לשיעור של רבי שמחה קסלר. ערב אחד רבע שעה לפני השיעור, נכנס יהודי לא מוכר לחנות והחל לבקש הרבה סחורה בצבע כזה ובגודל כזה וכזה. רואה הרב גליק שהעניין ארוך הוא שמר ליהודי סליחה אני מתנצל אני צריך לסגור עוד רבע שעה תבוא מחר בבשקה. אך אותו רב בשלו לא לא! אני צריך לחזק תבוא לי בגודל פלוני וכז'. הרב גליק רואה שמתקרב הזמן והוא לא עוזב, הוא ניגש אליו ואומר לו אתה רוצה תשאר, אני משאיר לך את המפתחות ללכת, מה שאתה רוצה תחזיר מחר, אין לי זמן אני צריך ללכת, להתארות. ואותו זר אומר איך אתה נותן לי מפתחות אתה לא מכיר אותי. והרב גליק אומר תעשה לי טובה אני משאיר אצלך מפתחות אני ממחר לשיעור. שלום. הוא מביא לו את המפתחות ורץ החזיר. אותו זר רץ אחריו ואומר לו תשמע אני ממס הכנסה. אם בשביל השיעור אתה מוכן להסתכן כ"כ אין לי ביקורת, אני רושם שהכל חלק.

סיפור נוסף על כח הקביעות: לצערו 'סיבובים' אלו לא זרים לו כלל. זו תופעה ארוכה מעת שבי"ה זכה להוביל תחת לחופה חלק ניכר מצאצאיו, עלו והשתרפו עליו עול החובות. אך מה לעשות, היום הוא יום הדין החודשי – ה-20 למנינים. עוד מעט כבר השעה 1:00 ובחשבון הבנק אני כסף... ככלל, נוהג הוא יום א' יומיים לפני התאריך לדאוג לכסיו הנצרך, אך החודש לא עלה בידו להשיג איזו הלואה ראויה לשמה. כל נסיונותיו עלו בתוהו. יד"י, החליט בפסקנות. 'עשיתי כבר הרבה מעבר לחובת ההשתדלות...! ואז לצננה ב' מנחתם צדשה...'. עבר היום הוא לא מצליח להבין מהיכן הגיע אליו רעיון שכזה, אך כך היה מעשה. מחשבותיו התחילו לצלצול בו: 'על החובות הספיים שלך אתה עמל יגע, ועל חובותיך הרוחניים:???...! מאז, יום ואפילו יומיים לפני ה-20 לחודש, היה עובר ובדק האם החסיר או דילג בטעות על אחד מסדרי הלימוד שלו. רק אחר שראה לנכון שלא נשאר חוב מלימודיו, או אז היה נפנה לסדר את היגלוג'ים לבק. ובכל פעם רצאה סייעתא דשמיא גלויה, כשכבדו קצר ובקולות רחליה להשיג את הנצרך. לפני כחודשיים זה קרה. השעה היתה 11:00 בבוקר, ואז הוא קלט. חודשיים זה כבר לא קרה לו. הפעם משהו השתבש אכן. הוא עדיין לא הצליח למצוא הלואה. סקירה קצרה, הזכירה נשכחות. לפני כשלושה שבועות, מחמת סיבות שונות דילג על 'דף', כשהתכנית הייתה להשלים בשבת, דבר שלא קרה. 'מה אני עושה עכשיו', הרהר לעצמו בבהלה. 'בתוך שתיינים אני חייב את הכסף' ואז החליט בפסקנות: 'השתדלות גשמיית עשיתי כבר אתמול. עשיתי לא מעניין אותי כלום, קודם אני משלים את הדף!'. בשליטה עצמית יהודית התיישב מול הגמרא המבוארת ולמד בהבנה את הדף. כשנעמד ממקומו הראה השעון על השעה 12:15. בעוד הגמרא בידו בדרך להחזירה לארון, עבר לידו אברך צעיר. 'אעשה את ההשתדלות שלי', החליט למול בית המדרש הריק יחסית. "יש לך אולי סכום פלוני להלוות?" פלס את שאלתו. הגמרא כמעט נפלה ממנו. "כן", השיב הלה בחיוב, כשהוא מפרט את הסכום שיש בידו, שהספיק ברווח לכסות את כל החוב! רבי אהרן כהן בגיליון 'יגדיל תורה' בעלוא.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

כשמחסלים טיוריסטים שעומדים בראש ארגוני הטרור (כמו זה שחוסל השבוע על ידי האמריקאים בסוריה) יש מקום לשמחה, אבל הדאגה והתפילות שלא ניפגע ח"ו צריכים תמיד להיות נר לרגלינו.

שאלה: אמרו חז"ל שאי אכילת פת שחרית יכולה לגרום לאדם 83 מחלות שונות. עוד אמרו חז"ל שפת שחרית היא מועילה לכל הגוף, מהו פת שחרית שצריך לאוכלו? **תשובה:** הדבר הכי בריא ומומלץ ע"י רבותינו הוא לחם. (עוגות הם מאכלים רעים לאכילה בבוקר). וכדי שהמוח יתפקד ביעילות והגוף יהיה מחוזק, כולל כל המערכת החיסונית, יש לאכול 2 פרוסות או שלוש ארבע לגברים. כדאי ובריא להוסיף גבינה או ביצה. ורצוי שיאכל מוקדם בבוקר (עוד לפני השעה 9) ועיי' יתחזק כל גופו, מוחו ונפשו של האדם.

שאלה: הרמב"ם מביא שבעה כללים להנהגת האדם בביתו, הראשון הוא מכבדה יותר מגופו, מה הפירוש? **תשובה:** דין קדימה. אם יש למשל ב' כסאות חייב לתת לה את הכסא הנוח יותר, וכן אם יש מקום ברכב של השווער למישהו אחד והשני צריך להיטלטל באוטובוס עליו לתת לה את המקום הנוח, ואפילו שבשבילו זה על חשבון הלימוד וכדו'. ורבי אברהם גנחובסקי אומר שהדין הזה כולל עזרה בבית כקניות וכדומה. והרווח שלו הוא עצום כי ההערכה אליו מתגברת מאוד ע"י שמכבדה, ככה בטבע של אשה ואל יחשוב שהוא נעשה סמרטוט עי"י.

שאלה: בית שהאמא אומרת למשל שהיא לא מרשה לישון בחדר פלוני או בחדר שינה, ומיד הילדים שואלים את האבא, שכמובן מרשה הכל. מה תעשה האמא? **תשובה:** כל פעם ששואלים אותה היא תשלח לאבא ותראו איך האבא פתאום עונה כמוה בתקיפות יתר. כך יותר לא ישאלו אותה.

שאלה: ילד שחוזר מהחיידר ורוצה לספר משהו, בשעה שאין סבלנות או כל מיני בלאגנים שבגללם מאוד קשה להתייחס לילד בסבלנות הראויה. האם אפשר לדחות אותו לעוד שעה? **תשובה:** הדחייה היא עוול גדול עבורו, כי כעת לחוץ לו. ולכן חייבים לתת לו את הדקות הראשונות כשרואים אותו. ואם יש כמה ילדים, לתת לפי התור. וכשיש מישהו שלחוץ לו, לתת לו לשחרר מיד. ואם לא נותנים מיד אנו מחמיצים הזדמנות לתת לילד להשתפך, ויותר מאוחר יכול להיות שהוא ייסגר.

שאלה: כשילד מתחבר עם חבר לא ראוי איך מונעים ממנו ד"י? **תשובה:** לא בכוח! זה לא הולך בכוח... ובדרך כלל כשמחברים את הילד עם מישהו אחר זה לאט לאט מועיל שהוא ישתחרר מהראשון.

שאלה בחושן משפט: ראובן פרץ לשמעון את המנעול של האופנים החשמלים שלו ולאחר זמן בא גנב וגנב לו אותם. האם ראובן חייב לשמעון.

תשובה: לכאורה הנידון הזה הוא סוגיה שלמה בבי"ק נה: ונפסקה בהשו"ע שצו סדי' והעולה משם הוא: שהפורץ גדר בפני בהמת חברו וברחה ונאבדה שיטת הרמב"ם לחייב על אבידת הבהמה משום שזה גרמי. הרמ"א פוסק שפסדו בשטית המחבר נחלקו האחרונים לט"י המחבר פוסק פוטר ומה שכתב שחייב זה על הגדר עצמה. אמנם בגר"א ובבאה"ג כתבו שלדעת המחבר חייב. ויעויין בפתי"ש שהביא את החוות יאיר שדן רבות בזה. עכ"פ כל זה נאמר רק בפורץ גדר בפני בהמה שהבהמה בורחת לבד מעצמה לכן יש צד שהווי גרמי. אבל באופנים שהגונב הוא אדם אחר בוודאי הוי גרמא ופטור. משפטי אהרן.

כיצד הוא עומד לפני המלך ובא לבקש ממנו טובה ובאים שונאים שלו ומנסים להטריד אותו ולדחוף אותו. באותה עת הוא צריך לברוח משונאיו ולהדוף אותם ולהתרכז במחשבתו אל המלך. כן הדבר הזה בשמו"ע באים המפריעים והמחשבות הם השונאים שלו למנוע ממנו טובות מהמלך. ועיי' כך ינצל ממחשבות רעות. שומר אמונים. ויש להוסיף שגם מי שמתפלל שלא בכוונה כאשר מזדמן לאדם להתפלל בכוונה אותה התפילה מעלה את כל התפילות שבעבר התפלל לא בכוונה.

שאלה: למי שיש לו יצה"ר חזק לקום מאוחר לתפילה, (למרות שכשצריך לקום לאיזה עניין גשמי הוא קופץ מהמיטה). אבל לתפילה הוא תמיד מרגיש עייף. מה הפתרון לכך? **תשובה:** אם אדם רוצה שהיצה"ר יעזוב אותו, אזי כל פעם שיש לו יצה"ר למשל לא לקום, הוא יקבל על עצמו לקום רבע שעה יותר מוקדם, ואם יש לו יצה"ר להתבטל אזי הוא יקבע לעצמו עוד חמש דקות לימוד מעבר למה שרגיל. ברגע שהיצה"ר יראה שהוא רק ניוזק מזה אזי הוא יעזוב אותו לנפשו. מרבי דוד פוברסקי

שאלה: אדם שעושה טובה לשני, ולאחמ"כ המקבל רוצה להשיב לנותן על דעת נתינת מתנה מפוארת וכדומה. מה הדרך הראויה, לקבל את המתנה או לדחותה בנימוס? **תשובה:** חז"ל אומרים (מדרש רבה לו) אמר הקב"ה למשה ויקחו אליך שמן זית וזך לא שאני צריך להם אלא שתאירו לי כשם שהארתני לכם. רבי ירוחם ליבוביץ לומד מזה יסוד גדול שאדם שלא מקבל מתנה ממי שהוא נתן לו הוא מושחת במידות כי הוא רוצה שההוא ישאר כביכול כפוי טובה. וזה הקב"ה לימד אותנו כאן. כי המידות האמיתיות והאצילות הן לגרום שהבן אדם שהיטבת עמו לא ישאר חייב לך כל החיים.

שאלה: היכן נמצאים בגדי החזו"א? **תשובה:** הכובע והמעיל שלו נמצאים אצל בנו של רבי ח"ש קרליץ. השולחן נמצא בבית הכנסת קדושת אהרן רחוב יונה הנביא בבני ברק, וקיבלו זאת מתלמידו רבי דוד פרנקל.

שאלה: בתקופה האחרונה מתפרסמים יותר ויותר מקרים שהמשטרה מבצעת האזנות סתר לכל מיני גורמים, האם יש לאדם מהשורה מה לחשוש מכך? **תשובה:** במדינת ישראל יש חוק האוסר על כל הגורמים ברשויות להאזין בסתר מלבד במקרים חריגים מאוד שפוגעים בביטחון המדינה או עבירות פליליות חמורות וכדו', וכל זה צריך אישור של בית משפט בהרכב מיוחד. מלבד זה כמעט לא מצוי כזה דבר שיתירו האזנות סתר והעונש ע"ז הוא 5 שנים בכלא. וכידוע כעת כל המדינה רועשת וגועשת מהאזנות סתר שלא היו מחוייבות. ובגלל זה מסתבר כי מלבד מה שלמשטרה אין זמן בכלל להתעסק עם אדם מהשורה בגלל מגבלות כח אדם, אין כמעט סיכוי בעולם שיקרה מקרה כזה של האזנות סתר לאדם מהשורה.

שאלה: האם יש עניין לחסל בכירי טרוריסטים? **תשובה:** הנסיון מוכיח שברוב המקרים שחיסלו בכירים קמו יורשים יותר אלימים בהנהגת הארגון. לדוגמה השבוע לפני שלושים שנים בדיוק חיסלו את בכיר החיזבאללה עבאס מוסאווי. מיד מונה לו יורש ה"ה צורר היהודים חסן נטראללה שמאז ועד היום הוא מבצע פיגועים. והוא הצליח בזמנו להוציא לפועל פיגוע נקמה ענק בארגנטנה שנהרגו בו למעלה ממאה בני אדם, רבים מהם יהודים הי"ד. לאורך שלושים השנים האחרונות היה אחראי למותם של המוני יהודים נוספים בפיגועים, במלחמה ובכל מיני מעשי רצח אכזריים ר"ל. אז אמנם

שאלה: השבוע אנו קוראים על הקטורת מהי סגולת הקטורת ואמירתה? **תשובה:** כתוב בזוהר בסו"פ ויקהל, כי אמירת הקטורת בכוונה מזכה את האדם בחלקו בעולם הזה ובחלקו בעולם הבא, והקטורת משנה את הדינים לרחמים. ומוסיף הזוהר גזירה היא בשמים, שכל מי שמתבונן בקריאת הקטורת מדי יום, הוא מוגן מכל פגע רע ומזיק וממוות, וכל כוחות הרע לא יתקרבו אליו! ובספר 'סדר היום', שאמירת פירת הקטורת פותחת את כל שערי הפרנסה ומעשירה, וההוכחה לכך היא מהכחנים שהקטירו את הקטורת פעם אחת בלבד, כי כל מי שהיה עוסק בקטורת היה מתעשר מיד, ושוב לא הוצרך להשתמש בסגולת הקטורת להתעשר. והיום, כשהקטורת היא באמירה בלבד, ניתנת הזדמנות סגולת הקטורת גם למי שאינו כהן. ועיקר כוחה הוא באמירתה מתוך התבוננות והבנה.

שאלה: מה גדולתם של ימי השובב"ים בשנה מעוברת, שמסתיימים בסוף שבוע זה? **תשובה:** ימי השובב"ים הם עת רצון עצומה מאוד, ובפרט הימים האחרונים שהם זמן החיתום, הם מסוגלים ביותר לקבלת התפילה ברוחניות ובגשמיות. ובשלי"ה הוסיף ששנה מעוברת זה זמן מסוגל ביותר. וכמובן א"א להתפלל בכלל, כך כ"א יחזור בתשובה וירבה בצדקה ובתפילה ויזכה שתפילותיו יעשו פירות. וידוע ג"כ שבשנה מעוברת השמים יותר פתוחים לקבל את התפילות, אז מי יפספס דבר זה (מקורות: קופת העיר בשם השלי"ה).

שאלה: יום שלישי השבוע הוא פורים קטן מה המנהגים ביום זה? **תשובה:** נקדים ונאמר שפורים קטן ביד לגבי שמחה הוא גם לערים המוקפות חומה כירושלים וכדומה. ומובא בפוסקים שראוי להרבות ביום זה במשתה ושמחה. וכמובן שאין אומרים בימים אלו (יד וטו) תחנון ולמנצח. ובעיקר כיוון שנעשו לאבותינו ניסים בימים ההם ראוי להרבות בתפילה ותחנונים.

שאלה: מה הבעיה בביטול הקומה הכשרה, הרי מי שרוצה יוכל להמשיך עם טלפון כשר בלי כל התכנים הלא ראויים? **תשובה:** באם תצליח המזימה המרושעת של שר התקשורת בשינוי המכשירים הכשרים, יתאפשר להכניס סים לא כשר (שעד היום המכשיר הכשר לא קיבל אותו), וגם יתאפשר להזמין קו פרוץ לתוך הקומה הכשרה. הדבר יכול לגרום למי שמחזיק טלפון כשר לקנות (בגלל כל מיני סיבות) קו לא כשר והנסייון בזה גדול כידוע. הדבר הזה יכול לגרום חליה לאזנות רוחניים מכלל הגילאים. ולכן צריך לראוי לעשות כל מאמץ שלא יקרה הדבר הזה. ואם חלילה יקרה נצטרך לראות מה יורו גדו"י לעשות, וכפי שידוע, קיימת התארגנות של כל גדו"י מכל העדות והחוגים למלחמה בדרכי התורה על הקדוש והיקר לנו.

שאלה: כשאדם רואה שהצרות גדולות מאוד והוא לא עומד בזה, איזה חיזוק יש לו לכך? **תשובה:** החפץ חיים ב"ש עולם' ב"ב כתוב: ע"פ הפסוק אם ראית צרות מושכות כנהר חכה לו, והיינו שהצרות גדולות מאוד זה סימן שכעת הישועה תגיע. וכחבלי לידה. ואיי"כ אדם שכשל אצלו כח הסבל יידע שכעת זה הזמן שיתחיל להופיע אצלו ישועות מעל לדרך הטבע, ואם יאמין בזה אזי הוא יראה בנחמתו. וכמובן הפתרון הוא ע"י שמתפלל לה' מלב נשבר ומאמין בישועתו, ולא תפילה מתוך דכאון אלא מתוך אמונה וקרבת אלוקים.

שאלה: כשאדם מתפלל ותוקפות אותו מחשבות בטלות מה יעשה וינצל מזה? **תשובה:** יחשוב

הלכות בפרשה ועוד הלכות בענייני היום

בסוף הפרשה מופיע עניין עשית המזבח. הנה במזבח יש דין שאסור להניף עליו ברזל משום שברזל מקצר ימים ומזבח מאריך ימים. ולפי"ז כתב בא"ר ובמשנ"ב סי' רי' סק"ח לא לברך על פרי כשסכין תחובה בו, כי ברכה מאריכה ימים וסכין מקצרת ימים. וכתבו הפוסקים (כף החיים שם. בן איש חי בלק ד'. ובשו"ת באר משה ועוד) שה"ה לקחת מאכל בכפית או מזלג מתכת בשעת הברכה ולברך ג"כ אסור וכנ"ל. (ועי' אפשי"ל שעדף לאכול בכלים חד פעמיים, משום שבכלי פלסטיק אפשר להחזיק המאכל במזלג בשעת הברכה בכדי לסמוך כמה שיותר את הברכה לאכילה).

היות ויש השבוע איזה רמזים לעניינים הנוגעים לזכרון, נביא כאן כמה דברים ששכיחים ופחות ידועים לציבור. דבר ראשון נביא את הקשר בין הפרשה לעניינים אלו. **א. יש בפרשה שמן זית זך** שהוא סגולה לזכרון. ורבי חיים קניבסקי כותב בקונטרס זכרון שלא מהני להשים שמן זית שמועיל לזכרון בתוך זיתים שגורם לשכחה. ופעם סיפר רבי חיים שהוא פגש את רבי שלמה זלמן אורבך שאמר לו כי מאז שהוציא את הספר זכרון אשתו יש לה טענות עליו, כי אין לה מה להכין לו לארוחת בוקר כי היה לה קביעות להכין לו לחם עם זיתים שזילפה עליהם שמן זית. **ב. בגמ' ביומא סט.** מובא שהכהנים היו מקפלים בגדיהם תחת ראשיהם והיו יושנים עליהם. והנה הובא במשנ"ב ב. ב. שהמניח בגדיו תחת ראשו הוא משכב תלמודו. ועיין במשנ"ב שם שכתב שלכהנים היה כר מפקס בין הבגדים לראשם וד"ז שרי. אלא שרבי חיים קניבסקי בקונטרס זכרון הביא הוכחות גמורות שגם בזוהר מקרה אסור להניח בגדים תחת הכר והביא שראוי להיזהר בזה. (והכהנים עשו זאת משום שבמקדש לא שכחו דברים הרעים) וכן הביא רבי חיים שע"פ קבלה לא ישים בשעת השינה נעליים ומכנסיים סמוך לראש. ולישון על השרוול שרי כי זה בטל ליד.

המשך הלכות שבת. המשך בורר: **מותר מנחת איש לרבי אי"ש שפירא שליט"א: אדם שיש לפניו סלט ירקות** ובו עגבניות ומלפפונים במדה שוה, ורוצה להוציא מעט מהעגבניות ולהשאיר מקצתן כי ברצונו לאכול את הסלט באופן שרובו מלפפונים, יש להסתפק אם נחשב זה לברירה, וכן אם יש בסלט מדת שמן ותבלין מסויימת והוא רוצה להוציא מקצת מן השמן כיון שרוצה לאכול את

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים: א. בן של אהרון? אביהו. **ב.** היכן יזה מדם האיל ביד וברגל? בונה. **ג.** איך נקרא החלק העליון של המזבח? גג. **ד.** זורקים אותו על המזבח? דם. **ה.** איך נקראת מידה של 12 לוג? הין. **ו.** איך הקב"ה מצווה על עשית הבגדים? ועשית. **ז.** פרי משבעת המינים המוזכר בפרשה? זית. **ח.** מה מכסה את הקרב? חלב. **ט.** מה שמים בשני קצות החושן? טבעות זהב. **י.** מה מנסכים על המזבח? יין. **כ.** ממה היה מעיל האפוד? כליל תכלת. **ל.** שם של אבן בחושן? לשם. **מ.** מה עושים עם חלב הקורבן? מקטירים. **נ.** כינוי לציץ? נזר הקודש. **ס.** מצווה שעושים על הקורבן? סמיכה. **ע.** הציץ יכפר על? עוון הקודשים. **פ.** מה יעשה על הציץ? פיתוחי חותם. **צ.** מבגדי כהן גדול? ציץ. **ק.** איך נקרא המזבח? קודש קודשים. **ר.** ד' מילא את חכמי לב ב? רוח חכמה. **ש.** מספר בפרשה שהוא שם של בד? שש. **ת.** כיצד הייתה הכתונת של אהרון? תשבץ.

שמות ספרים בפרשה: נר תמיד. אוהל מועד. כתית למאור. חכמי לב. תשבץ. חשב האפוד. פיתוחי חותם. משבצות זהב. אבני זיכרון. חושן משפט. טורי אבן. מילואת אבן. לשם שבו ואחלמה. קצות החושן. טבעת החושן. אורים ותומים. מעשה אורג. נזר הקודש. יד אהרון. כפי הארון. חזה התנופה.

חידות פרשת שבוע: א. היכן בפרשה מוזכר בפסוק אחד לחם, חלה ומצה. **ב.** היכן בפרשה קודש הקודשים והוא לא קודש הקודשים? **ג.** היכן בפרשה בשר וחלב בפסוק אחד? **ד.** מכנה משותף בין ארבעת המינים לחושן? **ה.** שלושה אחים ששםם מתחיל באותה האות? **ו.** היכן בפרשה אותה מילה פעמיים ברצף? **חידות תורניות: ז.** היכן מצינו חיה ודומם ששימשו כשני עדים? **ח.** איזה מילה אומרים כל יום בתפילה ויש כשבועיים רצוף במשך השנה שלא אומרים מילה זו בתפילה? **ט.** פרק כח' פסוק מ' ועשית להם 'מגבעות' היכן עוד בתורה מוזכר 'מגבעות'? **י.** מתי קוראים ביום חול 6 קרואים לעלות בתורה באותו היום? **יא.** איזה איסור הותר בשבת מפני כבוד הבריות ונאסר בחול? **יב.** איזה צמח לא למאכל ולא להרחה ומברכים עליו? **תשובות: א.** פרק כט' פסוק ב'. **ב.** פרק כט' פסוק לז'. **ג.** פרק כט' פסוק יג' ולקחת את שתי הכליות והחלב והקטורת. **ד.** בשניהם יש עבות. **ה.** ענף עץ עבות, מעשה עבות (כח' יד') **ה.** אביהו אלעזר ואיתמר בני אהרון. **ו.** בבוקר בבוקר. **ז.** מעשה חולדה ובור. (תענית) דף ח' א'. **ח.** טל, כל השנה אומרים טל בחורף ותן טל ומטר לברכה, ובקיץ מוריד הטל. אבל משמחת תורה עד ז' חשוון לא אומרים מוריד הטל ולא ותן טל ומטר. **ט.** בברכת בלעם. "מגבעות אשורונו" (במדבר כג' ט') **י.** תענית ציבור, קוראים בשחרית ומנחה ביחד וקוראים. **יא.** ציצית שנפסל, בחול חייב לפשוט כי עובר על איסור תורה כי יש לו דין של קום ועשה בו ציצית. משא"כ בשבת. משנ"ב יג טו. **יב.** ערבה.

חידות כלליות וילדים: א. איזה דבר מלך מתהדר בו. לולב כפול ממנו. המלכה תיפצע בלעדיו? **ב.** איך יכול להיות שאחד שואל שני אנשים מה השעה והם עונים לו תשובות שונות לחלוטין ובכ"ז זה נכון לגמרי? **ג.** איזה תרגיל מורכב מארבע ספרות של 9 והתוצאה היא 100? **ד.** איפה בבני ברק יש הכי הרבה פקקים? **ה.** שני ילדים נולדו באותו חודש ובאותו יום ובכל זאת הגיל שלהם שונה, איך זה יכול להיות? **ו.** מה הדבר שכאשר תיקח ממנו הוא יגדל, וכשתוסיף לו הוא יקטן? **ז.** מה הדבר שאפשר לעשות אותו ולא לראות אותו? **תשובות: א.** אות ל. **ב.** אחד אמר לא יודע והשני אמר את השעה. **ג.** 9 לחלק ל. 9 + 99 התוצאה 100. **ד.** במפעל קוקה קולה. **ה.** הם נולדו בשנים שונות. **ו.** בור. **ז.** רעש.

חידון משמעויות מילים לפרשת תצוה: ז' משמעויות למילה תמיד: תמיד - במחזוריות קבועה. "להעלות נר תמיד" (שמות כז כ). תמיד - שם קרבן. "עולת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח" (במדבר כח ו). תמיד - מסכת תמיד בסדר קדשים. תמיד - ללא הפסק. ברצף. תמיד יש משגיח במקום. תמיד - עד עולם. קל חי וקיים תמיד ימלון עלינו. תמיד - לאורך זמן. אני מתכוון ללמוד שם תמיד. תמיד - כרגיל. באופן שגרתי. תמיד הוא שמח.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com

או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 74 | פר' תצוה תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שמחת בית פוניבז' - בית מדרש עליון אירוסין לנכד מרן ראש הישיבה
הגרי"ג אדלשטיין עם נכד הגר"י אונגרשד ראש ישיבת בית מדרש עליון

דבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א
בעליה לתורה בביתו ר"ח אדר

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדז שליט"א מתפלפל עם נכדו בספר החדש של הגר"ד סולוביצ'יק זצ"ל

מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א

המשגיח הגר"ד סגל בשיחה
ביציאה משמחת בריסק

הגרי"ז סולוביצ'יק
ראש ישיבת בריסק בביקור

מרן הגרב"ד פוברסקי בחופת נכדתו

בת חתנו הגרי"ז סולוביצ'יק צילום: דוד ארזני

זקן ראשי הישיבות מרן הגר"א גורביץ שליט"א

מרן הגר"י אולשין ראש ישיבת ליקווד בביקור במעונו של מרן ראש הישיבה הגר"ב מ' אזורי שליט"א השוהה בימים אלו בחו"ל

בתפילת שחרית בחיכל הכולל החדש בנייטסהד בנשיאותו

שמחת הכרית לנינם המשותף של מרן ראש הישיבה הגר"ב פוברסקי, זשל זקן ראשי הישיבות באנגליה הגר"א גורביץ, נכד להנאז רבי אליהו גורביץ ראש ישיבת בית יוסף - גייטסהד

אסיפה בישיבת בית יוסף גייטסהד - נגד טכנולוגיה ובהשתתפות הגאון ר' ישעיהו שלזינגר מלונדון

שמחת החתונה לנכדת הגאון הגדול ר' אברהם יצחק הכהן קוק ראש ישיבת מאור התלמוד וחבר מועצה"ת

מרן הגר"ב"ד פוברסקי שליט"א בתפילה ועליה לציון מרן אביו הגר"ד זצוק"ל

נשיא הישיבה הגר"א כהנמן שליט"א בישיבת פנוביוז' הקט' לדגל' יארצייט

הגאון רבי ישראל אולמן שליט"א נושא דברים בפני כתות ב' ת"ת משכנות יעקב, לדגל סיוס חומש בראשית

הגאון הגדול רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א בשיחת חזק בכולל "עטרת שלמה" בני ברק צילום דוד קשת

שמחת הברית לבנו של הגר"ע פריד שליט"א

מעמד חנוכת הבית ל'בד"צ בני ברק' לדגל הקמת קומה נוספת לבית דין בראשות הגר"ש דוונברג והגר"י סילמן

מסיבת הומש בת"ת אילת השחר בהשתתפות הגרמ"ש אדלשטיין שליט"א

תלמידי ישיבת חברון בציון של הסבא מסלבודקה 95 שנה להסתלקותו

מדרן הגר"ש גלאי בשמחת ארוסי החתן אלימלך שמעון ליטמן

תלמידי ביתה ח' ת"ת אחיעזר בית זגן בבוקר ובחניה מרגשת אצל גדולי ישראל

בבחינה אצל מדרן הגר"ד לנדו שליט"א

בבחינה אצל מדרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

בשיחה אצל הגר"צ רבי יעקב יונגר
משגיח ישיבת סלבודקה

בבחינה אצל מדרן הגרמ"ה הירש שליט"א

אוצר הספרים שע"י מערכת 'קובץ גליונות' - משלוח חינם לנקודת ההפצה ברחבי הארץ

אור השנים

לבעל הפרדס הספר כמעט היחיד שזכה להסכמת מרן הגאון מוילנא זי"ע וכפי שהתבטא מרן שר התורה על המחבר "הוא היה הסבא שלנו, ואנחנו מצאצאיו"

מחיר 30 ש"ח

סגולות חיים

אוצר סגולות לזש"ק ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בשילוב מראות קודש

מחיר 30 ש"ח

הספרים

כשמו כן הוא סדר כתיבת ועריכת ספריו של רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, מלווה בתמונות וצילומי כתב יד קדשו

מחיר 35 ש"ח

רפאני ד'

אוצר המידע כל מה שהחולה ומשפחתו צריכים לדעת. מדריכים: בתי חולים, יולדות, מחלקות, חזוקים, טומאת כהנים, תחומין, הלכות, מידע ועזרה לחולים

מחיר 30 ש"ח

המשגיה

תולדות חייו, מעשיו וליקומים מתורתו של מרן רבינו יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל מבצע מיוחד לרגל יום היארצייים י"ח אדר מחיר 15 ש"ח

דרך השמיטה

הלכות שמיטה מאורות ע"פ פסקי מרן שה"ח שליט"א 50 ש"ח

שיח השמיטה

פסקי הלכות ממרן שה"ח הגר"ח קניבסקי שליט"א 38 ש"ח

חם ד' לאלים

על עניני ברכת כהנים 15 ש"ח

'אלא' ד' אמות של הלכה

הנהגות מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי על סדר השו"ע 45 ש"ח

שבעינו ממוכך

על התורה ממרן הגרא"ל שמינמן זצוק"ל 37 ש"ח

שבענו ממוכך

ע"ת ממרן שה"ח הגר"ח קניבסקי שליט"א 37 ש"ח

שבענו ממוכך

בעניני השמיטה ממרן שה"ח הגר"ח קניבסקי שליט"א 45 ש"ח

עצתו אמונה

בעניני אמונה מבעלי המוסר וגדולי הדורות 15 ש"ח

אם אשכחך

עני נס בנושאי ירושלים, בניינה וחורבנה 15 ש"ח

עצה ותושיה

ליקום ענינים בנושאים שונים מספריו של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל 15 ש"ח